

AZ ATHENAEUM OLVASÓTÁRA

RÉGI ÉS UJ NEMESEK

EREDETI REGÉNY

IRTA
IFJ. ÁBRÁNYI KORNÉL

BUDAPEST.
AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA. 1896.

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-077-8 (online)
MEK-14548

TARTALOM

Pénz-aristocratia és pénztelen aristocratia.

Eladó birtok és eladó leány.

A kasznár leánya.

Az érdekes titok.

Csak azért is.

A pénz.

A bökkenő.

A légyott.

Az éj titkai.

Vége jó, minden jó.

Pénz-aristocratia és pénztelen aristocratia.

Hogy a pénz-ember is csak onnan kezdődhet ugynevezett »pénz-aristocrata« lenni, mióta ő is születni kezd vala, ez alig szenvedhet kétséget. És mégis hány gráduson kell keresztül mennie, míg valódi pénz-aristocrata lesz belőle. A bankár, iparos vagy kereskedő, a ki kezdi a könyvvivőségen, és milliókat szerez, csak pénzhatalmasság, de még nem pénz-aristocrata. Ha ellenben ennek fia születik, a ki már nem szerzi (mert vagy lusta rá, vagy ostoba), hanem készen kapja a milliókat, az már születésénél fogva pénz-aristocrata. Ennek fia, a ki talán el fogja pazarolni az ősei által szerzett milliókat, már született aristocrata. S a későbbi ivadék, a ki esetleg már kutyabőrön dobolja ki származását, s a kinek esetleg szintén kutyabőrön dobolják ki tönkrejutását, talán némi pirulással fog megemlékezni őseiről, a kik egykor milliókat tudtak szerezni, s mégis csak »hatalmasságok« lehetnek.

Hogy tehát »születés« nélkül nincs a világon semmiféle aristocratia, az kétségtelen. Sőt az sem tagadható, hogy minél messzebb távozik a születés a keletkezéstől, rendszerint annál kevésbé büszkélkedik arra, a miből keletkezett. Így például nálunk a mágnási családok mind nagy és fényes érdemeiből, s az ősöknek történelmi érdemeiből fakadtak: s mai napság mégis nagyrészt olyan ambíciókkal elégitik ki a kékvéri gögöt, mintha tulajdonképpen nem is névadó ősiktől származnának, hanem azoknak kocsisaitól vagy lovászaitól.

Rózsay Félix, kinek apja még csak pénzhatalmasság volt, de a ki önmagát már igazi született pénz-aristocratának tartotta, szintén így gondolkozott, és ebből nagyon merész álmak támadtak agyában.

Ha reggelenként selyem pongyolában, az orosz karaván thea zamatos gőze, és a sultán flórnak illatos kék füstje mellett kezébe vette a napi lapokat, és azokban nem volt »skandalum«; olyankor unatkozva dobta félre azokat, s így kiáltott: »Ma minden miniszter becsületes, minden pap erényes, és minden zsidó imádkozik. Csupa opium. Nem fölkelés után, hanem lefekvés előtt kell bevenni!« - Aztán hátradobva magát a lengő karszékekben, egy hizott arcznak érzéki mosolyával merengett el egy ábrándképen, s e közben nemcsak arcának teltsége látszott, de lelkének önteltsége is. S ha ilyenkor ki is csillant tekintetéből némi szellem, az ugyanaz volt, melyet a ravaszság nemz, a gazdagság aranyoz be, s melynek szikráit a gúny, ruganyosságát a hiuság adja meg. Az ilyen arc, az ilyen kifejezésű szellem az, mely az életben sem rokonszenvet, sem tiszteletet nem ébreszt, mert egy vonás sincs rajta, mely medre lehetne a jóságnak és önfeláldozásnak, melynek forrása a szív, s melynek medre az arc-vonásokon át fut a lélekbe, hogy izét megneemesitse. És az ily szívben, ha van is jóság, de más indulatok isszák meg azt, mielőtt a lélekbe juthatna el. És az ilyen arcz iránt nem érezhet bizalmat a nemesség; és csak a léhaság, az aljasság vagy nemtelenség közeledik hozzá, nem annyira bizalomból, mint a hasonlóság érzetének bátorságával és jogával. De hát az ilyen arcok időnkint divatosak lesznek, és rajtuk nemcsak az egyéni szellem, hanem a korszellem is tükröződik. Rózsay Félixé ilyen volt. S a mint ábrándképein el-el merengett, rendszerint ily monologokkal dajkálta titkos vágyait, és szórakoztatta dicsvágyó elméjét:

»Ah! mily másképpen fog hangzani ez a száznyelvű közvélemény (a hírlapokat értette alatta), ha majd azt fogja kikürtölni a világnak, hogy rózsafalvi Rózsay Félixnek, a dugazdag milliomosnak egyetlen fia Oszkár, eljegyezte magának X-Y gróf kisasszonyt! - A jegyváltás ünnepén az ország első notabilitásai voltak jelen!... Látom a hatást. Az emberek azt fogják kérdezni, ki ez a Rózsay? Egy új nemes, kinek apja még zsidó volt, a ki bőrt árult és sóval csempészkedett, nagyapja pedig talán még pávián volt. És ennek a fia fogja nőül venni X-Y. gróf leányát? fi donc! fogják kiáltani a gögös aristocraták. A dicső democratia pedig tapsolni fog kárörömmel a »sotise« fölé, mely a kékvért ez által éri. Azután a dühöngő aristocratia

duzzogni, demonstrálni fog egy ideig, de tényleges atyafiság, a grófokkal és bárókkal való folytonos együttlét, és jövedelmező geseftelés, úgy szintén nagy adományok jótékony vagy tudományos czélokra, a népszerűségnek eme biztos agenturáira, majd lassankint megtörik dölyfét, s legközelebb már (biztos kilátásaim szerint) a nemzeti kaszinóban, utóbb pedig a legdistingváltabb főúri körökben is acceptálni fognak. Persze, akkor meg majd a dicső democratia jön éktelen dühbe, s azt fogja szememre vetni, hogy az apám még zsidó volt, a nagyapám pedig pávián, és én mégis már csak a kilenczágu szarvasok közt pöffeszkedem. Hanem ez már akkor nem lesz baj. Mert a dicső democratia haragja nagyon ártatlan multság olyannal szemben, a kinek sok pénze van. A ki legjobban lármáz ellenem, ha akarom, az hajlik legmélyebbre előttem. És minél jobban öltögetik rám nyelvüket a democraták, az aristocratia annál jobban elhiszi, hogy közénk való vagyok. Én pedig már akkor egyikkel se törődöm, mert a zsebemben lesz már mind a kettő.»

Igy ábrándozott el Rózsay Félix reggeli selyem pongyolájában, míg csészéjében tartott a thea, és csibukjában a füst. Ezek az ábrándok eleintén egészen hasonlóak voltak a léghajóhoz, mely magasra emelkedik a kék levegőben, de nem tud sehol horgonyt vetni abban. Azokból, a mik Rózsay Félixnek szükségesek voltak ahhoz, hogy ábrándjainak léghajója horgonyt vethessen, volt egy fia, és volt sok milliója. Fia (anyai ágon keresztény családból való) a német egyetemen tanult, s anyját, (ki születése után meghalt) soha, atyját pedig minden évben csak a szünidők alatt látta. Milliói pedig uralkodtak a börzén, és kezdtek szalonképességet nyerni a főúri körökben is, a hová nem is gyalog köszöntöttek be, hanem nyargalva a váltóparipákon.

De az ismeretlen grófkisasszony még hiányzott. És mit ér a fiu, bármily okos, deli, gazdag, - és mit érnek a milliók, ha még mindig rajtuk van a börze szaga, és ha a kilencz águ korona, a vérmesítésnek e bűvszere, hiányzott.

De Rózsay nem csüggedt el.

Az új kor gyermeke lévén, volt elég érzéke az iránt, hogy sokkal nehezebb dolog milliókat szerezni, mint milliókkal megnyerni egy grófkisasszonyt. És miután milliói már megvoltak, nem búsult a gróf kisasszony miatt, a »ki jönni fog, mert jönni kell.«

És erős hite csakugyan nem csalta meg.

Ábrándjainak léghajója, ha egyelőre nem is vethetett a kék magasban horgonyt, de annyi bizonyos, hogy merész röptében segített neki a h o r o g.

Rózsay kivetette, s két ifju, a kik közkifejezés szerint »ú s z t a k«, azonnal beleakadt.

E két ifju volt gróf Alszeghy Frigyes, és báró Tenkey Viktor. Rózsay Félix oly nobilis, oly finom, oly szeretetre méltó volt e két gentleman irányában, oly szellemesen tudta nekik mindenkor megmagyarázni azt, hogy azok az apró szivességek, melyeket ő tesz nekik, annyira megfelelnek a convenientia minden követelményének, hogy azokat el nem fogadni oly sértés lenne, minőre igazi gavallér nem lehet képes: hogy Frigyes gróf és Viktor báró rövid idő múlva nem ismertek kedvesebb és distingváltabb férfiut Rózsaynál, és egy szép reggel azzal az örvendetes hírrel rontottak be Rózsayhoz, hogy sikerült őt az elmúlt éjjeli ülésen szavazattöbbséggel fölvenni a nemzeti kaszinó tagjai közé.

Rózsay át volt szellemülve és egészen elérzékenyedett. (Mialatt magában a leghidegebb számításal azt gondolta: »Ha eddig eljutottunk, úgy már csak a per tu-ság van hátra.«)

A két ifju nem kevésbé volt elragadtatva a kivívott siker fölött. És mialatt Rózsay kezeit diadalmasan szorongatták, Frigyes gróf, (a kinek világnézetéhez tartozott, hogy az életben semmit sem tudott teljes komolysággal tekinteni,) így kiáltott:

»Igy tehát barátom, mi vagyunk a hid, melyen keresztül ön a főúri világ partjára léphetett.«

»Vagy helyesebben, mi vagyunk a szárnyak, melyek önt a kaszinó régióiba emelték.«
Egészíté ki Viktor.

»Ah! érzem, mint röpködök!« sóhajt Rózsay.

»De reméljük, a magasban nem fog szédelegni.« Tréfálkozott Frigyes.

»Ne féljenek, én nem a mélységbe, hanem még magasabbra fogok tekinteni.«

»Pompás! - így maga nem az lesz, a ki volt.« Szólt Viktor.

»Ez szükséges is - vágott közbe Frigyes, - mert őszintén bevallva, önről többen nem a legjobb véleménynyel voltak a kaszinóban, s csak a mi kezességünk eredményezte a szavazat-többséget.«

»Kész szolgáljuk mindenben!« hálálkodott Rózsay, s földig hajolt.

»Önök mihamarább comme il faut gentlemanné kell lennie.« Kiáltá Viktor.

»Mert a pénz még nem elég jogczim arra, hogy valaki a societas tagja lehessen.« Tette hozzá Frigyes sarcasticus hangon.

»Magának érdemeket kell erre szerezni.«

»Ugyan kérem, miféle érdemeket?«

»Telivér-méneket tenyésztetni, verseny-lovainak országos renomét szerezni, személyesen részt venni a futtatásokon. És legalább is egy handi-capot vagy egy steaple chaset nyerni; - alább nem alkuszunk.«

»Tehát csak lóháton mehetek előre?«

»Nincs különben.«

»De nem értek hozzá.«

»Megtanulja. Már irtam Maxinak; holnap küldi Mezőhegyesre a jockeyját, mr. B o x o t . Vele küld négy anyakanczát, Buccaneer fajból, ára csak husz ezer frt, de barátok közt megér 30 ezret. Mr. Box és mi majd kimüveljük magát. Magának először is le kell izzadni testi súlyából legalább 25 fontot, hogy versenyképes legyen.«

»Talán bizony Schrott kúrával?«

»Dehogy! - de majd megmutatja B o x . Mi is segíteni fogunk; mert mi föl fogjuk áldozni magunkat ama eszmének, hogy magából egy commeil faut gentlemant faragjunk. Tudja, ez már a mi vérünkben van.«

»Tehát lesz szerencsém Mezőhegyen?«

»Ó! mindenestre! - Együtt fogunk megérkezni. - Ó! mi magánál egészen otthonosak leszünk. Mert tudja, az otthonosság már a mi vérünkben van.«

»Ó! már is érzem, hogy gentleman kezdek lenni! - Ah! uradalmaimban valódi aristocratikus életet fogunk élni! - Vadászunk, fényes estélyeket adunk! A legkülönczebb tréfákat rögtö-nözzük! - Ah! a pénz nem elég, hogy valaki a társaság tagja lehessen! oda valódi érdemeket kell szerezni! - noha be kell vallanunk, hogy ezen érdemeket pénz nélkül létrehozni csaknem lehetetlen volna. - De én hálátlan! - Eszembe se jut az önök nemes áldozatkészségüket hason-lóval viszonoznom!« Érzékenykedett Rózsay.

»Oh! ne fárassza magát! nem hála fejében teszünk.«

»A gentlemannek kötelessége az áldozatkészség.«

»Oh! uraim! - rebegte Rózsay - ne vegyék sértésnek. Nem volna bennem semmi a gentleman-ból, ha hasonló kötelességeket nem éreznék. Önök bizonyosan nem zárják ki a gentleman-likeből azt, hogy kártyán vagy fogadásokon százezereket nyerjenek vagy veszítsenek?»

»Au contrer! - párbajban megölni valakit, kártyán elnyerni minden vagyonát, ez mind lovagias és kifogástalan mulatság.« Szólt Frigyes.

»Mihelyt valakinek teljes fölhatalmazása van ugyanazt tenni velem, mit nekem vele, az bármint üssön ki, nemes és lovagias.« Erősítette Viktor.

»Nemde? - Nos, ezen elmélettől csak egy lépésnyire áll az, hogy ha nekem az ablakon belöknek százezer forintot, és én nem tudom, ki löki be? de azt tudom, hogy a ki belökte, nem tudja, hogy én hozzám lökte be: - hogy én ezt a pénzt nem fogom az ablakon kilökní, mert épen ugy a szerencsének köszönhetem, mint azt, ha a kártyán nyerek ugyanannyit.«

»Ó! ezen elmélet ellen nem lehet kifogásunk.«

»Ugye nem? és vajjon megsértem-e én az önök gentlemanségét, ha ablakaikat kinyitom ennek a szerencsének?»

»Ó! semmiesetre sem!»

»Önök vadásznak, agarásznak, kártyáznak, udvarolnak tovább, szokásaikban és életrendjükön mitsem változtatnak; egészen azok maradnak, a kik voltak - azzal az egy különbséggel, hogy mig most nagyon is kell tudniok: honnan kapják a pénzt, akkor ezt tudniok nem lesz szükséges!»

»Ó! hisz ön valódi gentleman! beszéljen tovább.«

»Sőt ezenkívül még bizonyos társadalmi ünnepeltetésekben is részesülnek, mert nevük minduntalan kinyomatik lapokban, társulati jelentésekben, mint ennek vagy annak a concessiónak tulajdonosai, ennek vagy annak a banknak elnökei, igazgatótanácsosai, a syndicatus tagjai stb. Nekem mindez egy szavamba kerül, - nos megsértettem önöket?»

»Sőt ellenkezőleg! - mi barátok vagyunk! - Nem csalódtunk önben. - De egyet! - reméljük, hogy nem lesz szükséges zsidókkal fraternizálnunk?»

»Ó! - ne féljenek! - a legdiszesebb főuri társaságot fogják ott találni.«

»Tres bien!»

»Kész vagyok megverekedni azzal, a ki önt nem tiszteli.« Hevült Viktor.

»Valóban csak gratulálhatunk magunknak, hogy önt bevittük a kaszinóba.«

»Sőt többet tettünk! nekünk nagy befolyásunk van a societásra. Tudja, mi hangadók vagyunk. A mit mi kimondunk, az ellen szólani annyi, mint kard vagy pisztoly elébe állani. S minő kardnak, minő pisztolynak! - Mi önt indigenálni fogjuk. - Ön futhat a mi lóversenyünkön, mi futtatunk az ön lóversenyén, s mindkét helyen elhagyjuk a világot egy lófejjel.« - Szólt Frigyes kaczagva.

»Biztosítjuk önt, hogy egy év múlva - ha ugy tesz, mint mi akarjuk - ön előtt a társaság minden köre nyitva áll.«

»S én biztosítom önöket, hogy - ha ugy tesznek, mint én javaslom, egy év múlva nem lesz semmi adósságuk.«

És ezután a legszívélyesebb bucsut véve egymástól, a két fiatal arslán, oly gyorsan mint jött, elrobogott.

A mint a lépcsőn lementek, egymás szemébe néztek, mint az árgusok és fölkaczagtak. - Viktor így szólt:

»Én nem is értem, hogy miért nem vagyunk mi miniszterek!«

Frigyes barátja vállára ütött, s így vigasztalta meg:

»Oh! ha a dolgok így folynak tovább, még lehetünk azok!«

Mikor Rózsay Félix a két gentleman távozása után magára maradt, tükörbe nézett és fölkaczagott.

»Kaszinói tag! - A nemzeti kaszinó tagja, - a ki ihatik a »legnagyobb magyar« serlegéből. Nos, nem gyönyörűen haladunk-e? A kaszinó tekintélyeivel »te tu« lenni, hát van-e édesebb zene ennél? Berobogni a kaszinóba, s megbámultatni az utcai járókelőktől. Elmennni régi ismerőseink mellett, és nem ismerni rájuk. Megnézni őket, s nem látni meg. Ah! mindez oly magasztos! Valóban a gazdagság értéke csak ott kezdődik, a hol ily árucikkeket lehet szerezni azzal. Mert mit érnek a milliók, ha hiányzik a jog a büszkeséghez? És mire lehettem én eddigelé büszke? Arra, hogy gazdag vagyok? Hisz a tömeg, míg vele egy sorban állok, megveti gazdagságomat, mert vagy azt mondja: csalásból nyertem, - vagy azt mondja: csalótól örököltem. Mert minden kereskedő csal, másként nem tudna nyerni. Ez az előítélet uralkodik az egész világon. Ah! undorodom ama körtől, mely magához hasonlónak tart. Nincs bennem több büszkeség mint másban; de érzem, hogy több büszkeségre szomjazom. És ki nem büszke Magyarországon, hol még a falusi paraszt is aristocrata? Ostoba kormány! - Mindent megadóztat, csak a büszkeséget nem. Pedig ha Magyarországon a büszkeség a dót behozná, fogadom, nem lenne sem deficit, sem államadósság!«

Igy fellengett Rózsay Félix, mint új tagja a nemzeti kaszinónak; olyan érzéssel, mintha az eddigi hernyóból csak most bujt volna ki az új pillangó. Aristocraticus rohamaitól szinte kipirult, s ha nagy testét lábai könnyebben bírják, talán lejtett volna néhány tourt a persa szőnyegen. Hanem daczára annak, hogy Rózsay ép e perczen kezdte élvezni aristocraticus átalakulásának büszke ihletét, mégis ez nem zárta ki azt, hogy a következő órában börze-ágenseit és bizalmas alkuszait fogadja, s velük a börze diplomácia és stratégia manőverei fölött tanácsot üljön, s újabb utasításokkal lássa el őket.

Csak hogy ezek az ágensek és alkuszok parancs szerint nem a fő, hanem csak a hátulsó kapun juthattak be a palotába, s csak a cseléd-lépcsőkön volt szabad följárniok. Pedig voltak köztük különféle alakok, s akadt köztük olyan elegáns figura is, hogy bátran beválhatott volna a grand hôtélbe főpinczérnek. Az ily figurák, rendszerint nappal a kétes hírű vállalatok ágensei, este pedig a kétes hírű hölgyek lovagjai. Kémszemlékre alkalmasak, de végrehajtásra nem megbízhatók. Legtöbbet érnek az ilyen ágensek közt a kopott, rendetlen külsejűek, a kik örökké kurzusokat számitanak, és a börze szivverését auscultálják. Ilyen is volt köztük egy. A Salamon zsidó, a kit Rózsay folyvást elcsapatással fenyegetett, mert a hova ment, vöröshagyma szagot vitt, és nem lehetett rábirni, hogy illatszert öntsön magára. Gyűlölte a keresztényt, és Rózsayban folyvást a zsidó sarjadékot látta, s nem hitte róla, hogy a zsidó jelleget lemoshassa róla a keresztvize. A ki egyszer zsidó volt, az marad örökre. Ez volt hite s meggyőződése. És valahányszor keresztény üzért csöngettek ki a börzén, kaczagott, mint egy hyéna. Viszont azonban valahányszor valami új bankhoz keresztényeket dugtak be igazgatótanácsosoknak, olyankor csaknem sirt fájdalomában, s átkozta az emancipatiót, mert ebben a zsidók végromlását látta. »Most már a keresztények is gazdagodnak a mi eszünkkel!« kiálta torzult arczczal: »Oh! mennyi pénzbe kerül nekünk ez az emancipáció! Mennyivel jobb volt a régi állapot. Akkor gunyoltak, üldöztek, kizártak bennünket; szégyeltek együtt geseftelni velünk és csak a mienk volt a haszon. Most pedig tönkre megyünk, mert immár nem szégyen zsidónak lenni sem nekünk, sem másnak. Átok az emancipációra! Vegyétek el minden

jogainkat és adjátok vissza a kényszert, a szenvedést és a gyalázatot!» - Ez volt Salamon zsidónak állandó keserve.

Rózsay utálta ezt a companiát, de nem szabadulhatott tőlük, mert ezek voltak a kerekék, melyeken millióinak nagy része forgott. S ezenkívül is talán sokkal jobban ismerte ő a magyar aristocratiát, hogysem akkor, mikor ő is aristocrata akart lenni, szükségesnek érezte volna kiirtani szívéből a pénzvágyat és a kapzsiságot. Mert hisz, ha talán másutt nem, de Magyarországon ez még nagyon is összeférhet az aristocratiával. Rózsay tehát, akárhogyan el is volt telve büszke álmaival, mégis naponkint fogadta az ő börze-legényeit, a kiknél jellemre nézve bizony nem sokkal jobbak voltak azok az országgyűlési képviselők sem, a kik Rózsayval szintén állandó viszonyban álltak, és hűségesen referáltak neki minden pénzügyi titkot, a mit kormánykörökben elhullattak.

Képviselők és ezek a börzelegények képezik együttvéve azt az apparátust, mely mindenkor mozgásba jő, valahányszor concessiókról vagy államgarantiákról van szó. S az oly fajta emberek, mint Rózsay, azok szoktak ez apparátusnak gépmesterei lenni. Ez az oka annak, hogy ők legjobban undorodnak ama körtől, mely őket magához hasonlónak tartja; s hogy a legnagyobb áldozatok árán keresik az olyan kört, melyhez tartozni magasabb qualificáció, s mely által elfogadtatni: rang és kitüntetés!

Ezeknek a börzelegényeknek egyike, ugyanazon a napon, melyen Rózsay megtudta, hogy kaszinói tagnak választották meg, azzal az érdekes ujsággal kedveskedett a magasra törő milliomosnak, hogy egy új fényes üzletre nyílik kilátás! - Egy eladósodott és tönkrejutás szélén álló, bár roppant vagyonu özvegy grófné anyagi körülményeit kellene rendezni, a miből kettős haszon néz ki. Egyik az, hogy ez által egy lépéssel közelebb lehet jutni a magas aristocratiához, a másik pedig az, hogy olcsó pénzen lehet jutni nagy birtokokhoz. Rózsay Félix erre az új hirre csaknem megölelte a ravaszul pislogó börzelegényt, de erőt vett felindulásán, és tettetett közönnyel (a mi közös szokása minden üzérnek, mikor becsmérli azt a mit minden áron meg akar szerezni,) s vontatott hangon kérdé: »nos és ki az a szerencsétlen özvegy grófnő?» - Mire a ravaszul pislogó börze-legény, egy kissé tünődve a fölött, hogy vajjon kimondja-e a kértet nevet, mielőtt az ajánlatért őt megillető tiszteletdíj kérdése nincs tisztába hozva, - kelletlen hangon így felelt: »gróf Szentkláray Adél.« És arcán látszott, hogy nyomban megbánta azt, hogy ily könnyelműen és a haszonnak minden biztosítéka nélkül elárulta titkát.

Rózsay vállat vont, s gögösen elbocsátá magától börze-legényeit, minekutánna kiadta nekik a parancsot, hogy mily részvényeket vásároljanak össze s minőket adjanak el. Aztán pedig lázas sietséggel rohant íróasztalához, s egy névjegyre írónnal e szavakat írta: »látogasson meg minél előbb.« E névjegyet boritékba zárta, s a boritékra e nevet írta: »gróf Alszeghy Frigyes ő méltóságának.«

A levél rögtön elment, - s Alszeghy gróf egy óra múlva ismét megjelent Rózsaynál.

A mint Alszeghy megérkezett, s helyet foglaltak, Rózsay oly hizelgő alázattal, mely becsületére vált volna III. Richárdnak, így kezdett szónokolni:

»Ön, gróf ur, előbb oly nagy szivességet tett velem, mely egész életemre szól. Bocsássa meg, hogy magamhoz kérttem, s nem én siettem e tárgyban méltóságod tiszteletére. De az ügy természete olyan, hogy azt legczélszerűbben itt végezhetjük el. Ha jobban meg fog ismerni, tapasztalni fogja, hogy jellememnek egyik erős oszlopa a hála. Ezuttal is hálás akarok lenni, noha érzem, hogy ez csak parányi része lesz ama hálának, melylyel a gróf urnak adósa vagyok.«

Frigyes gróf nagy szemeket meresztett a merész hangon áradozó Rózsayra, s ez a bántó gondolat fordult meg agyában: »Csak nem akar tán ez az ember engem kifizetni, a miért be-

segítettem a kaszinóba?» És erre olyan arczczal, mely előre tiltakozott minden eféle szándék megvalósítása ellen, némán várta, hogy Rózsay rátérjen a dologra. Rózsay pedig így folytatta tovább:

»Nemde önnek cousineja gróf Szentkláray Adél?»

»Az. - Ő született Táray grófnő, s anyám is az volt. - Adél anyja, s az én anyám édes testvérek voltak.«

»Épp az előbb értesültem arról, a mi talán ön előtt sem lesz titok gróf ur, hogy cousineja nem a legrendezettebb anyagi körülmények közé jutott, s dacára nagy birtokainak, közel áll az anyagi romláshoz.«

Frigyes elpirult e szavakra, és ajkába harapott. Honnan veszi ez az ember a bátorságot ahhoz, hogy családi ügyekbe avatkozzék? De nem tiltakozhatott ellene, mert eszébe jutott, hogy ő volt az, ki ezt az embert besegítette a kaszinóba, s az most mint új kaszinói tag beszélt vele, nem pedig, mint a régi zsidó. Türt és várt tehát tovább.

Rózsay elég jó psycholog volt, hogy a Frigyes arczán átvonuló kellemetlen érzést megfigyelje, s nem is késett azonnal így egészíteni ki mondókáját:

»Még tegnap nem mertem volna így szólani önhöz gróf ur, de ma azt hiszem nem sértem meg önt azzal, ha cousinejának anyagi ügyeit rendezni följánlom minden befolyásomat és tehetségemet.«

Frigyes gunyosan mosolygott, s jobb kezével olyan mozdulatot tett, mintha egy tolakodó legyet akart volna elűzni magától. Aztán így kiáltott:

»Nem rendezi azt többé maga Dárius király sem!»

Rózsay alig tudta elrejteni örömét e szavak hallatára. De mivel szerepéhez épen nem tartozott az, hogy örömet mutasson, megmaradt a hálás önfeláldozás hizelgő tónusában, s diplomátikus hangnyomatékkal jegyezte meg:

»Rendezni mindent lehet.«

»Igaza van, lehet rendezni még a temetést is. De mi haszna van egy jól rendezett temetésből annak, a kit eltemetnek?»

Azzal idegesen fölugrott, kezét nyújtá Rózsaynak, s távozni akart. Miközben így bucsuzott:

»Köszönöm jó akaratát, - és ha ön nekem kínál szivességeket, én azokat elfogadom mindaddig, míg én is tehetek önnek önre nézve hasonló értékű szivességeket. De ha ön az én kedvemért cousineomnak kínál szivességeket, ezt én - mert nagyon jól ismerem cousineom anyagi körülményeit, - el nem fogadhatom.«

»Ön engem félreértett gróf ur! - lelkesedett Rózsay, s erősen megragadta Frigyes kezét. - Én nem azt mondtam, hogy ajándékozni akarom befolyásomat és tehetségeimet a grófné anyagi viszonyainak rendezésére. Értem és föl tudom fogni, hogy ön ekkora nagylelkűséget én tőlem nem fogadhatna el. De önök - bocsássa meg őszinteségemet, - nem ismerik az anyagi viszonyok rendezésének természetét és sajátosságait, mert önök rendszerint már csak akkor gondolnak anyagi viszonyaik rendezésére, mikor már minden el van veszve, s mikor ezt önök megtudják, mielőtt megválnának az ősi uradalmaktól, még egyszer bejárják a kastélyt, megsimogatják paripáikat, megdicsérik cselédeiket, aztán pedig leszakítanak egy rózsát, a gomblyukba tűzik, és adjó! - mindennek bucsut mondanak. - Így persze csakugyan nem lehet rendezni mást, csak temetést. De mi e tekintetben egészen másként gondolkozunk. Mi nagyon jól tudjuk, hogy valahányszor egy nagyur úgy tönkre megy, hogy egy garasa sem marad, mindannyiszor ebből a tönkre jutásból - a mellett, hogy minden hitelező megkapja a maga

pénzét, - két-három ember rendszerint meggazdagszik. Ez mindig így van. No már most nem világos és nem természetes-e az; hogy ha a grófné esetleges tönkrementéből valakinek okvetetlenül meg kell gazdagodnia, hát miért legyen ez egy más valaki? miért ne legyen ez maga a grófné?»

Frigyes gróf elnevette magát ezen okoskodásra s belátta, hogy Rózsaynak sok tekintetben igaza lehet. De csakhamar újra elkomorodott.

»Barátom! - szólt azután Frigyes, szemeit maga elé szögezve, - ön derék ember, okos ember és cousineom anyagi körülményein egy időre segíthet is; de higgye meg, hogy ezzel ő rajta még sem segít. Mert akármilyen bűvész is ön, azt ki nem viheti, hogy cousineomnak annyi vagyona maradjon, mint a mennyi volt. És ha ő annyi vagyonnal is tönkre ment, ugyan kérem, mondja meg nekem, hogyan existálhasson majd annyival, a mennyit esetleg ön megmenthet neki?»

»De hátha semmije sem marad?»

»Akkor legalább tudja, hogy semmije sincs. És vagy zárdába vonul, vagy egyebet tesz. De akármit tesz is, annyi bizonyos, hogy megszűnik létezni a társaságra nézve. És ez megoldás. Míg ellenben az, hogy maradjon is valamije, és mégis kénytelen legyen visszavonulni minden előbbi szokásától - ez élőhalál és nem megoldás.»

Rózsay elmélyedt, mintha számításokat tett volna, s aztán hirtelen így szólt:

»Mennyi jövedelemre van szüksége a grófnénak, hogy úgy éljen, a mint élni szokott?»

»Ő bizony elkölt évenként néhány százezer forintot.»

Rózsay megint elmélyedt és tovább számolt. Kiszámította, hogy ha ő jelenlegi tőkéivel és birtokaival egyszerre minden üzlettől visszavonulna, akkor ő fel tudná fokozni évi jövedelmét nettó egy millióig. Eközben szórakozottan oda vetette e kérdést: »Például négy öt százezer forintot?»

Frigyes megint fölkaczagott. »Négy öt százezer forintot? - Hiszen ennyiből még talán félre is tehetne. De hagyjuk el e tárgyat. Isten önnel. Azért mi jó barátok maradhatunk. S a versenyfutásokat el ne felejtse. Önnek nyernie kell a lóversenyeken, mert különben a kaszinói választás nem lesz igazolva.»

Rózsay azonban újra megragadta a Frigyes kezét, s megint az előbbi hízog hangon szólt hozzá: »Hát legalább azt tegye meg gróf ur, hogy említse föl ajánlatomat a grófné előtt.»

»Ezt megtehetem. Miért ne tenném meg? Az ő dolga azután, hogy mit tesz vele.»

»Tehát megteszi?»

»Meg.»

»S talán ma még?»

»Ha akarja rögtön.»

»Kérem! esedezem!» s eközben Rózsay oly könyörgő arcot vágott, mintha e kérdés teljesítésétől függne egész élet boldogsága.

Frigyes bámulva nézte s nem tudta megérteni, hogy mi érdeke lehet Rózsaynak abban, hogy vállalkozzék a Danaidák hordójának teletöltésére?

Az persze Frigyesnek eszébe sem jutott, hogy Szentkláray Adélnak egy eladó leánya is van: Clarisse. - Rózsaynak pedig sokkal több esze volt, hogy sem Frigyes grófot ő figyelmeztesse erre.

Mikor Frigyes gróf Rózsaytól eltávozott, egy darabig tünődve és halkan füttyörészve ödöngött az utcán; s bárha megigérte volt Rózsaynak, hogy rögtön Adélhoz siet, valami megmagyarázhatlan érzés visszatartotta ettől. Érezte, hogy Rózsaynak kell valami céljának lenni a dologban, de nem tudta kitalálni. S ez a tünődés úgy elfoglalta, hogy minden boltkirakat előtt megállott, nézegetett mindent s valószínűleg nem maradt emlékében semmi azokból, a miket látott. Végre mégis megérkezett Szentkláray Adélhoz s már akkor tisztában volt azzal, hogy bármi legyen is a Rózsay titkos célja, ő nem töri a fejét rajta. Ha Rózsay csak hiuságát akarja kielégíteni azzal, hogy egy előkelő grófnénak tesz szolgálatokat, tegye meg. Ha pedig elvesztette az eszét és nagylelkiségében valami bolondot akar elkövetni, hát ezt is tegye meg. Sőt ha netalán udvarolni akarna Adél grófnénak s föl akarná áldozni millióit, hát ő még azt se bánja.

Gróf Szentklárayné, éppen akkor, mikor Frigyes hozzá érkezett, a legnagyobb izgatottságban volt. Azt sem vette észre, hogy a toiletteidő már elmúlt, és ő még most sem esett tul a »grand toilette«-en. A grófnénak - mint már évek óta rendszeren - ezuttal is nagyobb pénzösszegre lett volna szüksége, és pedig »mulhatatlanul,« s ügynökei nem voltak képesek pénzt keríteni neki. Jártak fűhöz-fához, utaztak, sürgönyöztek, alkudoztak; a solid bankokhoz már közeledni se mertek, s utóbb már az uzsorások hajlékait is fölkeresték. De mind hiába! - A mulhatatlanul szükséges pénzösszeget (mindössze csak ötven ezer forintot!) nem tudták előteremteni. A grófné ideges volt, s mint minden perczen ismételni szokta, közel állt az örüléshez. Ez az első eset, hogy nem kaphatta meg azt a pénzt, a mire »mulhatatlanul« szüksége volt. És ez az eset úgy hatott rá mintha először akadt volna oly férfira, ki az adott légyotról elmarad. Ilyenkor az asszony először érzi, hogy nem fiatal többé, - s a melyik nő ezt ily körülmények közt érzi meg, arra ez nagyobb méreg a viperacsipésnél. És ha Adél grófné azt, hogy nincs hitele többé, épen olybá vette, mintha arra ébredne, hogy nem fiatal többé, - (pedig a bájos özvegyeknél néha a gazdagsággal együtt a fiatalság is el szokott röpdösni!) nem természetes-e, hogy rendkívül izgatott volt, és mint mondani szokta, közel állt az örüléshez?

Valóban! az édes és gondtalan gyermekkor óta úgy nevelkedni fel, hogy minden, a mit a szem s száj megkiván, övé lehet, mert hisz az életben mindennek az ára: pénz! - úgy nevelkedni föl, hogy pénz mindenre van, és mert pénz mindenre van, nem érezni soha a pénznek sem szükségét, sem becsét; úgy nevelkedni fel, hogy minden csak azért van a világon, hogy a kedves szép Adélnek örömet szerezzen, és hogy mindenütt, a hol van, ő legyen az első; úgy nevelkedni fel, hogy örömet és multságot okozzon neki a mások irigysége is, hogy kacagni tudjon a versenyen legyőzöttek fájdalmai fölött; és később is sohasem érezni azt, hogy ez a nevelés nem a legjobb, nem a legtökéletesebb, sőt az élet és szerencse későbbi kegyeivel még inkább kiegészíteni azt; hitvessé lenni teljes szabadsággal, anyává lenni teljes gyermekséggel, és aztán özvegygyé lenni teljes szépséggel és fiatalsággal, - és mindezek mellett gazdagnak lenni, s örökké csak rózsák illata, csalogányok dala közt röpdösni, mint a pillangó pünkösdi havában; tündökölni a társaságban, és táncz közt rongyokká tépetni ama csipkéket, melyeknek minden méterje ezereket ér; egyetlen soiréra elkölteni annyit, a mennyivel egész árvaházakat lehetne megalapítani; tartani annyi cselédet, a mennyivel egy várat meglehetne védeni az ellenségtől, és annyi paripát, a mennyivel az egész kaszinó ifjúsága rókavadászatra mehetne; és aztán elszökni az idő elől, mindig utazni, hogy az idő, ha arczára akarja nyomni bélyegét, sehol se találhassa meg; elmenni a tél hidege elől melegebb hazába, mint a vándor madár, - és elröpdösni a nyár heve elől a havasok aljára; minden időben három-négy fürdőt látogatni, és farsangkor ott lenni minden elite bálon; így nevelkedni, így fejlődni ki, így látva nőni azt a kit ő szült, s kinek később nemcsak anyja, hanem testvére is lett, (mert hogy ő legyen az anyja, ezt az udvarias férfiak rendszerint nem hiszik el,) és kit anyai és testvéri szeretettel épen úgy akar nevelni, épen úgy akar boldoggá tenni, mint őt nevelték, őt boldogították, gondtalanak, büszkének és előkelőnek: - és ime egyszerre csak arra ébredni fel,

hogy ez a kábitó, bűvös, tündöklő világ, mely ledönthetetlen oszlopokon látszott nyugodni, csak gyöngye pókhálókra kezd lógni, és minden perczen az ő és gyermeke fejére szakadhat; egyszerre csak arra ébredni fel, hogy ebből az édes levegőből kezd kivészni az éleny, s mely mindent teremtet és fentartott, s mely nélkül nem maradhat fenn semmi: p é n z n i n c s e n ! arra ébredni, hogy nem csak pénz nincs, de hitel sincs, és az emberek kezdenek elfordulni attól, kinek egyetlen kézvonásáért még tegnap ezereket szórtak lábai elé; arra ébredni, hogy az örökké kedves és mosolygó férfiak kezdenek gunyosan közönyösek lenni, hogy a hajlongó ékszerészek, és végtelen udvarias fürdőtulajdonosok, hidegen billentik meg kalapjaikat, arra ébredni, hogy minden csak álom volt, és csak a szánakozás, a gunyakaczaj és a szegénység a valóság! - ah! hát nem természetes-e, hogy az ilyen perczen nagyon izgatottá teheti az embert, és a ki ily perczeket él át, az valóban - akár mondja akár nem, - közel állhat az örüléshez.

Pénz! pénz! - oh! nem te vagy foszladozó papir, avagy sárga ércz, a ki az élet és emberiség istensége vagy! nem téged szeretünk, nem téged imádunk, hanem imádjuk a kéjelet, örömet, függetlenséget, szabadságot, imádjuk a szárnyakat, melyek a földről kiemelnek, és mindenhatóvá tesznek mindenütt, a hol akarjuk! imádjuk szokásainkat, melyek - bár rabjai vagyunk, - rabszolgaként szolgálják képzeletünket, imádjuk a varázst, a mámort, az istenített valóságot, melyhez mintául csak Olymp istenei állnak! - mindezt imádjuk, és mindehhez csak te segíthetsz foszladozó papir, sárga ércz. Te vagy az egyedüli hatalom a földön, te vagy az emberek bálványa, pénz! - Római jellemek kopjatok el! Lángelmék haljatok éhen! szende erények tűnjete el! - Ti ellenségei vagytok a pénznek, - de a pénz hatalmasabb mint ti, és eltöröl titeket!

Mikor gróf Alszeghy Frigyes Adélhoz érkezett s meglátta az előszobában a kelletlen ábrázatu gyanus alakot, kíváncsian lépett be Adél szobájába, hogy fölvilágosítást kérjen. De kíváncsisága meghökkenéssé vált, mikor Adél, ki önmagából kikelve, izgatottságtól kimerülve ült persa kerevetén, észre sem vette a belépőt, s szemeit csak merőn maga elé szögezte, mintha elvesztette volna eszméletét.

»Mi történt?« kérdé Frigyes tompa hangon, és mielőtt választ nyert volna, kezdte érteni a kint álló gyanus alakok kelletlen és kimerült ábrázatát.

Adél nem felelt s szemeit merőn szögezte egy pontra, mialatt kis kezei görcsösen szorultak ököllé. Frigyes újra szólt: »Adél, térj magadhoz, ha valaki meglát, azt hiszi komédiát játszol.«

»Nem akarom, hogy valaki lásson!« hörögte Adél. »De te jó hogy itt vagy. Elvesztünk. Nincs pénz! - nem tudok pénzt kapni sehol. Azt hiszem végkép tönkre mentem.«

»Te csak most hiszed ezt?« dörmögé Frigyes. »Én már régen tudom. De te nem hallgattál soha senkire. S nincs többé mentség?«

»Mit tudom én? - Én csak azt tudom, hogy nem kapok pénzt. És ezért örültté tesz a szégyen!«

Frigyes föl kacagott.

»Te szégyelled azt, hogy pénzt nem kapsz? Pedig lásd, ez nem szégyen, legfőlebb borzasztóan kellemetlen dolog. De hallgass rám. Azt hiszem, éppen jókor jöttem, ámbár sejtelmem sem volt arról, a mi itt történt, és nem is kérdezem. Rózsay Félix nagy kedvet érez rendezni a te anyagi viszonyaidat, s arra kért, hogy jelentsem meg ezt neked.«

Ah! milyet változott egyszerre Adél grófné a ki pedig még tegnap a Rózsay Félix nevét (mivel sem báró nem volt, sem gróf,) nem is hallotta volna meg. Lám, bizonyos pillanatokban mily bámulatos gyorsasággal hódítanak a democraticus ösztönök, s mily heves keringésbe jön a kékvér, egy közönséges név hallatára.

»Ki ez a Rózsay?« kérdé mohón Adél, s az előkelő, büszke közönynek, mely még az istenhez is csak leereszkedőleg tud imádkozni, nyoma sem volt.

»Én bizony nem tudok róla egyebet mondani, mint azt, hogy milliomos. Vagy pardon! - tegnap óta kaszinói tag is. Én és Viktor vittük he, mert egy ilyen pénzes zsák a kaszinóra is ráfér. Tisztán nemzetgazdasági intentiókból tettük, a mi a nagy Széchenyinek is a szeme előtt lebegett.«

»Milliomos? és talán több milliója van?«

»Van hát! Beavatott emberek 15-20 millióra becsülik.«

»Borzasztó! - Hát mért nem jött el ő maga, mért küldött téged?«

Frigyes bámulva nézte Adélt, s nem ismert cousinejára. Hisz e nő, aki gögösebb volt mint egy királyné, képes volna csupa barátságból összeölelkezni Rózsayval!

»Ha akarod, ő maga is eljö.« Válaszolta Frigyes, s szükségesnek látta hozzá tenni: »Ha el akarod hivatni, küldd el érte inasodat.«

»De Frigyes! - kiáltá Adél megütődve, - inast küldeni egy milliomoshoz! - Te magad menj el! Rögtön menj, hogy jőjjön azonnal.«

»Azt nem teszem! - szölt Frigyes hidegen. Ma legalább nem teszem meg. Te nagyon fel vagy indulva. Előbb aludjál egyet. Hivasd el Rózsayt, de csak holnap. A mohóság megalázó lenne. Nem szabad elárulnunk, hogy nekünk szerencse, ha eljön, - de azt kell vele éreztetni, hogy ez ő rá nézve szerencse. Biztosítlak, hogy Rózsay nagyobb grátiának veszi, ha holnap hivatod, mint ha ma hivatnád. Hallgass rám, és végy erőd magadon.«

»Köszönöm! Köszönöm Frigyes! - szót fogadok neked. Ah! mily véghetetlen jót tettél velem!«

S másnap Rózsay Félix illatos levelet kapott, melyben gróf Szentkláray Adél, előkelő udvariassággal kéreti őt magához.

Rózsay Félix az illatos levél hatása alatt annyira nem tudta magába zárni örömét, hogy közlékenynyé lett még komornyika előtt is. Habár néha eszébe villant az is, hogy vajjon nem tulságos drágán kell-e majd ezt az örömet megfizetni? De e gondolatnál hamar megvigasztalódott. Egy sikerült hausse speculatio, vagy egy baisse contremine a börzén, ki fog egyenliteni mindent. És különben is el volt tökéelve egy garast sem áldozni a grófné szép szemeiért, ha csak reménye nem lehet, hogy a grófné unokái egyszersmind a Rózsay Félix unokái is leendenek. És midőn a főuri etikettenek minden szabályait a kis ujjában hordó komornyik utasításai és segédkezése mellett Rózsay Félix már teljesen fel volt készülve, hogy gróf Szentkláray Adél szalonjában megjelenjen, akkor állt tetőpontján Rózsay kettős minősége. Kívül prefect gentleman volt, s belül egészen zsidó.

És megjelent. A mint batárja megállt a palota lépcsőháza előtt, harsány csengetés szólitotta egybe az egyenruhás cselédséget. Ugy bujt elé a sok libéria, mint a gomba. Egyik a batárajtót szakította fel, a másik a kocsiból emelte ki, a harmadik szaladt előtte, (arczczal mindig Rózsay felé fordulva) a vastag szőnyegekkel bevont lépcsőzeten, a negyedik felszakította előtte a nagy tölgyfa ajtókat, az ötödik kirohant a grófné salonjából, s jelenté, hogy szabad a belépés, mert már be van jelentve.

Mindez oly tündéri gyorsasággal és oly művészi fegyelmezettséggel volt elrendezve, hogy Rózsay Félix egészen el volt kábulva az elragadtatástól, mikor a kápráztató salonba lépett, és a grófnét maga előtt látta. E pillanatban, daczára számos millióinak, teljesen elvesztette gazdag voltának öntudatát, s azt érezte, mintha milliói mind kevesek lennének arra, hogy megfizethesse a váltságdíjat, a miért a büszke, mindenben kiváltságos világban polgárjogot

nyerhet. És ha Adél grófné e pillanatban nem lett volna rászorulva Rózsayra, és meg lett volna ösztönének az a nyugodtsága, mely biztosan érzi, hogy mennyire van, vagy mennyire nincs fölénye mások fölött: akkor Adél grófné, belátva e pillanatban a Rózsay lelkébe, úgy játszhatott volna vele, mint a macska az egérrel. De Adél grófnének e pillanatban ép úgy nem volt meg a nyugodtsága, a mint hogy ez Rózsayból is teljesen hiányzott; s Adél grófnét épen úgy elfogulttá tette az, hogy most egy milliomos lép az ő salonjába, (mely a milliomos segélye nélkül már talán holnap nem az övé lesz,) mint a milyen elfogulttá tette a milliomost az, hogy olyan előkelő világnak küszöbét lépte át, melyről eddig csak álmodozott, de melyet a valóságban így még soha sem látott.

De bárha az első pillanatban Rózsay Félix sokkal kevésbé tudott uralkodni a maga elfogultságán, mint Adél grófné, mégis a Rózsay elfogultsága csak addig tartott, míg a finom üdvözlések és a sok udvarias bókók után rátértek a találkozás tulajdonképeni céljára, az anyagi ügyek rendezésére, melynek lényege a pénz.

Ez éppen olyan volt Rózsaynak, mint Anteusnak a föld. Ha ezzel érintkezhetett, mindig ő lett az erősebb. És valóban nem csak Herkules ölte meg Anteust aképen, hogy fölemelvén őt a magasba, a levegőben fojtotta meg: hanem sok szerencsés és hatalmas parvenu is akként vész el, hogy elhagyva a talajt, mely szülte s mely erőt adott neki, magasra hág, s a magasban ful meg. Most azonban Rózsaynál nem ez volt az eset. Most nem ő hagyta el az erősítő talajt, melynek neve: pénz, - hanem a büszke grófné szállott le hozzá. És ha Rózsay a szigorú elvek embere lett volna, és nem a hiuság és rangkór ördögei mótelyezték volna meg agyvelejét, úgy ő máris lelkéből kaczagott volna ama csuf vásár felett, mely itt kezdetét vette, s melyben egy részről drága áron kínálnak az aristokratikus modornak finomságai, melyek pedig csak addig drágák, míg nem eladók, - s másrészt a társadalom főhatalma a pénz, a balga indián szerepére vállalkozik, és silány tükör-darabokért (csakhogy saját magát láthassa azokban) gyémántot és aranyat szór.

Adél grófné, bárha már eladó leánya volt, oly művészi gyermetegséggel adta elő vagyoni helyzetét, mintha valami kiskorú árva lenne, és összes vagyonát hűtlen gyámjai kezelték volna el. Szinte megható volt hallgatni előadását, s a hallgatónak eszébe sem juthatott az anyagi romlásért magát a grófnét okozni. Hisz ő mindenben ártatlan, és ő nem oka semminek. Ő egy véd és támasz nélkül álló szegény özvegy volt, a kinek nem voltak sem okos tanácsadói (ábrándosan bizalmas pillantások Rózsay felé,) sem élettapasztalásai. (Új édes pillantások Rózsay felé.) Testvérbátyja, gróf Táray, (egy gögös és szívtelen főúr, a kinek neje halálos ellensége Adél grófnének, és életcélját keresi abban, hogy sógornőjét megalázva lássa,) nem tesz érte semmit. Pedig Táraynak nincs gyermeke, talán nem is lesz, és e mellett egyike leg-gazdagabb és legrendezettebb mágnásainknak. Természetes, hogy ily viszonyok közt egy véd és támasz nélkül álló szegény özvegy, a kit mindenki szabad prédának tekint, (új édes és bizalmas pillantások Rózsay felé) nem tarthatja fenn az egyensúlyt, s mint gyöngye virágnak, mely nincs erős támaszhoz kötve, el kell hajolnia. Ha ő csak egyedül állana a világon, akkor őt mindez nem busitná. Ha bekövetkeznék a rettegett csapás, zárdába vonulna, és istenhez imádkozna, virágokat öntözve várná a szelid halált. De ő nem egyedül áll, neki leánya van, a ki az életnek csak most kezd örülni, és a ki az életből még nem élvezett semmit. Neki leánya van, a ki talán nem tudna lemondani arról a kényelemtől, melyhez eddigelé szokott. Ah! és most e gyermek bűnhődjék ártatlanul? és szenvedései közt talán eszébe jusson anyját okolni azok miatt? E gondolat kétségbe ejtő, és nincs szerető jó anya, ki ezt a gondolatot el tudná viselni.

Az anyai szeretetnek e megható nyilatkozata úgy hatott Rózsayra, hogy rögtön felébreszté ő benne is a szerető jó apát. Azonnal fölemlíté, hogy neki is van egy fia (»egyetlen fiu!«) a kit ő oly gondnal és oly módszerrel nevelt, hogy a legmagasabb köröknek disze lehessen.

A fiu szép, a fiu okos, és a mi fő, rendkívül gazdag. Nincs fiatal mágnás, a kire oly nagy örökség nézne, mint az ő fiára. De mit érnek a milliók, ha talán nem akadna oly nő, a kit fia büszkén nevezhetne nejének? És ez a gondolat az, mely a jó apa lelkét néha aggodalmakkal tölti el. Mert inkább veszzen ki a család, inkább szálljon gyűlölt rokonok kezére az óriási vagyon, mintsem fia oly nőt vegyen el, a ki nem a főrangú világ leánya. Ezt Rózsay Félix oly erősen hangsúlyozta, hogy Adél grófné (tekintve a nagy barátságot és bizalmat, mely köztük néhány óra óta kifejlődött,) kénytelennek érezte magát arra, hogy élénken helyeselje a Rózsay Félix felfogását, s annál is inkább, mert e pillanatban Adél grófné sem találta önmagára nézve megalázonak azt a gondolatot, hogy e dúsgazdag egyetlen fiu neje esetleg az ő leánya legyen. De ezt a gondolatát a legcsekélyebb jellel sem árulta el.

Az anyai és apai szeretetnek ily bizalmasan nyilvánított bizonyosságai után, mintegy kikerülhetetlen logikai rendben, rátért a társalgás a születési és a pénz-aristocratiára és Rózsay (Adél grófné helyeslése mellett) azon erős meggyőződését fejezte ki, hogy ez a két aristocrati a társadalom törvényei szerint egymásra van utalva, s annak előbb-utóbb teljesen össze kell olvadnia. Mert a születési aristocratiának ma már nincsenek elvei, csak szokásai. Az elveket rég ledöntette az idő. A születési aristocratiát ma már csak szokásai tartják fenn, és e szokások mindig drágábbak és költségesebbeké lesznek a nagy tömeg versenye által. Ezért van a születési aristocrati ráutalva a pénz-aristocratiára, és azért e két aristocrati közti házasság korántsem nevezhető mesalliancenak.

Miután az önzetlen és önfeláldozó anyai és apai szeretet gyöngéd érzelmeit ekként kitárták egymás előtt, végül - mint egészen mellékes dologra - rátértek az anyagi ügyek rendezésére. Rózsay, - hogy a részletek felőli információkkal ne untassa a grófnőt, - csak teljes bizalmat kért és általános fölhatalmazást. A grófné ezt szóval és írásban a legnagyobb készséggel kiállította. Rózsay Félix udvariasan meghajtotta magát, és a bizalom jogánál fogva, bátor volt a legszívélyesebb nyájassággal megkérdezni a grófnét, hogy nincs-e e pillanatban valami csekély összegre szüksége? - Adél grófnéra kellemes és kínos is volt e kérdés. Kellemes volt hallani, de kínos volt rá válaszolni. Végre mégis rászánta magát, és azzal átlépte a Rubicont. »Csak 50 ezer forintra volna szükségem, de önt nem akarom terhelni ezzel.« - »Boldognak fogom érezni magamat, ha szolgálhatok vele!« Szólt Rózsay hizelegve, és leolvasott a grófné asztalára 50 darab ezrest. Adél grófné elismervényt akart írni, de Rózsay tiltakozott. »Elismervény mi köztünk?« kérdé, s udvarias neheztelést színlelt. A grófné bocsánatot kért, s egészen el volt bájolva Rózsay gentleman volta által.

Ugy váltak el, mintha nem is új ismerősök, hanem régi bizalmas barátok sőt közeli rokonok volnának.

És mialatt Rózsay Félix teljes odaadással látott Adél grófné anyagi viszonyainak rendezéséhez, mely természetesen egyelőre nem állott egyébből, mint az activák és passivák egybevetéséből; azalatt Adél grófnénak alig volt egyéb gondja, mint az, hogy az eleinte hasztalanul keresett, s utóbb mégis váratlanul megnyert 50 ezer forintot hogyan és mire költhesse el?

Hogy Adél grófné (tudva azt, hogy Rózsay Félix az ő anyagi ügyeinek rendezésével foglalkozik,) az 50 ezer forintból épen semmi tartozást nem törlesztett, azt talán említeni is fölösleges. A kétségbeesés küszöbén érkező váratlan segély rendszerint fokozni szokta a könnyelműséget azoknál, a kiket a könnyelműség következményei sodortak a kétségbeesésbe. Az ilyenek elkezdenek bízni egy föld feletti pártfogásban, és meg vannak győződve arról, hogy minél nagyobb a veszély, mely őket környezi, annál közelebb van a segítő kéz, mely őket a veszélyből kirántja. És Adél grófné azt, hogy Rózsay Félix az ő anyagi ügyeit rendezni vállalkozott, eleve úgy fogta föl, hogy már ezután neki anyagi ügyekkel foglalkozni egyáltalán nem kell. Ugy érezte magát, mintha többé nem lenne semmi adóssága, és élhet újra ép oly pazarul, ép oly gondtalanul, mint akkor, mikor még igazán nem volt semmi adóssága.

Frigyes gróf, mikor az nap meglátogatta Adélt, hogy megtudja a Rózsayval történt találkozás eredményét, rózsás kedélyben röpdösve találta őt, mint egy kis madarat, a kit kalitkából az első napsugaras tavaszi reggelen eresztenek ki. Az előszobában immár nem gyanus alakok, hanem mindenféle szintű és nagyságu csomagokat hordó alázatos boltos-ínasok álldogáltak, - mialatt Adél grófné a pipere cikkek hullámaiban szinte fürdött, és mindazt, a mit a finom ízlésű kereskedők szemle végett hozzá küldtek, mindazt oly szépnek és legujabb divatunak találta, hogy nem tudott választani, és a felett tünődött, hogy ne vásárolja-e meg mindannyit? Frigyes gróf egészen elcsodálkozott e fordulat fölött; de ismerve Adél könnyelmű és légben úszó természetét, nem hitt e váratlan fordulat tartósságában, s kíváncsian kérde Adéltól, hogy miben állapodott meg Rózsayval?

»Teljes bizalmat és általános fölhatalmazást kért tőlem, hogy rendezze anyagi ügyeimet, és én természetesen a legnagyobb készséggel megadtam neki. Ah! ez a Rózsay egy rendkívüli ember! engem egészen elbájolt, elragadott, lebilincsel. Csupa tapintat, csupa finomság, és tetőtől talpig comme il faut gentleman.«

»S te arra is fölhatalmaztad őt teljes bizalommal, hogy összes adósságaidat kifizesse.« Kérde Frigyes sarcasticus mosolylyal.

»Természetes, erre is fölhatalmaztam!«

»És tudod-e már, hogy mid marad akkor, ha Rózsay összes adósságaidat kifizeti?«

»Azt nem tudom, de hidd el Frigyes, erre én épen nem vagyok kíváncsi.«

»Én pedig épen erre vagyok rendkívül kíváncsi édes Adél, mert a magam részéről mindent inkább vagyok hajlandó elhinni, mint azt, hogy Rózsay Félix a te adósságodat a saját vagyonából fizesse ki.«

»Azt nem is fogadnám el tőle!« jegyzé meg Adél, s elpirult a Frigyes sarcasticus mosolyától.

»Nos és akkor mire való ez a nagy boldogság, mire e fejedelmi költekezés? - Te megütődtél e kérdésem fölött, melyet először hallasz tőlem? Ne vedd rossz néven. Mig tudtam, hogy a magadét költöd, nem éreztem magamat fölhatalmazva arra, hogy bármily alakban bele szóljak. De most, bocsáss meg, nem tudom kiéből költesz? és nem titkolhatom el aggodalmamat, ha arra gondolok, hogy Rózsay teljesen hatalmába kerithet azzal a fölhatalmazással, melyet neki adtál. Mert, hogy ő valami cél nélkül nem közeledett hozzád, ez előttem teljesen világos. Nem mondom, hogy olyan célja van, mely absolute elutasítandó. De lehet ilyen is. Annyi bizonyos, hogy ő tisztán látja a te kártyáidat, te pedig nem láthatasz az övébe.«

»Ki tudja?« felelte Adél titokszerűleg, és mosolyában a fölénynek érzete sugárzott.

»Az más!« - jegyzé meg Frigyes komolyan »és meglehet, hogy a dolgot Clarisse is éppen úgy fogja fölfogni, mint te.«

»Clarisse!« kérde Adél megütődve. »Te azt hiszed, hogy róla van szó?«

»Nem tartom lehetetlennek. Ma jutott eszembe, hogy Rózsaynak van egy házasulandó fia, és ismerve Rózsay nagyravágyását, nem látok abban semmi absurdumot, ha Rózsay ezuttal leányod kezére speculálna.«

Adél előtt e gondolat már nem volt új, és ezuttal sem volt kellemetlen. Mert a milliók mámora, melytől megittasult, még most sem párolgott ki fejéből. De - nem ismervén Frigyes gondolkozását - nem mert Frigyes előtt őszinte lenni, s erőltetett egykedvűséggel felelte: »ez egészen a jövő kérdése.« Majd azonban egy váratlan ötlete villant, s mohón tette utána: »E kérdést, bármily alakban merülne is föl, semmiesetre sem intézném el bátyámnak, a gögös Táray grófnak megkérdezése nélkül.«

»Bizonyos lehetsz benne, hogy ő hajthatatlanul ellenezni fogja.«

»Tudom!« szolt Adél és kárörvendőleg kaczagott fel.

»Nem értelek.«

»Majd meg fogsz érteni. Ah! ez az ötlet nekem milliókat ér. Meg vagyok mentve! Most már bizonyos lehetsz benne te is, hogy Rózsay nem lát az én kártyáimba, és fogalma sincs arról, hogy én nem egy, hanem két atoutval játszom. Rózsay ellen, ha kell, kijátszom Tárayt; és Táray ellen, ha kell, kijátszom Rózsayt. Még most sem érted?«

»Nem tettem föl benned ennyi leleményt. Ez igazán mulatságos kezd lenni. Táray előtt csak két választás áll. Vagy megmenteni téged, vagy megérni azt, hogy az ő kék vére, mely Clarisse ereiben is kering, összeolvad a Rózsay vérrel. Ha ha! - ez igazán mulatságos.«

Adél is annak találta, és kezeivel tapsolt. De ugyanakkor arcának mosolygó redői közt végig futott egy sötét vonás, épen úgy mint a virágok közt egy kigyó. Frigyes ezt is megfigyelte, s azt gondolta magában: »Ez az asszony már mindenre képes!«

Mialatt Rózsay teljes bizalommal és fölhatalmazással rendezte (illetőleg: tanulmányozta) Adél grófné anyagi viszonyait, azalatt ő Adél grófnénál mindennapos volt. Minden nap talált valami okot, hogy a grófnét egyről-másról kikérdezze, és mindannyiszor rávezette a beszélgetést Clarisse comtessere, és az ő egyetlen fiára. És Adél grófné nem hogy kitért volna az e fajta beszélgetések elől, de sőt maga bátorította arra Rózsayt. Ugyannyira, hogy mire Rózsay teljesen tisztába jött azzal, hogy Adél grófné megmentésére nem kevesebb, mint két millió forint szükséges, és pedig nem mint kölcsön, hanem vagy mint örökség, vagy mint ajándék: akkorára a legalaposabb reményeket kezdte táplálni az iránt, hogy ő mig egyrésről két millióval megveszi Adél grófnének összes birtokait, melyek különben testvérek közt is megérnek két és fél milliót, az alatt másrésről ráadásul megkapja fia részére Clarisse comtesse szép kezét is, és ezáltal vérrokonságba lép az összes legmagasabb aristocratiával.

És egy napon (talán éppen azon, melyben a legutóbbi kölcsön vett 50 ezer forintnak utolsó ezrese is szárnyait bontogatta már,) Rózsay Félix, már csaknem elkényeztetve a grófné bizalmának gazdag nyilvánulásai által, (Adél grófnének ez volt már az egyetlen gazdagsága, s ő még ebben is pazar volt.) azt a kegyet kérte, hogy szenteljen a grófné egy rövid órát, (pedig az ilyen óra a leghosszabb óra szokott lenni,) anyagi ügyeinek meghallgatására. (Pedig biz azok a szó szoros értelmében hallatlan anyagi ügyek voltak már akkoron.)

Adél grófné kecsesen mosolygott, s e mosolyban a feltétlen bizalom mellett elvegyült az unalom istenének hozandó áldozat kellemes mátyomsága is, - és megszabta az órát anyagi ügyeinek meghallgatására. Másnap éjjelre határozta azt, kaczagva jegyezven meg, hogy »ha már ügyeink anyagiak, legyen legalább az órában meg a szellem.« - »Szellemóra anyagi ügyek meghallgatására!« tóditotta borzasztó elragadtatással Rózsay Félix, mialatt (persze titokban) erősen meg volt győződve arról, hogy a holnapi szellemóra alatt a kedves grófné nemcsak összes vagyonát, hanem még szellemességét is el fogja veszíteni.

És mikor másnap elérkezett a szellemóra, s a grófné szalonjában beveződtek a rendes látogatások, megjelent Rózsay Félix, s belépven, nem mulasztható el megjegyezni; hogy »a nemzeti kaszinóból jöttem,« (később csak »kaszinót« fog mondani, mert ugyan minő más kaszinóba járna el Rózsai Félix, ha csak a nemzetibe nem?) mire Adél grófné, oda sem gondolva, egy gyöngéd »ah«-hal válaszolt; aztán helyet foglaltak, és Rózsay Félix nagy iratcsomók helyett csak egy vékony papírszeletet vont elő, (minek oda ágyúgolyó, a hol a sörét szem is éppen a szív közepébe talál?) s arról a vékony papírszeletről leolvasta mindazokat a százezreket, melyek már nem léteztek többé s melyeket összeadva, kijött két millió olyan adósság, mely részint betáblázva, részint váltón nyargalva, már ezután nem élhet meg többé a

levegőből, hanem vagy készpénz kell neki, vagy föld. Borzasztó szörnyálat az adósság! Földet vagy házat eszik, s halálizzadtságot iszik rá.

De ha Rózsay Félix, mikor igazi kombinált hatásvadászattal kilyukasztotta ezt a végeredményt, arra volt elkészülve, hogy Adél grófné, elvesztvén minden vagyonát, el fogja veszteni szellemességét is, és mint egy közönséges nyárspolgári nő fog Rózsay nyakába borulni, mondván: »mentsen meg! - s kívánja életemet!« - akkor Rózsay Félix, kombinált hatásvadászatának pillanatában kellemetlenül csalódott, mert Adél grófné, mikor megtudta, hogy tulajdonkép semmije sincs, és hogy magának a grófné vagyonának rendezése (értsd eladása által,) a legjobb esetben csak egy szerény tőkét lehetne megmenteni, mikor megtudta, hogy két millióra van szüksége, hogy évenként ezután is százezer forint jövedelme lehessen, épp oly hideg előkelőséggel, mintha csak néhány garasról lenne szó, kérde Rózsaytól: »Csak két millió forint?« - s ezután, a kellemetlen érzelmek legcsekélyebb nyoma nélkül, kérte Rózsayt, hogy fejezzék be most a tárgyalást, és halaszszák el a folytatást a következő hétre. »Akkorára, azt hiszem, meg lesz a két millió forint.« Tette utána Adél grófné oly hangon, mintha a két millió forint már a zsebében lett volna. Rózsay csaknem megkövült a meglepetéstől. Ugy érezte, mintha ő bukott volna meg, nem Adél grófné. Ugy nézett Adélra, mint a hogyan a vadász nézi a vadat, melyet elhibázott, s mely könnyű szökelésekkel tűnik el előle. A szellem-óra végén ő lett tökéletes ostoba ficzkó. És Adél grófné mindezt jól látta és gyönyörködött benne. És Rózsay mikor savanyu arczczal »örvendezve« a fölött, hogy a grófné ily bámulatos lélekerővel veszi anyagi ügyeinek végleges rendezését, elbucsuzott a grófnétól, a ruganyos batárban egészen lehangolva elmorogta hazáig tizszer is: »Az ő két milliója több, mint az én 20 millióm.«

De hátha nem kapja meg?

Ki is adná neki?

Nem adhatja senki!

Eladó birtok és eladó leány.

Másnapra, a szellemóra párbeszéde után, már a délelőtti órákban bebocsáttatást kért Adél grófnénál Somkövy Albert, ki szintén »u j n e m e s« volt, de nem abból a fajtából, melyből Rózsay Félix.

Somkövy nagybirtokos volt. A földből szivta (a nélkül, hogy a földet kiszivta volna) gazdagságát. De a gazdaság mellett magába szivta egyszersmind mindazt, a mit a magyar föld azoknak szívébe csepegtet, a kiknek kenyeret ad. Folyvást a nép közt élt, és testében lelkében magyarrá lett. Sok jótékonyágáért, melyet hiúság és külső zaj nélkül folyton teljesített, az alkotmányosság visszaállításakor, a nélkül, hogy kérte volna, magyar nemességet kapott, s innen kezdve a közügyekért még többet áldozott. Arcza mindenki előtt első látásra rokonszenvet keltett. Boldogtalanság tükröződött azon, és erős férfiasság. Nem tudott színlelni. És oly óriási vagyonnal, mint a mennyi neki volt, nem is volt szüksége arra, hogy bárkinek is hizelegjen. A kiket nem becsült, azokkal ezt épp oly egyenesen éreztette, mint a mily határtalanul gyöngéd és áldozatkész volt azok irányában, a kikben jót és szépet fedezett föl. Kora 50 felé járt, de az idők nyomát nem engedte kiütni rajta a falusi élet friss levegője. Egészen rustikus magyar volt, s a ki látta, nem hihette el, hogy apai ágon valaha zsidó volt a törzs, melyből ő kihajtott. Pedig az volt. S éppen az jellemzi, mennyire szerették őt még a félművelt falusi gavallérok is, hogy ezt még azok sem hitték el felőle, pedig azok az ilyet örömet elhiszik, hogy aztán botrányos gunyt üzenek belőle. Mert Magyarországon, ha valaki zsidóból igaz magyarrá akar lenni, annak a vidéken még mindig több gunyt és lenézést kell kiállani, mint kellene annak, a ki magyarból akarna lenni zsidóvá. De Somkövy ki tudta kerülni ezt. Mert nem kereste soha senki barátságát s viszont sohasem mulasztá el barátságot tenni mindenkivel, a ki ő hozzá közeledett. A tulajdon cselédei nagyobb kényelemben és luxussal éltek, mint ő; mert ő csak annyi kényelmet igényelt magának, a mennyi a rendtől és a tisztaságtól elválaszthatlan. Senki úgy a magyar irodalmat, művészetet, gazdasági és iskolai ügyeket nem pártolta, mint ő. De mire másra is költött volna, mikor senkije sem volt? - Egyedül állt. A nősülésről nem akart hallani sem. Ha társaság gyűlt össze nála, csak addig volt tevékeny házigazda, míg vendégei nélküle is el tudtak mulatni már. Ilyenkor félrevonult egy szögletbe s elmerengett. És ilyenkor sokszor olyan arczkifejezéssel nézett maga elé, mint Cypriáni gróf, mikor elveszett leányának keresése alatt már Lothárió lett belőle.

Somkövy távoli rokonságban állott Rózsayval s fiának Oszkárnak, ő volt a keresztapja. Ebben a fiuban volt Somkövynek minden öröme, mert apjával sohasem rokonszenvezett. Oszkárt, míg kis fiu volt, Somkövy minden nyáron kivitte magához, s ilyenkor nemcsak keresztapja, de ugyyszólván nevelője is volt. Belecsepegtette Oszkárba nemes világnézetét és erős jellemét, s e nevelés utóbb annyira meglátszott már Oszkárban, hogy jobban vonzódott keresztapjához, mint tulajdon édes apjához. Rózsay féltékeny lett, s hogy Oszkárt kiragadja Somkövy hatása alól, külföldre küldte iskolázni. De Oszkár itt is folyvást levelezett Somkövyvel, és Somkövy minden hónapban meglátogatta őt. Ezt Rózsay nem tudta, s nem is törődött vele. Ő tulajdon fiát csak úgy érezte magáénak, mint millióit. Fia is aszerint volt becses előtte, a mint vágyainak eszközéül tekinthette őt.

Mióta Oszkár külföldön tanult, azóta Somkövy nagyon ritkán találkozott össze Rózsayval. Most azonban, mikor Rózsay Félix az Adél grófné anyagi ügyeinek rendezésére vállalkozott, nem kerülhették ki egymást, mert Somkövy, ki Adél grófnénak szomszédja volt, már hosszabb idő óta bérelte a grófné földbirtokát is, s a mi teher e birtokon volt, azt legnagyobb részben Somkövy adta a grófnénak kölcsön. Ugy, hogy Somkövy már inkább tulajdonosa lett a grófné birtokainak, mintsem bérlője volt. S most azért jött Adél grófnéhoz, mivel a többi hitelező nem akart várni már, és így Somkövy kötelességének tartotta figyelmeztetni a

grófnét, hogy vagy szerezzen segélyforrásokat anyagi ügyeinek rendezésére, vagy tekintse magát néhány hét múlva teljesen vagyontalannak.

Adél grófné a legnagyobb eleganciával köszönte meg Somkövy figyelmeztetését, és azonnal levelet írt bátyjának, a büszke és dúsgazdag gróf Táray Miklósnak, a ki minden tekintetben mintaképe volt a valódi magyar mágnásnak, s a ki évről évre jobban elhidegült nővérétől, mert benne az aristokratikus léhaságot látta megtestesülve.

Táray grófnak e folytonos hidegülsét Adél grófné természetesen a »kedves sógorasszony« befolyására magyarázta, és azt - nem tudván a hibát önmagában keresni, - maga is hasonlóval viszonzta. Elannyira, hogy gróf Táray a legnagyobb mértékben meg volt lepve, mikor nővérétől udvarias levelet kapott, s látogatásra kéretett fel. Ez nem történt már évek óta, ámbar hogy valaha meg fog történni, ezt Táray gróf - ismerve nővérenek anyagi körülményeit, - már jóval előre látta, de mégse hitte, hogy a catastrofa ily hirtelen következze be. Rögtön Adélhoz sietett. Adél grófné teljesen el volt készülve szerepére. Meg volt győződve, hogy a kelecze, melybe Tárayt becsalja, sikerülni fog. Eleinte oly büszke méltósággal viselte magát, mint a mily büszkének ismerte bátyját. Sőt a ravaszság művészetével bátyjának e büszkeséget mindinkább fokozni törekedett. Hangsúlyozta, hogy Táraynak áldoznia kell a család érdekében. Mindezt azonban Táray gróf gunyos hidegséggel hallgatta, s mikor Adél grófné megnevezte az összeget is, melyet Rózsay információi nyomán, Táray grófnak áldoznia kell a család érdekében, erre gróf Táray kereken kijelentette, hogy ő éppen ellenkező nézetben van - családi érdekeit illetőleg. Mert határozottan a család érdekei ellen cselekednék, ha két millió forintot az ablakon hajítana ki.

Adél grófné el volt készülve erre az ellenvetésre, és nem jött zavarba. Finom közönnyel kezdett játszani egy színes borítékba zárt levéllel, melyre azonban még nem volt fölírva a cím. Aztán éppen úgy, mintha nem is a tárgyhöz tartoznék, elkezdte Rózsay Félixet magasztalni. Kiemelte, hogy mennyi hálával tartozik ő Rózsaynak, kinek, mint hallja, házasulandó fia van, s hogy mennyi erejébe került Adél grófnénak az, hogy megtiltsa Rózsaynak többet tenni Adél grófné anyagi viszonyainak rendezésére, mint a mennyit egy idegen embernek ily körülmények közt tennie szabad.

Gróf Tárayra sértőleg és kellemetlenül hatott ez a hajánál előrántott magasztalás, és fölállott, hogy eltávozzék.

Adél grófné kezdett kiesni szerepéből. Látta, hogy egészen élére kell állítania a kérdést, de bármennyire el volt is készülve erre, érezte, hogy megtenni nincs elég bátorsága. A mit előbb csak játszott, most Tárayval szemben valósággal föllobbant Adél szívében: a büszkeség; és érezte, hogy ha ő a maga leányát a Rózsay fiához akarja nőül adni, ezt csak Táray háta mögött teheti meg, de vele szemtől szembe nem. Izgatott lett. E pillanatban maga is borzadt attól, hogy Rózsayval rokonságba lépjen. És remegő hangon kérdezte Táraytól: »Hát nem akarsz rajtam segíteni?«

»Nem tudok segíteni. Esztelen pazar életmódod minden jó érzést fölháborít.«

»Igy beszélsz, mert nőd irigykedik reám! az a kigyó!«

»Őt ne gyanítsd; ő sajnál téged s nem irigyel.«

»Oh! tudom! Mivel képtelen versenyezni velem, el akar tiporni, hogy megalázva lásson. És e czélra tulajdon testvérbátyámat használja fel.«

»Csalódok és kérlek, hagyj fel rágalmaiddal, mert velem szemben az a fogás egészen sikertelen.«

Adél grófné mindinkább idegesebb lett. Szemei gyakran lecsukódtak, s ajka vonaglott. Hangja tompa lett, s néha csak suttogni tudott.

»Mért nem segítesz hát rajtam, mikor ez módodban áll?«

»Nem áll módomban.«

»De Somkövy kijelentette, hogy ha te kezességet vállalsz értem, akkor ő hitelezőimet várakozásra bírja.«

»És te azalatt új adósságokat halmoznál egymásra.«

»Esküszöm, nem!«

»Ismerem esküidet!« - felelte elfojtott megvetéssel Táray gróf, a ki sehogy sem akarta észrevenni azt a czim nélküli levélborítékot, melylyel Adél grófné már oly feltűnőleg játszott, hogy csaknem fölszakította. - »Nem vagyok gyermek. Adósságaid tetemesen túlhaladják vagyododat. Ha kezességet vállalnék érted, magamat is örvénybe dönteném, a nélkül, hogy téged kiszabadíthatnálak.«

»Ah! és büszkeséged el tudná viselni, hogy testvéred ősi javait dobra üssék? nem égne el arcod a societás gunymosolyától és roszt élceitől?«

»Ne hidd, hogy a societás oly nagyon érdeklődjek irántad, hogy a te pártodra álljon. Mindenki az én eljárásomat fogja helyeselni.«

»És nincs benned testvéri szeretet?«

»Van, noha nem érdemled. - Én már régen előre láttam azt, a mi most bekövetkezett, és sajóvölgyi birtokomat egészen a te számodra rendeztetém be. Ott békén és nyugodtan élhetsz leányoddal élted fogytáig.«

Adél fölpattant, mintha kigyó csipte volna meg, és sötét gyűlölettel kiáltá: »Kegyelemkenyér? - Ah! a te nyelveden nőd fulánkja sziszeg. És én megszerezem e kigyónak ezt a diadalt? - Nem! inkább meghalok!«

És e szavak után lázas pihegéssel dobta magát persa kerevetére, félig elfordult bátyjától, és vad tekintettel nézte bájos reggeli cipőcskéjének csipkerózsáját. A czimtelen levélborítékkal nem játszott többet. Hisz a játéknak vége már! - most a legkomolyabb valóság következik.

Táray gróf egy pillantásra sem méltatva lihegő nővérét, lealázó gunymosolylyal jegyezte meg Adél grófné előbbi szavaira:

»Meghalni te nem fogsz; mert te életkedvelő vagy!«

»Igazad van!«

»Igy hát elfogadod ajánlatomat?«

»Hogy kitartott szolgája legyek a te nőnek? - Soha!«

Ez utóbbi szót Adél grófné valódi pathetikus gestussal ejtette ki, s mi közben jobb kezét, melyben a czim nélküli levél volt, esküszzerűleg emelte magasra, most a levél, melyet Táray mindeddig nem akart észrevenni, végre Táraynak is szemébe tűnt. Ránézett, s azonnal levette róla tekintetét. Nem akart kíváncsi lenni, s így folytatta:

»Gondold meg kérlek, és ne vak szenvedélyed perczében határozz. Gondold meg, hogy nemcsak a te jövőd van szóban, hanem a leányodé is, a kit rólad ítél meg a világ, s kihez, míg örült és könnyelmű fényüzésedet látják, jóra való férfi nem közelíthet.«

»Hanem a sajóvölgyi remeteségben tódulni fog ugy-e? ha ha ha!« kaczagott Adél, s e kacaj oly idegenszerű volt ajkán, hogy Táray gróf megdöbbsent tőle. »Te nemcsak szerető testvér

vagy Miklós (folytatta, az előbbi kacaj hangján Adél,) hanem gondos nagybátya is. Nőd talán leányomat is vágytársának nézi?»

Táray haragra lobbant, s parancsoló hangon kiáltott félőrült nővére: »Adél!« - majd erőt vett felindulásán, s így folytatta: »Hogyan bizhassam józan belátásodban, mikor e komoly pillanatban sem tudsz uralkodni szenvedélyeden.«

Adél visszaesett a sötét gyűlölet mogorvaságába, s aztán, mintha egy kétségbeesett határozattal elvetette volna a koczkát, lángoló arczczal ugrott föl, és íróasztalához sietett.

Utközben e szavakat intézte Tárayhoz: »Te azt hiszed, hogy nekem csak eladni való birtokaim vannak? - Hát ne feledd, hogy nekem eladó leányom is van.«

És ezzel lázasan irt az üres levélborítékra egy nevet, aztán csöngetett.

Mielőtt az inas belépett volna, Táray szorongva kérde: »Adél, mit akarsz tenni?»

»Meg akarom mutatni, hogy nem szorulok feleséged kegydíjára. Végeztünk. Adieu!«

»Figyelmeztetlek, hogy az illusió édes, de a csalódás keserű!«

»Annál kevésbé fogom bánni, ha csalódni fogsz bennem.«

Eközben belépett az inas és Adél grófné átnyújtotta neki a levelet:

»Vidd sietve Rózsay Félix ő nagyságához.«

Az inas eltűnt s gróf Táraynak arczába szökött a vér. Sejtette, hogy itt kelepce készül számára, de nem akarta elárulni, hogy e gondolat genirozza őt. Erőltette a lenéző gúnyt s így szólt:

»Ah! tehát ez az utolsó menedék? Ezért áradtak előbb ajkadról a hizelgő magasztalások? - No lám lám! - Egy született Táray grófné mily intim viszonyban állhat egy bőrkereskedő fiával. De hidd el, hogy az ilyen zsidóból szakadt új nemes sohasem vetkezi le régi természetét, és nem nyitja meg neked pénzes zsákját, akárhogy nagyságod is.«

Adél remegett a haragtól és a sértett hiuságtól s nem tudott mást válaszolni, csak ezt: »Kérlek, hagyj magamra!«

Táray kevélyen meghajtotta magát s e szavakat mondva: »a mint akarod.« - eltávozott.

A mint Táray eltávozott, Adél halál sápadtan járt fel s alá salonjában s izgatottságában fenhangon gondolkozott.

»Ah! hol van hát a büszkeség, rangérzet, rokoni szeretet? Mindez üres szó! Bátyám előtt csupán a pénzkérdés a nyomatékos. Legyen tehát én előttem is az. Ah! drága sógorasszony, keresztül huzom számításaidat! Ékszereid ezután sem fogják tulragyogni az enyéimet; estélyeid ezután sem fognak árnyat vetni az enyéimre, - s a divat egén ezután is csak holdvilág leszél én mellettem! Igen, igen! nem válok matrónává a te kedvéért. A sors mentésre nyújtja kezét, miért ne ragadnám meg? - Most már, ha szabadon lehetne választanom bátyám segélye és Rózsay kínáló barátsága közt, habozás nélkül ez utóbbit választanám. Mit nekem a societás! - És különben is a societás rendszerint megbocsátja ha megsértjük elveit, de ugyanakkor hódolunk szokásainak. A születési aristocratia pedig már mindenütt ajtót nyit a pénzaristocratának. Sőt gyakran megesik, hogy a született aristocratát a pénzaristocrata dobja ki az ajtón!«

Igy lázongott Adél grófné és büszkesége, mely előbb képtelenné tette őt arra, hogy Táray előtt nyíltan leleplezze tervét Rózsayval, most kéjelgett abban, hogy maga esik a kelepcebe, melyet Táraynak készített elő.

Az izgatottság annyira elgyöngítette idegeit, hogy mikor leánya Clarisse belépett hozzá, s megijedve anyjának dult arczától, zavartan kérdé: »Mama, háborgatlak?« - Adél grófné könnyekre fakadva ölelte át leányát, s görcsösen szoritotta őt magához. Aztán csókolta, nézte, ölelte, és könnyei mindig hevesebben folytak. Clarisse sohasem látta még így a mamát, s egészen átengedte magát anyja szeszélyének. Végre Adél így kiáltott:

»Nem! neked nem szabad szükségét érezned!« - s ezzel újra hevesen megcsókolva Clarisset, kiküldte őt. Clarisse, mintegy báb, a ki semmi egyébre nem való, csak arra, hogy öltöztessék és vetkeztessék, engedelmesen eltávozott. Adél pedig azonnal Frigyeset hívatta magához.

»Nos? - kérdé Frigyes, a mint Adélnál megjelent, - Táray megpuhult e?«

»Elküldtem a levelet Rózsaynak,« - felelt Adél komor határozottsággal.

»És Táray mindent tud?«

»Nem tud. Célzataimat vagy nem értette meg, vagy nem akarta érteni. Aztán durván elutasított. Egyebet nem tehettem.«

»De talán nem látja át tisztán a blamaget, mely családját fenyegeti?«

»Én nem tartom többé blamagenak.«

Frigyes kellemetlen arcot vágott, s kedvetlenül jegyezte meg:

»Bizonyosan roszul játszad szerepedet s idő előtt vetted el a koczkát. - Lásd, ha finoman tanácsot kértél volna Táraytól, hogy helyesli-e azt, hogy Clarisset Rózsay Oszkárhoz nőül add, ő mindenre kész lett volna, csak hogy ez ne történjék meg.«

»Belátom, hogy így kellett volna tennem s így is akartam tenni; de a mint megjelent előttem lesújtó büszkeségével, nem voltam képes a színlelésre. Most már késő. Annyira megsértettük egymást, hogy most már csak a harcot lehet folytatnunk, - a kibékülés lehetetlen.«

Frigyes sem szavakat nem talált, sem helyét nem találta. Járt kelt, s nem tudott beszélni.

E kínos hallgatás több perczig tartott.

»Hátha én fölkeresném Miklóst? még talán van idő rá?«

»Nem akarom!« - kiáltá Adél szenvedélyesen. »A levél azóta már a Rózsay kezében van.«

»S mi van a levélben?«

»Engedély arra, hogy megkérhesse leányom kezét fia számára.«

»És Clarisse?«

»Őt bizd rám, Clarisse engedelmeskedni fog.«

És mielőtt Rózsay Félix, a ki az éjféli tárgyalás után legkevésbé sem remélhette azt a levelet, melyet másnapra rá Adél grófnétól kapott, tehát mielőtt Rózsay Félix boldogságtól és hiuságának mámorától elbódultan, a grófnéhez sietett volna, hogy lábaihoz borulva köszönje meg neki azt a kegyet, mely Rózsayt egyszerre emeli legmerészebb ábrándjainak édenébe; azalatt Adél grófné, mindjárt a Frigyesel való párbeszéd után Clarissehez sietett, hogy megtanítsa őt az engedelmességre, és hogy fogékonynyá tegye szívét ama nagy szerencsére, melyet Clarisse számára Adél grófné anyai gondoskodása kitervelt.

Adél grófné, ki tűnődő arczczal találta leányát, s éppen abban a pillanatban, melyben Clarisse újból anyjához készült, hogy valamit, a mi szívét nyomta, kiöntsön előtte, - minden bevezetés nélkül Clarisse nyakába borult, s a legédesebb fuvolahangon, így kezdte el engedelmeségre oktató udvarlását:

»Jer csak, jer közelebb, te gyönyörű kis angyal! Miben töröd a fejed, hogy a szemeid így röpködnek s mosolyod szinte ragyog? Ugy-e, az én arczszínem ma kissé meg van támadva s nem oly üde, mint rendesen? Ah! ha egyszer neked is az emberek szívtelenségére kellene szorulnod, s arczod havát s vonásaid festői rendjét durva kezekkel illetné az élet! - Ah! ha reggeli öltönyöd valaha nem lehetne ilyen ígéző, s ha valaki meglátogatna, azt hihetné, hogy szobaleány vagy!«

Clarisse mosolyogva felelte: »Isten mentsen! Inkább meghalnék!«

Adél grófné, mintha épen e választ várta volna, mohón kapott rajta s így szólt:

»Oh az iszonyu volna! Kedves angyalom, ugy-e, hogy ennek nem szabad megtörténni?«

»De egyetlen jó mama, hogy jutnak eszedbe ily kellemetlen gondolatok? Jer, ülj le ide, én majd elűzöm azokat. Tudod-e mi ujság? Viktor meg akarja kérni kezemet tőled!«

Adél, mintha villám sujtotta volna, elsápadt s ijedve kérde: »Viktor? és szólt neked erről?«

Clarisse erre hamisan mosolygott s a kerti szalon felé mutatva, suttogá: »Ő itt van!«

Adél szorongva kérde: »S te reményt nyújtottál neki?«

Clarisse lesütötte szemeit.

»Ő már rég tudja, hogy nem vagyok iránta közönyös.«

»Azt teheted; szeretni tisztán és nemesen nem bűn. De neje nem lehetsz!«

Most Clarisse ijedt meg s így kiáltott: »De anyám!«

Adél hevesen folytatta: »Tudod-e, hogy Viktornak semmije sincs? Egész évi jövedelméből alig telnék ki piperekiadásaink egy huszadrésze! Hisz ő szegény!«

Clarisse elbámult s gépiesen kérde:

»Szegény?«

»Nagyon szegény! Ha neje lennél, nem hozhatnád ruháidat Párizsból; nem tölthetnéd fürdőkön a nyarat; nem tarthatnál estélyeket a téli saisonban; nem lenne páholyod, fogatod, - s nem lennél többé soha bálkirálynő!«

»De anyácskám!«

»Magadnak kellene öltöznöd, - falun egy ócska kastélyban átunatkozni legszebb éveidet, - össze kellene vegyülnöd a béresnékkel, - arczod gyönyörű színét leégetné a nap; - kezeid eldurvulnának, s ha valaki látna régi ismerőseid közül, nem ismerne rád, vagy így szólana magában: jaj beh közönséges asszony!«

Clarisse eltakará arczát a rémülettől, s így kiáltott fel:

»Oh! ne szólj!« - majd vigaszt keresve kérde: »de hát nem vagyunk mi elég gazdagok?«

Adél némán magához ölelte leányát.

»Voltunk! - semmink sincs többé! -«

Clarisse fölsikoltott, aztán pedig keservesen sirt.

Adél grófné siró hangon így esengett:

»Ne sirj aranyom, gyémántom! Mi újra gazdagok leszünk, gazdagabbak mint eddig! -«

»Igazán?«

»Férjhez fogsz menni, és nem fog hiányzani semmid.«

Ez Clarissenek egészen visszaadta vig kedélyét, s pajzánul kérdé:

»És Viktor?«

Adél jelentősegteljesen válaszolta: »Ő sem fog hiányzani! - akarom mondani nem fogod érezni hiányát.«

»S ki lesz a férj?«

Erre a kérdésre Adél grófné nem tudott egyszerre megfelelni.

Több perczig habozott, aztán Clarisse fülébe sugta, úgy, hogy mialatt kiejtette a nevet, Clarisse nem láthatta Adél arcát:

»Rózsay Oszkár.«

Clarisse meglepetve kérdé: »Ki az?«

Adél erre csak azt tudta válaszolni: »Apjának husz milliója van!«

»De rangja?« kérdé Clarisse türelmetlenül.

Adél színlett bánatossággal suttogá:

»Nem akarsz neje lenni?«

Clarisse ránézett anyjára, s felsóhajtott: »Parancsolod, hogy az legyek?«

Adél csaknem térdre borult Clarisse előtt s így suttogta: »Kérlek!«

Clarisse felelet nélkül Adél keblére borult, mire Adél nagy lelkesedéssel kiáltá: »Jó gyermek, okos gyermek, valódi angyal!«

Clarisse néhány pillanatig élvezte az anyai ellágyulás hálás szeretetét, aztán érezve fölényét anyja fölött, pajkosan emelte föl fejét s mosolyogva kérdé:

»De mit fog mondani Viktor?«

Adél tréfás megütközéssel nevetett föl: »Ej! hát már ennyire vagytok?«

Clarisse igaz hangon felelte: »Ő szeret, s nekem fájna, ha őt meg kellene szomorítanom.« De látszott arcán, hogy e szavakat, melyek szívéből jöttek, lelke fölfogni nem képes, és hogy ámbár igaz érzelmei is vannak, mégis csak egy akarat nélküli báb ő az anyja kezében.

Adél grófné a nagyvilági hölgy szellemességével tekintett leányára, s aztán a legelegánsabb frivolitással mondá:

»Bizd rám! - nem soká fog szomorkodni érte!«

Ezután kezét nyujtá Clarissenek, s - bár Clarisse nem értett Adél célzásából semmit, mégis úgy váltak el, mintha teljesen megértették volna egymást.

Clarisse, egész vidáman, mintha minden a legszebb rendben volna, Viktorhoz sietett, a ki a kerti salonban már ideges türelmetlenséggel várta:

»Nos?« kérdé Viktor izgatott arczczal, s megfogta Clarisse kezét.

Clarisse bájos ravaszsággal intett, s így szólott: »Beszéltem a mamával!«

»Beleegyezett?«

»Nem tiltotta el, hogy magát tisztán és nemesen s z e r e s s e m.«

»Nőmmé lesz?«

»Nem. Rózsay Oszkár neje leszek.«

Viktor visszatántorodott:

»Az lehetetlen!«

»A mama mondta« szólt Clarisse, s felsóhajtott.

»S mivel indokolja?«

»Azzal, hogy az apjának husz milliója van.«

Viktor keserűen felkaczagott. »Ah! értem! - És magának egy szava sincs ez ellen?«

»Én akkor is csak magát fogom szeretni!«

»Lehet-e szerelem házasság nélkül, s házasság szerelem nélkül?«

Clarisse elpirult s halk hangon suttogá: »Anyámért tettem!«

»Ő feláldoz téged nagyravágyásának, s fényűző szenvedélyeinek.« Kiáltá Viktor szenvedélyesen.

»És ha én szerelmemnek áldoznám föl őt, lehetnék-e boldog?«

»S így boldog lesz?«

Clarisse hosszasán Viktorra nézett: »Ha maga szeretni fog!«

Viktor elérzékenyült, s csak annyit mondhatott: »Lehet-e téged nem szeretni? - De férjed?«

»Nem ismerem.«

»És ha megismered, - megszereted, - vagy ha félteni fog téged?«

»Ne gyötörjön!«

»Ah! hát én nem gyötrődöm-e?«

»Nem bizik a mamában?«

»Önmagamban nem bizom!«

»S ha én bizom te benned?«

Ezzel megcsókolta kezét és térdre borult előtte: »Ah! Clarisse!«

Éppen mikor Viktor, bánatos szerelemtől elérzékenyülve térdelt Clarisse előtt, éppen akkor lépett be a kerti szalonba Somkövy Albert, a ki Adél grófnét kereste, s a mint meglátta a bizalmas jelenetet, vissza akart huzódni, s habár nem volt helyén, nem ugyan egészen hangosan, de azért elég érthetően, e szót ejté ki: »bocsánat.«

Viktor e meglepetésre villámgyorsan ugrott föl térdéről, s lángvörössé pirult. De Clarisse (bár az ő szíve is erősen megdobbant) nem vesztette el külső nyugodtságát, és tréfásan szólította vissza Somkövyt: »Jöhet kérem! Műkedvelő előadásra készülünk.«

Somkövy belépett, s hogy az előbbi meglepetés feszélyéből minél kevesebbet áruljon el, ő is a tréfás hanghoz fordult, s kérdé: »Az első felvonás?«

»Nem! ez csak az előjáték« felelte Clarisse, miközben Viktor és Albert némán üdvözölték egymást.

»Szólhatok a grófnéval?« kérdé Somkövy, hogy más tárgyra vigye a beszédet.

»Azonnal. De ő előbb bátyámmal, Frigyes gróffal végez, ki épp most van nála. Addig foglaljon helyet nálunk. Ismeri Rózsay Oszkárt?«

Somkövy arcza kiderült e kérdésre, s habár nem értette a kérdés célját, egész lelkesedéssel válaszolta:

»Ah! derék, szép és okos ifju! (Viktor idegesen nézett Somkövyre.) Nekem keresztfiam, s anyjáról rokonom is. Jelenleg külföldön időz, de legközelebb hazatér. Alig várom, hogy láthassam. Nem hiszem, hogy kortársai közt volna egy is, a ki tudományos képzettségben mérközhethék vele. Aztán milyen jellem! - Csupa önzetlenség, és szeretet. - Magas ideáloknak él, s csak könyvei közt boldog.«

Erre a Viktor arcza derült ki, s gunyosan jegyezte meg:

»Ez igazán dicső tulajdonság! - Bár csak el ne változtatná az élet.«

»Elég gazdag arra, hogy úgy éljen, a mint akar. - De mért érdekli kegyedet Rózsay Oszkár, Clarisse grófnő?«

»Ah! az még titok!«

»Talán fel akarják szólítani, hogy részt vegyen egy műkedvelői előadásban?«

»Eltalálta« szólt kaczagva Clarisse s Viktorra nézett.

E perczen lépett be izgatott arczczal Frigyes gróf s egyenesen Somkövyhez sietett.

»Isten hozta Somkövy ur! A grófné várja önt. Clarisse siess átöltözni, nem sokára fontos látogatók jönnek.«

»Ugy én ő méltóságához, a grófnőhöz sietek.« szólt Somkövy, azután köszönt és eltűnt.

Clarisse, mielőtt öltözni ment volna, Frigyeshez fordult s kérdé:

»De mi látunk még ma titeket?«

Frigyes kelletlen hangon felelt: »Anyád ebédre hitt meg.«

»De az én étvágyamat elrontotta hozzá,« sóhajtott Viktor.

»Ugy nem is bucsuzom! Viktor ne legyen szomorú az ebédnél, mert az rosszul fog esni a - mamának!« csevegett Clarisse és egy kecses mozdulattal bucsut intve, kilebegett a salonból.

Viktor ábrándosan nézett utána, s mikor Clarisset már nem látta, így fakadt ki: »Ah! a mamák, a mamák! Mért nem születnek a leányok mamák nélkül.«

Frigyes Viktorra tekintett, s így szólt: »Arczodról azt olvasom le, hogy mindent tudsz.«

»Le vagyok forrázva.«

»A forró vizből reám is hull egy csomó. Belátom, hogy Adél nem tehet másképp, de nekem a dolog mégse tetszik.«

»Hát még nekem!«

»Neked könnyű a helyzeted, te nem jössz az új emberekkel semmiféle rokonságba.«

»Szívesen lennék én a vén Rózsaynak a nagyapja, ha Clarisse nőm lehetne.«

»Látom, hogy minden szerelmes sült bolond. Ha Clarisse nőd lenne, három év alatt megünnád; így pedig szeretni fogod 10 esztendeig is. És boldog ember vagy!«

»Csalódol bennem! Ha Clarisse oly mélyen szeretne engem, mint őt szeretem én, - akkor nem haboznám, szegénységem daczára, ha kell anyja ellenére, ha kell erőszakosan, nőül venni őt. Mert arra, hogy őt szerelemmel boldogítsam, elég gazdag vagyok. De látom, hogy Clarisse annyira átörökölte anyjának fényűzését, hogy fényűzés nélkül még a szerelmet sem képzelheti el. De ez nem az ő hibája.«

»Ejh! törődöm is én a te szerelmi teoriáddal! - csak a rokonság ne állna előttem; kedvem volna kiköltözni Szibériába« kiáltá Frigyes ingerülten.

»Hát mért nem akadályozod meg? mért nem beszéled le róla Adélt? Neked hatalmad volna rá.«

»Ugyan mivel? Megvannak-e millióim?«

»Pénz! mindig csak pénz!«

»Légy hát ur, szabad, független, pénz nélkül. Mi becsüljük legkevesebbre a pénzt, s mi nélkülözhetjük legkevésbé. Adél helyesen cselekszik, - s meglásd, a societásban senki se lesz, a ki tettét titokban ne helyeselné, rokonait kivéve. - Fogadom, hogy Tárayt, ezt a gögös aristocratát a guta üti meg. De úgy kell neki.«

»Egy börszianer, egy kikeresztelkedett zsidó!« dühöngött Viktor.

»Ördög és pokol,« - kiáltá Frigyes. »Ne emlegesd ezt, hisz te voltál legjobban rajta, hogy beválasszák a kaszinóba.«

»Tudtam is én, hogy ez lesz belőle. A gazember pénzével és szivességeivel engem is lefőzött.«

»No szép mulatság lesz, annyit mondhatok.«

»De mi vagyunk az okai!« - kesergett Viktor.

»Miért acceptáltuk őket szalonjainkban, sportjainkon és a kaszinóban!«

E perczen csöngetés hangzott.

»Ez bizonyosan Rózsay lesz. Adél ránk hagyta, hogy fogadjuk szívesen, míg ő Somkövyvel végez, - s aztán tartsuk szóval, míg felöltözik. De én szívesebben szökném Szibériába.«

»Én csak a fiára vagyok kíváncsi,« szólt Viktor, s messze ment az ajtótól, hol Rózsaynak bejönnie kellett.

Nem sokára léptek zaja támadt; az inasok a szárnyas ajtókat kitérték, s a szalonba Rózsay ömlött be. Éppen úgy jött, mint mikor egy szegény ördög főnyereményt csinál, s azt megy hirül adni örömtől félőrülten.

Két született gentleman sohasem volt még kinosabb situációban, mint Frigyes és Viktor, a belépő Rózsaival szemben. Mindketten szerették volna őt kidobni az ajtón, s mindkettőnek tünie kellett, hogy Rózsay a legnagyobb meghittséggel, esetleg az ő keblükre boruljon.

E kényszerhelyzetben mindketten érezték, hogy nem segíthet rajtuk egyéb, mint az isteni humor, mely gyakran megtanít kaczagni ott is, a hol az emberek hitványsága és gyarlósága miatt, csaknem megreped a sziv.

Frigyes grófot, mint leendő rokont illette az első üdvözlő szó, s Frigyes, hogy e kötelességnek eleget tegyen, bevárta, míg Rózsay egészen a nyaka körüljárt már, rokoni ölelgetésre fenyegetődző karjaival, aztán egy gyors és ügyes mozdulattal megragadta Rózsay jobb kezét, s megrázta kegyetlenül, mondván: »Oh! jó napot kedves barátom! - Fogadja legforróbb gratulációm. Gratulálok!«

Viktor sietve tette hozzá, anélkül azonban, hogy Rózsayt közeledni engedte volna magához: »gratulálok! szivemből gratulálok!«

Rózsay Félix azonban annyira magánkívül volt a boldogság mámorától, hogy akárhogy rázták, akárhogy huzódzkodtak előle, ő se nem látott, se nem hallott, csak nyomult előre, ölelésre kitért karjaival, mert neki okvetlenül meg kellett ölelnie valakit, a ki gróf vagy báró.

A két gentleman rövid idő múlva kénytelen volt belátni, hogy nekik az első rokoni ölelést kikerülniük teljes lehetetlen. Olyan volt ez előttük, mint egy vivisection, melyben lepányváznak egy szegény élőlényt, kiveszik a szívét vagy az agyvelejét, és aztán tanulmányozzák, tud-e nélküle élni? Inkább egy akó vért vesztettek volna, mintsem ilyen öleléssel váljanak a vérkeverés symbolumaivá. De meg kellett történnie. Elköltötték a pénzét, fölemelték a kaszinóig, most tünni kell, ha ősi batyuját, melyben ma már husz millió van, egy grófi család ágaiba akasztja fel, »Jer hát zsidó!« - gondolta magában a végső resignatio elszántságával Frigyes gróf, és megállt szilárdul Rózsay előtt, mint Cambronne a Waterlooi sikon. Rózsay pedig, mint egy buta hustömeg, minden férfiasság, minden elegancia nélkül, kihevülve, érzékenykedve egyenesen a Frigyes nyakába esett, és kis hiba, hogy úgy nem lógott rajta, mint egy akasztott ember. Több perc elmúlt, míg szóhoz tudott jutni.

De mikor képes lett kimondani az első szót, folyvást kerepelt. Lehetetlenség volt el nem hinni neki, hogy szerencsáját borzasztó megtiszteltetésnek tekinti. Adél grófné kibontott levelét minden szónál csókokkal borította el. És elmondta vagy tizszer egymásután: »Ah! önök tehát már tudják? Köszönöm! Köszönöm!« Aztán Frigyesről Viktorhoz szaladt, Viktort is átölelte, s neki is elmondta vagy tizszer: »Köszönöm! Köszönöm!« Aztán égre emelt szemekkel fölfohászkodott: »Ah! tulboldog vagyok! minden vágyam beteljesült.« Majd újra a levelet kezdte csókolgatni, (éppen mintha ő lenne a szerelmes, s ő akarna megházasodni,) s így kiáltozott:

»Az ő levele! - a grófné levele! - az ő kezeirása. Egy óra előtt kaptam. Ebben írja ő« - itt hangja elakadt. De nemsokára kitört belőle a féktelen öröm, és a lánczaitól megszabadult gög. Érezve új helyzetét, nem tudta elviselni többé gróf és báróval szemben a régi hangot. »Önök már tudják« - nyögdelte, s egy kérdőjellel alakult át. »Önök? De hát nem leszünk-e mi r o k o n o k ? illik-e hozzánk e rideg hangzásu megszólítás? Ne mondjuk-e inkább, hogy te tudod, ti tudjátok?«

»Hogyne? természetes!« kiáltá Frigyes, és ez a kiáltás az akasztófa humor netovábbja volt.

Viktor kacagva jegyezte meg: »Magától értetődik.«

»Ah! kedves rokonim! barátim! nyögdelte az elbirhatatlan kéjnek panaszos hangján Rózsay, - s aztán nyomban, mint egy nagy szélszemből hirtelen kerekedő orkán, kitört belőle a leplezetlen dicsekvés. Mintha már nem grófok és bárók közt lett volna, hanem a m a g á h o z h a s o n l ó k előtt mondaná, egyszerre olyan hangba csapott: »Ti tudjátok tehát? Fiam Oszkár nőül veszi Clarisset, ezt a bájos angyali teremtetést. Én már elhatároztam, hogy mezőhegyi uradalmamban lesz a jegyváltás, hova már legközelebb elutazunk. Ezt az uradalmat jegyajándékkul rögtön az én leendő drága menyem nevére iratom. Nemde, ti is eljöttök? de hogyan is hiányozhatnátok?«

»Oh! bizonyára ott leszünk!« erősíté Frigyes és el volt tökéelve, hogy tovább ki nem állja.

Viktor szorongva kérdé Rózsaytól: »De kérlek, hol van a fiad?«

»A fiam? Éppen ma érkezett haza külföldről. Ő és a levél egyszerre érkeztek. Fiamat és e drága levelet egyszerre csókoltam meg. Ő azonnal itt lesz. De én nem győztem várni, míg átöltözik. Szívem ide huzott. Itt akartam lenni minél előbb, hogy szívemet kiöntsem a grófné előtt. És mily szerencse, mily boldogság, hogy először is titeket találalak itt, kedves, drága, egyetlen barátim!« És újra ölelgetni kezdte őket.

Frigyes intett Viktornak, s Viktor rögtön megértette. »Bocsáss meg! - mondá - de mi ránk várnak már a kaszinóban, ugy-e Frigyes?«

»Valóban! - már késtünk is egy félórát! - Isten veled tehát kedves barátom!« hangsúlyozta Frigyes, és rohant kifelé. Rózsay utána kiáltott:

»A viszontlátásig. Ajánlom baráti hajlamaitokba a fiamat is!«

Frigyes és Viktor mentek, mintha kilőtték volna őket. Ha az inasok kezükbe nem adják a kalapot, akkor talán kalap nélkül rohantak volna el. Eltávozásuk után Rózsay egyedül maradt, s a magányban ő is föleszmélt az érzékenyedés deliriumából. De nyomban beleesett a kielégített hiuságnak a deliriummal szintén határos élvezetébe. A nagy falı tükrök elé állva, gyönyörködött önmagában, s így monologizált:

»Mily légkör ez! - csupa finomság, csupa esprit! - Ah! állandón e légkörben lakni! aristokratának lenni! - Ah! - Rózsay Félix, te aristokrata vagy! Grófok, bárók, hercegek barátaid.

Ha a tegnapi Rózsay Félix jönne elém, ma rá sem néznék. Ah! Oszkár! ilyen apát te nem érdemelsz!«

Épen e perczben jött ki a grófnőtől Somkövy Albert, s a mint Rózsayt meglátta, megvetőleg nézte. Ha ajka nem is mondta hangosan, de arczáról le lehetett olvasni e gondolatot: »Te vén bolond!«

Rózsay, a mint észrevette Somkövyt, magas leereszkedéssel kiáltott fel: »Kit látok?«

Somkövy rossz kedvvel szólt: »Üdvözöllek. Megérkezett már fiad?«

Rózsay e perczben nem akart hallani mást, csak a saját ünnepeltetését, s kihívó hangon kérdé: »Tudod már a nagy ujságot?«

Somkövy fanyar kelletlenséggel válaszolta: »Hallottam.«

»Magától a grófnétól?« hadarta Rózsay.

»Tőle.«

»És te nem is gratulálsz? nem bámulsz? nem irigyelsz?«

Somkövy türelmét vesztve kiáltott föl: »Sőt ellenkezőleg!«

»Ah! te érzéketlen ember! akkor nem is vesztegetem az időmet, hanem itt hagylak, s futok a grófnőhöz, kedves rokonomhoz.«

»A grófné öltözik, s most nem fogadhat.«

»Öltözik? diszben akar fogadni? Lásd, mily ügyelem, mily bájos előzékenység ez!«

Most Somkövy oly hangon, mint a hogyan a holdkórost szokták fölriasztani mielőtt a falra másznék, kiáltott Rózsaya: »Te szerencsétlen ember, hát nem látsz az orrodnál tovább?«

Rózsay tiltakozó mozdulatot tett: »Albert!«

De ez Somkövyt nem hozta zavarba, mert neki Rózsay éppen nem imponált, s az előbbi hangon folytatta tovább: »Éppen most intéztem el a grófné pénzügyeit. A grófnénak holnaptól kezdve semmije sincs.«

»Nem marad-e grófné holnap is, holnap után is?«

»Nem ismered pazar, fényűző természetét?«

»Ismerem a magam gazdagságát.«

»Az nem szilárd. Te a szerencsében bizakodva, vakmerően vállalkozol. Hallom, hogy egy erdő-üzletbe milliókig köteleztetted magadat; egy vasut részvényeit összevásároltad, mely bukás szélén áll, ha adósságait ki nem fizeti a kormány. A bécsi pénzvılág föl van dühödve ellened, hogy a magad érdeke szerint mesterségesen nyomod és emeled az árfolyamot. Vigyázz! Egy percz alatt lesujthat a balsors százkezü hatalma!«

»Nevetem aggodalmaidat. A hol ész és pénz egyesül, ott nem dönt a szerencse!«

»S nem ismered fia d e g y é n i s é g é t ? az ő jelleme soha sem fog beleegyezni e szégyenletes vásárba.«

»Megtiltom, hogy fiamat ellenem izgasd.«

»Eszemben sincs! De jobban ismerem őt, mint te. És az előbb, mikor ide jöttem, egy szerelmi jelenetén kaptam fia d l e e n d ő n e j é t és báró T e n k e y t.«

Rózsay nagy szemeket vágott a fölfedezésre, de csakhamar egy valódi börziáner cynismussával kaczagott fel: »Én nem láttam! és bizonyos vagyok benne, hogy a fiam sem fogja látni. És ezzel el van végezve. Azért vagyunk aristocraták, hogy ne a canaille szokásai szerint éljünk. Punctum.«

Somkövy mély erkölcsi undorral nézte végig Rózsayt, és érezte, hogy ez emberrel szemben neki fegyvere nincs. Jól ismerte Rózsay szívós makacsságát mindenben a mi hiuságát érintette, s fájdalmasan sóhajtott fel: »Szegény Oszkár!«

Rózsay Félix, pedig erre valódi aristokratikus lenézéssel kaczagott fel: »Boldog Oszkár!« - Majd, mintha éreztetni akarta volna Somkövyvel azt, hogy az ő jelenléte már feszélyezi Rózsayt, idegesen körül tekintve jegyzé meg: »De a grófné sokáig öltözik, pedig már alig várom, hogy láthassam őt. Ah...« s ezzel magasra kapva fejét, egy olasz melódia dudolásába kezdett.

Somkövy alig tudta fékezni fölháborodását, hogy Rózsaynak valami nagy gorombaságot ne mondjon; s hogy ezt kikerülje, bucsu nélkül akart távozni Rózsaytól. De Rózsay utána kiáltott: »Apropos! remélem, hogy mint a fiam keresztapja te is ott leszel a jegyváltáson, - m e z ő h e g y i k a s t é l y o m b a n !«

»Hol?« kiáltá Somkövy oly nagy érdekléssel és meglepetéssel, mely szinte idegenszerűnek tűnt föl oly komoly férfiutól, mint a milyen Somkövy volt.

»Mezőhegyi kastélyomban!« felelte közönyösen Rózsay, mintegy csodálkozva, hogy Somkövy ezt ily kíváncsi hangon kérdezheti tőle.

Somkövyn azonban mindinkább érezhető lett a növekvő izgatottság. »Mezőhegy a tied?« kérdé újból, mintha nem akarná hinni.

Rózsayt már boszantani kezdte ez a vallatás, és erélyes hangon válaszolta: »Két hónap óta.«

Somkövy elámult erre; elmélázott, és csak ennyit mondhatott: »Lehetetlen!«

»Eh! neked minden lehetetlen a mi nekem lehetséges!«

»Én ezelőtt két évvel két milliót ígértem érte, s nem adták el.«

»Elhiszem, de azóta tulajdonosa tönkre ment, s én megkaptam másfél millióért. Ma megér 3 milliót.«

»Add el nekem Mezőhegyet. Szabj bármilyen árt.«

»Mit jut eszedbe? Nem speculációra vettem.«

»Add el hát barátságból! Te nem tudod mi köt engem Mezőhegyhez!« És e szavakra könnyek csillogtak Somkövy szemében.

Rózsay figyelmes lett e könnyekre, s érdekléssel jegyzé meg:

»Ah! ez nekem ujság!«

Somkövy sokáig hallgatott, s aztán, mintha valami nagy titkot árulna, mély bánattal mondá:

»Ott van eltemetve nőm, és gyermeke anyja!«

Rózsay bizonyos szinpadias meglepetéssel csapta össze kezeit:

»A te nőd? - hát mikor voltál te házas?«

»Soha. De volt nőm! Szomorú történet ez!«

Rózsay, ki több mint 20 éve ismerte Somkövyt, és erről még sohasem hallott tőle semmit, a kíváncsiság mohóságával kérte Somkövyt, hogy beszélje el a szomorú története? Aztán ismert tapintatlanságával tette utána: »a grófné úgy is öltözik még.«

»Halld tehát!« - mondá Somkövy, s a következő bús történetet mesélte el: »Mikor még csak egyszerű bérlő voltam, megismerém a szomszéd birtokos leányát Flórát. Szerettük egymást, s megkértem kezét. Szülői megtudták, hogy az apám zsidó volt, s durván utasítottak el. De mi nem tudtunk egymás nélkül élni. Szerelmünk egy kétségbeesett lépéshez folyamodott. Nehány hó múlva Flóra térdre esve kérte szüleit, hogy adjanak nevet - leendő gyermekének. De a vad szülők inkább megölték gyermeküket, mint fiukká fogadjanak egy embert a kinek apja zsidó volt. Flórát elküldték házuktól, s én többé soha se láttam. Később tudtam meg, hogy Mezőhegyre vitték, hol gyermekét megszülte, s a hol őt eltemették. Idegen néven temették el, - sirját is csak sejthetem. De elég, hogy Mezőhegyen alszik! Érted-e már miért drága előttem a föld?«

»És gyermeked?«

»Azóta mindig kutatom, - s nem lelhetem föl. De mégsem mondok le a reményről, hogy valaha föltalálom. Ha él, anyjához kell hasonlítani! - Eladod-e nekem Mezőhegyet?«

»Most lehetetlen!«

»Hát később.«

»Nem bánom! de csak egy föltétel alatt!«

»Nos?«

»Ha Oszkárt nem izgatod házassága ellen.«

»Szavamat adom hogy -«

Somkövy nem fejezhette be szavait, mert a nagy tölgyfa ajtóinak szárnyai szétnyíltak, és a szalonban gyors és határozott léptekkel megjelent egy föltünően szép, erélyes és szellemes arcú ifjú; tartása és minden mozdulata férfias volt, tekintetéből tiszta értelem és mély érzés sugárzott, homlokán merészség és akaraterő, szája körül nemesség és szeretet; megjelenése aristocraticus volt, de sem a mágnási, sem a pénzaristocratia jellemvonásaival; a szellemi aristocratia megkapó összhangja ömlött végig rajta; s a mint megjelent, szép kék szemei rögtön Somkövyn akadtak meg, arczáról eltűnt a búskomolyság, melylyel a szalonba lépett, s ajkai az elragadtatás hangján kiálták: »Keresztatyám!«

»Oszkár!« - viszonzá mély elfogultsággal Somkövy, és forrón ölelte magához az ifjút, a ki karjaiba futott.

Rózsay, bár apai hiuságával gyönyörködött fiában, ezuttal mégis egy bizonyos kellemetlen érzéssel volt kénytelen bevallani önmaga előtt:

»Furcsa fiu! Engem, tulajdon apját fele örömmel sem ölelt meg.«

Somkövy boldog elragadtatással nézte Oszkárt, s nem tudott betelni látásával.

Ezer és ezer kérdést szeretett volna intézni hozzá, s nem tudott egyebet mondani csak ezt: »Ma érkezél? mennyire megszépültél!«

Oszkár érezte, hogy e helyen nem beszélhetik ki magukat egymás előtt, s csak azt kérdezte Somkövytől: »Hol vagy szállva?«

»Az angol királynében. Meglátogatsz?«

»Még ma! - mindenesetre!«

Rózsay ekkor idegesen közbeszólt: »Ne igérd el magad, mert nem a magadé vagy!« Mire Somkövy, nem akarva magát föltolni apa és fiu közé sietve jegyzé meg: »Nem is tartok igényt rád. Jöjj a mikor lehet. Most magatokra hagylak. Tehát a viszontlátásig! Isten veletek!« szólt és még egyszer megölelve Oszkárt, ki Somkövyt átkarolva kísérte az ajtóig, elsietett.

Rózsay nevetséges orrhangon kiáltotta utána! »Jó napot!« S magában azt morogta: »Csakhogy elment!«

A mint az ajtó bezárult Somkövy után, Oszkár oly hideg és határozott arczczal, melytől Rózsay szinte visszahökkent, atya elé állt, s eként szólította meg: »Te otthon elsietté tőlem, mielőtt bővebb magyarázatokat adtál volna. Megparancsoltad, hogy ide kövessék, tehát eljöttem. De tudod-e miért vagyok itt?«

Rózsay szűkülve nézett Oszkára, de nem akarta elárulni, hogy Oszkár kérdése zavarba hozta (a kereskedőnek nem szabad a zavart elárulnia soha!) és haragos hangon felelte: »Minő kérdés?«

De Oszkár épp oly hideg és határozott arczczal folytatta: »Hogy kijelentsem előtted azt, hogy én gróf Szentkláray Clarisset n ő ü l n e m v e s z e m !«

Rózsay kővé meredt, mintha Meduza arczába nézett volna. Majd elkezdett remegni, mint a kocsonya, s így sipitozott: »Te? te?«

»Én! - mert nem akarok gunytárgya lenni a világnak.«

Rózsay egészen elvesztette lélekjelenlétét. Elkezdett futkosni a szalonban, mint egy örült, és a haját tépte.

»Botrány! - botrány! - megőrülök!«

Éppen akkor lépett be az egyik inas, és jelentette, hogy a grófné már felöltözött és várja őket.

Rózsayra épp úgy hatott ez a felszólítás, mint mikor a siralomházban ülő halálraitéltnek azt mondják: »A percz eljött! mehetünk!«

Kezeivel intett az inasnak, hogy távozzék, s fejével mutatta, hogy azonnal menni fognak. És mikor az inas kiment, akkor Rózsay lerogyott egy karszékbe és hangosan zokogni kezdett.

Oszkárnak szívéig hatott apjának zokogása, és érezte, hogy e nagy fájdalomnak ő az oka. És mikor ezt érezni kezdte, akkor érezte azt is, hogy hidegsége oszlik, s nagy elhatározottsága hanyatlik. Hisz Parisina kedvese is, Hugó, a kit atya fattyunak nemzett, a kit halálra ítélte, még az is így szólt atyához a vesztőhelyen: »a t y á m vagy mégis, érzem!«

Rózsay csak zokogott, s igazán össze volt törve, porig alázva. S ha talán meg is érdemelte, mégis a fiu nem nézhette többé hideg birói szemekkel. Elfordult és tompa hangon mondá:

»Atyám! - könnyeid égetik szívemet!«

Rózsay fölemelte zokogó arczát, s reszkető hangon szólt:

»Azért adtam életet neked, hogy megölj?«

»Ah! és te azt akarod, hogy pellengérre állítsam magam? Betolakodjak egy oly körbe, mely megvet ha elfogad is? Én csak ott lehetek boldog, a hol engem megértene! Szerény vagyok arra, hogy a büszkeséget kergessem, de büszkébb vagyok, hogysem a szerénység előtt pirulni ne tudjak!« így szólt Oszkár, s könyek csillogtak szemében.

»Boldog, irigyelt ember voltam egy pillanat előtt, s most a világ legszerencsétlenebb férge vagyok!« hörögte Rózsay.

»Ne szólj így! Ha ezen a nyelven szólsz nem tudok ellent mondani!« sóhajtott Oszkár.

Rózsay érezni kezdte, hogy ismét ő a helyzet ura, s az előbbi hangon folytató:

»Elfelejtet, hogy egész életemben a te javadra fáradtam, szenvedtem és küzdtem?«

Oszkár lehajtotta fejét, s keserűen mosolygott: »Tehát többet tartozom neked, mint önmagának!«

Rózsay, mint minden asszonyidegzetű férfi, a mily gyorsan összetört, oly gyorsan magához is tért:

»Szemeidben könyek ragyognak! Te szereted atyádat! Oh fiam!«

És erre nagy emphasisissal átölelte Oszkárt.

Oszkár tompán mondá: »Atyám! a grófné várakozik reánk.«

»Menjünk! De ugy-e beleegyezel? megigéred?«

»Ne kívánj több választ, mint a mennyit könnyek mondanak!«

A kasznár leánya.

Mezőhegyen az öreg Szabó Ferencz volt az uradalmi kasznár. Már három tulajdonost látott tönkre menni, de azért az öreg kasznár mindig szegény maradt. A milyen tiszta volt a háza, kertje, olyan tiszta volt a keze is. Tisztársai közt ő volt a legöregebb, mégis neki volt a legkevesebb tekintélye. Sőt gyakran volt a többiek ellenszenvének kitéve, mivelhogy nem értette a magasabb mathésist. Ő éppen úgy számolt be az uradalmi igazgatóknak vagy a birtokosoknak, a mint a számok előtte feküdtek, s nem értett ahhoz, hogy a zérusokat hogyan kell hátulról előre rakni, hogy meg is legyenek, és ne is legyenek meg. Így ő maga került a zérus sorsára, mely hátul volt ugyan mégsem számított. Mindössze a parasztok szerették, meg a falusi lelkész. A többiek, a kik az intelligentiához tartották magukat, rendesen gunyt üztek belőle.

És mindez, - mint az öreg kasznár olykor-olykor elmondogatta, - azért történt, mert pénz nem volt. Meg volt ugyan a rendes fizetése, pénzben és naturaliakban, de bizony ez az év végén mindig elfogyott, sőt némelykor elég sem lett. De megvan a becsület! - felelgette neki jóságos felesége, mert hisz a szegénység mindig a becsületességgel vigasztalja magát, s innen van talán, hogy a szegénység (mely mindig jobban terjed) minden becsületességet lefoglalván magának, abból nem jut a gazdagoknak. A becsület! a becsület! - mormogta olyankor az öreg kasznár, - »de az elcsapott ispánnak, a ki most a szomszéd városban uraskodik, mégis több becsülete van mint nekem. Uri társaságba jár, és minden tisztességgel fölruházzák!« - »Az is csak addig fog tartani mint az ispánság.« - felelgette jóságos felesége. S ilyen bölcselkedő párbeszéd alatt, - melyekre rendszerint csak napalkonyat felé került a sor, - a kedves szép Margit elkészítette az öregeknek az estebédet. Föltálalta a tiszta asztalra, és mikor együtt ültek a barátságos asztalnál, a jóságos kasznárné pontosan fölfohászkodott: »csak ilyen soha el ne hagyjon!« S aztán a kedves Margit ottléte alatt elsimultak a bölcselkedő redők az öreg kasznár barna homlokáról, s a vacsora végén olyan vidám hangulat uralkodott az egész házban, hogy a tiszteletes urat mindig a hangos nevetés csalta be esteli vendégnek.

A kedves Margit édes apjának szólitotta az öreg kasznárt, és édes anyjának szólitotta az öreg kasznár jóságos feleségét. Azok pedig mindketten úgy szólitották a kedves Margitot: édes lányom. És ők mindhárman olyannyira megszokták már ezt a megszólítást, hogy talán a szívük szakadt volna meg, ha egyszer csak másként kellett volna megszólítaniok egymást. És ha az öreg kasznár olykor-olykor arany esőt látott álmában, és fájó szívvel (hogy csak álom volt!) ébredt fel utána, olyankor mindig úgy számolt be a saját lelkiismeretének, hogy nem a saját jóvoltáért kívánja meg a gazdagságot, hanem csak a kedves Margit boldogítására. És ez az érzés oly erős volt az öreg kasznárban, hogy ha néha ennek ellenében a kedves Margit, ártatlan kedélyének egyszerű vidámságával arról biztosította »édes apját«, hogy neki a gazdagság nem kell, ezt az öreg kasznár képtelen volt hinni. Sőt egyenesen erőszakolni akarta a kedves Margitra azt a vágyat, mely tulajdonképen csak az öreg kasznár szívében lakott. Persze nem a saját jóvoltáért, hanem csak a kedves Margit boldogítására.

Mikor a mezőhegyi uradalom harmadik tulajdonosa is tönkrement és az uradalom a Rózsay kezére került, az öreg kasznárnak szomorú napja volt. Megtudta, hogy ez a Rózsay nem régi család, hanem csak aféle új nemes, a kinek apja még bőrkötő árult. S most ime a fia gazdagabb mint egy gróf vagy báró. Bizonyosan az sem becsülettel szerezte, (mert a becsületnek nem lehet szerencséje e földön,) és mégis övé a világ minden kényelme és minden becsülése. Ah! a b e c s ü l é s a fő dolog, nem a becsülete! És mi szerzi a becsülést? a pénz! És mi nem tud pénzt szerezni? – a b e c s ü l e t !

De még rosszabb napja volt a kedves Margitnak, mikor megtudta, hogy a régi tulajdonos - a ki sohasem lakott Mezőhegyen - elmegy, s helyébe új uraság jön. Most már lakni fogják a nagy kastélyt, és nem lesz szabad boldogan futkározni a parkban, csevegni a madarakkal, és ápolni az elhagyatott szomorú virágokat.

Pedig a kedves Margitnak más öröme nem volt. Nem tudta ő azt, hogy ő nagyon, de nagyon szép, és nem is ért rá, hogy a szépségében gyönyörködjék. Kora reggel tükör nélkül szedte magára egyszerű ruháit, és aztán nem is látta saját magát délig. Aztán mikor délután ideje lett volna magát tükörbe nézni, akkor a tükör helyett vagy könyvekbe, vagy kézimunkájára nézett. De sokat olvasni sem hagyták, mert az olvasás megártott neki. Nem tudták vele elhitetni, hogy a mi nyomtatva van, az mind hazugság, s mikor néha valami szomorú történet akadt a kezébe, úgy elsírt fölötte, mintha igaz lett volna. És egyébként is nagyon különös leány volt a kedves Margit. Csupa derűtség, jóság, tisztaság mosolygott az ajkán, és mégis több hajlama volt a bánatra, mint az öröme. »Ez a gyermek érez valamit, a mit nem tud!« - suttogta néha az öreg kasznárné, mikor Margit az alkonyodó égre bámulva elfeledkezett magáról és fájdalmas mélasággal merengett el, mintha tegnap halt volna meg az édes anyja, s annak szemeit keresné a halvány csillagokban. »Ne is tudja meg soha!« - mormogta az öreg kasznár, persze ezt sem a maga jó-voltáért, hanem csak a kedves Margit boldogítására.

Mert mi is lenne az ő életük, ha ez a leány nem volna? - Hányszor hallotta e kérdést az öreg kasznártól az ő jóságos felesége. És erre a kérdésre soha sem volt más válasz, csak az: »hát az ő élete mi lenne, ha mi nem lettünk volna?«

»Jó estét kasznár ur, (kiáltott be az ablakon a tiszteletes ur), hát hallották-e már, hogy a jövő héten ide költözik az egész Rózsay család, és jön velük egy sereg gróf meg báró?«

»Dehogyan hallottuk! hát aztán igazán igaz lesz?«

»Holnap érkezik a cselédség. Rendezik a kastélyt, tisztítják a kertet. No vége lesz ezután már a mezőhegyi csendnek!«

»Hát hozza az isten őket!«

»Csak arra volnék kíváncsi, hogy az a mi falusi fiskusunk, a híres Rigó Elemér, be fogja-e furni magát ezek közé is?«

»Be hát! - Biztos mint a pinty.«

»Majd akkor fog csak lenézni bennünket igazán!« - Kaczagott a tiszteletes ur, de nem gunyból hanem tiszta mulatságból. Mert sokkal nemesebb kedély, s emelkedettebb lelkű férfiú volt, hogysé haragudni vagy bosszankodni tudott volna a miatt, ha valaki lenézi.

Éppen e perczben haladt el nagy hetykén az ablak mellett Rigó Elemér, és az öreg kasznárné megijedt, hogy hátha meghallotta?

»Bánom is én! bárcsak meghallotta volna!« - mormogta az öreg kasznár. - »Örülök ha nem látom.«

»Pedig soha sem vétett ellened semmit.« - Jegyezte meg békítő hangon az öreg kasznárné.

»Hiszen még csak az kellene, hogy vétett legyen! - tudom nem járna így az ablakom mellett.«

»Látja, tiszteletes ur, milyen hirtelen embernek mutatja magát az én uram? pedig nem ilyen ám. Csak ez a Rigó képes a sodrából kiszedni, pedig talán nincs is szándékában.«

A tiszteletes ur nagyot fújt hosszuszáru pipájából, s mosolyogva nézett Rigó után. »Ugy jár mintha tánczot járna. Azt hiszi, hogy ő a legdelibb férfi a földön. De azért lehet jó ember. Ezt az én kasznár uram is megengedi ugy-e?«

»Nem lakozom benne.«

»Majd akkor fogunk igazán mulatni ő kelmén, ha majd a grófok meg a bárók közt látjuk elpromenádezni. Mert, hogy ide fogja csődíteni az uri fiatalságot a Margit ablaka alá, ez bizonyosabb a halálnál.«

Az öreg kasznár dühbe jött e föltevésre, s annál inkább, mert ezt ő maga is valószínűnek találta.

»Csak ide tegyék a lábukat! majd beszélek én velük Margit helyett.«

»Hej! csak fiatalabb lennék vagy 20 esztendővel, majd vigyáznék én a kedves Margitra kasznár uram! - de így? már én akár pápista pap is lehetnék, lelkem kasznár uram! - No, hanem ezért így is csak vigyázunk! Ugy-e kasznár uram?«

»Vigyázunk! vigyázunk! - dörmögte az öreg kasznár. - De hiszen ez a n n y á r a is vigyáztak!«

Az öreg kasznárné nem érezte magát e megjegyzéstől találva, s mindössze is csak arra figyelmeztette békétlen urát, hogy halkabban beszéljen.

E pillanatban vágott vissza Rigó Elemér egy ábrándos pillantást az utca fordulónál, mire az öreg kasznár idegesen kérde feleségétől: »Hol van Margit?«

De mielőtt a jóságos asszony felelhetett volna, (s bizony ő maga se tudta, hogy hamarjában mit feleljen,) megcsendült a homályos szobában egy gyönyörű ezüst hang: »Itt vagyok édes apám! mi a parancsolatja?«

»Hol voltál?«

»Az urasági parkban édes apám. A kis madaraimnak vittem kendermagot.«

»Megint egyedül jártál?«

»Szaladtam, hogy hamar itthon legyek.«

»Nem szeretem, nem akarom. Jegyezd meg, hogy szaladás közben legkönnyebben megbotlik az ember. Ismered a természetemet. Holnaptól kezdve meg van tiltva mindenkinek belépni az uraság kertjébe. Megérkeznek az új urak, érted? A madaraid majd találhatnak ott elég magot, ne félj nem vesznek el éhen.«

»Értettem édes apám.«

A tiszteletes urnak jó szeme volt, s észrevett egy fényes könyecseppet a Margit szempillái között. Nincs ilyen tiszta gyémánt a hegyek méhében, mint ez a könyecsepp volt. Meghatva szólt Margithoz: »Miért aggódik madarai felett? hisz meg van írva, hogy az ég madaraira gondot visel az isten!«

»Tudom, de az ég madarai is kénytelenek földön rakni fészkeiket, és a földön szívtelen rossz emberek laknak. Az urasági kertben ma érkezett meg egy goromba új főkertész, a ki azt a parancsot adta ki, hogy a fákról és bokrokról minden fészket le kell szórni a kastély közelében. Az én kis madaram fészke pedig ott van a kastély közelében. Megkértem a kertész bojtárokat, hogy ezt az egy fészket kiméljék meg, s azok megígérték, hogy megteszik. De nem tudom, mikor akad majd a fészkekre a goromba főkertész, a ki ha meglátja, nem fog irgalmazni.«

»Vannak a fészkekben kicsinyek, a kik még repülni nem tudnak?«

»Hárman.«

»Szegények. Ezeket hiába hoznánk el fészkestől, mert anyjuk nem követné, s anyjuk nélkül elvesznének. Hanem tudja mit kedves Margit? majd előbb meg fogjuk az anyát, s aztán elhozzuk a fészket.«

»Oh! édes tiszteletes ur! - ha ezt meg lehetne tenni!«

»Talán meglehet, hanem addig ne igen járjon az urasági kertben, nehogy ez vezesse nyomra az új kertészt.«

»Nem járok. Hanem mit fognak gondolni az én kis madaraim, ha nem látnak? - azt fogják hinni, hogy elhagytam őket!«

»Kedves gyermek! majd én megmondom nekik, hogy mindig rájuk gondol. Tudok ám én madárnyelven is beszélni.«

Az öreg kasznár haragos gondolatai közt is elmosolyogta magát. Arra a madárnyelvre gondolt, melyet a »jó madarak« szoktak egymással beszélni. Margit még egyszer megköszönte szíves segélyét a tiszteletes urnak, s a konyhába sietett.

A tiszteletes ur kezét nyújtott az öreg kaszárnak, s bucsuközben így szólt: »Nem is tudják micsoda kincs az a kis leány a maguk házában!«

Az öreg kasznár rámondta: »dehogyan nem tudjuk. Csakhogy szegény kincs!«

A tiszteletes urat bántotta ez a megjegyzés, de nem felelt rá. Megemelte kalapját, s eltávozott.

Másnap csakugyan megérkeztek az uraságok. Egyszerre érkeztek meg valamennyien. Rózsay Félix Adél grófnőt vezette föl a szőnyeges lépcsőkön Viktor vezette Clarisset, s Frigyes együtt haladt Oszkárral, a ki az egész uton néma, szóvalan volt. Különben nem is igen intéztek hozzá más kérdést mint azt, hogy talán beteg? mi baja? - Oszkár mindezen figyelmes kérdésekre csak fejével intette, hogy semmi baja sincs. Egyébiránt, ha lett volna is: baja, ez az uri társaságra nézve alig ha lett volna baj. Adél grófné el volt ragadtatva a kastély, a kert és az uradalom nagyszerűsége felett, s Rózsay Félix nem tudott hova lenni a dicsekvéstől és a hiuságtól. Eközben magas vendégei közt épp oly szerepet játszott, mintha komornyikjuk lenne. Éjjel a boldog izgatottságtól aludni sem tudott, s az a gondolat, hogy az ő fia nemsokára egy grófkisasszonyt fog nőül venni, már kora hajnalkor fölverte. A mint kilépett a terasszra, ott találta Oszkárt, a kit szintén az a gondolat nem hagyott aludni, hogy nemsokára egy grófkisasszonyt kell nőül vennie. A nap fölkelését nézte, és halványsága ijesztő ellentétet képezett a piruló keleti ég biboros arczával.

Rózsay alig hogy észrevette fiát e szavakkal sietett feléje:

»És te még most sem vagy szerelmes menyasszonyodba abba az enni való, s minden szépséget fölül muló, bájos kis mosolygó papagályba?«

Oszkár fölrezzent, s komoran felelte:

»Sajnálom őt épen, mint enmagamat!«

»Pedig épen nem sajnálni való! - veled együtt édes Oszkár.«

»Clariss Viktort szereti; elpirulunk mind a ketten, ha egymás szemébe nézünk. Azért kerüljük egymást.«

»Hát miért nem hódítod meg szívét, ha már a keze a tied? Nem vagy-e te elegáns, fess, és okos fiú? Nem vagy-e százszor különb legény, mind az a vékony lábu, s vékony pénzü bárócska, he?«

»Oh! atyám vessünk véget e kinzó, és erkölcstelen játéknak! Ne kívánd, hogy örültté legyek.«

»Majd bizony véget vetni, mikor oly szépen halad. Szavamat adtam, - erről több szó már nem lehet.«

»Nem látod be vendégeink pár órai itt időzéséből, hogy mi köztünk áthidalhatlan széles és mély árok fekszik? Ők nem rokonszenveznek velünk, s csak alanti eszköznek tekintenek!«

»Annál nagyobb lesz a mi győzelmünk fölöttük!«

»Tegnap egy óra hosszat társalogtak Fricziről, Stefiről, Mukiról, kutyáról, lóról, balletről, - holott tudták, hogy egyikőjükhöz sincs szerencsénk.«

»Van joguk hinni, hogy rövid idő alatt jó pajtasai leszünk a sociétás minden Friczijének, Mukijának, Stefijének.«

»Nem vágyom e szerencsére.«

»Pedig a mai világ csak azokat tartja nagyra, a kik velük esznek egy tálból. Általuk még miniszter is lehetsz.«

»Igen, ha a parlament kocsisokból, lovászokból állana.«

»Oh! Magyarországon ez sem lehetetlen.«

»S nem volna-e szebb ha vagyonunkat, befolyásunkat arra fordítanék, hogy ez lehetetlen legyen? Tőlünk függ, hogy nevünket tisztelve s áldva ejtsék ki! - Az az út, melyen te haladsz, gunyra s gyűlöletre vezet.«

»Ellenkezőleg! az emberek földig hajolnak előttem!«

»De magokban elítélnék.«

»Ezzel nem törődöm. Néhány év múlva mindenki természetesnek fogja találni, s nem lesz senki a ki hinné, hogy valaha demokraták voltunk. A világ ellenez minden új helyzetet, de ha létre jön az, rögtön belenyugszik.«

»Oh! atyám, érzem én annak magasztosságát, ha a fia föláldozza magát atyjáért. De hidd el, a mi helyzetünkben ez nem magasztos.«

»Rövid idő múlva - meglásd - másképp beszélsz. Csak egyszer megismerd az előkelő életet: szeresd meg időtöltéseit, - ismerd meg kiváló egyéneit! Meglásd, áldani fogod atyádat! Itt minden rendkívüli, minden genialis, - noch nie da gewesen! De sietek. - Trenirozom magamat a lóversenyre.«

»Ez bohóc vonás már a te korodban!«

»Eh! a societasban nem létezik semmiféle kor. Itt vén ember lehet az, a ki 20 éves, és fiatal ember, a ki 70 éves. Ki hogy bírja! Mióta trenirozom magam, legalább 10 fonttal soványodtam: vagyis tiz mértfölddel távoztam a gutaütéstől. Ugy-e szellemdusan fejeztem ki? Oszkár! ha te Clarisset meg nem hódítod minél hamarább, én magam fogok neki udvarolni!«

»És nőül veszed?«

»Azt nem; hanem - ugy-e már féltékeny vagy?«

»Féltelek Viktortól; a ki bizonyosan nem tűrné, hogy Clarissenak udvarolj. Azt is rossz szemmel nézi ha én közeledem felé, - pedig lásd én Clarissenak csak férje leszek!«

»Rossz szemmel nézi? hehe! tudja hogy veszedelmes vagy! Rád nézve ez hizelgő.«

»Az igaz, hogy geniális situáció.«

»Hát még a többi! - Ah! Oszkár! te a legszerencsésebb kópé vagy a világon! - És mindezt nekem köszönheted! - Pá! pá! - Ah! mily finoman tudod magadat meghajtani! - Az isten is arisztokratának teremtett!«

Az ellentét, apa és fiu közt alig tűnhetett ki jobban, mint Rózsay és fia közt e párbeszéd alatt. Ha Oszkár vonásról vonásra ugyanaz lett volna, mint az apja, mégis egészen idegenné tette volna őt Rózsayval szemben az a jellem, mely Oszkár arcán visszatükröződött. Természet csodája, hogy apa a saját gyermekében ennyire megtagadhassa önmagát. Vajha Oszkár is ennyire megtagadhatta volna apját! - De nem tagadhatta meg. Bármily nyomorultnak érezte is sorsát, nem volt képes kiszakítani magát a gyermeki szeretet lánczaiból. Lehetetlennek érezte, hogy ő valaha kibékülhessen e ráerőszakolt világgal, de vágyai, eszményei, s akaratereje, mind a hamleti habozásban enyésztek el. Mert bármire akarta elhatározni magát, érezte, hogy apjának - ki egészen beleélte magát e helyzetbe - talán életkedvét metszené ketté. Hiába hívta segélyül a bölcsészetet, hiába a morált, mely a gyermeknek is ad jogot az apával szemben, mindez nem nyújtott neki szilárd pontot, melyben megfogódzhatott volna. - Hiába kért levélben mindennap tanácsot keresztapjától Somkövytől, az mindig azt felelte: »nem szabad, hogy atyád akarata ellen izgassalak.« De az a különös, hogy bármennyire segély nélkül, s elhagyatva érezte is magát Oszkár, mégis a legkinosabb pillapataiban sem tudta elhinni, hogy az a mire őt apja kényszeríti megtörténhessék. E reménykedés forrása talán az az elszántság volt, mely az emberi szivben csak az utolsó pillanatban szokott fölébredni, de olyankor aztán születése pillanatában már óriássá nő fel.

Lélekbuvár előtt alig lehet érdekesebb feladat, mint kikutatni az okokat, melyek a benső ellentétet, Rózsay Félix és fia Oszkár közt előidézték. De ha valaki ezt a körülmények ismeretével vizsgálja, a legegyszerűbb uton nyitjára akadhat. Oszkár édes anyjától örökölte nemes, önfeláldozó szinte a rajongásra hajlandó természetét, s ezt az anyagot a nevelés benyomásai gyurták olyanná, a mivé lett. E benyomások szabadon működhettek, mert Rózsay minél kevesebbet törődött a nevelés részleteivel. Mikor fia megszületett, az apa csak egy dologgal volt tisztában: azzal, hogy fiából olyan embert farag, a kire senki se mondhatta el, hogy vérében egy csepp zsidó vér is maradt. Minden hitehagyott így gondolkodik, s így érez. És ezt a célját annál inkább elérhette Rózsay fiával, mert Oszkárban csakugyan nem volt egy cseppnyi zsidó vér sem. Sőt ha lett volna, a későbbi körülmények által még az is elpárologt volna belőle. Nevelői református teológusok voltak, kik eleve beléoltották a puritán természetet. Aztán keresztapja befolyása alá került, a ki lassankint kiirtott belőle minden hajlamot a hiuságra és a léhaságra. Korai értelemmel ismerte fel a szépet a művészetekben, s eszményítő erejét, kellő ítéllettel párosítva átvitte a mindennapi életbe. Mint gyermek sohasem társalgott nála fiatalabbikkal. Sohasem gunyolták vásott kölykök, s nem izgatták föl gyermekszívében sem a bosszuvágyat, sem az irigységet. Később mindkettő elvesztette uralmát kedélye fölött, s már mint ifju tudott magának világnézetet teremteni, mely csak az erényt tudta szeretni, és csak a munkát tudta becsülni. Az öreg Rózsaynak igaza volt abban, hogy Oszkárt az isten is arisztokratának teremtette. Csakhogy nem pénzarisztokratának, hanem szellemaristokratának. Egészen az utolsó időig nem volt Oszkárnak sejtelve sem apjának óriási vagyonáról. És mikor az öreg Rózsay dicsekedve számlálta el fia előtt millióit, Oszkár ajkán finom gunyosoly lebbent el. És mikor az öreg Rózsay apai hiuságával gyönyörködött Oszkár férfi szépségében, ez Oszkárt szinte kellemetlenül érintette. »Nem az én érdemem!« jegyzé meg pirulva. »De az én érdemem!« harsogta Rózsay, és elbizottságtól kaczagott. Nincs kétség, hogy Oszkár, amennyi testi és szellemi előnnyel meg volt áldva, ha akarta volna, meg tudta volna hódítani Clarisse szerelmét, s az érdekházasságot át tudta volna idomítani szerelmi frigygyé. De Oszkár gyűlölettel és megvetéssel gondolt arra a vásárra, melyet apja kötött, s nem volt ereje, hogy érzelmeit eltitkolja. Azért csak a magányt kereste. Minduntalan megszökött a társaságból, s Clarisse körül a tért egészen Viktornak engedte át. Aztán rendesen a

park legsűrűbb helyeit kereste föl, nehogy ha keresik ráakadjanak. No! a hol ilyen a vőlegény, ott házasság bajosan lesz! - mondogatta egy pár vén cseléd. De hisz itt nem is házasságról volt szó, csak egy közönséges üzletről. S a hol a pénz beszél, ott hallgasson a szív.

Nem kellett valami különösen éles szem ahhoz, hogy fölfedezzék Oszkár modorában a folytonos tiltakozást az ellen, a mibe hallgatag beleegyezni látszott. Észre is vette ezt Adél grófné, de nem aggódott miatta. Sőt némileg örült rajta. Mert kedvesebb volt előtte egy olyan vő, a ki annak örül, ha minél több időt tölthet a feleségétől távol, mint egy olyan vő, a ki folyvást a nyakukon ülne. Hanem azért mégis szükségesnek látta az óvatosságot, és sohasem mulasztotta el figyelmeztetni Frigyet és Viktort, hogy Oszkárt tulságosan el ne hanyagolják.

Egy napon, éppen az Oszkár magányos merengései alatt, különös eset történt.

Oszkár, a mint a kastély közelében rejté el magát, és bár nyitott könyv volt előtte, lelke nem abból, hanem a természet könyvéből olvasott, egyszerre csak szivrázó segély kiáltásokat hallott.

»Ki kér itt segélyt rajtam kívül?« szólt és izgatottan fölpattant, figyelve, hogy mely irányból jön a kiáltás?

Egész teste remegni kezdett, de nem az ijedtségtől sem a félelemtől, hanem attól a szenvedélytől, mely csak nemes szivekben él, s mely saját magával nem törődve, képes vészbe, halálba rohanni, ha ki van hiva a kétségbeesés segélykiáltása által arra, hogy büntessen vagy védelmezzon. Remegett a dühtől, mert azt képzelte, hogy egy gyöngé ártatlan lény szenved, egy szivtelen támadó keze alatt. És ilyen percekben a képzelődés borzasztó erővel és sebességgel működik. És a megtorlás vágyát oly magas fokra csigázza, hogy még gyöngé lelkű emberek is gyilkolni képesek ily helyzetekben. Körülnézett, mint egy himoroszlán, ha nőstényének vészkiáltását, s kölykeinek jajsikoltásait hallja meg. Sörénye fölborzadt, öklei összeszorultak, s villámgyorsan futott abba az irányba, hol a segélykiáltás hangzott. »Ne ölje meg! Kegyelmezzon!« e siró szavakat hallotta még Oszkár mielőtt látott volna valamit. E pillanatban e nemes kedélyű ifju már fenevadhoz hasonlított. Még egy ugrás és a keresett színhelyen volt. Egy árnyas lugas közepén, sötét és sűrű bokrok aljában egy angyali szépségű leány kulcsolta két szép kezét egy nyers szavu, dühtől és kegyetlen kárörömtől eltorzult férfi balkarja körül, mintha akadályozni akarta volna valamiben, mialatt a szivtelen férfi durván taszította el magától a leányt, úgy hogy az csaknem a földre rogyott, s jobb kezével, melyben egy fagereblyét tartott kiméletlenül leszórt a bokor közül egy fészket, melyben apró madarak ültek, s kiket az anyamadár szárnyainak örülten gyors verdeséseivel, és keserves csicsergéssel védelmezett. A gereblye ütés először az anya madarat sujtotta le, aztán a fészket, melyből a még tollatlan kicsinyek élettelenül hömpölyögtek a porondra. De e pillanatban a durva ember is csaknem a földön hevert, mert oly iszonyu ökölcsapást kapott a fején, hogy megszedült, és hogy földre nem esett, az okozta, hogy a következő szempillantásban egy vas kéz (ugyanaz, mely megütötte) ragadta meg gallérját, s eszméletre rázta oly erővel, hogy csaknem a levegőbe emelte.

Oszkár volt. Szeme alja megkékült, arcza viaszsárga volt, ajka szederjes, és hangja rekedt. »Mit tettél nyomorult?« szólt és rázta a kezében tartott embert, a ki az uradalom főkertésze volt. De mit bánta ezt Oszkár? megrázta volna ő a török császárt is, ha az lett volna a kezében. A leány, a mint váratlanul megjeleni látta Oszkárt, összerezzen, s bár szemeiből még könnyei folytak, mégis arczát egyszerre oly bájos pir futotta végig, hogy Oszkár égni érezte fagyott véré. Oly szép volt e leány, hogy szépségének üdesége még a fájdalom körmei közt sem veszett el, mozdulatainak plastikai báját még a kétségbeesés sem zavarta meg. Tekintete egyszerre tükrözte vissza siró fájdalmát, s piruló szemérmét, még jajszava vádolt, s már hallgatása védekezett. Mesés torlódása a szívet elkábitó szépség, és jóság hatalmának! Tündéri játék, mely sokkal gyorsabban szórja a meglepőt, mintsem a megfajtás utól érhetné a

benyomásokat. Oszkár e jelenet hatása alatt, bár a felindulás extasisában ment oda, a következő perczben már csak gépiesen szorította kezével a kertész gallérját, tekintete a leányra tapadt, s meg volt ígézve.

Aztán így szólította meg a leányt: »Oh! szóljon mi történt, mert kegyeddel kell könnyeznem, s nem tudom miért? Miért hívott segélyül, ha nem mondja meg miben segítek?«

A kertész ijedtségtől és tehetetlen dühtől elvörösödve, bele akart vágni, de Oszkár - ki még mindig kezében tartá, - egy tekintetével hallgatást parancsolt.

A leány földre sütötte szemeit, s remegő hangon suttogta: »Bocsánat! az első fájdalom elkábitott. Nem tudtam mit cselekszem.«

S indult, hogy eltávozzék.

De Oszkár nem ereszté. Hirtelen eldobva magától megkínzott foglyát, a leány után sietett, s gyöngéden megfogta jobb kezét, mely könyvtől nedves kendőjét szorította. Aztán végtelen gyöngédséggel, melyben benne volt szeretet, részvét, vigasztalás, így kiáltott fel: »Nem, nem bocsátom el, míg fájdalma okát ki nem tárja:«

A leány még mindig lesütő szemeit, s felsohajtott:

»Most már ugy is vége! most már nem segíthet többé.«

»Ugy-e madarait siratja?«

»Azokat. Ők voltak minden örömeim. Velük voltam este reggel, és boldogan csevegtünk. Nem lakott e kertben senki, csak mi laktunk, s azt hívé, hogy enyém e kert, s e kertet madaramnak adhatom. De jött e durva kertész, s kimondta kemény ítéletét. Azt hittem nem fog rátalálni, de rátalált. Ma éppen abban a perczben értem ide, mikor le akarta szórni. Sirva kértem, hogy ne bántsa, de azt felelte, hogy e fészek a kert tisztaságát rontja meg. Én istenem! - mit ronthat egy szegény kis fészek ilyen nagy kertben? mit ronthat egy boldog énekes madár? De hiába sirtam, ő nem irgalmazott. Ekkor sikoltottam, s azt hiszem segélyt kiálték. Csaknem a szívem repedt meg.«

Oszkár úgy el volt bájolv, úgy meg volt hatva a leány szavaitól, hogy nem tudta minő elégtételt adjon fájdalmának, s mikor izgatottságában a durva arczu kertészre tekintett, újra föltámadt egész dühe, s mint villám csapott rá s kirántotta kezéből a gereblyét. Nyilván le akarta ütni. A leányka látta ezt, és megijedt e jelenettől. »Ne bántsa! ne bántsa! ha szeret ne bántsa!« - kiáltá, s Oszkár eldobva a gereblyét, mintha egy régen keresett szót talált volna a leány felé fordult, s ezt kérdé tőle: »Ha szeretem-e?« Talán maga se tudta mit mondott. Talán ő is csak olyan gépiesen kérdezte, mint a mily szándéktalanul kérte a leány. De mindegy. Kérés és kérdés összehangzott, s a felelet kimaradhatlan volt. A leány észre vette magát és elfutott. Oszkár utána.

A kertész vad gyűlölettel, és bosszút lihegő arczczal nézett a távozók után s öklével megfenyegette őket. Aztán szétnézett, maga körül, mintha a látható tárgyakból akarná összeszedni szétszórt gondolatait, s csak most akarna tisztába jönni azzal, hogy mi történt? Hamar tisztába jött s rögtön, tisztogatni kezdett, közbe-közbe monologizálva.

»Ha szeret ne bántsa! - így sipitott az a kis tücsök. Bizony, tán neki köszönhetem, hogy agyon nem ütött? - Ha szeret ne bántsa! - és ez a hosszú pernahajder rögtön utánna iramlott. - Ilyen hamar? - hamar vége lesz. - De hogy meg akart ütni, az bizonyos. - Bárcsak megütött volna. - Isten Jézus ucsce visszavágom. - Vissza én! - De nem is soká maradok én ennél a zsidóba ojtott jöttment uraságnál. - Az öreg apám se szolgált jebuzeust.«

Igy monologizált a dühöngő kertész, föltéve magában azt is, hogy ezentul a kert tisztaságával csöppet sem fog törődni, - mikor egyszerre csak léptek zaja hangzott, és Frigyes gróf közeledett a lugashoz Viktor báróval, a ki láthatólag izgatott volt.

»Te valóban nevetséges ember vagy! Szégyeld magad. Oszkártól féltetni Clarisst!« - Szólt Frigyes gunyosan.

»Van rá okom. Oszkár hidegsége ingerli Clarisst, - bántja hiuságát, s már vettem észre hogy Oszkárral kaczerkodik.« - Felelte Viktor szenvedélyesen.

»Nevetséges ember! - Hisz Oszkár férje lesz.«

»Annál kevésbbé volna szabad kaczerkodnia véle.«

»Pompás elmélet!«

»Ez az ut szerelemre vezet, - s akkor én veszve vagyok!«

Frigyesnek ötlete villant s így kiáltott:

»Le kell járni Oszkárt Clariss előtt.«

»De hogyan, mikor esze több, mint mindnyájunknak összevéve.«

»Oh! tudják is a nők érteni s méltányolni a férfi eszt! Tánczolj szebben, lovagolj delibben, löjj jobban, vivjál ügyesebben, öltözködjél elegánsabban mint Oszkár: s nincs oly nő, a ki néked ne nyujtáná a pálmát.«

»Ah! ez pompás gondolat! a nők előtt fogunk vivni. Éreznie kell, hogy élete a kezemben van!«

Ekkor Frigyes meglátta a kertészt, s rákiáltott:

»Hát kend mit keres itt?«

»Oszkár urfival volt dolgom itt; osztán pedig elszaladt egy fehér cseléd után.«

»Hoho! hát ilyenhez is ért?«

»Ki volt a fehér cseléd? valami szobaczicus?«

»Nem. Margit volt a kasznárkisasszony.«

»Szép?«

»Kinek milyen! úgy láttam, hogy Oszkár urfinak elég szép.«

»Mehet kend.«

A kertész elment, s ők tovább folytatták beszélgetésüket, de csakhamar közelegtek a hölgyek, és Clarisse egy édes üdvözléssel kibékítette Viktort.

De Oszkárt ez nap egészen estig nem látták. Frigyes elmondta a mit a kertésztől hallott, s kaczagtak a fölött, hogy még Oszkár is kalandot üz. Tréfának vették, s nem tulajdonítottak a dolognak semmi fontosságot. Sőt Adél grófné örült, hogy Oszkár ehhez is ért. Legalább nem ül majd folyvást a felesége mellett.

De Rózsayt boszantani kezdte Oszkár távolléte, s e bosszusága este még nagyobbra vált, mert este Oszkár oly daczos göggel jelent meg a magas társaságban, hogy egy fejjel volt nagyobb valamennyinél, s aztán mikor a hölgyek és urak, udvarias viszonzásul elkezdtek Oszkárt szokás szerint ignorálni, Oszkár szó nélkül fölkerekedett és köszönés nélkül elment.

Oszkár tüntető eltávozása föltünést keltett a magas társaságban, és Rózsay szándékos illetlenséget látva benne, vörös lett a haragtól. Az első perczben ő is annyira frappirozva volt,

hogy nem tudta mit tegyen, - utóbb valami ürügyet keresett, hogy ő is eltávozhassék, és azonnal Oszkár szobájába sietett, hogy fiát rendre utasítsa. De Oszkárt nem találta szobájában. Kénytelen volt visszatérni, s másnapra halasztani a megrovást és kiegyenlítést. De az egész éjét nyugtalanul tölté. »Ez a fiu erősen a fejébe vett valamit!« ez volt fejében az uralkodó gondolat. »Még valami bolondot képes elkövetni. Csinyján kell vele bánni.« S alig várta a reggelt, hogy újra fölkeresse Oszkárt, ki már akkor egészen felöltözve ült az erkélyen, s fejét könyökére hajtva merengett.

Rózsay az Oszkár vállára ütött, s neheztelő arcot színelve, szemrehányólag tekintett reá.

Oszkár gyöngye hangon köszönté: »Jó reggelt atyám!«

»Jót kívánsz és rosszat adsz. Az egész éjét álmatlanul töltém a szégyen és bosszuság miatt.« Szólt lassu hangon Rózsay.

»Az egész éjét ébren álmodoztam át a szégyen és a fájdalom miatt« felelte Oszkár.

»Bosszant a szégyen, melyet te ejtél rajtam.«

»Nekem fáj a szégyen, melyet te ejtél magadon.«

»Te megsértetted főuri vendégeinket.«

»Ők a gyalázatig sértenek mindkettőnket.«

»Ezt a te agyrémeid sugják beteg lelkednek. Nem vagy hozzá szokva a főuri modorhoz. Az a mi téged sértett, az a societásban a legnagyobb megtiszteltetés. A kinél a mágnás elfeledkezik magáról, azt megtiszteli, mert annál otthon érzi magát: a kit megtisztel azt megsérti, mert lenézi. Hanem te úgy viselted magad, mint egy szemérmes maitresse, a ki tisztességes társaságba kerül. Minden kétes szót magára vesz, és minden által sértve érzi magát.«

»A hasonlat akkor lenne helyes, ha én már Szentkláray Clarisse férje volnék.«

»Hát mit akarsz tenni? Tovább óhajtasz kéjelegni gögös gorombaságaidon? Azt akarod, hogy ők vadászszák kegyeidet? ők hunyáskodjanak előtted? Ki vagy te, mi vagy te? hogy így fenhordod az orrod? Nagyapád még bőrkereskedő volt, én emeltelek oda, hogy grófokkal ehetsz egy tálból, s főuri családba házasodhatsz.« Fakadt ki Rózsay ideges haraggal.

Oszkár hidegen végig nézte atyját, s így felelt:

»Vajha egészen tőlem függne, hogy ki és mi legyek. Akkor büszkébben mondhatnám fiadnak, mint a hogy én most apámnak mondhatlak téged. Akkor több volnék, mint most vagyok, mert nem kéne magam előtt pirulnom. Nem volnék kitéve annak, hogy szememre vessék nagyapám mesterségét, származásom aljasságát. Akkor nem volnék gunytárgya és hitvány játékszere az aristocratia salakjának.«

»Salakjának? - kérdé elámulva Rózsay - hát gróf Szentklárayné, gróf Alszegehy, báró Tenkey nem a legősibb családok ivadécai?«

»Annál inkább salakjai az aristokraciának! Mert miben tiszteletre méltó a név és az ősiség, ha nem abban, hogy az azokhoz kapcsolt kötelességeket hiven lerójják? Miben rójják le ezek? miben szolgálnak a hazának és a társadalomnak? Elpazarolják mindenüket léha élvezetekre, és nem szégyellik egy bőrkereskedő unokáját körükbe vonni, csak azért, mert az apja milliomos. Kutyaik ugatása, lovaik nyerítése becsesebb előttük, mint azok összevéve, kik életüket az emberiség fölemelésére áldozzák föl. Affectálnak, orrhangból beszélnek, s minden érdemüket szabóiknak és piperészeiknek köszönhetik. Felsőbbségüket sértő modorral, s nemességüket nemtelen érzelmekkel fitogtatják. Kinevetik a munkát, s vallást teremtenek a naplopásból. A valódi mágnás érzi, hogy mágnás, de senkivel nem érezteti. Ezek éreztetik, de nem érzik. Ezért salakjai az aristocraciának. Ezért gyűlölöm őket, mint a hogy a valódi aristocratát

tisztelem. - S ha az aristocratiát nem tudnám másként képzelni, mint a hogy bennük látom, demagóg lennék vagy socialista.«

Rózsay ily tüzzel és határozottsággal hallva szónokolni Oszkárt, meghökkent, s egy perczre szinte hatalmába került fiának, aztán így szólt:

»Jó, de föltéve, hogy mindez igaz, illett tőled, hogy köszönés nélkül faképnél hagytad a társaságot, s szobába vonultál?«

»Nem illet. Bevallom udvariatlanság volt, de éreztem, hogy ha maradok nagyobb sértést kell elkövetnem. Vérem fölháborodott, nem tudtam uralkodni magamon. Egy óra hosszat fecsegték egymás közt Fricziről, Flicsiről, Stefiről, Mukiról, ennek a kutyájáról, annak a lováról a nélkül, hogy bennünket egy szóra méltattak volna. S az böszített föl legjobban, hogy te mindezt oly szent áhitattal hallgattad, mintha Krisztus magyarázta volna a bibliát.«

Rózsay elpirult, de bosszuságában makacs lett.

»Engemet érdekelt, s ez a te gorombaságodat, melyért én vagyok felelős nem mentheti. Menyasszonyodhoz egy árva szót se szóltál.«

»Beszélt ő eleget a csipkéről, ruháról, festékről, skandalumokról. Ezekhez pedig én nem értek, nem is akarok érteni soha.«

»Akkor gratulálok házasedbe.«

»Köszönöm atyám! vajha téged boldogithatna úgy, mint a hogy engem boldogtalanná tesz! Vajha általa czéodat úgy elérhesd, a mint én a magamét elvesztettem.«

Rózsay sajnálni kezdte fiát, s hizelegve szólt: »Csak el ne taposd a hernyót, kecses pillangó lesz belőle. Én is gondolkoztam valaha úgy mint te most, s te is fogsz valaha úgy gondolkozni, mint én most. De addig is nincs szükség rá, hogy illetlenségeket kövess el. Ha vendégeink fölkelnek, mentsd ki magad azzal, hogy hirtelen rosszul lettél. Vágj mosolygó arcot, hogy el ne rémüljenek tőled. Ma vadászat lesz, ott összebarátkoztok, s minden jó lesz. De figyelmeztetlek, hogy ha nem viseled magadat udvariasan előttük összepirongatlak. S aztán tedd zsebre a kettős szegyent, ha egygyel meg nem elégszel.«

»A szegyent zsebre rakni majd megtanulom tőled.«

»Én meg eleget költöttem rád, hogy a jó nevelést elvárhassam tőled.«

»O! ha pénzbe megy, leszek finom; csak aztán finomságomat nagyobb sértésnek ne vegyék, mint vették gorombaságomat.«

»O! nem fogtok összeveszni. Ők a te finom sértéseidet, sértő finomsággal fogják parirozni. Csak megálld a helyedet, s nevetségessé ne válj.«

»Ha eddig nem váltam nevetségessé, már ezután csak siralmassá válhatok.«

»Kilencz óra, talán már ébren vannak, sietek intézkedni. Apropos ma dől el, mikor lesz a jegyváltás. A gyűrűk már megérkeztek.«

»Nagy hajlandóságom volna a jegygyűrűt fűlembek akasztani.«

»Ha fülekkel kezded, szarvakon végzed.«

»Ugy van. Ha egy bőrkereskedő unokája gróf kisasszonyt vesz nőül, az bizonyosan gondoskodni fog arról, hogy gyermekek ne vethessék szemére szépapja mesterségét.«

»Ej! - hagyd a multat. - A dynastia nálam kezdődik. Ezt mondta Napoleon.«

»S nálam végződik, ezt mondom én. De siess atyám, mert már ébren vannak, s nagyon meglesznek sértve, ha kijövet az inassal találkoznak s nem te veled.«

»Igazad van. Ne feledd a mit mondtam« szólt Rózsay, s erélyt és határozottságot színlelve eltávozott, pedig magában még inkább eltűnődött azon, hogy ez a fiu tervel valamit, »de - tette hozzá gondolatában - sarkában leszek.«

Oszkár egyedül maradt s így sóhajtott fel: »Mily szép a világ! mint csábítja a lélek vágyait, a kebel szenvedélyeit, bűvös ölelkezésre az örök természet! - Mily boldogságot tár elénk minden, a mi jogot nyer, jogot nem követelve, s kötelességet teljesít kényszerűség nélkül. Ó! és én ki vagyok taszítva a természet bölcsészetének e szentélyéből; gyermeki szeretetemmél, s önzetlenségemmel kell magamra gyujtanom ezt a hideg poklot, hogy benne eléjtek! Mily keveset kértem, hogy mindent nyerjek, s mily sokat kaptam, hogy mindent elveszítsek! Szegény apának gazdag fia akartam lenni, s gazdag apának szegény fia lettem. - De nem! nem történhetik meg! - nem szabad megtörténnie! Érzem, hogy bensőmnek minden ize lázadozni kezd, és nincs erőm az ellenállásra: Oh! Margit! - talán a végzet vezetett elém!«

Oszkár ezután lázas sietséggel (mintha félt volna, hogy az az elhatározás, mely lelkében most fogamzott, eltalálhat gyöngülni benne) szobájába sietett, a szoba ajtót magára kulcsolta, és levelet irt. Látszott a papírról, melyet maga elé tett, hogy levelét csak rövidre akarja szabni, de a sietség, mely hajtotta, oly nagy volt, hogy »nem volt ideje röviden írni.« A levélpapírok egymás után teltek meg, - s nagy csomó gyűlt össze, míg végre elkészült. Ujra végig olvasta a mit irt. Aztán bepecsételte, s ráírta a címet. A levél Somkövy Albertnek szólt, s Oszkár maga akarta postára vinni. De már mikor a szobájából kilépett, elfogta a habozás, hogy vajjon postára tegye-e? Ilyen habozás, kétely és aggály fogja el a legbátrabb, s legerősebb idegzetű embert is, mikor egész életét egyetlen egy kártyára teszi fel. Ez a levél ilyen egyetlen egy, és utolsó kártya lehetett.

Habozása közben megint bejárta a kert legtávolabb rejtekeit. Majd eltűnt a kertből, és nem tudta senki hova megy. Eközben a kert ama részében, mely az istállók közelében feküdt nagy és vig kaczagás zavarta meg a természet csendjét. Rózsay Félix, hogy sportsmanné képezze magát, ez nap vette a 12-ik »Schwitzet«, ami annyit tesz, hogy az embert gyapottal kibélelt zsákokba varrják, miközben - mint az eszkimónak, - csak a lábai maradnak szabadon, aztán a legképtelenebb ugrálásra, és gyorsfutásokra kényszerítik a forró napon. Ugy hogy a verejtéktől, mely az egész testből patak módra csorog, szinte uszik az ember a maga pólyáiban. Ily módon fogy aztán a testből a zsír és a hus, és így állhat elő a »szükséges soványság«, mely nélkül a sportsman nem versenyképes. Frigyes gróf és Viktor báró, kik Rózsaytól előre megkövetelték, hogy a sportsmani erények által igazolja a kaszinói választást, valóságos juxot üztek Rózsay soványításából. Az izzasztásnál mindig személyesen voltak jelen, s ők segédkeztek mr. Boxnak (a leggorombább angol jockeynek) a bepólyáztatásnál. És mindannyiszor majd halálra nevelték magukat, valahányszor Rózsayt a legképtelenebb bakugrásokra kényszerítették. E mulatság híre a hölgyekhez is eljutván, Adél és Clarisse olthatatlan vágyat éreztek arra, hogy egy ily soványítási jelenetnek ők is tanui lehessenek, s Frigyes megígérte nekik, hogy egyszer megszerzi nekik is ezt a colossális látványt, s utasította őket, hogy hol és mikor jelenjenek meg észrevétlenül a kertben.

Az nap Rózsay, Oszkár rejtélyes magaviselete fölött töprenkedve, nem igen volt hajlandó a szokásos izzasztásra, de Frigyes, mivel épp akkorára rendelte a kertbe a hölgyeket, a legnagyobb erélyvel forciozta a bepakoltatást. Mr. Box gorombasága már fenyegetővé vált. Végre megragadták Rózsayt mindhárman és bepakolták.

»Gyönyörű Schwitz! - 36 foknyi hőség kerül ki belőle!« lelkesedett elfojtott nevetéssel Viktor.

»Ma egy font apasztás.« Dörmögte Box, erősen rászorítva a szíjjakat.

Hiába erősítette Rózsay, hogy ma nincs rá kedve, a válasz az volt, hogy annál erősebben fog izzadni. Végre elkészültek, s Rózsay kinek még eddig sohasem jutott eszébe elgondolkozni a

fölött, hogy főrangú barátai, talán tulságosan is visszaélnék az ő engedékenységgel, most egy nevetségesen szomorú pillantást vetve önmagára, így sóhajtott fel: »Csak az isten most erre ne hozná a fiamat!«

És ekkor elkezdődött a training. Kergették, ugrasztották, s ha nem akart parírozni, a vékony nádvevővel megcsiklándozták lábikráit. Eközben folyvást vicceltek és kaczagtak. És a kaczagásba ezuttal női hangok is vegyültek, mert Adél és Clarisse csakugyan megjelentek a szokott helyen, s Adél grófnének az volt az első megjegyzése, hogy »ha ezt Muki látná, menten föbe lőné magát nevében.«

Rózsay kimerülten rogyott össze, és részvétre gerjesztő megsejyénültséggel kérdé: »Hölgyeim, nemde mulattató alak vagyok?« Mire keserű mosolylyal tette hozzá: »Ha még öt perczig így maradok, halva született sportsman leszek.«

»Szabadítsátok ki kérlek!« - szólt folyvást kaczagva Adél grófné »pompás! - igazán a fuldoklásig izzad!«

»Vizbe ful a szárazon!« mondá Clarisse, és tapsolt mint valami czirkusi előadásnak.

Rózsayt kipakolták, és ezt ő igazán hálás arczczal köszönte meg. Aztán engedelmet kért az átöltözésre, s eltávozott. A többiek, mikor együtt maradtak újra kezdték a kaczagást, s Viktor diadalmasan kérdé, a nőktől: »mondhatják-e hogy nem tudunk kellő szórakozásokról gondoskodni?«

»De ti csak nem hiszitek, hogy Rózsay komolyan versenyezni fog?«

»Dehogy hisszük! hisz lóra sem mer ülni!«

»Csak bolondot üzünk belőle!«

»Ah! nektek minden sikerül!«

»Várjatok csak! - szólt győzelemittasan Frigyes gróf, - most még a fiával kell egy fölséges juxot sceniroznunk!«

»Nos, és mi lesz az?« kérdé mohó kíváncsisággal Clarisse.

»Vivni fogunk vele, hogy megmutassuk, hogy élete a mi kezünkben van!« szólt Viktor.

»Meg fogjuk nézni, - hangsúlyozta Adél, - mert ezt a fiatal embert nem lesz kár megleczkéztetni. Hogyan viselte magát tegnap is! Botrány.«

Frigyes sarcastikus hangon jegyezte meg:

»Annyi bizonyos, hogy nem olyan bolond, mint az apja. Meg van benne a paraszt gög. De majd kiverjük belőle.«

»Meg kívánta volna, hogy én udvaroljak neki!« szólt ajkát biggyesztve Clarisse.

»No még csak az kellene!« kiáltá Viktor, de mindjárt elboruló arczczal, s nyomott hangon kérdé Clarissetől: »miért ma ily szép, ily ígésző?«

Clarisset bántotta e kérdés, s haragosan fordult el Viktortól, kinek folytonos féltékenysége kinozta őt, s így felelt: »Talán azt akarja, hogy izléstelen legyek?«

»Tudna-e Oszkárón így nevetni, mint az apján?« kérdé tovább Viktor.

»Viktor maga megint kiállhatatlan!«

»Ah! napról napra jobban imádom!«

Nemsokára megjelent Rózsay, átöltözve. De ruhájánál jobban ragyogott arcza. »Jó reggelt szép hölgyeim! - jó ujságot hozok.«

»Nos?« kérdék mindannyian.

»Táray gróf« -

Adél meghökkenve kérde: »bátyám?«

»Éppen most szállt le kocsijáról« végzé be Rózsay, úgy fogva föl a dolgot, hogy a büszke Táray gróf látogatása, a rokoni viszony anticipálását jelenti már.

»Mit akarhat?« kérde Adél elkomorodva.

»S nem sietünk üdvözlétére?« kérde Rózsay csodálkozással.

Frigyes Adélhoz sugott: »Oldalad mellett maradjunk?«

»Jobban szeretném ha eltávoznátok előle!« felelte Adél.

»Clarisse velünk jöhet?«

»Menjen!«

Ekkor Frigyes szó nélkül karjára füzte Clarisset, kit Viktor is követett, s könnyű lépéssel mindhárman elfutottak. Rózsay bámulva állt, nem értette a dolgot, de mielőtt fölvilágosítást kérhetett volna, Adél grófné ráparancsolt: »Kérem nyujtsa karját, s keressük föl a grófot.«

Rózsay engedelmesen nyujtotta karját a grófnénak, de alig tehettek néhány lépést, már előttük állt gögös és megvető arczczal Táray gróf.

Adél annyira zavarban volt, s annyira nem tudott uralkodni zavarán, hogy gépies udvarias-sággal így köszönté bátyját:

»Isten hozott! ez kedves meglepetés!«

Táray komoran fogadta, s így szólt:

»Nem olyan minőt te szereztél nekem.«

Igazi komikus benyomást tett eközben a hajlongó Rózsay, ki többször ismételte:

»A legnagyobb szerencse rám nézve« - de nem folytathatta, mert Táray, a ki nem nyujtott kezet Rózsaynak, rögtön belevágott:

»Bocsánat! Ittlétemet nem tudhatom be látogatásnak. Azonnal távoznom kell, s kérem engedje meg, hogy e rövid idő alatt gróf Szentkláraynéval tanuk nélkül társalogjak.«

Rózsay elhült, s mint egy lefőzött alak kénytelen kellettlenül felelte: »A házi gazda tartozik engedelmeskedni vendégének.« S ezután elballagott.

A két testvér most szemtől szemben állt, de két halálos ellenség nem állhatott volna egymással szemben kevesebb szeretettel, mint ők.

»Csak röviden gróf ur.« Kezdte Adél, s e hang elárulta, hogy jól tudja mi fog következni.

»Köszönöm, hogy e hangon szólit. Ön tehát el akarja adni leányát Rózsaynak.«

»Nőül akarom adni Rózsay fiához.«

»Nekem semmi kifogásom nem lenne az ellen, ha ön leányát egy paraszt ember fiához adná, ha leánya szeretné őt, s a fiu becsületes apának gyermeke volna. Szalonomba meg nem hívnam, de becsülném és szeretném őket; és ha meglátogatnának szivesen látnám, sőt magam is visszalátogatnám. De nekem születésem kijelölte szerepemet a társadalomban és az államéletben, én betöltöm azt kötelességből, s nem előszeretetből. S ha nem forogna fönt sem szükség sem czélszerűség arra, hogy aristokrata legyek, egy pillanatig sem takaródnám előjogaim ősi palástjába. De ha nem lennék ilyen, ha silány népszerűség vadászatból játsznam is

a demokratát, még akkor is, nem ugyan, mint gróf Táraynak, hanem mint az ön bátyjának jogom, sőt kötelességem volna beleszólni a botrányos kísérletbe, mely nemcsak az aristocratát sérti, hanem a becsületet, melyhez minden ember, rangkülönbség nélkül egyformán igényt tarthat.«

»Ön sérteget, s ezzel följosítja, hogy itt hagyjam.«

»Ám hagyjon itt, de én azt a mit el nem mondhattam, elhallgatni nem fogom.«

»Beszéljen hát, de aztán hallgasson ki engem is.«

»Ez a házasság becstelenség. Mert ön nem csak leányát adja el pénzért, hanem eladja nevét, rokonságát. Ön ezáltal jogot ad Rózsaynak megvetni a mi vérünket, melyből ön és leánya is sarjadzik. Ön könnyelmű és bűnös fényüzése által elpazarolta vagyonát, s most még mélyebbre süllyed szenvedélyeinél, azon eszközök által, melyekkel szenvedélyeinek élni akar. A középosztály ép úgy megveti e vásárért Rózsayt, mint a hogy mi megvetjük érte önt. Ha nem tudtok a világon büszkén, s becsülettel élni, ha leányod nem mehet férjhez szerelemből, menjetek kolostorba.«

»Köszönöm Hamlet, de nem megyünk. Ha gazdag volnék, nem tenném azt a mit teszek, s hogy gazdag nem vagyok ti vagytok oka. Mért plántáltok belénk oly szokásokat, oly szenvedélyeket melyek gazdagságot igényelnek? Ha e szenvedélyeket megszoktuk, nem tudunk hozzá szokni a szegénységhez. A pénzt elveszi a világ, s nem kérdi, hogy kitől jön? s szokásaink gyönyöreit pénzért megadja a világ, akármicsoda pénz az. Belőlem az önzés beszél, de tebelőled is az. Te azt akarod, hogy én áldozzam föl magamat érted, s mért ne akarhatnám én ugyanezt tőled? Vagy mért nem veszi el közöletek valaki Clarisst? Elegen vagytok gazdagok. Miért vadásztok ti is parthiet? Mért acceptáltok száz mesaliánset? - Pénzért. Ha a pénz előttetek kedves, előttem ne legyen az? Nem vagyok jobb mint ti, de rosszabb se vagyok.«

»Leányodat nőül vette volna közülünk bárki, ha nem félne te tőled, s ha nem volna rosszul nevelve.«

»Nem úgy van, - az ok az, hogy szegény. E szerencsétlenségét nagy kegyesen megbocsátjátok, de szerencsáját nem. De miért vitázzunk tovább? Nekem nincsenek éveim csak pillanataim. Mit tehetek róla, hogy így neveltetek? Mit tehet arról Clariss, hogy másképp nem nevelhetem? Az egész dolog nem bűn, hanem szerencsétlenség; helyrehozására nem erény kell, hanem szerencse.«

»Szójáték. Mindenki tudja a valót, ön meggyalázza azt az osztályt, melyhez tartozik. Ön nem csak saját gyermekével üz vásárt, hanem az egész arisztokráciával, s beláthatja, hogy nemcsak mint testvérének, hanem mint gróf Táraynak, jogom van elkövetni mindent, hogy megakadályozzam merényletét.«

»Hol veszi a jogot? Nem önök hozták szokásba az érdek-házasságokat? Nem az önök ősi nevei diszelegnek a szédelgő vállalatok czégérein? Nem keveredtek önök össze a tőzsdék hiénáival? Nem önök nyitották meg szalonjaikat a Rózsay-féle emberek előtt? Hol vették a jogot útjába állani annak, a ki csak az önök útján halad?«

»Abból vesszük a jogot, hogy roppant különbség van a közt, ha valakit elfogadunk, s a közt, ha valakit befogadunk. Mi elfogadtuk Rózsayt: de befogadni nem akarjuk. S kijelentem önnek, hogy el vagyunk határozva demonstrálni ön ellen, ha szándékáról le nem mond. És ha ön nem lép vissza, Rózsay fog visszalépni, mert neki az a célja, hogy bejusson az arisztokracziába, nem pedig az, hogy számüzve lássa magát abból. Nem képzelem őt oly vakmerőnek és esztelennek, hogy kihívni bátorkodjék az ország minden befolyásos családját.«

»Ah! fenyegetés? erőszak? Most már csak azért is megmaradok szándékomnál.«

»Figyelmeztetem, hogy még nem késő. Mindenki tudja, hogy Clarisse Viktort szereti. Adja őt nőül Viktorhoz, s én 500,000 forintot biztosítok neki nászhozományul.«

»Ennyi lesz nekünk egy félévi jövedelmünk.«

»Örült asszony!«

»Az volnék, ha gyáván visszariadnék az ön ártatlan fenyegetéseire. Mit árthat nekem az önök demonstrációja? Egy félmilliót adok jótekonny célra, s a nemzet tapsol s ünnepli e házasságot. Estélyeket adok, és ha önök demonstrálnak ellenem, megragadom a szellemi arisztokracziát, s az irodalom és művészet fényével árnyat vetek az önök kocsisaira és jockeyira. Önök guny tárgyai lesznek, engem pedig ünnepelni fognak. Tessék megkezdeni! Én elfogadom a harcot!« - szólt Adél, és gyorsan eltávozott, Tárayt egyedül hagyva.

Gróf Táray megkövülten állt, s úgy nézett távozó nővére után. Vére, a mily lázban égett előbb, oly annyira megfagyottan vesztetett ereiben, látva nővérét lealjasodni oly mélyre, hova őt Táray képzelete nem tudta követni.

»Megállj!« kiáltá kétségbeesetten Adél után, de Adél nem állt meg. Azután Táray mindkét kezét szívéhez szoritva így sóhajtott fel: »Meg fog történni! Oh! lehetetlen túlélnem! Elbujdosom, vagy rosszabbat teszek!«

»Nem fog megtörténni gróf ur!« - kiáltá most egy határozott, férfias és csengő hang. S előlépett a bokrok közül O s z k á r .

»Ki ön?« - kérde Táray meglepetve, de nem tudva eltitkolni, hogy az ifjunak látása jól esik neki.

Az ifju, lángoló arcczal, de átszellemült tekintettel nézte Tárayt s így szólt:

»Rózsay Oszkár vagyok, a ki nem fog szégyenére válni sem Táray grófnak, sem önmagának.«

»Ha szavainak nem hinnék, hinnem kellene arcának! Miben lehetek segélyére?« Kérdé Táray.

»Távozzék gróf ur, aztán hallgasson, és bízzék bennem.«

»Fogadja el jobbat! ön nemes ifju.«

»Nem bölcsőmben találtam a nemességet: de siromba magammal viszem. Isten önnel.«

Táray meghatva távozott, s Oszkár azonnal a postára sietve sajátkezüleg adta föl az előbb irt levelet Somkövynek.

Az érdekes titok.

Az a jelenet, mely Adél és Táray gróf között lefolyt, a lehető legkinosabb hatást gyakorolta Adélra. Elsötétült, földult arczczal, lihegő kebelével hagyta el Adél Tárayt, és boudoirjába zárkózva, hosszú ideig senkit sem bocsájtott magához. Még Clarisset sem. Annyira fel volt indulva, annyira össze volt törve, hogy képtelen lett volna elmondani: mi történt? Arczáról pedig oly dolgokat olvashattak volna le, melyek gonoszabb föltevéseket ébreszthettek a valóságnál. Rózsay látta köszönés és búcsu nélkül eltávozni Tárayt, s ez őt annyira méregbe hozta, hogy kedvet érzett valami korhadt kólót dobni utána. Aztán Adél grófnét kereste, hogy fölvilágosításokat kérjen tőle, de Adélt sem találhatta meg. Végre megjelent Adél, s erőszakolt hidegséggel s kitelhető önuralommal referálta Rózsaynak a történeteket, eszélyesen ügyelve arra, hogy Rózsayban semmi más érzés ne támadjon a sértett hiuság bosszuvágyán kívül, s hogy Táray modorából ne akarjon következtetést vonni az egész arisztokraczia modorára, melylyel esetleg a Clarisse és Oszkár házasságát fogadni fogják.

»De hogy köszönés nélkül ment el! - ez mégis tulságos gorombaság!« - említé a párbeszéd alatt Rózsay, mire Adél nem késett a dolgot így világosítani fel:

»Bátyámnak raptusai vannak. Ilyenkor elveszti józan esztét. E baj gyermekkorától gyötri. Ő ellene van e házasságnak, de nagyon jól tudjuk az okát. Bátyámat a kedves sógorasszony ingerli, a ki gyűlöl engem, s a kit én még jobban gyűlölök. E sziszegő kigyó nem tudja elviselni azt a gondolatot, hogy ezután szebb gyémántjaim lesznek mint neki, s hogy a főúri fényben ezután is tul szárnyalom őt. Irigység, és aljas ármány az egész. Azért kell siettetni a házasságot. Most már én is a siettetés mellett vagyok. Ez lesz az ő büntetésük. És akarom hogy a büntetés minél hamarabb érje őket. A kaszinóban majd kiderítjük bátyám haragjának igazi okát, s fogadom általánosan kacagni fognak fölötte.«

»Meg is érdemli!« tette utána Rózsay, s kárörvendő arczán a grófné szavainak helyeslése látszott.

»Legközelebb fényes bált adunk. Akkor fog megtörténni a jegyváltás. Meg akarom ismerni a környék aristocratiáját.«

»Az előkészületeket már megtettem. Mazarin bibornok estélyei sem lehettek fényesebbek. Az egész ország beszélni fog róla.«

»Csak ne soká késsünk. Minél hamarabb!«

»Nem fogunk időt veszteni. A házasság csak azért is meg lesz. Nem csodálom, ha némelyek irigyen nézik, - mert talán lehet is ezt némelyeknek irigyelni!«

Ekkor jött velük szemben Oszkár, a tiszteletes urral. Nagyon el voltak mélyedve a beszélgetésben, nem vették észre, hogy szemben jó valaki. De oly halkán beszéltek egymással, hogy két lépésnyiről sem lehetett volna megérteni őket. Mindkettőnek arcza izgatott volt, látszott hogy mindketten a lehető legnagyobb érdeklődéssel csüggenek azon, a miről beszélnek.

»Csak arra kérem tiszteletes ur, hogy a sürgönyöket rendben tegye föl, és ha választ kap, arról engem azonnal értesítsen. Ha Somkövy helyesli tervemet, akkor ne tartsunk semmitől.«

»Alig néhány napig ismerem nagyságodat« - szólt a tiszteletes ur meghatott arczczal, de Oszkár hirtelen közbe vágott:

»Kérem ne czimezzon így. Az ur szolgálai előtt mindannyian az urnak gyermekei vagyunk.«

»De ez a néhány nap elég volt nekem arra, hogy végig lapozzam lelkét. Nem ütközöm meg sem a titokszerűségen, sem a gyorsaságon. Isten akarata előtt nincs mértéke az időnek. Egy

szavával teremté a világosságot, egy percz alatt megvilágosíthatja az emberek sziveit is. Ismerem Margit születésének titkát -«

»Titkát?«

»Igen, de épen nem válik hátrányára, sőt fokozza bennem a hajlandóságot, hogy mindent megtegyek érte.«

»Oh! drága tiszteletes ur!«

E perczben ők is észrevették a szemközt közeledőket, és hirtelen abbahagyták társalgásukat. Sem Rózsaynak, sem Adél grófnénak nem jutott eszükbe, hogy gyanúsítsák őket. Adél azonnal Oszkárt vonta magához, Rózsay pedig a tiszteletes urat vitte magával, hogy dictáljon neki neveket, a kiket a legközelebbi estélyre meglehessen hívni az ugy nevezett »intelligentiából.« A tiszteletes ur készségesen követte Rózsayt, s már utközben egy csomó ismeretlen nevet mondott.

Adél grófné az előbbi megállapodások után szükségét látta, hogy Oszkárnak udvaroljon. Bár semmi gyanuja nem volt, ösztöne mégis megsugta neki, hogy Oszkárra kiváló gondot kell fordítania. Hízogó mosolylyal és kecses taglejtésekkel tett Adél grófné szemrehányásokat Oszkárnak, a miért oly keveset mutatja magát, aztán feddőleg kérdé tőle, hogy »még most sincsen menyasszonyánál?«

Oszkár a saját gondolatait füzve, boldogan sugárzó arczczal felelt a grófné kérdésére: »Nál a vagyok grófné.«

Adél nem látott e válaszbán semmi célzást, és kíváncsian kérdé:

»Gondolatban?«

»És érzelemben« egészítette ki Oszkár.

»Ah! s ön szereti menyasszonyát?«

»Véghetetlenül.«

»E szerint alig várja hogy neje lehessen.«

»Ugy van. Alig hogy várom, s már is alig várom!«

»Csodálatos, hogy ezt előbb sohasem mutatta.«

»Mert eddigelé magam sem tudtam.«

»S hogyan tudta meg?«

»Véletlenül. Elvesztettem önmagam, s keresés közt őt találtam meg.«

»Ej! maga elegánsan tudja magát kifejezni. Hol tanulta?«

»Nem tudom.«

»Mily kár, hogy én ezt eddig nem tudtam. - Megvallom szerettem volna ismerni az anyját.«

Adél grófnénak ez óhajában pikáns célzás rejlett, de Oszkár éppen úgy nem akarta elérteni ezt, mint a hogyan Adél grófné nem tudta elérteni Oszkár rajongását, s így felelt:

»Vajha én is ösmerhettem volna!«

»Tehát nem ismeré?«

»Őt nem, csak a sirját.«

»Szegény fiu! hát sohasem mondta ki e szót: anyám?«

»De igen, csakhogy ő nem hallotta.«

»Mily malheur! De vigasztalódjék, nemsokára engem fog anyjának nevezni.«

Oszkár, hogy gúnyos mosolyát elrejtse, félre fordult s így jegyezte meg:

»Köszönöm grófné!«

»De ma még talán nem is látta - leányomat?«

»Nem láttam, - de épen erre jönnek.«

Ugy is volt. Clarisse pajzán kacajjal közeledett Frigyes és Viktor között, - valószínűleg még mindig Rózsay sport-szenvedéseit nevetve.

A mint Frigyes észrevette a közeledő Oszkárt, hirtelen odasugott Viktornak:

»No most kard elé állítjuk. Jobban fog izzadni mint az apja.«

»Kedvem volna úgy megrakni, hogy lepedőben vinnék fel.« - Sugta Viktor.

Adél grófné kitárt karokkal lebegett Clarisse felé. Oszkár szándékosan hátra maradt.

»Ah! mily gyönyörű e park! - nem lehet betelni élvezetével!«

»Láttuk elmenni Nikit. Hamar elment.«

»Szervusz Oszkár!«- kiáltott Frigyes. »Te rád hajtóvadászatot kell tartani.«

»Tudom. S nem is mondom, hogy hátrább az agarakkal.«

Adél grófné sietett közbe vágni, hogy meg édesítse e válasz édességét:

»Oszkár az előbb nekem őszinte vallomásokat tett.«

Frigyes, hogy visszaadja a vágást, melyet Oszkár előbbi válasza mért rá, így kiáltott:

»Ah! talán arról a kis leányról a kit nem régiben megkergetett?«

Oszkár arcza vérvörös lett, s még az előbbinél is érdekesebb hangon kiáltá:

»Rágalom!«

Adél grófné megint békítőleg szólt közbe:

»Oszkárnak igaza van. Tapintatlanság volt tőled Clarisse előtt ily kérdéssel támadnod meg őt.«

Viktor tréfás komolysággal előlépett, s így szólt:

»Jól van Oszkár, ha sértve érzed magadat Frigyes gyanúsítására, fogjunk azonnal kardot, s adjunk egymásnak lovagias elégtételt. A hölgyek lesznek a tanuk.«

Clarissenek nagyon tetszett a gondolat, s tapsolva kérte:

»Igazán jó eszme! vivjanak előttünk; ezt úgy szeretném látni.«

Oszkár komor arczczal állt, s szemeit a földre sütötte.

Adél grófné azt képzelte, hogy Oszkár fél a kihívástól, s újból békítő hangon szólalt meg:

»Az istenért! hagyjatok fel az ily tréfával!«

Viktor gúnyos mosolylyal kérdé: »S ön édes grófné nem tud örülni annak, ha két férfit hős tusában lát?«

»De csak tréfaból?« - hangsúlyozta Adél.

»Ellenkezőleg!« - kiáltott Frigyes, »a legkomolyabb - testgyakorlatból.«

»Igy pompás! - De ugy-e vigyázni fogtok Oszkára?- s nem fogjátok őt nagyon megsérteni?«

»Vigyázzon magára ő!« szólt diadalmas hangon Viktor, s szemeit Clarissera függeszté.

»Ne félj semmit, nem fogjuk levágni az orrát.« Jegyzé meg Frigyes, - mire Oszkár a sok sértő kihívástól egészen türelmetlenné válva, elfojtott haraggal emelte föl fejét s egy libériás inasra rákiáltott, hogy hozza elé a kardokat és pisztolyokat. E pillanatban épen nem úgy nézett ki, mintha tréfára venné a mérkőzést, de még kevésbé nézett úgy ki, mintha félt volna a mérkőzéstől.

Még intéztek hozzá több kérdést, hogy tanult-e vivni? volt-e már kard vagy pisztoly a kezében? E közben ugy Frigyes mint Viktor a saját bajvivási ügyességeikkel, elmúlt párbajaikkal dicsekedtek és egymásra hezitáltak. Adél grófné egész lelkesedéssel hallgatta őket, kiknél nincs jobb vivó az egész kaszinóban, s Clarisse már-már sajnálni kezdte Oszkárt, ha majd e két félelmes viador kezébe kerül. Egy szóval a hangulat nagyon emelkedett lett, és mire az inasok a kardokat és pisztolyokat meghozták s a cél táblákat fölállították, akkorára már a szereplőkben annyira fel volt csigázva az ambíció, hogy akár czirkuszi játéokra mehetek volna koszorut nyerni és mulattatni a czézárokat!

Viktor égett a vágytól, hogy hires mestervágásait először mutassa be Oszkárón. Gyakorlott mozdulattal megfogta a kardok végét, markolataikat Oszkár felé fordítva, a mi azt jelenti, hogy tessék a kardok közül választani. Oszkár gépiesen elvette a kardok egyikét, s hegyét a földre ereszté. »Nos kivel kezded?« kérdé hanyagul Frigyes, mire Oszkár még hanyagabbul azt felelte, hogy neki teljesen mindegy. Azt gondolta magában, hogy »ha ti azt hiszitek, hogy ti az én bőrömrre mulathattok, hát abban érzékenyen csalatkozni fogtok.« De nem szólt, türelemmel várta míg Viktor, ki elsőnek ajánlkozott, hadi állásba teszi magát, s kezdi fölhuzni a vivó-kesztyűt, melyet Oszkár eldobott magától.

»Hogyan, hát te nem húzol kesztyűt?« kérdé Viktor, s arcán látszott a kárörvendő remény, hogy most csuffá teszi Oszkárt.

Oszkár csak annyit felelt: »fölösleges.« S erre Frigyes, mint főrendező elkiáltá magát: en gard! - s a vivók kiálltak. Adél elragadtatva jegyzé meg: »Ah! mily szépen állanak ki!« Clarisse tapsolva emlegeté: »mily gyönyörű látvány!« Természetesen minden szem Viktor felé fordult, mert mindenki benne látta a mestert. S ezzel összecsaptak.

Viktor támadott, de a támadásból csakhamar megkötött vivás lett. Oszkár oly biztosan és oly könnyedén védett, hogy már a harmadik csendülésnél éreznie kellett Viktornak azt, hogy nem ő a helyzet ura. Ez a tapasztalás méregbe hozta, s még hevesebbé tette. Frigyes hiába nógatta hideg vérre, nem használt. Oszkárnak egész testét támadta, de nem tudta sehol érinteni, mialatt Oszkár már nem egy ütést mért Viktor karjára, de csak úgy, mintha csak játszott volna vele. Több perczig tartott már a vivás. A hölgyek elfojtott lélekzettel tapadtak a látványhoz, és sziveik erősen dobogtak a Viktor érdekében. Egyszer csak Oszkár nagyot dobbant jobb lábával, előre szökött, s alig észlelhető gyors vágással Viktor kezére ütött. Viktor e pillanatban leereszté kardját, s arcza szégyentől lángvörös lett.

»Mi ez?« kiáltá Frigyes összeránczolt szemöldökkel. »A körmöm!« felelte Viktor végtelen zavarral. »Nem vivhatok tovább!« Oszkár erre némán szalutált kardjával, s néhány lépéssel hátra vonult. Győzelme oly eklatáns volt, hogy Clarisse el nem rejthető bosszúsággal fordult el Viktortól, Adél grófné pedig kelletlen örömmel így kiáltott fel: »brávó Oszkár! - ön a győztes.«

»A patvarba!« kiáltá haragosan Frigyes, és kiragadta a kardot Viktor kezéből. »Kezdjük mi! - en gard!« s türelmetlenül állt ki.

Adél látta Frigyes haragját, s félt, hogy Frigyes kegyetlenül fog bánni Oszkárral, hogy lemossa a Viktoron ejtett gyalázatot. Azért így szólt hozzá: »Mérsékeld magad Frigyes! - azt úgy is tudjuk, hogy te híres vivó vagy!«

»Leghíresebb az egész jockey klubban!« erősítette Clarisse.

»Allons!« - kiáltá Frigyes, és összecsaptak. Frigyes határozottan jobban vivott mint Victor, de Oszkár is jobban összeszedte magát. Nagy tüzzel támadta Frigyest, s oly képtelenül gyors és erős vágásokkal halmozta el, hogy Frigyes kénytelen volt hátrafelé vonulni. Egyszer csak így kiáltott föl Frigyes »Pardon! - a cipőm sarka félre tört. - Kezdjük újra.« Oszkár gépiesen engedelmeskedett, s előbbi helyére ment. - A hölgyek a legkomolyabb csodálkozással kezdtek eltelni. »Frigyes csak játszik!« sugta Clarisséhez Adél, mire Clarisse komoly tekintettel felelte: »Nem egészen. Oszkár rendkívüli vivó.«

»Kezdhetjük?« - kérde Oszkár, mire Frigyes válasz helyett kinyújtotta kardját. Ujra összecsaptak. Most Oszkár még nagyobb hévvel támadt, - már érezte fölényét, s benne is égett már a vágy hogy e dicsekvő s önhitt urfiakat megalázza. Egyszerre a leghevesebb támadás közepette visszahúzódott, - mire Frigyes szabályszerűen előre tűzte kardját, s e pillanatban Oszkár villám gyorsan három oly erős vágást mért egymás után Frigyes kinyújtott kardjára, hogy a harmadiknál a kard messze kirepült a Frigyes kezéből.

A mint a kard Oszkár csapásától kiröpült a Frigyes gróf kezéből, abban a pillanatban az egész kékvérű társaság complet le volt fegyverezve. Így még nem vallott szégyent aristocraticus előítélet, s ezért esett mód nélkül keservesen. Hogy a demokratikus nevelés tulszárnyalja az aristocraticus nevelést tudományban, hogy a közpályán háttérbe szorítja őket a plebejusi ész és szorgalom, mindez az aristocraticus világnézet előtt megszokott dolog. De hogy egy parvenu jobban vivjon mint egy született gróf vagy báró, sőt játszva üsse ki kezéből a kardot, ez épp oly megalázás, mintha lóversenyen vagy rókavadászaton ragadná el tőlük egy lateiner a pálmát. Mert mi marad akkor az aristocratiának, ha már a kardot, gyeplőt és kantárt is kiütik a kezükből?

Oszkár győzelme oly eklatáns volt, hogy ahhoz nem férhetett sem mentegetődzés, sem magyarázat. Nem lehetett egyebet tennie mint jó képet vágni a rosz játékhoz, és letenni arról a gondolatról, hogy Oszkárt esetleg komoly kard-párbajra provokálják.

Clarisse lángoló arczczal, melyen azonban inkább a harag lobogott mint a lelkesedés, futott Oszkárhoz, s kezet nyujtva neki, így üdvözölte:

»Brávó! brávó! ez mesteri volt!« - s visszafelé jövet pikáns hangon sugta az ajkát harapó Viktorhoz: »Járjanak Oszkárhoz vivó iskolába.«

Adél grófné folyvást csak ezt hajtotta: »Ezt igazán nem hittem. Gratulálok, gratulálok.«

»No én régen nem vívtam már,« szólt végre, erőt véve fölindulásán Frigyes gróf: »de azért szívesen bevallom, hogy Oszkárhoz hasonló kard-vivót még sohasem láttam. Valóságos talentum!«

Viktor így folytatta: »Nem volna csoda, ha kijöttünk volna a kardvivás gyakorlatából, mert hisz ez mai napság már nem divat többé a kaszinóban. Ma már csak jogászok és journalisták verekednek kardra, - mi folyvást a lövésben gyakoroljuk magunkat. Lövésre jót állok, hogy kiállom Oszkárral a versenyt.« S ezzel vette az egyik pisztolyt, és a céltábla felé fordult. »Elég lesz 25 lépésről!« kérde Oszkártól, ki udvariasan hagyta helyben. Erre Viktor célózott és lőtt. Minden szem a céltáblához tapadt. Frigyes odafutott, s aztán zajos örömmel kiáltott: »Nagyszerű lövés! - éppen a fekete pontba lőttél. No Oszkár ezt csináld utánna!«

Oszkár nyugodtan bevárta, míg a hölgyek is a cél táblához futnak, hogy saját szemeikkel gyönyörködjenek Viktor lövésében, s mikor már szünni kezdett a diadalmi láрма, oda lépett a hol Viktor állott, célzott és lőtt.

Frigyes izgatottan futott a cél táblához, de aztán diadaltól sugárzó arc czal futott vissza, s ünnepélyes hangon hirdette ki: »Elment! nem talált!« Viktor Clarissehez sugta: »Le van főzve!« s minden arcz kárörvendő sajnálkozással tekintett Oszkár felé, ki mosolyogva nézte végig az egész jelenetet, s aztán vagy négy lépést menve a cél tábla felé így szólt: »Fogadjunk, hogy találtam! Megszámlálták hány golyó van a fekete pontban?«

»Könnyű megszámolni!« szólt Frigyes, és egy töltő vesszővel kivájta a golyót. »Itt csak egy golyó van!« - ezt akarta mondani, de már a mondat közepén megállt benne a szó, mert észrevette a kivájt golyó alatt a másik ólomdarabot is. »A manóba!« morogta, s tovább vájt. Nem sokára ki esett a második golyó is, s Frigyes kénytelen volt constataálni, hogy: »itt csakugyan két golyó van.«

»Lehetetlen!« kiáltá elkomorodva Viktor, s maga is a táblához sietett.

»Hitemre! ez szebb lövés volt mint a Viktoré!« - szólt Frigyes. »Oszkár te ebben is győztél. Meg kell kezedet szoritanom.« Ezt Frigyes őszintén mondta, s őszintén tette meg. S e percztől kezdve komolyan tisztelni kezdte Oszkárt.

»El vagyok veszve!« gondolta magában Viktor, s busan nyújtott Oszkárnak kezét. E percben nagy lélekszakadva jött Rózsay.

»Micsoda harc háboru folyik itt?« kérdé ijedt arc czal, legyőzhetetlen ellenszenve lévén úgy a kard mint a pisztoly iránt.

»Barátom! a fiad megszégyenített bennünket kardban és pisztolyban egyaránt. Becsületemre mondom első vivó a continensen.« Mondá Frigyes.

»Csak szerencse!« szabadkozott Oszkár.

»No akármi, de annyi bizonyos, hogy nem örömet állanék akár a kardod akár a pisztolyod elébe.« Válaszolta Frigyes.

Adél grófné pathetikusan folytatta: »Ha ennek hire megy, Oszkár első tekintély lesz a Kaszinóban. De hol tanulta a vívást?«

»Mindenütt.«

»S mióta?«

»Gyermekekorom óta. Ha a szellemi munkában kifáradtam, testgyakorlatokkal pihentem ki magam.«

»Ez az én systémám!« - dicsekedett Rózsay, pedig dehogy volt az ő systemája. Nem is tudott felőle. De talán éppen azért lepte meg annál kellemesebben, s alig győzte ismételni: »Ez pompás! igazán boldog vagyok.«

Clarisse e percben hirtelen Oszkárhoz sietett, s így szólítá meg:

»S velem kezét sem szorit? az én gratulációmát el sem fogadja?«

Oszkár udvariasan meghajtotta magát. »Jutalomnak tekintem.«

Viktor megsemmisülve sugta Frigyeshez: »Látod?« - De Frigyes válaszra sem méltatta.

Ezután hangos csacsogás következett. Rózsay épp oly mértékben hizelkedett, mint előbb dicsekedett. Oszkár csömört kapott és észrevétlenül elosont. Nem sokára eljött a dél, a hölgyek öltözködni siettek, s a férfiak egyedül maradtak. A kérdés rögtön az lett, hogy mivel lopják el az időt ebédig?

»Mig a nők öltözködnék, addig mi tarokkozhatnánk egyet.« Indítványozta Frigyes.

»Elnyertétek már minden aranyomat.« Panaszkodott Rózsay.

»Vigyázz jobban, és visszanyerheted.« Bátorította Viktor.

»Inkább a fiammal játszatok. De hova lett?«

»Hült helye!«

»Megszökött.«

Körül néztek, sehol sem látták. Nevét kiabálták. Semmi válasz.

»Ennek a fiúnak valami titkos járata van.« Jegyzé meg Frigyes.

»Nem rég egy leányt kergetett meg.« Szólt Viktor.

Rózsayt, ki a leánykergetésben aristocraticus bon tont látott, rendkívül érdekelte ez, és semmi rosszat nem gyanítva kérde: »Egy leány? és tudják már a hölgyek?«

»Ha kívánod megmondhatom nekik!« előzékenykedett Viktor arra számítva, hogy ezzel Clarisset felbőszítheti Oszkár ellen.

»Jó lesz! - ez bizonyosan érdekelní fogja őket. De valaki jön.« - szólt Rózsay szemeit előre meresztve. »Micsoda figura ez?«

»Nevezetes alak!« mondá Frigyes, és jobb szemére illeszté monocliját.

És az alak, a ki rettentő hajlongások közt közeledett, mint az igaz hívő a próféta sirja felé, csakugyan nevezetes alak volt. Arczkifejezésre egészen kedélyes róka. Nagy pofacsont, apró szemek, és alázatos rókamosolygás. Aránytalanul szűk vállak, s jól kifejlett gyomor, kurta, de ruganyos lábak, s a természettől comikumra destinált mozdulatok. Öltözéke tetőtől talpig distingvált, de mindenrészben kirívó. A szalonkabát fizetőpinczérré emlékeztetett, a nyakkendő szabólegényre, a fodros haj borbélylegényre, a kimázolt cipők, miniszteri ajtónállóra. - De bár minden kirítt rajta, semmi sem rítt le róla. Mert mindaz a mi részlet gyanánt szemet szurt, a maga egészében összhangot képezett az egyéniséggel, s attól elválaszthatatlanul alkotta annak eredetiségét. Minden változtatás nélkül mehetett volna színpadra, s a közönség tapsolva fogadta volna őt, mint kitűnő alakító művészt. Ilyen alakok az életben megbecsülhetlenek. Társaságban pedig pótolhatatlanok.

»Rigó Elemér Alfréd a nevem!« kezdte mély hajlongások közt önbemutatását a nevezetes alak, de bár megnevezte magát, mégis a három arczról mely feléje bámult, nem vonult le a kérdőjel. Rigó még mélyebb hajlongások közt így folytatta: »Rigó Elemér Alfréd a nevem, helybeli kis birtokos, ki mellékesen, és legtöbbször csak a szegények iránti jóakaratból, ügyvédséggel is foglalkozom. Mint az előbbi nagybirtokosnak testi-lelki jó barátja, kötelességemnek tartottam tisztelem tenni méltóságotok előtt is, és följánlani szolgálataimat.«

»Örülünk«, válaszolta lenéző mosolylyal Rózsay, s megnevezte (a nélkül, hogy ez bemutatás akart volna tenni) gróf Alszeht és báró Tenkeyt.

»Oh! nincs szükség a bemutatásra!« - szabadkozott alázatos hajlongások közt Rigó: »Ily kiváló férfiakat ismer az országban minden gavallér. (Uj kérdőjelek az arczokon, melyek azt kérdik: talán te is gavallérnak tartod magad? - De Rigót e kérdőjelek nem zavarják meg, s

nagy önérzettel így fejezi be szavait:) szégyelném, ha mint igazi gavallér már régen nem tartoznám tisztelőik és bámulóik közé.«

Frigyesnek kezdett megtetszeni a nevezetes alak, helyet mutatott neki, s melléje ült. Rózsay észrevette ezt, s ő is udvarias akarván lenni Rigóhoz, mint egykori üzletember, a ki semmiféle látogatást nem tud képzelni valami magán érdek nélkül, e kérdést intézte Rigóhoz. »Van talán valami dolga is velem?«

»Azt hiszem hogy nincs!« - felelte Rigó nagy választékossággal: »De ha méltóságok akarják, akkor lehet. Mert én, minden dicsekvés nélkül mondhatom, mindenhez értek. Ne méltóztassanak engem csak olyan közönséges kapaszkodónak tartani, a ki csak úgy ragad a főuri körökhöz, mint a birkához a kullancs. Én tudok mindent a mi a környéken történik. Tudom, hogy a környéken hol léteznek a legtökéletesebb lovak, legjobb kutyák, és a legbájosabb fehér-személyek. Ki tudok fürkészni minden utat, és minden fáradságot magamra vállalom, hogy zavartalanul nyújtsam a megszerzett élvezeteket.«

Frigyesnek most már kezdett még jobban megtetszeni Rigó, s jókedvvel a vállára ütött: »A lovakat és a kutyákat átengedjük Rózsaynak. Mi beszéljünk a nőkről. Mondja csak miféle szép leányok vannak a vidéken?«

»Válasza azonban a szép asszonyokra is kiterjedhet!« tette hozzá Viktor.

Rigó Alfréd egyszerre a helyzet ura lett. Pozitúrába tette magát, s így kezdett beszélni:

»Ó! itt nagyobb a választék mint a török szultán háremében. - A nap minden órájának, a kedély minden hangulatának, az egyéniség minden árnyalatának megvan a megfelelő faj, szín és character.«

»Character? talán bizony csupa Lucrétia és Virginia?«

»Lucrétia absolute nem, de Virginia talán itt-ott. Tetszik érteni? Ki kell azonban jelentenem hogy a térdig érő ruhásokról nem beszélek. Kivánják hogy előbbi állításomat bebizonyítsam?«

»Halljuk! halljuk!«

»Nos tehát kezdjük a reggelen. Mert tetszik tudni, mi itt faluhelyen már csak a reggelen kezdjük, noha tudom hogy a fővárosban leginkább a reggelen végzik. De ezt a körülményt is bevonom a combinációba. - Nos tehát föl tetszik ébredni reggel, s így szól hozzám: Alfréd, szerelmes vagyok. - Én megkérdem: hogy aludt? - Feleli: mint egy zsák. Kérem a házi koszthoz van-e szokva vagy vendéglőből él? Feleli: Mindkettőt ismeri. Ekkor kitekintek az ablakon s ha az idő szép, így szólok: haja ragyogó fekete, szeme sötéten lángoló, színe creol, arcza piros mint az alkonyi ég ha szelet jövendől. Nem magas de telt, járása közben egész teste rezeg, szüntelenül mosolyog, vidámsága kedves, beszédes és kitűnően szenvedélyes, fogai »veszedelmesen« üdék és erősek. Hol van ő? - hipp kopp, egyet fordulok és: itt van ő. - De ha nem tetszik felébredni reggel, mert nem tetszett aludni az éjjel, akkor a szerelemben szerepet játszik a frizura, a ruha, és a cipő. Igéző a sóhaj és a némaság. Az idő szép, s így a főszínek ugyanazok, csak bőre fehér és az alak magasabb, jelleme alattomosan szende, pirul, de pirja nem a nyílt szemérem, hanem a titkolódzó szerelem. - A középosztályhoz tartozik, s mozdulatai műveltek, finomak és sok regényt elolvasott.«

»De okosan beszél!« Mekegte Rózsay.

»Fölségesen!« kiálta Frigyes. Rigó diadalmasan így folytatta:

»Ha reggel az idő csunya, esős, ködös, szeles - mert az időnek csak reggel van befolyása a szerelemre, azontul a körülmények és az egyéniség dönt, akkor ha tetszett, ha nem tetszett aludni, a helyzet ugyanaz. - Mintha szerelmes lennék Alfréd! - így szól hozzám, s én felelem;

haja világos szőke, szeme kékes, s úgy fénylik mint a nap a ködben, tekintete kissé ostoba, s egész lényé nagyon prózai. Járását lomhának lehetne mondani, de testén feszül a ruha Kedélye olyan mint az idő: ha szól bolondot mond, vonakodik de védelemre ügyetlen, - jelleme passiv, nem szeret csak szeretetti magát. Fajára német. - Ilyen kell nekem! - én fűttem, és ő itt van!«

»Barátom maga Lavatér.«

»És don Juan! mind ezt én praxisból ismerem!« szerénykedett Alfréd.

»És l é t e z ő nőkről beszél?« kérdé némi kételylyel Viktor.

»Izról izre létezőkről. - De hát kikről beszéltem még eddig? Ez még csak a reggeli. Hol van az ebéd, a vacsora és az éj?! Hol vannak ők, a tiszta fajok és a keverékek? A karcsuk, sápadtak és fekete szeműek, kikre a pezsgő mámorában gondolunk? Hol vannak a vakmerő kalandvagy alakjai, az előkelő, jó hírű szép asszonyok? Hol vannak a kifáradt sziv villany-telepei, a párduczizmu zsidónők? Hol vannak a bálók tünderei, a templomok sylphydjei, - és hol vannak a borbélyok, szabó és csizmadia legények szeretői, kiket elütni tiszta üdv! Ó én ezeket mind színről-szinre ismerem, - kitanulmányoztam velük a nő udvarlás ezer alakját, - a fortélyokat, kacsintásokat, ajk- és orr fintorításokat, ki a kezek és lábak fontos szerepét, - kitanulmányoztam a női jellemek sokszerűségét, és meg tudom ítélni azt egy mozdulatáról egy tekintetéről. Tudom kiket kell szeretve, kiket megvetve, kiket epedve, kiket gunyolva, kiket rajongva, kiket dühöngve meghódítani, mert mint Zampa énekli: »nekem csak a nők minden szenvedélyem!«

»Bravó! bravó!« lelkesült Frigyes, és tapsolt.

»Hisz maga paradicsomot ígér!« kaczagott Viktor.

»A kópé, még engem is tűzbe hozott« kiáltá Rózsay. Frigyes is hozzátette: »Alfrédnek a legközelebbi bálon mindenesetre jelen kell lennie!«

»Ugy van ezennel meghivom!« kedveskedett Rózsay. Mire Rigó mélyen meghajlott, de ugyanakkor elkomolyodott. A rejtélyt nemsokára ő maga így fejté meg:

»El fogok jönni. De előadásomat még nem végeztem be. Bármily hihetetlennek lássék is, de be kell vallanom hogy én ismerem a tiszta szerelmet is. Nem ugyan praxisból, de jól ismerem. Onnan ismerem hogy van Mezőhegyen egy leány, a ki legszebb a világon, de oly jó, oly ártatlan, hogy bár bizalmas vagyok vele soha semmiféle rossz gondolat nem jutott melléte eszembe. Ez a leány tönkreteszi minden tudományomat, mert vele szemben széles praxisomnak egyetlen egy fogását se alkalmazhatom. Ártatlansága lefegyverez, jósága ügyetlenné tesz. Ebből azt következtetem, hogy ez a leány egyedül képviseli a mai világban a tiszta szerelmet, mely hozzáférhetetlen. - S megvallom, noha magam sem értem, én örülök ennek. Éppen ez okból fájna nekem nagyon az - ha ez az ártatlan kis leány olyan sorsra jutna mint a többiek, a kik más sorsot nem érdemelnek. Van itt száz meg száz akit szeretni, a kivel mulatni lehet, - ezt az egyet minek bántuk? Higyjék meg, hogy nem lehet a világon gazember, - én már csak elég nagy vagyok - a ki meg ne bánná, ha ezt a kis bolond teremtetést tönkre teszi. Azért kérem méltóságokat, vessék magukat közbe, hogy a n a g y s á g o s u r f i hagyja abba célzatait e szegény gyermekkel.«

»Az én fiam?« kérdé Rózsay, s rossz sejtelem ragadta meg.

»Igen Oszkár ur. Ne kerülgesse, ne kisérgesse.«

»Kisérgeti?«

»Most is mikor jöttem, ott találtam az ablaka előtt.«

»No, ugy-e megmondtam, hogy a te fiad szerelmes? Itt van ni!« Tréfálkozott Frigyes.

»Micsoda leány az?« kérde Rózsay izgatottan.

»Az uradalmi kasznár leánya, Margit.«

»Az a! a kertészed is azt mondta. Azért nem kártyázott hát velünk, mert oda szökött. Most már minden világos!« gunyolódék Viktor.

»Többet is tudok ennél, - folytatta Rigó - mert hát én, a mi itt történik, mindent megtudok, azt is tudom, hogy Oszkár sürgönyözött Pestre valakinek, mintha titokban akarna meg esküdni Margittal.«

Rózsay elsápadt. - Rigó így folytatta:

»Persze ez csak arra van számítva, hogy a leánykát elbolondítsa, azután valakit papnak öltöztessen fel, ismerem én az ilyen fogásokat!«

»De már ennek fele se tréfa. Köszönöm barátom.« dörmögte Rózsay, s gondolataiba mélyedt.

»Semmi hasznom sincs belőle, de bizony isten a szivem fájna, ha sikerülne.« esengett Rigó, s igazán meg volt hatva.

«Nem fog sikerülni. Megakadályozzuk.» Incselkedett Viktor.

»Elütjük az orra előtt!« gondolta Frigyes.

Rózsay sokáig nem tudott szólani az izgatottságtól, végre így szólt:

»Ne féljen, csak tréfa. Bizonyosan rosszul értette a sürgönyt. Kérlek barátim, ne tegyetek említést erről Oszkár előtt. Van okom miért. Ha gunyolnátok vele, csak rontanátok a dolgot.«

Frigyes és Viktor egészen tréfára vették Rigó ijedt hangu leleplezését, de Rózsay csaknem belebetegedett. Mintha minden actiája felével esett volna, s általános panique állt volna be a börtén, olyan kétségbeesett zavar ült ki az arcán; az egész világ elsötétedett körülötte, de ő ebben a sötétségben tisztán látta azt a mi fenyegette. Mint a mily tisztán lehet látni a vak éjben a villámot, mely fejünk felett a tetőt gyújtja meg.

Rózsay előtt világos volt, hogy Rigó Alfréd nem a világba beszél. Rózsay előtt már régen gyanus volt Oszkár rejtélyes modora. Nem tudta érteni fia kedélyének gyors változásait. Nem a komor gögöt, majd ismét a gunyos közlékenységet. Nem tudta összeegyeztetni azt, hogy fia martyrnak mondja magát, - de legtöbbször úgy tűnik föl mint titkos ellenség, a ki csellel akar győzni. Most mindez megvilágosodott a Rózsay fejében. Megértette Oszkár eltűnéseit. Egész nagyságában felfogta a benső viszonyt Oszkár és Somkövy közt. És érezte azt is, hogy ha ő most dühös indulatára hallgatva, erőszakos csapást akar mérni ama hálóra, mely ellene szövetett, akkor talán ő is fogva maradhat e hálóban a nélkül, hogy azt széttephetné. Mert Somkövy van olyan gazdag, hogy Oszkárt fiául fogadhassa, ha netalán Rózsay kitagadná. És meglehet, hogy a kitagadást Oszkár köszönné meg legmelegebben. »Félix mi lett? be vagy savanyítva!« kiáltá Frigyes kaczagva, a mint elnézte Rózsay megnyult ábrázatát, de Rózsay most nem értett tréfát senkitől. Nem is felelt, csak nézett mint egy gutaütött. Frigyes és Viktor nem értették, hogy micsoda veszély lehet abban, ha Oszkár esetleg el tudja csábítani a kasznár leányát, s még jobban kacagtak Rózsay fölött.

De jöttek a hölgyek. Lovagló toilletet vettek magukra, s amazonokhoz hasonlítottak. »Nekem Cleopatra kell! én másra nem ülök!« kiáltott Clarisse már messziről, és kecsesen suhintott lovagostorával. »Oszkár nincs itt? nem jó velünk?« kérde Adél grófné, mire Rózsay a grófnéhoz suhant, s csaknem elsodorta magával. »Grófné! néhány bizalmas szóra kérem! - Végünk van ha valami okosat ki nem találunk.« Adél elhült, félrevonult Rózsayval. Ezalatt Frigyes bemutatta Clarissenak Rigót. »Bemutatom neked Rigó Elemér Alfrédet.« S oda sugott

Clarissehoz: »El ne nevesd magad.« Clarisse ajkait harapta s Frigyesig végezte: »Valódi minta-gavallér és kapacitás.«

»Velünk jön lovagolni?« kérde Clarisse, mire Rigó nagy lelkesedéssel kiáltott föl:

»Ha kell gyalog!«

»Gyalog lovagolni? - ezt még nem láttam;« szólt Clarisse kaczagva, s szabadon öntötte ki az előbb elfojtott nevetést.

»A kasznár háza előtt haladjunk el!« mondá Viktor, arra számítva, hogy Oszkárt ott fogják találni, a mi Oszkárra nézve bizonyosan hátrányos lesz Clarisse szemében.

»Miért ott?« kérde Clarisse kíváncsian.

»Majd meglátja!« felelt Viktor, és sugva kérde Rigótól: »Ugy-e most is ott van?«

»Több mint bizonyos!« felelte Rigó fontoskodó bizalmassággal.

»De siessünk! mama kérlek máskor suttogjatok, én nem várlak!« türelmetlenkedett Clarisse.

»Menjetek magatok! én itthon maradok!« felelt Adél grófné, s az ő arcza is olyan zavart volt mint a Rózsayé.

»Menjünk!« kiáltá Viktor örülve, hogy a mama nélkül lovagolhat Clarisse oldala mellett, s erre mindnyájan elsiettek.

»Meg vagyok győződve, hogy Oszkár szándéka komoly.« Szólt Adél grófné, mikor végig hallgatta Rózsayt. »Most már előttem is tisztán áll a dolog, a mit eddig nem értettem. Most már értem, miért szólt előttem is oly igazi lelkesedéssel mennyasszonyáról. Esküdni mernék, hogy a pap is benne van a complotban. Emlékszik, mikor szembe jöttek velünk, mily bizalmasan suttogtak együtt? Elborzadok a gondolatra, hogy Oszkár terve sikerülhet! Mily szégyen, mily gyalázat lenne mindkettőnkre! Tennünk kell valamit! Nem! - mindent meg kell tennünk, hogy elhárítsuk e csapást. S hogy ön ezt előbb be nem látta! De mi is hibások vagyunk. Mindig mondtam, hogy nem szabad elhanyagolnunk Oszkárt. Hizelegni kellett volna neki. Mindig mondtam. De ezentul egy lépésre sem engedjük el magunktól. - Még nem késő. - Még nem lehet késő. Ha Oszkár szereti azt a leányt, ez nekünk nem baj. Ha szereti hát szeresse. Ha kívánja legyen övé! - Ah! megvan! meg vagyunk mentve! - Ez remek, csálhatatlan terv!« És a grófné arcza kividult, ragyogni kezdett. Éppen úgy ragyogott mint a sátán arcza, mikor elborítja a pokol tüzének izzó vörös fénye. A grófné kaczagott, mint Mephistó a kertben, mikor Faust már a sötét bokrok közt Margitot üzte. Itt is Margit volt a játékban. Érted-e már Rózsay mi készül? - Nem akarsz Mephistóvá lenni? azt hiszed talán nincs kezeden a szükséges ördögi hatalom? - Már hogy ne volna! Nincsenek-e millióid? Van-e ördögibb hatalom a pénznél? - Még most sem érted? Nézd a grófné arczát, nézd diadalmasan repkedő tekintetét. Így repked a sötét kánya, mikor lecsap a szelid galambra. Ah! ez remek, ez csálhatatlan! Meg vagyok mentve. A vásár nincs elrontva. Csakhogy most már nem csupán egy, hanem két ártatlan lélek van biztosítva a pokolnak. Hamar a szerződést megírni. Kerül a mibe kerül. A pénz nem kérdés, a hol a kérdést csak pénz oldhatja meg.«

»Szóljon grófné! remegek a vágytól« - s habár még mit sem értett, már bizott a sikerben Adél grófné bátorító tekintetétől.

»Nem ismeri Oszkárt? Lám, én nem vagyok apja, mégis jobban ismerem őt mint ön. Tele illúziókkal! - szegény ifju! - Kaczagnom kell ártatlansága felett! - Nem érti? - És mi meg tudunk ijedni! - pedig hát ő titkolózik. Ő csejt forral. A ki alattomoskodik az vagy legyen róka, vagy ne alattomoskodjék, mert bizton törbe kerül. Hisz Oszkár titkolózdása azt mutatja, hogy ő maga sem érez erőt arra a mit ki akar vinni. Érzi, hogy célja oly vékony szálakon függ, hogy a legkisebb érintés is eltépheti. Azért fordul támaszáért Somkövyhez. De ügyesen

kell föllépnünk ellene. - Ugyanabban a veremben kell megfognunk őt, melyet ő ásott nekünk. De ön még most sem ért! - Bocsássa meg, ha egyszerre nem mondok el önnek mindent. Azt akarom, hogy feltétlenül engedelmeskedjék nekem. A bált már holnapután meg kell tartanunk. Meg kell hívni a kasznárt családotól. A leánynak okvetetleuül el kell jönnie a bálra. A gyűrűk készen vannak? Helyes. A meghívókat azonnal küldje el mindenfelé. Rögtön? - Egy percz sincs elveszteni való. A részleteket később közlöm önnel, mert most sokkal inkább inspirálva vagyok, hogysem kellő figyelmem lehetne a részletek előadása iránt. Elöttem csak a cél lebeg, és a diadal érzete foglal el. Mondom, remek és csalhatatlan a terv! - Csak küldje szét a meghívókat, s hagyjon engem magamra, mert mindennel tisztába akarok jönni! - A házasság meglesz! Nem fog senki kárörvendőleg kacagni fölöttünk!«

»El vagyok ragadtatva!« kiáltott örömtől bódultan Rózsay, és rohant expediálni a meghívókat. Egy fertály mulva minden cseléd lovon vagy szekeren ült, és vágatott a szélrózsa minden irányában. Adél grófné pedig összeszorította öklét, s megfenyegetett valakit, a ki nem állt előtte. - s vonagló ajkkal suttozta: csak azért is!

Csak azért is.

A lovagló társaság csakugyan a kasznár háza előtt robogott el. Rigó Alfréd Elemér női nyeregben ült, (azon a lovon, melyet Adél számára nyergeltek,) és Clarisse, folyvást Rigó grotesque lovaglásában gyönyörködve, folyvást gyorsabb galopban hajtotta őt, miközben Rigó nem egyszer kapaszkodott a nemes állat sörényébe, mire az mindenkor idegesen ágaskodott, s lovasát még furcsább önfenntartási mozdulatokra kényszerítette: tehát Clarisse ki az egész uton kaczagva és pajzánkodva gyönyörködött Rigóban, egészen érzéketlen volt Viktor szerelmes vallomásai iránt, elannyira hogy ha Rigó, kit gyermekes szeszélyből Clarisse akart mindenáron kidobadni a nyeregből, más legény lett volna, akkor Viktornak lehet vala azt éreznie, hogy a nyeregből Rigó őt vetette ki. A pajkos hajsza csak a kasznár háza előtt ért véget, mert itt a figyelem másra fordult. És Rigó Alfréd Elemér, ki az önérzetnek legkisebb lázongása nélkül az egész uton boldog volt abban, hogy ő Clarisse gunyos tréfáinak cél-táblája lehetett, csak most kezdte el igazán röstelni, hogy női nyeregben ül. Mert látta, hogy Oszkár épen abban a perczen lépett ki a kasznárház kapujából, mikor a lovas társaság a ház tájékához ért, s tudta, hogy Margit rögtön ki fog hajolni az ablakon, s Oszkár után fog nézni mindaddig míg csak Oszkár egészen el nem tűnik előle, sőt még azután is soká fogja nézni azt a pontot, a hol Oszkár eltűnt, s így kétségtelen volt Rigó előtt, hogy ha Margit akkor fog kitekinteni az ablakon, mikor a lovas társaság épen az ablak alatt lesz, akkor Margit kénytelen lesz őt meglátni a női nyeregben, és ha meglátja, ki fogja nevetni.

S ugy is lett. Azzal a lényeges különbséggel azonban, hogy Margit csak addig nézett ki az ablakon, míg őt meglátták, - arra nem volt ideje, hogy ő is »meglásson« valakit, mert oly hirtelen visszakapta szép fejét, s eltűnt az ablakból, mihelyt megpillantotta a széleseben közlő lovas társaságot. De az az egy kitekintés elegendő volt, hogy frappirozza vele az egész uri compániát, mert kecsesebb, kedvesebb, szebb és bájosabb női fejecske csak a menyország ablakából kandikálhat ki, mint ezt Frigyes gróf műértő szemekkel rögtön megfigyelte, s ki is jelentette, miközben elragadtatását az által fejezte ki, hogy néhányszor keményen a ló lapoczkájára suhintott, s aztán visszafordulva, a távozó Oszkár felé gratuláló kéz mozdulatokkal integetett, »No nem megmondtam?« diadalmaskodott a női nyeregben bizonytalankodó Rigó fanyar pófával. »Hitemre! Oszkárnak jó izlése van!« kiáltá Viktor, egyrészt őszintén, másrészt, célzatosan, hogy Clarisset bosszantsa vele. Clarisse csak annyit mondott: »Ah? tehát ő az?« De aztán többé nem tudott mulatni Rigó kapaszkodásain, noha Viktor szerelmes vallomásai iránt még kevesebb érdeket mutatott, mint előbb. S ez nagyon természetes. Mert egy hiu és elkényeztetett nőre semmi sem hathat lehangelőbben, mint az, ha olyan nő akad utjába, a ki el tudja tőle vonni a figyelmet. S ilyenek lévén hiuság tekintetében a nők, alig lehet csodálni, ha akad köztük olyan is, a ki nem irtózik megölt leányok vérében mosdani, csak hogy mindig szép és fiatal arczbőre legyen.

Oszkár, a mint a kapun kilépett s szembe ment a közlő társasággal, a legkinosabb zavarba jutott. Vissza már nem fordulhatott, azokkal nem akart szóba állani; - tehát egyebet nem tehetett, mint hidegen üdvözölni őket, és tovább menni a maga útján. E közben szíve görcsösen összeszorult, és minden vére agyához torlódott. Elfogta a düh, mert sejtette, hogy ezek most ő utánna leskelődnek, s ugyanakkor vad féltékenység futotta át idegeit arra a gondolatra, hogy ezek most Margitot is látni fogják. Ugy érezte, hogy sérelem esik ő rajta már az által is, ha ily léha szemek, minőknek Oszkár a tisztelt társaság szemeit tartotta, Margit bájain fennakadnak. Szerelmének önzése e pillanatban annyira ment, hogy csak gyűlölni tudta azt, a ki Margit szépségén kéjelegve legelteti tekintetét. S ezenkívül balsejtelem is nyomta Oszkárt, mert a kinek titkos járatai vannak, az gyakran a levél zörejétől is ijedez. S míg gépiesen és nagy benső háborgások közt tovább lépdelt s már jól a háta mögött hallotta a száguldó lovak

robogását, kétségbeesett elszántságra gyűjtötte össze minden erejét, hogy csatára keljen, ha kell, a végzettel is. A vágy vissza felé vonta őt, s alig tudott ellentállani, hogy vissza ne forduljon s újra Margithoz ne siessen; de e vágnál erősebb volt szívében a veszély érzete, s az a gond, hogy megtudja előbb, mi történt az apja kastélyában? Merthogy e lovaglás és találkozás nem pusztán véletlenség, azzal Oszkár ugyyszólván tisztában volt. S érezte, hogy az ő helyzetében neki minden észére és észélyességére szüksége van. De mégis, bár mindezek bizonyos logikai rendben vonultak át Oszkár lelkén, mégis inkább ösztöne vezette Oszkárt, mint szabad elhatározása. Így van az ember, valahányszor annak érzi szükségét, hogy két vagy több helyen egyszerre legyen jelen.

A mint a lovas társaság a kasznárház előtt elrobogott, s Margit a ki éppen Oszkár után akart tekinteni, ijedten kapta vissza szép fejét, (mely azóta, mióta Oszkár megzavarta, sokkal szebb rendben volt, mint annak előtte! és ha szép volt azelőtt, most még százszor szebb lett, mert a szerelem ült rajta minden ígézetével,) az öreg kasznár keserű hangon jegyezte meg: »Láttad azt a gróf kisasszonyt? - az a te Oszkárod menyasszonya!«

Margitnak a szívébe nyilalt e szó, noha annak sértő célzását nem értette meg, s halvány lett mint a fehér fal. Még a könny is jéggá vált szemében. Az öreg kasznár pedig, mintha megbánta volna azt a mit mondott, bizonyos bensőséggel, de azért még keserűbb hangon tette utánna: »Különösen vagyok én ezzel az Oszkárral. Mindig örülök ha itt van, és ha nem látom, mindig azt kívánom, bárcsak sohase látnám!«

Margit csak hallgatott, mert neki Oszkár hallgatást parancsolt. De az öreg kasznárban, úgy képzelve, hogy annak már nagyon híre mehetett, hogy Oszkár urfi folyvást az ő házába jár, megindult a szó, és szükségét érezte, hogy kiöntse mindazt, a mi a lelkét nyomja.

»Én nem akarok vádolni senkit, de azért érzem, hogy a helyzet kényes. Nekem semmi egyebem sincs csak a becsületem, és ez olyan portéka, mely gazdag ember kezében vashál, szegény ember kezében üvegből van.«

Az öreg kasznár jóságos felesége tudta, hogy mit akar ezzel mondani az ő ura, de miután az asszonyi jóság ilyen tekintetben sohasem lehet oly szigorú bíró mint a férfi ész, már eleve az Oszkár pártjára állott.

»Én nem tehetek róla, - mondá az asszony, - de nem tudom elképzelni hogy Oszkár ur kárt tehetne a mi becsületünkben. Olyan igaz ember az, a kinél igazabb talán nincs is. Ha rám néz, hiszek neki akár mit mond; még a tiszteletes ur is azt tartja felőle, hogy tetőtől talpig nemes ur, és becsületes ember.«

»Hisz engem is levesz a lábamról, a hányszor csak itt van. De én egyszerű ember vagyok, ti is azok vagytok. Ő pedig gazdag ur, a kit gyereksége óta tanítanak arra, hogy bánni tudjon az emberekkel. Sokszor mondta az apám, isten vigasztalja, hogy a nagy urak mind komédiások. Ők játszanak a náluknál alantabb álló emberekkel. A nagy urakat megtanítják arra, hogy minden érzést színlelni tudjanak, azért van aztán, hogy egyetlen egy igazi érzés nem lakik a szívében. Azért tartja a példaszó is, hogy nem jó nagy urakkal egy tából enni cseresnyét, és ha engemet, mint egyszerű rustikus embert, egy olyan finom és kitanult nagy ur levesz a lábamról, ez jelentheti azt is, hogy én egy ostoba tökfilkó vagyok. És ha talán holnap mást gondol, akkor ő az a ki legjobban kinevet.«

»Azt Oszkár ur nagyon jól tudja, hogy mi becsületes emberek vagyunk, és azt is tudja, hogy Margit becsületes leány!« jegyzé meg a jóságos öreg asszony, noha e megjegyzés sehogyan sem állt összhangban az öreg kasznár tünődéseivel.

»Mondtam, hogy a mi szegényes becsületünk üvegből van! azért kell rá vigyázni jobban mint a szemünk világára. Mondtam azt is, hogy nem akarok vádolni senkit, de most meg azt

mondom, hogy tudni akarok mindent. Tudni akarom, hogy miképen nézzem Oszkár urnak folytonos itt tartózkodását, és tisztába akarok jönni azzal, hogy mi módon férhet ez össze a ránk tartozó tisztességgel. Mert tudni való, hogy ha egy nagy ur beteszi a lábát egy szegény emberhez, ez lehet nagy tisztelet is, de lehet nagy gyalázat is. Tudni akarok mindent!« És kérdőleg nézett Margitra, ki még mindig halavány volt, mintha még ezzel is azt mondta volna, hogy neki Oszkár udvarlása miatt nincs oka pirulni!

»De hát mi az a mit nem tudsz?« kérdé csodálkozó arczczal az öreg kasznár jóságos felesége. »Nem tudod-e mindig, mikor jön Oszkár ur és mikor megy el? nem a te meg az én szemem előtt beszélget Margittal? és nem fogadta e férfi becsületére, hogy a mikor bizalmunkat kéri, nem akar és nem fog azzal visszaélni? Nem tetőled kérte-e legelőször, hogy járhasson a házadhoz, és nem te voltál-e, aki ezt neki örömetest megengedted? Hát mi történt azóta itt olyan a mit te nem akartál? - mi történt olyan a mit csak ezután kellene megtudnod?«

Az öreg kasznár úgy érezte magát, mintha sarokba lenne szorítva, és mivel ez a helyzet sohasem lehet kellemes senkire nézve, tehát az öreg kasznár is nemhogy kibékült volna helyzetével, de még jobban lázadozni kezdett az ellen, s haragudott, mert haragudni akart, s hogy minél jobban haragudhasson, önmagát haragitotta.

»Ne fecsegy asszony! - te ezt nem érted. De ha érteni akarod, hát felelj nekem arra, hogy hiszed-e azt, hogy Oszkár ur folytonos idejárásának valami haszna lehessen? Nincs-e Oszkárnak menyasszonya, a kit nem sokára feleségül fog venni? Illik-é egy vőlegénynek egy más leányhoz járni? és illik-é egy becsületes leány szüleinek, ezt behunyt szemmel, türni?«

Most meg az öreg kasznár jóságos felesége érezte magát úgy, mintha ő lenne sarokba szorítva, s bizony eleinte nem tudott egy szót sem feleletül adni. De sokszor, a hol a védelem nehéz, könnyű a vád. És mikor az öreg kasznár kezdte már magát beleélni abba a gondolatba, hogy haragra alapos oka van, és haragját kiöntheti más o n, akkorára mégis csak megszólalt az öreg kasznár jóságos felesége, s felele eképen: »Kedves öregem, ha te így látod ezt a dolgot, akkor nem jól cselekszel, ha mindezt minekünk beszéled. És nem jól cselekedtél, mikor ezt előre nem láttad. És legkevésbbé fogsz jól cselekedni akkor, ha ezt a csomót haragos kézzel akarod megoldani, mert a haragos kézen soha sincsen áldás. Hanem, ha szép szóval mindezt tudtára adnád Oszkár urnak, akkor ő bizonyosan a leghelyesebb utat választaná.«

»Erre majd ráérünk. Nem szorulok én a te bölcsességedre. Hanem előbb azt akarom tudni, miről beszél Margittal órák hosszán át Oszkár, mikor együtt van vele? ezt akarom tudni, mert csak ebből ítélhetem meg azt, a mit tennem leghelyesebb.«

Most Margit, a ki eddig némán állott, az öreg kasznárra vetette mély és bánatos tekintetét, s oly méltósággal, melyre csak a tiszta szerelemnek ártatlan büszkesége lehet képes, így szólt:

»A mi beszélgetésünk, akár meddig tart is, mindig nagyon rövid. Akármily sokat mond Oszkár, az mindig kevésből áll. Megvallja nekem, hogy engem szeret, és én is megvallom neki, hogy én is szeretem őt.«

Az öreg kasznár úgy szinlelte mintha mindez új dolog volna előtte, (pedig ha csak egy mákszem esze volt, tudnia kellett,) és felháborodott. Felesége felé fordulva kihívó tekintettel nézte azt, és fejét rázva így zsémbelt: »Látod-e, hogy volt mit megtudnom? De most már eleget tudok. Ennek a komédiának véget kell vetni.«

Margit újra szólt: »Atyám ez nem komédia!«

»Nem-e?« - kiáltá az öreg kasznár, s fenyegető állásba helyezte magát. »Nem-e? hát talán komoly dolog? és ha komoly dolog, hát tisztességes-e? Ha Oszkár ur azt bevallotta hogy téged szeret, mondta-e azt is, hogy téged vesz feleségül?«

»Erről hallgatnom kell, mert Oszkár megtiltotta, hogy erről beszéljek.«

»Megtiltotta? azt is megtiltotta, hogy apádnak elmondd?«

»Azt is megtiltotta.«

»És te beleegyeztél?

»Megesküdtem, hogy hallgatni fogok.«

Az öreg kasznár végképen kijött a sodrából, s nagyot toppantott lábával a földre: »Én pedig arra esküszöm meg, hogy kiverem ezt a hallgatást belőled? Nézze meg az ember! - Hiszen ez összeesküvés! - így könnyű volna megcsalni egy hiszékeny apát. Én nem tudom Oszkár mivel ámit téged, hanem azt tudom, hogy igazságos dolog nem szorul a titkolódzásra. Most már világos előttem minden. Oszkár ur azért titkolódik, mert tudja, hogy előttem el nem mondhatja azt, a mit elmondhat neked. Tudja jól hogy a szemébe nevetnék. Majd bizony, talán én elhinném neki, hogy téged akar feleségül venni, mikor gróf kisasszony a menyasszonya! Bolondhoz illő hiszékenység volna ez, és ha téged bolonddá lehet tenni ily beszéddel, engem nem lehet. Olyan ember a kinek husz milliója van, nem szokott feleségül venni olyan leányt a kinek egy garassa sincs.«

Nem annyira a szavak értelme volt az, a mi kinosan hatott az öreg kasznárnéra, és Margitra még kinosabban, hanem a hang és az arczkifejezés, melylyel az öreg kasznár pörölt velük. Mert bár egyikök sem volt nagy életismerő, s bár egyik sem vált volna be kitanult birónak a lélektan törvényszéke előtt, mégis úgy érezték mind a ketten, hogy az öreg kasznár arczán nem a tiszta önzetlenség tükröződik, s fölháborodásában nem az az őszinteség lázong, mely mindenkit, a kinek szíve nincs elromolva, meggyőz, s lefegyverez. És bárhogy lármázott is már utóbb az öreg kasznár, haragjával nem tudott imponálni. Az öreg kasznárné bizalmát nem tudta lerontani Oszkár iránt, s még kevésbbé tudta megtörni Margit hallgatását. S a helyzet már válságossá lett volna, ha egyszerre csak ki nem tárul az ajtó, s be nem lép rajta Oszkár.

Oszkár izgatottan és lihegve lépett be; látszott rajta hogy szaladva jött, és több perczig nem juthatott szóhoz.

Nem ügyelt a fölhevült arczokra, melyeket a szobában talált, nem volt kíváncsi hogy mi történt ama rövid idő alatt mióta ő e háztól eltávozott; sokkal nagyobb dolog kergette őt vissza, hogy sem érzéke lehetett kis dolgok iránt érdeklődni. Sőt a mint belépett, még a szokásos üdvözlést is elfeledte. Szó nélkül Margithoz sietett, gyöngéden megfogta kezét, azután halk de nagyon határozott hangon, (s oly arczkifejezéssel mely nem türt ellentmondást,) arra kérte az öreg kasznárt és annak jószágos feleségét hogy hagyják őt egy kevésbé Margittal egyedül.

Az öreg kasznárné, örülve hogy Oszkár megjelenése végett vetett az előbbi kinos jelenetnek, szó nélkül vette sátorfáját, és sietett ki a szobából, mintha odakint lenne sürgős dolga; de az öreg kasznár, habár Oszkár megjelenésére egyszeribe megcsappant benne az a nagy bátorság, a mi néhány percz előtt oly rémületessé tette őt az asszonyok szemében, nem mutatott föltétlen engedelmisséget, s távozás helyett nagyokat fújt, miközt azonban illő alázattal viselte magát, s bocsánatkérő arczczal bátorzkodott közbe vetni, hogy ha Oszkár ur megengedni méltóztatik, neki is lesz vele kettősben egy kis bizalmas beszélgetése. Aztán mielőtt válasz jöhetett volna ő is eltávozott, s odakint újra dühbe jött a fölött, hogy Oszkár úgy bánik velük mint a gyermekekkel, kiküldi őket a szobából, s úgy rendelkezik mintha ő lenne a más házában is ur. De fogadta, hogy majd megmondja neki az igazat, s olyanokat szurt pipaszurkálójával a pipáján, hogy kis hujja hogy szét nem törte.

A mint Oszkár egyedül maradt Margittal, a pamlaghoz vezette őt és melléje ült.

»Csak rövid ideig maradhatok, nem magyarázhatok meg semmit, csak arra kérem, hogy ezután még jobban szeressen, és még jobban szót fogadjon!«

Margit szemében két könnycsepp felelte, hogy úgy lesz a mint Oszkár akarja.

»Azért jöttem, - folytatá Oszkár, - hogy megelőzzem az apámat. Ő ide fog jönni, és meg fogja hívni magukat a holnapi bálra. De oda magának nem szabad elmennie. Nem akarom, hogy elmenjen oda. Megtiltom, hogy oda menjen. Ugy-e nem fog elmenni? Igérje meg, hogy itthon marad!«

»Igérem!«

»Oh! Margit! ne tartson gyöngének, hogy ilyenre kérem, ne tartson gyávának, hogy ennyire titkolódzom. Még ma éjjel megérkezik a mentő segély. Keresztapám itt lesz. S akkor minden titoknak vége. De addig nem szabad elárulni semmit. Én nem az apám haragjától félek, hanem félek az ő könnyeitől. Nincs szivem arra, hogy az ő szívét összetörjem, ámbár ő össze akarja törni az enyémet. És csak egy mód van e borzasztó örvényből kiszabadulni, - csak az az egy mód, hogy csak akkor tudja meg titkunkat, mikor már a templomból kijöttünk. És akkor is ne tőlünk tudja meg, hanem keresztapámtól. Ő az, a ki magára vállalja a felelősséget, mert én anélkül alig tudnám megtenni. Kell lenni valakinek, a ki közém és az apám közé álljon. Ő megígérte hogy megteszi. Szó nélkül beleegyezett tervünkbe, csak óvatosságot tanácsolt. Legyünk óvatosak. Félek, hogy a grófné már gyanakszik, s a meghívás a bálra csel akar lenni. Ne jöjjön el, maradjon itthon! - Én most megyek. Ezután talán kevesebbet jöhetek ide. Talán szemmel fognak tartani. Ne áruljon el, és maradjon itthon. Ugye még egyszer megígéri?«

»Igérem és megtartom. De mért e nagy izgatottság édes Oszkár? Meg akarunk mi valakit csalni? Én nem akarok megcsalni senkit. Én szeretlek és követlek, a hova te akarod, én nem kérdelem hova viszel engem? Sohasem szerettem senkit, mielőtt téged megismertelek. És téged megszerettelek, mielőtt megismertelek. Hisz nem is tudtam, ki vagy, mikor először megfogtad kezem. Futottam tőled, és te utolértél. És mikor utolértél, már nem futottam többé. Azóta mindig csak arról beszéltem veled, hogy mennyire szeretlek, és milyen jó téged szeretni. És magam is, ha magam voltam, mindig csak arról gondolkoztam, hogy mennyire szeretlek téged! - És arról sohasem gondolkoztam, hogy mi lesz majd e szerelemből? mert azt éreztem, hogy csak szerelem lehet belőle. Aztán te azt mondtad, hogy boldogtalan vagy, és akkor én is boldogtalan lettem. Aztán azt mondtad, hogy boldog vagy, és akkor én is boldog lettem. Mondják, hogy te nagyon gazdag vagy, - de nekem az sohasem jut eszembe. Mondják, hogy menyasszonyod van, s én nem tudom elhinni ezt. Mondják, hogy apád nem tűrné, hogy engem végy nőül. Én ettől sem ijedek meg. És ha sohasem látnálak többé, akkor is mindig csak téged szeretnék, és sohasem felejténém, hogy te is szerettél engem. Miért hát e nagy izgatottság édes Oszkár? miért e szakgatott és zavart magyarázat? Hát történhetik velünk olyan a mi változtatna szerelmünkön? - Menj, tedd a mit jónak látsz, de nekem ne magyarázd. Parancsolj a mit akarsz, és ne kérd hogy szót fogadjak. Légy nyugodt, lásd én is nyugodt vagyok.«

Oszkár nem tudta leküzdeni elérzékenyedését, - pedig erőt nyert Margit szavaitól. Megcsókolta ajkát, (ez volt az első csók!) és sokáig ölelve tartotta őt. Csupa eszményiség és ártatlanság volt mind a kettő. Aztán Oszkár még egyszer megszorította Margit kezét, és elment. A mint az udvarra lépett, az öreg kasznár megint alázatosan közeledett feléje, s úgy látszott, hogy egészen elkészült kérdezni valójával. De megint nem juthatott hozzá, mert Oszkár gyöngéden a vállára ütött, megsimogatta ősz haját, s azzal elsietett. »Majd máskor!« mondá utközben és eltűnt.

»Ez az ember nem jót akar, mert nem mer szóba állani velem. De én is ott leszek!« Ezt dörmögte magában Szabó bácsi, s eltökélte, hogy okos lesz mint a kigyó, szelid mint a

galamb, és ravasz mint a róka. Mert csak így lehet ő ura a helyzetnek. De miközben erről gondolkozott, most az egyszer, nem a becsülete forgott az eszében, hanem az, hogy »még egyszer olyan nagyra nőjön ez az urfi, a míg őt kijátsza.«

Még az nap nagy öröm támadt a kasznár házában. Rózsay Félix személyesen látogatta meg az öreg kasznárt, Adél grófné kíséretében. Az öreg kasznár nem volt képes fölfogni, hogy minek köszönheti e szerencsét, de Margit - bár egészen nyugodtnak mutatta magát, - sejtette a sötét felhőt mely közeledett.

Rózsay csupa nyájasság, csupa hizelgés volt. Ugy a grófné is. Mindent dicsértek, mindent magasztaltak, a mire csak a szemüket vetették. Rózsay nagy jelentőségű hangon és arcczal emlegette az öreg kasznár ügyességét és bokros érdemeit gazdasági ügyekben, és jól érthető célzásokat tett az ő magas pártfogására és jó akaratára. Az öreg kasznár, valamint az ő jószágos felesége is, nem tudott hova lenni az elragadtatástól. Ilyen nagy ur, és ilyen magas urhölgy az ő szegény házukban. Az a szerénység melyet alázatos képpel mutattak, e perczen a legnagyobb hiuság volt. Hiú minden ember! és sok ember akkor legghiubb mikor legszerényebb.

Végre kisült, hogy miért jöttek a magas uraságok. És ez még nagyobb megtiszteltetés volt. Azért jöttek, hogy az öreg kasznárt családotól meghívják a holnapi bálra. Adél grófné folyvást Margitot lorgnettezte, s mialatt finom ajkai édesen mosolyogtak, szíve lázongott a féltéstől és irigységtől. »Ha e leány olyan toilettet venne magára, a minőt mi hordunk, leverné az aristocratiá legfényesebb csillagait.« Ezt gondolta, ezt érezte Adél grófné, s démoni elszántság volt szívében, hogy megküzdjön e leány szépségével. Margit mikor meghallotta a meghívást, nyugodt és közönyös maradt, pedig egész testében megrezzent, s minél jobban fogadkozott az öreg kasznár, hogy ott lesznek, minden bizonnyal ott lesznek, annál nehezebb ólom suly szállt a Margit szívére. El volt határozva, hogy nem megy, de már előre szorongó szívvvel kereste a módot, hogy otthon maradhasson.

Mikor Rózsay és Adél távozóban voltak a kasznáréktól, Rózsay bizalmasan félre vonta az öreg kasznárt, s a nagyuri fölénynek azon nemével, mely maga kis dolognak tartja azt, melyről tudja, hogy fontos lehet másra nézve, így szólt hozzá: »Ugy értesültem, hogy a fiam naponkint többször eljárogat barátom uram házához«.

Az öreg kasznár fülig pirult e szavakra, és zavarában mélyen lesütötte szemeit, Rózsay kegyetlen hidegséggel fixírozta, s a zavart és ijedtséget, melyet a kasznáron tapasztalt arra magyarázta, hogy az öreg kasznár nem az a legény, a kitől egy Rózsaynak félnie kellene. Az öreg kasznár így felelt:

»Éppen ma akartam megkérni Oszkár urat, hogy legyen tekintettel az ő és a mi helyzetünkre!«

Rózsay kedélyesen fölkaczagott, s nagy baráti szeretettel átölelte az öreg kasznárt:

»Kár lett volna! igazán kár lett volna megkérni erre! mi jutott eszébe? Sőt ellenkezőleg, meg kell engednie, hogy minél gyakrabban, és minél kellemesebben eltöltse idejét itt! Remélem nincs semmi kifogásuk fiam modora ellen? Hisz oly kedves, oly szeretetreméltó, hogy vele az együttlét csak élvezet lehet.« Aztán hirtelen másra vitte át a beszédet. Magasra emelte fejét, körülnézett, és nagyuri hányivetiséggel (melyből azonban hiányzott nála a született nagyurnak eleganciája,) így pattogott: »Mily szegényes e lak egy ily nagy uradalom egyik fő tisztviselőjéhez. Ez nem maradhat így. Adni kell a kényelemre és az izlésre is. Még ebben az évben kibővítjük, s újjá alakítjuk. A magam költségén fogom bebutorozni. Hány lótartása van? Kettő? - Nevetséges! De erről majd beszélünk. Ujra akarom szervezni a számvevőséget. Igazgatómmal már beszéltem erről. A tervek néhány nap múlva készen lesznek. Tehát holnap okvetlenül eljönnek a bálra nemde? - Kabinetkérdésnek tekintem, hogy eljöjjenek. A legnagyobb sértésnek venném ha elmaradnának, s főként ha a kedves Margit elmaradna!«

És ezután újra átölegette a kasznárt, a ki szóhoz sem tudott jutni az ámulattól és a meglepetéstől, s mikor a magas vendégek már eltávoztak, s Margit rendes napi munkájához fogott, az öreg kasznárnak még akkor is zugott a feje, s úgy el volt foglalva önmagával, hogy ha szóltak is hozzá, szórakozottan felelt vagy éppen nem felelt. Ugy érezte magát mintha meg volna babonázva. A mi után egész életében vágyódott, most egyszerre elébe állt: az emelkedés reménye, a kényelem varázsa. Ugy érezte mintha mindaz, a mi képzeletét csábos képekkel szövö be, egy nagy függöny lenne, a mely valamit eltakar előle; de nem érzett kíváncsiságot arra, hogy e függönyt fölemelje. Láta magát elsőnek az uradalom tisztjei közt, a kik közt eddig utolsó volt, s a kik őt eddig mindig csak lenézték. Láta magát uri kényelemtől környezve, s irigyelve mindenki által, s mámoros öröm futotta végig, melyet azonban nem tartott szükségesnek az ő jóságos feleségével közölni. Pedig még eddig mindent közölt vele. De jobb ez így, mert így majd nagyobb örömet fog neki okozni a meglepetés. És egész nap nem találta helyét. Jött-ment, s hol azt kérdezte: »Készen van-e már minden a bálra?« hol azt: »mért nem jött Oszkár?« Ugy látszik nem sokat törődött már azzal, hogy mit tart Oszkár látogatásairól a világ? De nem természetes-e? Az a világ melyben ő élt, olyan világ volt, melyben Rózsay volt az uristen. És ha az uristen maga mondja, hogy Oszkár látogatásai ellen nincs kifogása, ugyan mit szólhat az ellen a világ? Az öreg kasznár úgy érezte mintha a mai nappal egy nagy kő esett volna le a szívéből, s mintha becsülete megszűnt volna üvegből lenni. És este a vacsoránál nem beszélt egyébről mint a holnapi bálról, és nem nyugodott meg az ő jóságos felesége mind ki nem rakta elébe azokat a ruhákat, a melyekben - egy kis átigazítás után, - tisztességesen meg lehet jelenni. De alighogy a ruhák birálatával foglalkoztak, megjelent a kastélyból egy huszár, és drága báli köpenyt, s ritka szép csipkéket hozott ajándékba Margit kisasszony számára. Az öregeknek szemük szájuk elállt az örömtől, s most már nem volt kétségük, hogy a bájos comtesset leszámítva, Margit lesz a bálban a legszebb. Margit pedig a kétségbeeséssel küzdött, s oly kábult volt, hogy gyakran nem tudta mi történik körülötte.

Odafent a kastélyban pedig az nap annyira körülvették Oszkárt, hogy soha egy pillanatra sem lehetett egyedül. A sikerült sétalovaglás után Ugrik Elemér Alfrédot is ott tartották, s Frigyes annyira elmélyedt vele a környéken lakó szép hölgyek részletezésében, hogy folyvást együtt járt vele, s hol karon fogta, hol ölelgette, hol a vállát ütögette. Alfréd életét, boldogságát és becsületét föltette rá, hogy holnap a bálon akármelyik csinos menyecskével utbaigazítja Frigyes grófot. Ki is nézték a kastély mellett álló pavillont, mely valóságos keleti kényelemmel volt berendezve, hogy ott fogják megtartani a légyottokat. A kis ajtón külön kulccsal jön be a lefátyolozott nő, és elmegy a nélkül, hogy valaki látta volna. Beszéltek négy-öt vénusról, a kik oly szépek, hogy vigyázni kell, nehogy az ember komolyan beléjük szeressen. Néha Viktor is részt vett a bizalmas konferenciákon, s oly jól érezte magát bennük, hogy szinte irigyelni kezdte Frigyes »szabadságát.« Frigyes ilyenkor összeszamarazta Vikort, s elkergette. Rózsay egész nap lótot-futott, s felügyelő szemekkel nézett mindent. Oszkár pedig óráról-órára idegesebb lett, mert érezte, hogy az ő lefoglalása tervszerűen történik. Gyanakodni kezdett mindenkire, - s a mily mértékben félt attól, hogy talán titkának nyomára jöttek, olyannyira gyűlölt mindenkit. És mindig erősebb lett benne a sejtélem, hogy titkos tervét erőszakos összeütközések nélkül nem viheti keresztül. Folyvást ezzel foglalkozott, és bánni kezdte, hogy előbb nem számolt ezzel az eshetőséggel, mert így a kiméletre építve olyat, a mi elvégre is kiméletlenség, az eddigi eljárásokban hiba lehet, s ez keserűen megboszulhatja magát. Minden reménye Somkövyben volt, s csak azért imádkozott, hogy Somkövy előbb ne jöjjön, mintsem az egész társaság ágyba nem kerül. Ugy akart először találkozni Somkövyvel, hogy kém szemek ne ellenőrizhessék tekintetét. S e közben az a kínos előérzet is gyötörte, hogy ha talán Margit mégis megjelenne a holnapi bálon. E föltevésre oly képtelen düh fogta el, hogy csak az öngyilkosság forgott az eszébe, s végül Margit meg-

jelenését vagy otthon maradását tartotta annak a próbának, melytől élete és jövő boldogsága függ.

A tisztelt társaság csak éjfél után oszlott széjjel, s Rózsay egészen hálósobájáig kísérte fiát, mintha bizonyos akart volna lenni a felől, hogy fia csakugyan lefeküdni megy. S elváláskor gyöngédebben mint eddig, átölelte, s egy kérő tekintettel, mely Oszkárnak szívéig nyilalt, megcsókolta, s jó éjt kívánt neki. Oszkár, mikor egyedül maradt, megsemmisülten rogyott pamlagára, s gondolatnélküli merevséggel bámult maga előtt egy pontra, s lelke akként hányódott, mint elhagyott csónak a viharos tenger hullámain. Tompa merengéséből, körülbelül egy óra múlva, hintó zörgése rázta fel. A hintó megállt a kastély előtt, s Oszkár tudta, hogy abban Somkövy érkezett meg. Ez visszaadta lelkét. Felugrott, s lábujjhegyen osont ki szobájából, hogy ő legyen az első a ki Somkövyt fogadja. A cselédségnek mely aközben felébredt, megtiltotta, hogy az öreg nagyságos urat felköltse, és Somkövyt ő szállásolta el a saját lakosztályában, s csak mikor már magukra zárták az ajtót, csak akkor borultak könnyező szemekkel egymás nyakába.

»Megigértem atyádnak, - kezdé Somkövy nyugodt de határozott hangon - hogy nem foglak téged fölizgatni az atyád által tervezett házasság ellen. Meg is tartottam, soha egy szóval sem izgattalak. De te váratlanul levelet irtál nekem, s abban egy bevégzett határozatot tudattál velem. Irtad, hogy megismertél egy leányt, a kit megszerettél szépsége miatt, s a kit nőül akarsz venni jósága miatt. Irtad, hogy a leány szegény, s ha nőddé leend, kell hogy te légy támasza, fentartója. Irtad, hogy atyád beleegyezése nélkül csak titokban veheted el, mert félsz, hogy ha atyád megtudná szándékozat, találhatna módot arra, hogy lehetetlenné tegye annak megvalósítását. Te végül engem kérsz fel, hogy e szándékodban segélyed, szövetségesed legyek. Mindezt meghánytam magamban, hidegen átgondoltam, s a következő eredményre jutottam. Hogy a házasságot Clarisseszal lelked mélyéből visszautasítod, helyeslem. Hogy erre nézve atyáddal nyíltan nem akarsz összetűzni, természetesnek találom. Hogy a harcot közted és atyád közt egy bevégzett ténnyel, melyen változtatni nem lehet, egyszerre akarod ketté vágni, okosnak és egyedül eszélyesnek ítélem. Hogy e bevégzendő tényt, a siker teljes biztosítékaival körül akarod bátyázni, s nem akarod, hogy bármily előre nem látott véletlenség által botránnyá váljék az, anélkül hogy célodat elérheted volna, ezt is értem. És hogy erre nézve hozzám fordultál, hogy én legyek az, aki közéd és atyád közé álljak, s én készítsem elő az utat, melyen célodat elérhesd, ennek őszintén örültem. Sokat gondolkoztam a felett is, hogy vajjon okvetlen szükséges vagyok-e én ehhez, vagy elvégezheted nélkülöm is? és arra a meggyőződésre jutottam, hogy okvetlenül szükséges vagyok. Mert ha a leányt megszőktetted, kell hogy el is vidd valahová. Ha el akarod vinni valahová, kell hogy törvényes frigy kössön vele össze. Tudtam hogy ezen a vidéken semmiféle pap össze nem ad, ha a szabályszerű kellékek hiányzanak, sőt akkor sem adna össze, ha meglennének a szabályszerű kellékek, mert mindenki tartana atyád bosszujától. Beláttam, hogy segély és szövetséges nélkül maga a szőktetés is kockázattal járna, s ha egyszer rajt érnének, másodszor nem lehetne végre hajtani. Mert te szereted atyádat, noha el vagy szánva fájdalmat okozni neki, s ha atyád folyvást szemed előtt lenne, nem tudnád megtenni azt, a mit meg akartál tenni a háta megett. Ezt nem tartom gyöngeségnek sem gyávaságnak. Ha a fiu nem tud megegyezni szülőjével, inkább csellel játsza ki, mint szemtől szembe durván gázolja le. Mindezt tehát egybevetve, úgy találtam, hogy segélyemre szükséged van, és ugyanakkor tisztában voltam az iránt is, hogy én e segélyt nem fogom megtagadni tőled. Atyád házassági tervét nemcsak könnyelműnek és esztelennek, hanem gyalázatosnak is tartom. De ismerem hiuságát, mely e tervbe belefogódzott, s tudom hogy őt ettől elválasztani csak úgy lehet, ha terve tárgy-talanná válik. Szándékozat tehát helyeseltam. A leány fölött, a kit nőül választottál, nem gondolkoztam. Tudtam, hogy a te választásod csak méltóra eshetett, s tudom, hogy e leány nem fog soha gátolni abban, hogy tehetséged és hivatásod eszményeinek élhess. Hiszen eze-

ket az eszményeket én oltottam beléd, s nekem fáj legjobban, látni azt, miként akarja atyád egy gyalázatos vásáron eladni kebled isteneit. Vedd tehát nőül a leányt a kit szeretsz, - és ha atyád e miatt eltaszit magától, tekints engemet atyádnak. Nekem ugy sincs senkim, - légy te minden vagyonomnak örököse. Én biztosítalak, hogy ha atyád, a ki most örült hiuságainak rabszolgája, látni fog téged a közpályán észszel és vagyonnal szerepelni, nemhogy ő bocsátana meg neked, de idővel még ő fog bocsánatot kérni tőled. S most itt vagyok. Terved megvalósítására minden készen áll. Két szekérrel jöttem, az egyik a faluvégi csárdában maradt. Bükkfalvi plébánosom be van avatva, s kész az én felelősségemre összeadni titeket. A leány részéről mint irod az idevaló tiszteletes ur lesz a tanu. Minden a legszebb rendben folyhat tehát le. Csak azt mondd mikor?»

Igy szólt Somkövy, s Oszkár, ki e beszéd alatt folyvást Somkövy kezét fogta, s több izben könnyezett, ezután némán Somkövy keblére borult, és sokáig úgy maradt. Csak így tudta kifejezni előtte háláját és köszönetét. Aztán így szólt: »Ha szivem vágyait követném, arra kérnék, hogy tegyük meg azonnal. De félek, hogy valaminek már nyomára jöttek, s gyanus szemekkel kísérnek. Nem tudom, hogy határozott parancsom daczára, nem tudja-e atyám már eddig is hogy itt vagy, s ha e szobából kilépünk, nem ő vele találkozánk-e legelőször?»

»Magadat árultad el? vagy más árult el?»

»Azt hiszem magam is más is. De ha gyanakodnak is, nem tudhatnak semmit, s most csak az a fő, hogy a gyanuban meg ne erősítsük őket.»

»Igazad van.»

»Ők most folyton szemmel tartanak. Ma egy pillanatra sem tudtam megszabadulni tőlük. S attól tartok, hogy valami complót is forralnak ellenem, mert a holnapi bálra meghívták Margitot is.»

»S ő eljő?»

»Kértem, hogy ne jöjjön, s meg akarom várni, hogy csakugyan otthon marad-e? Lásd még most is oly izgatott vagyok, hogy nem tudom gondolataimat helyesen kifejezni egymásból. Te most azt hiszed, hogy én kételkedem Margitban, s próbául tüzttem ki otthonmaradását. Pedig az égre, nem kétkedem. De azt hiszem minden szerelmes ilyen. Érzem nagyon szerencsétlen lennék, ha Margit is eljönne a bálra.»

»Ne add át szivedet a képzelődésnek. Ez sokszor képtelen következtetésekre vezet. De ugy tudom hogy atyád a holnapi bálon akarja megtartani Clarisseszal kézfogódat?»

»Igaz, - s mit tanácsolsz?»

»Ha a gyanut végleg el akarod háritani magadtól, akkor a kézfogót legtanácsosabb megtartani. Csak nyilvánosan ne történjék, mert a sotise Clarissera nézve így is tulságos nagy, ha holnap vele váltasz jegyet, s nemsokára mással esküszöl meg.»

»Megmarad neki Viktor!»

»Jó, jó, ezt magam is így hiszem, de azért a kiméletet még a szükséges kiméletlenségben sem szabad végképen elejteni. Atyád is örömmel fog megegyezni abban, hogy a jegyváltás ne nyilvánosan történjék; csak megtörténjék.»

»Igy nem fogom ellenezni. Ha atyám komédiát akar, legyen hát a komédia teljes. És te mivel fogod indokolni, hogy eljöttél?»

»Egyszerű látogatással.»

»Oh! kereszt apám, ha te nem volnál, mi lenne belőlem?»

»Ej! ne aggódjál te azon. Bármily gyöngéd és ideális lelkületű vagy is, még is meg tudnál az étellel küzdeni.«

Oszkár elkomorodva sütötte szemeit a földre, s kétkedőleg csóválta fejét. De nem sokára derengeni kezdett a szürkület. Somkövy fáradt volt s mindketten álmra dőltek.

Másnap a legnagyobb meglepetést szülte ugy Rózsaynál mint az egész főrangú társaságban, hogy éjjel Somkövy megérkezett, s nem a vendégszobában, hanem Oszkár lakosztályában aludt. Ez szembeszökőleg összevágott Ugrik Elemér Alfréd relációjával, s minden ízében megerősítette azt. Rózsay sietett reggeli üdvözlétet mondani Somkövynek, s pikáns hangon fejezte ki örömét a fölött, hogy Somkövy, a kit nem hívtak a bálra, ily váratlanul megérkezett. Aztán Rózsay rögtön hadi tanácsot tartott Adél grófnéval, s azt határozták, hogy jól beosztott stratégiával ugy Somkövyt mint Oszkárt folyvást lekötve tartják, s nem eresztik el egy lépésre sem. A többi majd következik.

Ugy is történt. Oszkár akárhogy is ügyeskedett, egy pillanatra sem tudott megszabadulni öreitől. Óráról-óra izgatottabb lett. Nem tudott Margitról semmit, nem tudta: el fog-e jönni a bálra, vagy otthon marad? Pedig egész napon át folyvást e kérdés gyötörte. Látta a készülődéseket, és diszítéseket a bálra, melyek a kastély körül mind nagyobb mozgalmakat szültek, s ugy érezte, mintha börtönéből nézné, miként készítik a verpadot, melyen őt kivégzik. Még csak postát sem tudott Margithoz küldeni, hogy izenetet kaphasson tőle. Délután már gyülekezni kezdett a vendégség. A kik messziről jöttek, azok hamarabb érkeztek; a kik közről jönnek, valószínűleg az utolsók lesznek. A vendégek fogadásánál őt is szerepre kényszerítették. Többször remélte, hogy a fogadtatások szokásos összevisszaságai közt megszökhetik: de mindig csalódott. Még a vendégek is ugy viselték magukat, mintha részesei lennének Oszkár őrizetének. Persze egészen akaratlanul. De mikor Rózsay és Adél grófné akként intézték a dolgot, hogy minden érkező vendégnél azonnal Oszkárt tolták előtérbe, vajjon tehettek-e a vendégek mást, minthogy ők is Oszkárral foglalkozzanak? Így adták Oszkárt kézről-kézre egészen estig. Este elkövetkezett az átöltözés ideje. Oszkár ebbe vetette utolsó reményét. Itt is csalódott. Mert Rózsay már egy órával előbb elkészült a maga toilettéjével, s most végtelen gyöngédséggel arra tökéltte magát hogy ő fog segédkezni Oszkár öltözése mellett. Hiába tiltakozott Oszkár ez ellen, - Rózsay atyai csókokkal zárta le Oszkár ajkait, s szerető ölelésekkel kötötte le tiltakozó mozdulatait. Így történt, hogy Oszkár idegessége már a tető pontra hágott. Érezte, hogy Margit el van hagyatva ha ő nincs mellette: megsejtette hogy Margit szükségét érzi, hogy Oszkártól erősítést nyerjen; - de bármit érzett, bármit sejtett, bármily kegyetlenül gyötörték lelkét lázas víziói, nem tehetett semmit. - Hasztalanul tekintett reá Somkövy bátorítólag, s biztatólag, Oszkár végkép le volt verve. Egész nap azt hitte, hogy Margit nem fog eljönni a bálra, - de este mikor öltözni kezdett, kinos félelem szállta meg, hogy Margit mégis el fog jönni.

Jól sejtette.

Margit egész nap arra volt elszánva, hogy megtartja Oszkárnak tett ígéretét, s nem fog elmenni a bálra. És este mégis elment. - Csak azt ne kérdezzétek: hogyan?

Szegény leány! szegény nők! Hányszor akartok hivek s igazak maradni, s összetörtök a sors kezei alatt. S ilyenkor az ítél el legerősebben és legelőször, a kinek védeni kell vala titeket!

Az öreg kasznár már kora délután türelmetlen volt, hogy az asszony népséget még mind nem látja az esti nagy alkalomra készülődni.. És mert neki magának is volt egy kis lámpaláza, tehát türelmetlensége annál hamarabb átcsapott a zsörtölő kitorésekbe, s utóbb annyira összegyült benne a gyuanyag, hogy csaknem kikerülhetlen lett, hogy jól kiveszekedje magát, minek előtte teljes gálában a nagy alkalomra elmenjen, honnan elmaradnia, Rózsay személyes meghívása után annyi lett volna, mint az ablakon saját kezüleg dobni ki minden szerencsáját. Az

öreg kasznárt minden apróság kihozta a sodrából, a mi nem úgy történt a mint ő akarta. Az ujoncz katona, az első csata napján nem lehetett izgatottabb mint az öreg kasznár az első nagy bál előtt. Semmivel sem volt megelégedve, s az ő jóságos felesége nem tudott sehogysem a kedvébe járni. Valami sötét gond nehezült mindnyájuk keblére, pedig vidám mulatságba voltak hivatalosak. Az öreg kasznárné aggodalmas szemekkel nézte Margit halványságát, s eltökélt nyugalmát, s mikor néhány perczre egyedül maradt, olyan kérdéssel, mely egyszermind felelet is, így szólt: »Édes lyányom ugy-e te nem akarsz elmenni arra a bálra?«

Margit megrezzent, s villogó szemekkel, mely szokatlan ellentétben állt az ő szelid természetével, felel: »Nem akarok elmenni, s nem megyek el.«

Az öreg kasznárné, noha el volt készülve erre a válaszra, elrémült tőle. »Mit fog szólani édes apád!«

»Mindenre készen vagyok édes anyám!«

És Oszkár egész nap nem jött el, s még csak nem is izent. Margit folyton az ablakhoz ment, onnan várta, s alig tudta elfojtani a sirást. És a mint a nap leszállott, s az ablak előtt egymás után robogtak el az uri hintók, - az öreg kasznár nem tudott már tovább várni, s dühös káromkodások közt adta ki a parancsot: most már öltözni kell! - Ti akartok talán megjelenni legutoljára?

Margit nem szólt, de nem is mozdult. Elszántsága ijesztő volt. Az öreg kasznárné aggodalmasan kérde tőle, mintegy menteni akarva őt: »beteg vagy?«

»Beteg vagyok!« felelte Margit és sirni kezdett.

Az öreg kasznár éktelen dühbe jött.

»Talán bizony itthon akarsz maradni?« ordítá, s vad szemekkel nézte a leányt, a ki ostoba szeszélyével tönkre akarja tenni apjának minden szerencsáját. »Készülj, parancsolom, vagy olyat teszek, a mit magam is megbánok!« s elkezdett járkálni föl-alá, mint a dühös vadállat járkál ketreczében.

Az öreg kasznárné esengve közeledett Margithoz, s halkán sugta neki: »Ne vidd apádat a végletekre! - ismerheted a természetét! - nem jó vele ellenkezni, mert megfélekedzik magáról.«

»Nem lehet! nem lehet édes anyám!« sugta Margit, s minden erejét összeszedte. Az idő pedig mindig előbbre haladt. Az öreg kasznár mind jobban elveszté önuralmát. Mikor látta, hogy fenyegetései sem használnak, brutális lett. Nem tudott keresztül látni Margit makacsságán. Nem tudta, nem akarta meg érteni jóságos feleségének békítő szavait. Már kifogyott a szóból, s érezte, hogy a tettelegességet ki nem kerülheti. S mikor fölemelte kezét Margitra, s az öreg kasznárné odaugrott, hogy fedezze a szegény leányt, a böszült ember olyat sujtott az öreg asszonyon, hogy az a földre rogyott. Margit fölsikoltott, zokogva borult az elalélt öreg nőre, s megsemmisülve kiálta: »Elmegyek! elmegyek! csak anyámat ne bántsa!« - S aztán sokáig csókolta azt a helyet, melyet a durva kéz ütött meg. Édes anyja áldozta magát föl ő érette: s Margit édes anyjáért áldozta föl magát. A mint az öreg kasznár meghallotta Margit ajkáról azt a szót: »elmegyek!« - rögtön megbánta a mit tett. Ő is bocsánatot kért, - s a jóságos öreg asszony hamar megbocsátott. Aztán öltözni kezdtek. S mikor Margit elkészült, s menni indult, bátran belefekhetett volna a koporsóba. A halott sem lehetett halaványabb.

De annál jobban ragyogott az uri kastély!

A pénz.

És a bál javában folyt már. A zene zugott, bongott. Őrült gyorsasággal tánczoltak egymás mellett a párok. Idegen arcok egymást vizsgálták, ismerősök egymásnak hizelegtek. Mindenki csak szépet mondott, s szépet hallott. Az idegeket megmérgezte a zene, az érzelmeket bódulttá tette a fény. Mint lepkék melyek belerepülnek a lángba, s melyeknek »a romlás élvezet«, olyan volt minden ember. Mert ilyen a báli hangulat mindig és mindenütt. A perczek és pillanatok élete az, mely elfoglalja a lélek minden gondolatát, és csak az szemlélheti nyugodtan a ki kívül marad rajta. De ilyen filosofus természetű ember egy sem volt a Rózsay bálján. A fény és zaj mindenkit magával ragadott. Csak Mazarin bibornok tündéries estélyei lehettek ilyenek. A vidék aristocratiája meglepve hódolt a rendezőnek. De ezalatt mindenki Adél grófnét értette. Őt tartották a ház urnőjének, s Rózsaynak csak másod sorban rótták le a honeureöket. De Rózsaynak ez is elég volt. Hiusága teljesen ki volt elégítve, s ha komoly gondok nem bántották volna Oszkár miatt, ő lett volna a legboldogabb ember a világon. De ezek a komoly gondok sem őt sem Adél grófnét nem hagyták nyugodni, s képtelenné tették őket a bál sikerének élvezetére. A száz és száz alak közt érdekesen vált ki Ugrik Alfréd Elemér, a mint Frigyes grófot sorra bemutogatta a középosztály bájos hölgyeinek, s műértő szemekkel és arczkifejezéssel magyarázta mindenkinek kiváló tulajdonait. Rövid idő múlva Frigyes úgy látszott megállapodott egynél. Egy fiatal és szép özvegy volt az a szomszéd faluból, a ki azonban egy szerelmes nyugdíjazott kapitánynak adáz és féltékeny ellenőrzése alatt állt. A légyottot lehetetlen lett volna a szép özvegy lakhelyén hozni javaslatba. Frigyes magára vállalta az udvarlást, Alfréd pedig magára vállalta, hogy tisztába hozza a részleteket. Kigondolták, hogy a szép özvegy látogatás ürügye alatt fog eljönni Mezöhegyre. Itt a kert hátulsó ajtaján bejö és Frigyes a kerti pavillonban vár reá. Hanem az első feltétel az, hogy megudvarolja és meghódítsa. Frigyes gróf szót fogadott, és amennyire tőle kitelt, udvarolt a menyecskének, a ki szívesen fogadta. Egészen el volt bájolva, hogy egy gróf teszi neki a szépet. Vidéki libák ilyen udvarlásoknak nem képesek ellentállani. És Frigyesben elég szellem és elég rutin is volt, hogy a báli mámor kábító hatása alatt »sieben Meilen Stiefel«-ben haladjon előre a hizelgő frivolitások sikamlós terén. A nőben már meg volt fogva a hiuság, és ez csakhamar föllobbantá a szenvedélyt is. Egy óra múlva Frigyes már esdett, sovár tekintettel nézte, és kezeit szorongatta. Két óra múlva már nem tánczolt vele, hanem a karján hordozta a kevésbbé népes termeken keresztül. Három óra múlva már mindketten meg voltak győződve, hogy forrón és örökre szeretik egymást, s hogy egymás nélkül nem tudnak élni. És noha időközben Frigyesnek, Adél grófné terve szerint más dolga is akadt, de Frigyes minden kitérés után hiven visszasietett bájos özvegyéhez, s utóbb annyira belebolondult, hogy Adél grófné terveire nézve kezdett már hasznavehetlenné válni. De ekkor közbe lépett Ugrik, és mint »bizalmi férfit«, megkezdé működését, noha már egészen felesleges volt, mert Frigyes és a szép özvegy mindenre nézve tisztába jöttek. De ekkor váratlan esemény jött közbe, mely az napra megzavarta Frigyes számítását, sőt kevésbbé flegmatikus gavallért mint ő, talán a sodrából is kihozta volna. De ez már a bál közepe felé történt, s mi még mindig csak a bál kezdetén vagyunk.

Tehát a fényes multság már javában folyt. Oszkárt Clarisse foglalta el, s kényszerítette, hogy folyvást vele legyen. Ezt Adél grófné parancsolta meg Clarissenek, s Clarisse - bár nem volt a terv minden részletébe beavatva, - hiven engedelmeskedett. Maga Adél grófné Somkövyt ellenőrizte, s csak olyankor hagyta el néhány perczre, ha meg volt győződve arról, hogy Somkövy jó kezek közé jutott. Oszkár ideges volt, de Viktor is az lett. Mert noha ismerte Adél grófné intézkedéseit, mégis erőt vett rajta a féltékenység, mikor Clarisset egész este Oszkár mellett látta. Rózsay csak járt-kelt, mintha folyton keresett volna valakit. És minél tovább

késett a kasznár, Rózsay annál nyugtalanabb lett, s Adél grófnéhez futkosott tanácsért. Adél is nyugtalan volt, s egy alkalommal összetalálkozván Rózsayval, így suttogott vele:

»Most már bizonyos vagyok benne, hogy Somkövy Oszkárnak szövetségese. Ők teljesen egyetértenek.«

»Én egészen alarmirozva vagyok! sohajtá Rózsay.

»Hidegvér! - felelte Adél, és összeszorította ökleit. - Ha tervünk sikerül nincs mitől tartanunk. Ön a leány apjával könnyen végezhet. Ők nem veszhetnek csak nyerhetnek ajánlata által. Hangsúlyozza ön hogy Oszkár Clariss vőlegénye. Margitot az által hogy utána jár, már eddig is compromitálta. Nőül nem veheti. Ön tulajdonképen az erkölcsöket képviseli velük szemben. Mert bizonyos hogy egy compromitált leány, ha szegény, akár milyen erényes, nem kap férjet. Egy olyan leány pedig a kinek 50,000 forintja van, bizonyosan kap férjet. Az erkölcs tehát meg van mentve. Margit szülei egész életükre boldogok lehetnek. A mi a fő azonban, írásban kell kivennie Margit atyjától, hogy beleegyezik abba hogy Margit nem kívánja Oszkártól hogy nőül vegye. Ez lesz a hideg zuhany mely lehüti Oszkár rajongását. Mert mi szüksége lesz Oszkárnak nőül venni Margitot, ha ezt Margit sem akarja? Mi pedig nem tehetünk magunknak szemre hányást, mert mi jót teszünk Margittal és szüleivel. Hisz a mai világ csak azt tiszteli a kinek pénze van.«

Rózsay egészen föllelkesült, s újra visszanyervén önbizalmát így kiáltott fel:

»Szórol-szóra így fogom elmondani! Ah! mennyi ész, mennyi genialitás!« s kezet csókolt a távozó Adélnek, s aztán egyedül maradván így monologizált:

»Hogy lehet az, hogy ily fiu annyira elüt apjától mint ez az Oszkár! Nekem a szivem repdes ha főuri társaságban részt vehetek, s ő szégyeli magát ily kitüntetésben! - Képes ez a fiu tönkre tenni önmagát, sőt engem is vele! - Bele bolondul egy falusi libába és feláldozna érte egy angyalt! Nem szánnám megvesszőzni! - De majd kijózanul! El vagyok határozva hogy inkább agyon lövöm mint megtegye rajtam ezt a szégyent!« - S nagy dühösen belevegyült a társaságba.

Adél grófné, mikor Rózsaytól elvált, sietett vissza Somkövyhez. Somkövy épen akkor akart szabadulni, bizonyosan, hogy Oszkárhoz siessen. De Adél elfogta őt. Somkövy hogy kellemetlen zavarát leplezze, így fogadta a grófnét:

»Ah! e fényes estély valóban Párisba varázsolja a képzelődést.«

Adél grófné célzatosan válaszolá: »És eszünkbe juttatja a Párizsi titkokat? nemde? Karját Somkövy! ön soha sem tánczol, nemde? Én nem tánczok, - ma legalább nem. Ma önt választottam lovagomul, s az ön karján akarok gyönyörködni Oszkárban és Clarissban. Ah! ugy-e szép pár? Tud ön képzelni más nőt Oszkár számára mint Clarisst? Higyje meg vétkezik ha más nőre gondol.«

Somkövy megrezzent, s erőltetett udvariassággal felelé: A grófnő rendelkezik velem!

Adél tréfásan megfenyíté s kaczagva mondá:

»Szavánál fogom!«

Mig Adél grófné Somkövy karján gyönyörködött a fényes társaság mulató jókedvében, - azalatt Viktor türelmét veszve ragadta karon az éppen özvegyéhez siető Frigyet, hogy kipanaszolja magát előtte.

»Clariss folyton Oszkárral társalog. Kedveskedik neki, mulattatja őt, csak vele tánczol, csak ő rá mosolyog. - Ez több mint a mennyire Adél kérte! Ez nem lehet más mint kiszámított demonstráció én ellenem!«

Frigyes haragosan kiáltott Viktorra:

»Mondtam már hogy ennek ma így kell lenni. Adél akarja.«

»Clariss önkénytelenül is megtenné. Szerelmében az anyai parancsot csak akkor teljesítjük, ha óhajtságunkkal találkozunk!« Sopánkodott kétségbeesett arccal Viktor.

Frigyes felkaczagott. »De hogy lehet valaki ennyire naiv! Hát nincs itt elég szép asszony szép leány, hogy visszaadd Clarissének a tromfot? Lásd alig egy órája kezdődött a bál, s én már csaknem tisztában vagyok egy szép özvegygyel. Ugrik barátunk - a ki igazán pompás ficzkó - most már csak a részleteket intézi el. Akarod látni? Becsületesemre mondom van olyan szép, mint Clariss.«

»Gyűlölök minden nőt!« Háborgott Viktor.

»Püf; - legjobb lesz ha aludni megy!«

»Nem! csak azért is udvarolni fogok másnak! jól mondtad! szeget szeggel!«

»Fogadom azonnal lelohad a Clariss jókedve, mihelyt téged is jó kedvűnek lát. No szedd össze magadat, és siessünk vissza a táncsterembe.«

»Mi ez? Oszkár és Clariss erre közelednek! Látnod? el akarnak vonulni a társaságtól! Világos, hogy vallomást akarnak tenni egymásnak! Én megölöm Oszkárt!« Dühöngött Viktor és előre lépett.

Frigyes visszarántotta, s metsző tekintettel végig nézte. Aztán így szólt! »te! ha sokat bolondozol, galléron csipelek és becsuklak a jégverembe! - Micsoda komédia ez? Lásd Oszkár visszafordul, s belevegyülnek a táncba!«

Éppen Frigyesék is a táncsterembe akartak sietni, mikor a háttérben föltűnt előttük három idegen alak. Két egyszerűen öltözött öreg házaspár, és egy halavány szép leány. Ugy a férfi mint az öreg asszony a leányt vették közre, s bizonyosan az illendő magaviseletre oktatták, mert felváltva suttoztak vele. A leány azonban úgy nézett ki mintha egy szót sem hallana, s még kevésbé értene azokból, a miket neki sugnak. Ezek a kasznárék voltak, kiknek eddigi elmaradása már eddig is annyi gondot és aggályt okozott. Könnyű volt felismerni őket. Rajtuk kívül, az ő fajtájukból, senki sem volt a bálra hivatalos.

A mint beléptek, és szemük szájuk elállt a nagy fényességtől, az öreg kasznár így szólt Margithoz nagy bölcsen és illedelemmel: »Itt nem úgy van ám mint a falusi lakodalmakon, a hol azzal táncolsz a kivel akarsz. Érted? Itt csak azzal táncolsz, ám de mindenkivel táncolsz a ki felszólít. Érted? Ha pedig senki sem szólít fel, akkor ülve maradsz. Érted?«

Az öreg kasznár jóságos felesége közbe szólt: »Ne tanítsd, mert még jobban megijeszted. Látnod hogy úgy is fél már. Alig áll a lábán.« Aztán, mivel ő is csak asszony volt, és erőt vett rajta a kíváncsiság, bámsz érdekléssel nézett körül, és felsohajtott; »Oh! be fényes itt minden! Be boldogok is a kik gazdagok!«

Most a kasznár néhány lépéssel előre ment, mert észrevette, hogy Frigyes és Viktor őket nézik. Ezalatt Margit oda sugott anyjához: »Mit fog mondani Oszkár ha itt lát?« Az öreg kasznárné vigasztalni akarta a szegény leányt, s így felelt: »Ne félj! - Oszkár ur nem is fog meglátni téged ezek közt a sok fényes dámák közt.« Ilyen vigasztalásokkal szokták a jóságos anyák gyermekeik szívét gyakran összetörni.

A mint Frigyesék előtt a három új alak föltűnt, Frigyes meglökte Viktort: »Nézd a kasznárt!«

Viktor megörült nekik: »Ez a leány az a kit Oszkár kerget?«

»Ez.«

»No hát neki fogok udvarolni egész éjjel, csak vele tánczolok, és Clarissera rá se nézek.«

Ezalatt a kasznár, aki az asszonyoktól előre ment, egészen Frigyesék közelébe ért, és nagy reverenciával hajlongott előttük.

»Jó estét Szabó ur!« - szólítá meg őt Frigyes. »Ily későn jönnek?«

Az öreg kasznár zavarba jött e kérdésre, nem annyira azért mert érezte hogy nem illet későn jönniök, hanem inkább azért, mert visszagondolt az otthoni jelenetre, és szabódva felelé: »Oh! míg az asszony népség fölkészül!«

Ezalatt Viktor már Margithoz közeledett, s fölkerlte hogy ő vezethesse be a bálba. Frigyes, a ki tudta, hogy ez a nélkül is bele tartozik az Adél grófné taktikájába, intett Viktornak, hogy: »csak rajta!« De Margit mozdulatlanul állt, s mintegy álomból rezzent föl, mikor az öreg kasznár rákiáltott: csak szaporán! - E szavakra hallani kezdte a zene hangjait, s gépiesen engedte karját Viktor karjába fűzni, s a mint az tánczlépésekben lejtett a bálterem felé, akarat nélkül követte őt. Aztán Viktor átkarolta Margit derekát, és belévegyültek a tánczba. Éppen e pillanatban találkoztak össze Somkövy és Oszkár, és Somkövy a mint Margitot meglátta fejéhez kapott, és megkövülve nézett utána.

»Bátyám mi lelt?« kérdé Oszkár, a ki maga is ki volt forgatva önmagából. Már látta Adél grófnőt és Rózsayt nyilsebesen közeledni feléjük.

»Nagy isten! ki az a leány a ki most bement?«

»Ő az!« felelé Oszkár mély fájdalommal.

»Ki? - oh! ha ő volna!« sóhajtott, Somkövy.

»Ki?« - kérdé Oszkár, nem értve hogy Somkövy kire céloz?

»Csitt! - sarkunkban vannak! - szólt Somkövy, és erőt vett magán. - Oszkár vigyázz! - most már én is úgy látom, hogy atyád sejt valamit.«

»Oh! Margit eljött, pedig azt ígérte, hogy otthon marad! - Pokoli kinokat szenvedek!«

»Csak el ne áruld magadat!« - Ekkorára már Adél grófné és Rózsay körülvették, és elválasztották őket. Az aggodalmat, hogy Oszkárt és Somkövyt együtt találták, elmosta arcukról az öröm, hogy a kasznárék megérkeztek. Mint a szinpadon, mindenki rögtön szerepéhez fogott. Adél újra karon fogta Somkövyt, - Frigyes vitte Clarissehez Oszkárt, s Rózsay elővette az öreg kasznárt, s hogy megmutasson neki mindent, kertté alakított salonokat, és salonná varázsolt kertet, - vitte magával. Az öreg kasznárnét Adél grófné buzditotta, hogy csak menjen be a tánczterembe, foglaljon el egy üres széket, és gyönyörködjék a tánczoló fiatalságban.

»Oh! a méltóságos grófné mily kegyes! - Pedig majd hogy el nem maradtunk ebből a fényes bálból, a hová igazán érdemetlenek vagyunk!«

Adél grófné fürkésző kíváncsisággal kérdezte: »hogya?«

»Hát bizony csak úgy, hogy ez a makacs leány sehogy sem akarta idehozatni magát. A férjem uramnak nagyon kellett kimutatni magát, hogy erőt vehessen rajta.«

Somkövy közbe szólt: »Talán az ön férje nem a Margit apja?«

Az öreg kasznárné meghökkent erre a kérdésre, s ijedten nézett Somkövyre. Aztán nagy buzgalommal állitgatá: »de az apja! - az én férjem a Margit apja, és én vagyok az édes anyja!« S e közben a hideg izzadság is kiütötte a homlokát. Adél észrevette a szegény asszony zavarát, és tréfálkozva jegyezte meg: »Ön nagy hamis édes Somkövy! - mennyire zavarba hozta ezt a szegény asszonyt.«

Az öreg kasznárné kapott rajta, s hogy kimentse magát, így mentegetődzött; »Csakugyan! - olyan furcsán nézett rám hogy« - ...Somkövy elmélázott.

»Csodálatos, hogy ez a leány nem magukra hasonlít. Hisz u n o k á j o k lehetne!«

»De mi lelte önt? - egészen elábrándozik!«

»Semmi! éppen semmi!« - aztán megtörölte szemeit, mintha valami káprázatot akart volna kitörölni belőlük, s így sóhajtott: »Híu remény! - csalfa képzelődés!«

Az öreg kasznárné, habár nem tanult nagyvilági illetet, mikor látta Adél grófnét Somkövyvel suttogni, érezte, hogy ő ott a hol van fölösleges és mivel szó nélkül eltávozni nem mert, ekként szabadkozott: »Ha megengedi a méltóságos grófné, betekintek a bálterembe. Nekünk öregeknek már csak akkor van kedvünk, mikor a fiatalságot mulatni látjuk.« És ezután ügyetlen hajlongások közt elment.

Adél grófné, a ki látta előbb eltávozni az öreg kasznárt Rózsayval, s tudta mi dologban járnak, izgatott volt, s mintha figyelme két felé oszlott volna, s csak fél figyelmével foglalkoznék Somkövyvel, míg a másik felével odaképzeli magát a hol már Rózsay van, - szórakozott lett, s érezve, hogy tervének egész sikere ettől a percztől függ, míg az eredményt meg nem tudja, távol akart maradni a tánczene kábitó zajától.

Somkövy épp oly izgatott volt, s így a társalgás kettőjük közt csupa szakadozott eszmenetektől állott.

»Nem mennénk mi is a bálterembe grófné?«

»Ah! a zaj kábit engem! oly édes néhány pillanatra távol maradni attól! De hogy ön oly váratlanul érkezett meg édes Somkövy! - Ez igazán meglepő volt!«

»Birtokomra utaztam, s éppen utamba esett.«

»Ez az Oszkár veszedelmes lassu viz - képzelje azalatt, míg leányommal jegyben jár, itt, helyben kalandokra vadász.«

»Lehetetlen.«

»Komolyan mondom! Ezt az ártatlan leánykát, no talán nem is ismeri, - a kasznár leányát üldözi. Nem rettenetes ez?«

A grófné czélzatos hangon mondta ezt, és Somkövy gyanakvó arczczal felelé: »Ártatlan tréfa lehet. A könnyelműség nem Oszkár jellemvonása.«

»Ön nagyon jól ismeri Oszkárt, sőt talán t e r v e i t is tudja!«

»Terveit? - Igen! - Régi ábrándja, hogy e g y e t e m i t a n á r lehessen s élhessen a tudomány-nak.« Felelé Somkövy szintén erős hangnyomattal.

A grófné felkaczagott: »Igazán pompás! Az én vőm egy professor!«

Igy folyt a sétaközi társalgás Adél és Somkövy közt, mialatt Rózsay már mindent megmutatva az öreg kasznárnak, szobája felé vezette azt. Némán haladtak egymás mellett, s utközben Rózsay így elmélkedett: »Hogy kezdjem? Mégis nehéz dolog. Több mint egy börze üzlet. Mért nem élünk Törökországban! Hisz az asszony magában véve olcsó, csak az erénye drága. Ha ez az ember elkezd nekem az erényről fecsegni, bizony isten megakadok.« Ekkor már Rózsay szobájában voltak, s Rózsay remegni érezte az öreg kasznár karját, melyet Rózsay karon fogva tartott. A vastag szőnyegek nem hallatszott lépteik zajából semmi. Ugy jártak éppen mint a tolvajok. Rózsay ekkor bezárta az ajtót, s erőltetett fesztelenséggel így szólt: »Kérném néhány bizalmas szóra.«

»Bizalmas szóra engem? Ó! mily bizalom! Mivel szolgálhatok?»

»Hát izé, barátom szereti maga a fényes mulatságot?»

»Szeretni szeretem, de az nem szeret engem. Szegény embernek nincsen mulatsága.»

»Szegény! tán még sem olyan szegény! - Bizonyosan van egy pár ezer forintja a takarékpénztárban.»

»Hiszen ha volna! majd tudnám én is jobban rendezni az életemet. De hát tudja a Nagyságos ur én nagyon becsületes voltam mindig. Bolondul becsületes. Mellettem az ispán meggazdagodott, ur lett belőle, s van tisztelete, több mint pénze. A becsülete is gyarapodott gazdagságával. Kevesebb becsülettel sok becsületet szerzett magának, míg én sok becsülettel nagyon kevés becsületre vittem.»

Ez víz volt a Rózsay malmára, s most már több bátorsággal folytatta:

»Ej ej! látja nincs háládatlanabb dolog a világon mint a becsület. Száraz kenyeret kér, de csak arany tálról lakhatik jól. Maga okos ember. Engedje hogy minden teketória nélkül nyíltan beszéljek magával. Magának van egy leánya. Derék csinos leány, hanem ugy-e szegény leány? Akármilyen szép és akármilyen becsületes, nem érheti nagyobb szerencse, minthogy feleségül veszi valami kisbirtokos, vagy valami földhöz ragadt hivatalnok. Nos, számíthat-e nagyobb szerencsére az esetben is ha százszor több becsületet vinne nászhozományul? Számíthatnak-e maguk arra, hogy lányuk becsületével biztosíthatják öreg napjaikat?»

Az öreg kasznár sóbálványnya vált, rémült arccal bámult Rózsayra, s remegő hangon kérde: »Mit akar ezzel mondani a nagyságos ur?»

Rózsay idegesen kiáltott fel:

»Ne vágjon ilyen ijedt képet, mert nem folytatom. Én magát gazdag és szerencsés emberré teszem, ha maga akarja; leányának pedig százszor több becsületet adok mint a mennyit tőle kérek.»

Az öreg kasznár letörölte homlokáról a halálizzadságot, s akadozva szólt:

»Várjon a nagyságos ur egy pillanatig. A vér a szívemre tolult, várjon míg visszamegy a helyére.»

Ezután elfordult és sokáig lihegett mint egy lázbeteg. Rózsay szintén félre fordult, s így sóhajtott fel: »No hála a papnak, benne vagyunk már!» aztán így szólt: »Ha sok vére van vágasson eret magán. Hát folytathatom?» az öreg kasznár némán intett, s Rózsay így folytatta: »Látja az én fiam érdeklődik a maga leánya iránt. És tudom hogy azóta el is csavarta a leány fejét. Ártatlan falusi szüzeket egy gazdag városi gavallérnak könnyű elszédíteni, - s bizonyosak lehetnek benne, hogy maguk akármilyen őrszemmel kísérik is a leányt, a fiam ámitással, hizelgéssel, csábítással, a mikben nagy mester és tapasztalt ficzkó, mégis el fogja érni célját. De tegyük föl, hogy nem is éri el. Az bizonyos hogy annyit fog forgolódni körülötte, hogy ez által rossz hirbe hozza. Az emberek rosztat fognak beszélni, s ez ellen nem védelem az erény ártatlansága. Leánya éppen olyan becstelen lesz a világ előtt, mintha csakugyan az volna. Nos, nincs-e igazam?»

»Ó! fájdalom igaza van! nagyon igaza van! - A szegény ember becsülete játékszer a gazdagok kezében!»

»Látja én jóvá akarom tenni e kényszer helyzetet. Kerülni akarom a botrányt - a maguk érdekében. Mert nekünk a botrány nem árt, sőt használ. Én magukat és lányukat boldoggá akarom tenni mielőtt boldogtalanokká lennének. Mert hogy a fiam a maga leányát nőül nem fogja venni, azt józan észszel beláthatja. Ha talán ezzel hitegette a lányt, akkor hazudott, mert

ma fog jegyet váltani gróf Szentkláray Clarissel. Ez a körülmény az, mely kényessé teszi rám nézve fiam érdeklődését, s ezért szeretném rövid utra terelni. - Vagy maga boszura gondol? Hogy maga micsoda boszút állhasson a gyalázatért a mely boszu magának többet ne ártson mint nekünk, az nem képzelhetem.«

»De hát mit kíván tőlem a nagyságos ur?« kiáltá az öreg kasznár kétségbeesve.

»Azt a mi magának jobban érdekében áll, mint nekem. Meg akarom előzni a botrányt, - s meg akarom váltani a maguk gyalázatát. Ide nézzen. Itt van egy csomóban 50 darab ezres. Ezt a pénzt rögtön kezébe adom, ha írást ad arról, hogy nincs kifogása fiam udvarlása ellen, s nem kívánja, hogy fiam az ön leányát nőül vegye.«

Az öreg kasznár csak az ujdonat új bankjegyeket nézte, már nem hallotta a miket Rózsay mondott. Rózsay pedig diadalmas arczczal szónokolt tovább:

»Ötvenezer forint épen elég arra, hogy a mai világban a leány mindig becsületes legyen. Ennyi pénz elföd minden foltot, s leányuk válogathat a férjek között, míg most ahhoz kellene mennie, a ki szerencsétlenni. Maguk pedig gond nélkül élhetnek, s leányuk boldogsága megnyugtathatja lelkiismeretüket. Nos a választás könnyű. Vagy gyalázat és szegénység, - vagy becsület és gazdagság. Hát melyiket választja?«

»Adjon egy napi gondolkodási időt Nagyságod!«

»Nem lehet. E perczben határozzon.«

S erre az öreg kasznár jóságos arcza egyszerre ördögi lett.

»Ötvenezer forint! De mért legyünk jobbak a világnál? Áll az alku«, aztán félrefordulva mormogta: »A leány ugysem az én gyermekem!«

»Ezt vártam magától. Jöjjön írja meg az írást! itt az enyém, magamról.«

Adél grófné még mindig karon fogva sétált Somkövyvel, s már minden ügyességére szüksége volt, hogy a társalgást fentarthassa, a mi nagyon természetes oly helyzetben, hol mindkettőnek máson kalandoz az esze, és beszédje csupa gépiesség. És miközben így sétáltak, a grófné izgatottsága folyton növekedett. »Talán bizony rosszul játsza szerepét?« gondolta magában, s e kinos gondolattal tépelődve, sokszor olyankor is felkaczagott mikor Somkövy éppen nem mondott olyan mulatságos dolgot, a min kacagni lehetne. De a finom és szellemes nőknek, a minő Adél grófné volt, meg van engedve a kaczagás olyankor, a mikor valami - a nélkül, hogy megmondanák - eszükbe jut. Somkövy nem volt kíváncsi arra, a mi Adél grófnénak eszébe juthatott.

Végre nagy sebességgel, és kihevült arczczal (mintha már sok puncheot ivott volna,) megjelent Rózsay, s Adél grófné a mint meglátta őt, azonnal megfogta villogó tekintetével.

Rózsay után dult ábrázattal az öreg kasznár is megjelent egy pillanatra, de a mint embereket látott, hirtelen hátra vonult.

Rózsay zsebkendőjével legyezte magát, s még nagyobb kimerültséget színelve, mint a mennyit el nem tagadhatott, kiáltá: »Jaj! csak hogy túl estünk rajta! most már nincs semmi baj!«

Adél grófnő e néhány szóból mindent megértett, de nem akarta, hogy Somkövy is sejtсен valamit, s azért mindenekelőtt figyelmeztetőleg intett Rózsaynak, aztán pedig így szólt:

»Azt akarja mondani, hogy minden előkészület megtörtént a jegyváltásra?«

Rózsay észrevette magát, s nagy mohósággal ráhagyta:

»Azt! - és talán értesíthetjük is róla vendégeinket?«

»Mindenesetre!« szolt Adél grófné ironicus mosolylyal, s aztán mindkét kezével a Somkövy karjaira nehezülve, kaczeron suttogta: »Nos! - most már, ha ugy tetszik, bemehetünk a bál-terembe!«

Somkövy egy udvarias mozdulattal felelé, hogy nincs ellene semmi kifogása, de mert az egész situatio rejtélyesnek tünt föl előtte, rosz sejtelmek kezdték gyötörni.

Alig hogy eltávoztak, s a terem üresen maradt, megjelent a kasznár, de alig lehetett ráösmerni. Egy angol policeman, a ki a lélektan törvényei szerint kutatja a bünt, letartóztatta volna az öreg kasznárt abban a pillanatban mikor megjelent.

A dult arczu vén ember mintha üldözték volna, félénk és gyanakvó szemekkel tekintett körül, s megkönnyebbült mikor azt látta, hogy egyedül van. Egyik kezét azonban semmi árért ki nem huzta volna zsebéből, s látszott, hogy zsebében szorongat valamit. Aztán fáradtan, mintha száz mértföldről futott volna, egy székbe roskadt, s merőn maga elé bámult és félig suttogó hangon így beszélt önmagához:

»Ötvenezer forint! - Ki mondja, hogy a pénz elveszi az ember eszt? - Megadja! - Itt a szabadság, itt a függetlenség, itt a boldogság! - Mit törődöm a világgal, ha nem szorulok a világra? Ó! mily vakító tekintet ez!

Nem én vagyok a tied, hanem te vagy az enyém.

Ötvenezer forint! miért? egy semmiért! Hisz minden pillanat egyformán mulik el! s ha elmúlt egyformán semmivé lett! És az csak egy mulékony pillanat, - egy semmi, - egy végtelen semmi! - Miért ne adnám e hitvány pillanatot egy egész élet boldogságáért oda? - Elköltözöm egy nagy városba, ott kezdek uj életet. Ha elkiáltom, hogy Margitnak 50,000 forint hozománya van, ki kérdez többet ennél? - Margit ünnepest nő, s én irigyelt apa leszek! Most már telik selyem ruhára, arany ékszerre, brilliántra, - és ki keresi ezek alatt a koldus erényt és a koldus becsületet? Hol van az a női erény, melyet a selyem suhogása ki nem gunyol, - az arany sulya agyon nem nyom, és a gyémánt ragyogása be nem árnyal? A mai világ erénye, becsülete, vallása istensége a pénz! - Pénz! pénz! - pénz! a hol pénz van ott megvan minden! A hol pénz nincs ott nincs meg semmi! - Ha a bün nászhozománya a gazdagság, - ki keresi az erényt koldustarisznyával? Senki! senki! senki! az egész világon senki! Ha! ha ha! megörülök az örömtől hogy gazdag vagyok! Egy istennőt ölelni nem oly gyönyör, mint e pénzt szoritani! S mindezt egy semmiért, - egy véghetetlen semmiségért! - Egy olyan perczért, melyet a természet arra teremtet, hogy ingyen adjuk!«

E perczben megjelent az öreg kasznár jószágos felesége, a ki az urát kereste, de a mint meglátta visszajedt tőle:

»Hova tüntél? Alig hogy rád talállok! Nagy Isten! mi lelt? egészen ki vagy kelve!«

»Csitt asszony! Nem az vagyok a ki voltam! - Koldus voltam, szemét voltam, és most gazdag vagyok, hatalmas vagyok.«

»Megörültél?«

»Ide nézz! de meg ne vakulj!« És az asszony elé vágta a rengeteg pénzt. »Ez csak a fele! A mi az enyém az a tied is!«

»Mindenható Isten! - mutasd, add a kezembe, hadd higgyek szemeimnek: Pénz ez? igazán pénz?«

»Csupa ezres! - ötven darab, - s még egyszer ennyit kapunk, ha mi akarjuk!« -

»Ha akarjuk-é? hát ki ne akarna ennyi pénzt?«

»No ha akarjuk, akkor a mienk lesz. És miért? egy semmiért! egy véghetetlen semmiségért!«

»De hát miért? ugy reszketek mintha a hideg rázna.«

»Margit vissza fogja adni a látogatást Oszkárnak holnap estve egyedül. Ennyi az egész.«

»De ha Margit nem akarna menni?«

»Nem akarna menni? De el fog menni! el kell neki menni! Egy poronty a kit anyja szégyenéért nevemmel fedeztem, fölneveltem, - gyermekemmé fogadtam, - ez merne daczolni velem? - De mit kell neki tudni azt hogy miért megy oda? Ne tudja mért megy mikor oda megy, ne tudja mért volt ott mikor onnan eljő! Ne tudjon soha semmit, - hisz ugy sem fogja megtudni soha senki! És mi sem emlékezünk rá soha! - érted? soha! soha!«

»Az istenért, csendesedjél, légy nyugodtabb, és higgadtabb.«

»Hisz én nyugodt, higgadt vagyok! - azt hiszed izgat vagy bánt valami? semmi! - Csak örülök a szerencsének! ez öröm, tiszta öröm. És te nem örülsz?«

»Én is olyan vagyok, mint egy bolond, örülök is meg nem is örülök. Azt hiszem nem is vagyok ébren. - De rejtse el a pénzt.«

»Mért rejtsem el? Azt hiszed loptam? Becsületesen kerestem.«

»De jön valaki. Oh Márton! a ki szegénységhez szokott, az nem is tud örülni a gazdagságnak!« És az öreg asszony csaknem sirva fakadt.

E perczen rohant be nagy szelesen Ugrik, s a mint meglátta a kasznárékat, henczegve kérdé tőlük:

»Ugyan kérem nem látták gróf Alszeghy barátomat? nagyon fontos közleni valóm volna vele.«

»Nem láttuk.« Felelte a kasznár dühös fanyarsággal.

»Bizonyosan megint valami cselszövés készül. Mert maga igazán minden becsületes leánynak veszedelme.« Szólt az asszony.

Az öreg kasznár, felesége megjegyzését hallva még nagyobb haragra lobbant Ugrik ellen, s gorombán támadta meg!

»Ki is kérem, hogy leánnyal ezentul is bizalmasan társalogjon. A maga társasága elég, hogy őt meggyalázza!«

»Uram! - szólt Ugrik s ünnepélyes állásba vágta magát, - ha a ház becsületét, melyben vagyunk nem nézném, megfelelnék. De így csak annyit mondok, hogy ha leányuk jó neve szívkön fekszik, akkor nem kellene itt fecsegniük, mig a leányuk odabent őrizetlenül mulat.«

»Ne oktasson hivatásunkra. Tisztességes emberek közt nem szükséges az őrizet.« Kiabált a kasznár.

»Igen? - no csak engedjék össze Oszkárval.« Vágott vissza Ugrik.

»Micsoda impertinentia!«

»Csak ne tüzeskedjék. Hogy Oszkár eddig sem férhetett Margithoz, azt is egyedül nekem köszönhetik. És én vigyázni fogok Margit erényére ezután is, akár akarja, akár nem. Alásszolgája.«

Az öreg kasznár rá akart rohanni Alfrédra, de visszatartá őt az ő jószágos felesége.

»Nézd jó valaki! kerüld a veszekedést!« és gyöngéden fogva tartotta őt.

És csakugyan jött valaki. Frigyes jött, és csakugyan fontos dolga volt Ugrik Alfréd Elemérrel, mert nagyon bizalmasan sugdosott vele.

»Nos? - mit végzett?«

»A meghívást már megkapta, most már a bősziült kapitány sem gyaníthat semmi rosszat.«

»Holnap este?«

»A kerti pavillonban.«

»Bizonyos?«

»Mint a halál.«

Frigyes gróf és Ugrik Elemér még vidám kacajok közt suttogtak egymással, mikor a bálteremből, mintha éppen a kasznárékat kereste volna, izgatott arccal megjelent Somkövy. Az öreg kasznár jószágos felesége megint összeresztett mikor a váratlanul megjelenő Somkövyt meglátta, mert az megint oly különös arccal nézett rá mint előbb, - és ösztönszerűleg oldalba lökte urát, mintha valami titkos veszélyre figyelmeztette volna. Somkövy egyenesen a kasznárékhoz sietett, és megszólította őket.

»Bocsássanak meg, hogy újra kérdezősködöm, de mióta leányukat megláttam, nem tudok szabadulni egy gondolattól!«

»Micsoda gondolattól, ha szabad kérdenem?« szölt az öreg kasznár, és erőltette az elfogulatlan kíváncsiságot.

»Attól, hogy ez a leány nem magukhoz hasonlít, s éppen olyan mint -«

»Mint?«

Somkövy megállt, lesütö szemeit, s megtörlé homlokát, aztán lemondólag kiáltott fel: »Hóborttőlem ez a képzelődés! Mióta laknak Mezőhegyen?«

»Itt születtünk.«

»S nem láttak soha senkit Mezőhegyen a kihez leányuk hasonlítana?«

»Soha!« kiáltá az öreg kasznár, s most meg ő rántotta meg titokban a felesége szoknyáját, nehogy az valami bolondot mondjon.

Somkövy éles szemmel fürkészte őket, és különösnek tetszett előtte a zavar, mely a két öregben kiült, de ez a zavar lehetett a modortalanság, és a csodálkozás következése is. S e percben Frigyes grf. is hozzájuk csatlakozott, s néhány banális élcz után elvitte magával Somkövyt, s a kasznárék újra egyedül maradtak. Azok összenéztek, és több perczig nem tudtak egymásnak megfelelni. Látszott, hogy egy gondolat nehezül mindkettőjük lelkére, s mert az asszony őszintébb volt mint a férje, hát végre is az asszony szólalt meg először, mondván: »Te láttad az arcát mikor Margitról kérdezősködött?«

»Láttam!«

»Te, talán csak nem ez az apja?«

»Micsoda beszéd ez? Margit apja meghalt. Tudod jól, hogy Margit nagy bátyja lötte agyon, mikor megtudta hoga gyalázatát. A tiszteletes ur így beszélt.«

»De hát akkor miért szölt a hasonlatosságról?«

»Ejh! az ilyen nagy urak annyi féle arcot látnak a világon, hogy minden lépten fölfedeznek egy hasonlatosságot. De semmit el ne árulj, mert szerencsénket árulod el!«

»Ne félj! ne félj!«

Rózsay és Adél grófné bizalmas párbeszédet folytatva léptek ki a bálteremből, s annyira el voltak foglalva egymással, hogy nem vettek észre senkit. Valami nagy örömről lehetett, mert mindkettőjüknek arcza sugárzott.

»A szerencse nekünk kedvez! szólt győzelmes mosolylyal a grófné, - mutatta már a szerződési levelet Oszkárnak?«

»Még nem mutattam, mert előbb néhány rendeltetést kellett tennem, - de tudja a grófné, hogy engem a főispán az első látásra te-nek szólított?«

»Ugy is illik! - Ez pompás! Az egész vidék főrangusa együtt van nálunk, és mégis ők mernek fenyegetni bennünket demonstrációval?«

»De miért sietett előbb Somkövy oly zavartan Oszkárhoz?«

»Nem vettem észre, de nem is törődöm vele. Már nem tartok semmitől. Oszkár és Clarisse felségesen összebarátkoztak.«

»Még megérjük, hogy szerelmesek lesznek egymásba.«

»Jaj! de mulatságos lenne!« - s kacagva visszatértek a bálterembe.

A mint eltávoztak, az öreg kasznár komoran szólalt meg:

»Azt hiszem nem láttak bennünket, azért nem vettek észre.«

Az öreg asszony így felelt: »Én úgy látom, hogy észrevették, de nem akartak meglátni. Lásd míg szegények voltunk szívesen üdvözöltek, és most, hogy gazdagok lettünk ránk sem néznek.«

Az öreg kasznárban fölforrt a vér, arcza lángvörös lett és haragosan kiáltott fel:

»Asszony ne ingerelj!« - Pedig hát az öreg kasznárnénak esze ágában sem volt, hogy az urát ingerelje.

»Én nem is tudom minek vagyunk mi örökösen ezen az egy helyen!« zsörtölődött tovább az öreg kasznár »menjünk be a tánczoló köré, vigadjunk mi is!«

Az öreg asszony szó nélkül engedelmeskedett, és már szedte magát, hogy kövesse urát, a ki vigadni akar, mikor a tánczteremből, szembe velük Margit rohant ki egyedül, egészen kikelve magából.

Szenvedő arcczal és kimerülten borult anyja keblére, és kétségbeesett hangon kiáltá:

»Vigyetek haza! megőrülök, meghalok ha még itt kell maradnom!«

»Mi bajod?« kérdé az öreg kasznárné nagy megindulással.

»Oszkár megcsalt! nem szeret! én nem akarok élni! Nem akarom látni, hogy mulat mással! s hogy néz rám hidegen és megvetéssel!«

»Ostoba gyermek! - Oszkár ur csak nem hagyhatja oda miattad a menyasszonyát?«

»Hát ki az ő menyasszonya?«

»Gróf Szentkláray Clarisse!«

»Nem, az nem igaz! lehetetlen!« sikoltá Margit és kendőjét kezdte tépni örült szenvedéllyel.

»Jaj! istenem, itt már valamennyien megbolondulunk!«

»De Margit!« - kiáltott elfojtott hangon a kasznár, s durván ragadta meg Margit kezét.

»Nem igaz! - folytatta Margit, még mindig az előbbi hangon, - és ha igaz, ne mondjátok! - Én megyek! nem maradok tovább.«

»Itt maradsz! - sziszegte vad tekintettel a kasznár. - Te pipiske! Ugy viseld magad, hogy szégyent ne hozz reám. Ki vagyok én?«

»Atyám! - Oh! vajha mindig csak titeket szerettelek volna!«

»Ne pityeregj. Itt jó tánczosod.« Az öreg kasznárné megint valami vigasztalót akart mondani Margitnak:

»Lásd ez több mint Oszkár, mert báró. Becsüld meg. Ne mondhasa, hogy nincs nevelésed.«

»Hogy sült paraszt, falusi liba vagy.«

Margit erőt vett magán, s felsohajtott: »Bárcsak halálra tudnám tánczolni magamat!«

Ekkor már oda ért Viktor, és lázas arczczal - mintha valami rendkívüli dologra volna eltökélve - így szólt:

»Ah! bájos szökevény, - oly hirtelen eltűnt! Azt hittem a menyországba repült. De én követem, s a maga kedvéért szívesen hallgatom a phaserák zenéjét még akkor is, ha Wagner-stylusban vannak instrumentálva!«

Igy izetlenkedett a nemes báró arra, mialatt a szenvedő Margitot arra kényszerítette, hogy vele tánczoljon tovább. Addig ostromolta, s az öreg kasznár addig támogatta, míg Margit csaknem félholtan újra felállt, hogy egy tánczó gépet legyen gyűlölt tánczosa kezében.

S a mint már vitte Viktor Margitot (a ki által ő csak Clarisset akarta féltékennyé tenni,) utközben diadalmas arczczal gondolta ki: »És most megcsókolom! A Clarisse szemeláttára fogom megcsókolni!« s ezzel csakhamar belekeveredtek a keringőbe, - s az öreg kasznár is magával huzta feleségét, hogy menjenek ők is a tánczterembe, és vigadjanak ők is.

Az idő már éjfél felé járt, s közeledett a percz, mely a jegyváltásra volt kitűzve. (Adél grófné a szellemórákat kiválón szerette!)

De a tiszteletes ur nem akart a jegyváltáson jelen lenni, és bucsu nélkül indult távozásra.

Csak Ugrik Alfréd Elemér vette észre, s mivel vele előbb egy beszélgetést abba szakított, most utána futott, hogy a megszakított beszélgetést befejezze.

»Azt mondja a tiszteletes ur, hogy Margit Oszkár mellett a legjobb helyen van?« - kérde Ugrik bámész szemekkel.

»Azt.«

»Talán bizony távozni készül a tiszteletes ur?«

»Nincs különben az idő későre jár.«

»De eltávozni korán van még. Nem várja be a jegyváltást?«

»Lehetetlen!«

»De még egy szóra. - Adjon kérem felvilágosítást előbbi szavai felől.«

»Most nem adhatok. Jó éjszakát.« És elment.

Ugrik Elemér Alfréd ravasz és buta képpel állt meg, és bámulta a maga árnyékát sokáig. Aztán, mivel valami eredményre mégis jutott, ekként kiáltott fel: (persze hogy csak gondolatában) »Hogy itt valami conspiratio lappang az bizonyos! Minden arcz rejtélyes. Szégyeld magad Rigó, hogy még mit se tudsz! Bizony csak egy ostoba paraszt politikus vagy te, s oda se szagolhatsz az uri diplomájához! De Oszkár jó Somkövyvel. Ezeket kihallgatom!«

És csakugyan Oszkár jött Somkövyvel, de a fergeteg nem jó sötétebb arczzal mint jött Oszkár, és a fergetegnek sem lehetnek öldöklőbb villámai, mint volt az Oszkár tekintete.

Az egész napi kinos, és emberfeletti erőt igényelt önlelküzdés most már lerázta minden fékét, s olyan lett mint a gátjait tullépő folyam, melynek már ellent nem állhat semmi.

Ugrik Alfréd Elemér mikor Oszkárt meglátta, nem csak azért bujt el, mivel hallgatódzni akart, hanem elbujt volna akkor is ha nem akart volna hallgatódzni, - mert Oszkárral ilyen állapotban találkozni (noha nem vétett ellene semmit,) nem volt semmi bátorsága. Eszébe jutott minden rémes história, s e perczen el lehetett volna hitetni vele azt, hogy nem Oszkár az a kit lát, hanem egy ketreczéből kiszabadult vad oroszlán, a ki ketreczéből egyenesen a publikum közé ugrik.

Somkövy a mint követte Oszkárt, hozzá tapadt egész testével mint egy paizs, de Oszkár minden áron el akarta dobni ezt a paizst magától. A mindig oly szelid, oly nemes és szenvedő arczu ifju, most olyan volt mint egy vérengző katona, a ki a csata közepén megittasodva a vértől nem lát nem hall, s csak azért keres embert, hogy megölje.

És hosszú órák szenvedései után egy percz, egy őrizetlen pillanat alatt vált ilyenné.

Még Clarisse mellett állt, még beszélt vele, még válaszolt szavaira, de egyszerre csak nem válaszolt többé, arcza elsötétült, semeit merően egy pontra szögezte, tompa nyugalom állt be rajta mint a tűzhegy kitörése előtt, s aztán egy ijesztő mozdulattal elfutott Clarisse oldala mellől; Somkövy, a ki már előbb észrevette rajta e változást, gyorsan utána sietett, s így érték abba a szobába ahol Ugrik monologizált.

Somkövy kérve, könyörögve, parancsolva, fenytve (ily pillanatokban mindez oly sajátzerűleg tud összevegyülni egy hangban) kiáltá Oszkára:

»Türtőzd magad Oszkár! elárulsz mindent!«

Oszkár keble zilált, hangja rekedt volt, öklei görcsösen szorultak össze, és fejét magasra fölvetve válaszolá:

»Nincs többé mit titkolnom! Ő is csak olyan, mint a többi! Hiu tetszelgő test! Törékeny cifra váza! Hitvány portéka, - a s s z o n y.«

Szólt és dühös gyűlöletében ajkait harapta; szenvedélye a szerelem féltés paroxismusának netovábbja volt. És Somkövy ezt hideg észszel nézte, s látta, hogy ha még néhány perczig így tart, el van veszve minden.

»Ne légy igazságtalan Oszkár! gondold meg helyzetedet.«

»Nincs mit meggondolnom! Kértem ne jöjjön el. Eljött és mulat. A más karján tánczol. Más által hagyja ölelni derekát. Más szívja be lehelletét. Szeme más arczával telik meg. Szive más vérenek villanyára melegszik. Ő a másé, nem az enyém! Gyűlölöm őt! gyűlölöm magamat!«

»Őrült szerelmes vagy! Hát te nem éppen így tánczoltál Clarissel egész este?«

»Az más, én nem szeretem Clarisst.«

»S hogy tudod, hogy ő nem gyűlöli-e azt a kivel tánczol?«

»Látom!«

»Mit látsz?«

»Látom, hogy nem az a minek képzeltem.«

»Azt kívánod tőle, hogy durva, goromba legyen mindenkivel?«

»Tegyen a mit akar!«

»Oszkár! férfi vagy? Én lejövök miattad. Ügyedet magamévá teszem! Ki akarlak ragadni atyád undok hálójából, - és te most örült szeszélylyel elrontasz mindent?»

»Én rontom el? ha ha ha!»

»Margit tiszta, nemes leány, méltó hozzád!

»Hazudsz! nézd hogy lebeg azzal a nyomorulttal.«

»Jer a kertbe, szabad levegőre!»

»Egy hitvány szabó modell! - Hah! most megcsókolta! Eressz megölöm!»

Somkövy minden erejével átkarolta Oszkárt, és vonszolta kifelé. De nem tudott birni az Oszkár erejével.

Erre a jelenetre kiugrott Ugrik is, és esze nélkül kiabált segítségért.

»Oszkár! eszmélj! az istenért eszmélj!» könyörgött Somkövy, ki már egészen össze volt zilálva a dulakodástól. És a sors szándékosan úgy intézte, hogy Viktor, a ki ostoba szeszélyből elkövette azt, hogy Clarisse szemeláttára (de szerencsétlenségre Oszkár is meglátta) megcsókolta tánczközben a semmit sem gyanító Margit ártatlan homlokát, - most mint a ki legjobban végezte dolgát, sebes léptekkel közeledett Oszkár felé, a ki mikor meglátta Viktort közeledni, csak felordított: »Nézd még ide jön!» - és ezzel egy pillanat alatt lerázva magáról Somkövyt, rémitő ugrással Viktor előtt termett, s előbb keztyűjét, aztán zsebkendőjét vágta Viktor arczába, végül még öklével is megütötte.

Viktor a váratlan támadásra először kővé vált, de a másik perczben tigrisként rohant Oszkárra, s ha a teremből a zajra be nem rohan Rózsay, Frigyes és még mások, s ha rögtön közbe nem vetik magukat, akkor Oszkár talán kezeivel fojtotta volna meg Viktort.

»Elégtételt!» hörögte Viktor, s tombolt mint egy örült.

»Halált! Halált!» kiáltá Oszkár, s folyvást farkas szemet nézett vele.

»Zárjátok be az ajtókat!» kiabálta Rózsay. És hirtelen bezártak minden ajtót.

»Ki kezdte a botrányt?» kérde Frigyes, és ő is sápadt volt mint a fal.

»Itt többé nincs helye a magyarázatoknak!» dörgé Somkövy, és kiegyenesedett, mint egy büszke római.

Rózsay csak jajgatott, s futkosott fel s alá. »Oh! oh! siessetek a vendégek közé, nyugtassátok meg őket! mondjátok semmi baj sincs!»

Még most is a vendégei jártak eszében.

A zajra a bálteremben egyszerre tolongás támadt. A cigányok huzták ugyan láb alá, de azt a mi a láb felett van, az emberek orrát egyszerre csak megcsapta a botrány szaga, és ez egy pillanatra megállította a lábakat. Mindenki az ajtók felé bámult, melyek hirtelen becsukódtak, s a vendégek közt mint egy tábori jelszó, szájról-szájra járt e kérdés: mi történt? A vénebb dámák majd ideggörcsöt kaptak a kíváncsiságtól. De választ senki sem adhatott. A zavar eljutott Adél grófnéhez is, a ki éppen cerclet tartott, és magyarázta a főrangú dámáknak, hogy mily sokáig küzdött ő magával míg e házasságba beleegyezett. De a fiatalok annyira szeretik egymást, hogy anyai kötelességének tartotta mindentől eltekinteni, a mi a szivbeli frigynek utjában áll, és a világi szabályok fölé emelni a szivnek törvényeit. Persze mindenki helyeselte Adél grófné nemes önmehtagadását, és senki ajkáról nem történt czélzás Rózsay millióira, sőt akadtak demokrata szellemi hölgyek, a kik Adél grófné előtt kijelenték hogy hasonló helyzetben ők is éppen így cselekedtek volna. De a mint a zavar, mint a forgószelel a fergeteg előtt magával hordva a vihar szagát, Adél grófnéhez ért, a grófné finom idegei azonnal többet

éreztek meg, mint a naiv publikum, és első kérdése az volt: hol van Clarisse? Megmutatták neki Clarisset, a ki izgatottan állt egy fali tükör előtt, és hajékét igazgatta. Nem messze tőle Margit állott apja és anyja közt, és szemeit törölte mintha sirna. Adél grófné rosszat sejtett, de - mert nagy színésznő volt, - most mutatta a legjobb kedvet, s kaczagva kérdé, hogy talán valamelyik ügyetlen falusi gavallér elbukott a táncosnőjével, s az okozza a tolongást? vagy talán komolyan megütötte magát valaki?, s ijedt részvéttel nézett szét, - de mindig úgy, mintha más baj nem is történhetett volna. Többen azonban a tánczó ifjúságból referáltak a grófnénak a szárnyas ajtók gyors becsapásáról, s ebből azt következtették, hogy a baj nem a táncosok közt esett meg, hanem a mellék szobában, a hová előbb látták bemenni Viktor bárót, aztán utána sietni Rózsay Félixet, Frigyes grófot és még többeket. Adél grófné nem tett kérdést Oszkáról, mert tudta, hogy Oszkár is ott van. Szörnyű kinokat állt ki, s alig tudta tettetni azt, hogy semmi sem nyugtalanítja. Szerette volna saját haját megtépni, hogy elbizta magát, és félrevonult fecsegni a legválságosabb pillanatokban. De azért csak élczelt és mosolygott, s hirtelen Clarissehez futva, segített neki hajékét igazítani, mialatt fülébe sugta: »Téged sértett meg Oszkár?« Clarisse haragtól és féltékenységtől lázasán felelé: »Nem Oszkár, hanem Viktor.« Ez a válsz nagyon megnyugtató lett volna Adél grófnéra, ha tudott volna bizni. De neki rossz sejtelmei voltak, s szíve hangosan dobogott mikor a szárnyas ajtók újra megnyíltak és kilépett Somkövy feltűnő komor arczzal, vele Frigyes erőltetett mosolylyal, és köztük Viktor holt halaványan, lesütött szemekkel. S a mint Viktor kilépett a mellékszobából, nem vegyült el a vendégség közé, hanem hirtelen eltávozott a bálteremből. Frigyes erőltetett vidámsággal és célzatos nagy hangon, hogy no csak az hallja a kinek mondja, emlité, hogy Oszkár hirtelen rosszul lett, de már nincs semmi baja. Nemsokára ő is tovább fog táncolni. Hát csak mulassunk tovább! - És mivel a cigány azalatt folyvást huzta, nemsokára a vendégség megint egy forgó öv lett, mely a nagy báltermet bekerítette. Frigyes Adél grófnét kereste föl, s csak annyit mondott, a mennyit előbb, de Adél grófné leolvasta arczáról, hogy nem mond igazat. De nem akart bizalmaszkodni Frigyesseel, mert nem akarta, hogy észrevegyék kétkedését. Alig tért azonban minden a rendes kerékvágásba, sietett Frigyeshez, a ki már tudta, hogy Adél miért jó, s mielőtt kérdeztetett volna, felelé: »Botrány történt. Oszkár arczul ütötte Viktort.« Adél megkövült, s hebegve kérdé: »De azért a jegyváltás megtörténhetik?« Frigyes vállat vont és tovább ment.

Ezalatt a mellékszobában Rózsay, a ki miután Somkövytől megtudta a botrány lefolyását, mindenkit kiküldött, egyedül maradt lihegő fiával, a ki ledobta magát egy székre, és dühének deliriumában folyvást gunyosan mosolygott, mert kéjelgett azon a mit tett, éppen mint Stuart Mária a kerti jelenet után.

Rózsay sokáig nem tudta, hogyan közeledjék fiához. Járt fel-alá, szitkozódott, dobált mindent a mi a keze ügyébe esett, aztán végre kihuzta zsebéből azt az írást melyet a kasznár adott neki, s ebből merítve erőt az elhatározásra, a legkomolyabb positurában állt Oszkár elé, a ki azonban rá sem nézett, csak mosolygott gunyosan, és lihegett.

»Szerencsétlen fiu, mit tettél?« kiáltá aztán nagy pathoszzsal. »És mindezt egy leányért! - És ha tudnád milyen leányért? Szégyeld magad, hogy ilyen szeles és számár vagy. No nézd, én ezt a leányt megvettem a tulajdon apjától néhány rongyos ezresért a te számadra - szeretőnek!«

»Ah! - te vén kerítő!« felelé Oszkár és felkaczagott.

»Én csak a botrányt akartam kikerülni, mert tudtam, hogy eszed nélkül jársz utána.«

»Hát tudtad? azt is tudtad, hogy szerettem?«

»Fölttettem rólad, mert ismertelek.«

»És nem hazudsz szokásod szerint?«

»Kikérem, hogy így beszélj velem! - de ha nem hiszed, hát nézz ide, itt az írás róla. Olvasd.«

Oszkár lázasan ragadta ki apja kezéből az írást, és mialatt olvasta, mindkét halántékán lüktetett a vér. Mikor elolvasta visszadobta.

»Ugy van ugy! - Elég hogy az apja vére van benne! De azért még sem hiszem! - A te hazugságod még nagyobb mint az ő gonoszsága.«

»Hát meg akarsz győződni róla?«

»Meg!«

»Akkor légy holnap estve a kerti pavillonban. Ő el fog jönni.«

»Ott leszek. De ő is legyen ott. - Óh! mily gyönyör lesz szemébe mondani! - megvetni, meg-alázni.«

»Csinálj vele a mit akarsz. De ha ma estve az ő jelenlétében jegyet váltasz Clarisseszal, és ő holnap mégis el fog jönni, annál világosabban meggyőződhetsz majd jelleméről.«

»Igazad van! Hát hol vannak a gyűrűk? Hamar csödütsétek ide a világot! - Most jó kedvemben vagyok! most megteszem. Siessetek!«

Rózsay futott esze nélkül Adél grófnőhöz, és arcza sugárzott.

»Diadal! suttoág. Hamar rendezzük a jegyváltást.«

Adél grófné a nyakába borult Rózsaynak, s érzékenyen ölelgette őt.

Clarisse is kapott az alkalmon, hogy Viktornak visszaadhassa a tromfot az előbbi sotiseért, és olyan izgatottsággal készült a jegyváltáshoz, mintha igazán szerette volna Oszkárt.

Oszkár pedig egyedül maradván, felállt, rendbe szedte magát. A gunyos mosoly eltűnt ajkáról, s tompán és sötéten morogta:

»Tehát van czélom élni - h o l n a p i g !«

Ezzel el volt döntve. S Oszkár nyugodt lett, mintha semmi sem történt volna. A zene elnémult, az egész társaság a szalonokba vonult. Clarisset szembe állíták Oszkárral, s a főispán jeles beszédet tartott e házasság felett. Az egész társaság zajosan éljenzett mikor a gyűrűket a mátkapár ujjaira huzzák. Csak is egy gyöngye sikoltás hangzott, s Margit ájult el az anyja ölébe. Mi az? kérdé néhány ember, és Ugrik Elemér Alfréd felelé rá könnyező szemekkel: »Semmi! csak egy kis lány szíve akar megrepedni!« - A társaság ez alatt folyvást éljenzett és gratulált! - És az egész kastély fényben és örömben uszott! Adél grófné büszke volt diadalára, s elfeledett mindent. S a társaság csak hajnalban oszlott széjjel.

A bökkenő.

Mig a jegyváltási öröm tartott, és a mig nemcsak a fényesen kivilágított termék, hanem az arcok is valamennyien ragyogtak, mindaddig sem Adél grófné sem Rózsay Félix előtt nem tűnt föl oly borzalmasnak az a sötét árnyék, mely a Viktor és Oszkár közt lefolyt botrány óta megjelent, és nem akart eltűnni többé. A vidám zaj, s a rég óhajtott látvány, hogy Oszkár és Clarisse jegyet váltanak egymással, mámorossá tette őket, és úgy érezték, hogy ha ez a nehéz feladat sikerült nekik, akkor sikerülni fog az is, hogy az Oszkár és Viktor közt támadt viszályt kiegyenlítsék. Hisz az egész játék alatt megszokták már az embereket úgy mint érzéseiket pusztá eszköznek tekinteni. És mióta Rózsaynak sikerült becsületet vásárolni pénzért, azóta nem tekintette a becsületbeli ügyeket oly kényeseknek, hogy bármily körülmény közt ne vélt volna mentő eszközt találni a pénzben. Így tartott ez hajnalig, mig csak az utolsó lámpát ki nem oltották, s mig az utolsó vendég el nem ment. De mikor ez megtörtént, és a kastélybeliek megint csak magukra maradtak, és látták már derengeni a hajnali fényt is, és nem sokára a fölkelő napnak világossága mellett tekintettek szét maguk körül: akkor egyszerre csak oly furcsa érzés fogta el őket, hogy szinte fázni kezdtek tőle. Érezték, hogy a nappali világosság mellett egészen más szemekkel nézik azt, a mit az éjjeli világítás kápráztató fénye mellett láttak. És mert más szemekkel nézték, tehát másképen is látták. És most folyton nagyobbodva lépett előtérbe az a sötét árnyék, melyet a mámor perczeiben alig vettek észre. És minél közelebből nézték, annál jobban megijedtek tőle.

Adél grófné, fáradt lévén és kimerült, hálótermébe vonult ugyan a hajnali órák felé, - de mikor egyedül volt, kinzó víziók lepték meg, és érezte, hogy szemére nem jöhet álom. Nincs gyötrőbb, mint a kifáradt idegek izgatottsága. A lélek ilyenkor folytonos elkábulás és folytonos följedés közt hányódik, és pihenni sehol sem tud. Mint galamb kit az ölyv üz, úgy repdes a gondolat, úgy repdes az érzés, s nem tud menekülni.

A jegyváltás megtörtént. Az akadályok a legnagyobb erélylyel és erőfeszítéssel legyőzettek; s most ime új akadály merült fel, és ez sokkal kényesebb, sokkal válságosabb az előbbinél. Adél grófné sokat hallott a férfiak közti lovagias ügyekről, sok párbaj részleteibe volt beavatva, de olyan esetre, hogy két gentleman egymást arczul üsse, nem emlékezett. És úgy tűnt föl neki, hogy ez nagyobb sértés minden egyéb sértésnél, és hogy a férfiak az ilyen sértés után csak a halálban találnak engesztelést. Halál! borzasztó fogalom az élet örömeinek közepette, mikor is az ember egészen megfélekedzik a halálról. Adél grófné úgy érezte, mintha az ágy selyem takarói közt kigyó feküdne mellette az ágyban. És rémülten szökött ki ágyából, és nem tudott oda vissza feküdni többé. A kereveten hánykolódott azután sokáig, és gyakran úgy rémlett neki mintha Táray grófnak gunyos kacaját hallaná. Ah! mit nem adott volna egy órai álomért! - s nem tudott elaludni.

Adél grófné pihenésénél azonban nem kevésbé volt izgatott és álmatlan a Clarisse pihenése.

Az ő lelke is egészen föl volt zaklatva az éjjeli események által. Pedig arról a mi Viktor és Oszkár közt történt, még nem tudott semmit.

Amennyire gyűlölte Viktort Clarisse, mikor látta, hogy Viktor homlokon csókolta Margitot, s amennyire jól esett féltékenységének, hogy kitölthette bosszuját Viktoron, mikor Oszkárral jegyet váltott: annyira megváltozott Clarisse érzése Viktor iránt a jegyváltás óta, s a mit eddig csak játéknak vélt most egyszerre nagyon komoly színben látta.

Viktor már a jegyváltás előtt eltűnt, s nem mutatta magát többé. S ez idő óta Clarisse folyvást Viktorral foglalkozott. A szerelem delejességével megérezte, hogy Viktornak valami nagy bánata van, és ez a sejtelem Clarisset is bánatossá tette. S ki előbb a féltés gyűlöletével vádolta

be saját szíve előtt Viktort, most egyszerre csak mindenben menteni kezdte, és önmagát ítélte el. Clarisse a jegyváltás előtt lehetségesnek érezte a házasságot Oszkárral, de a jegyváltás óta ez mindig nagyobb lehetetlenségnek tűnt föl előtte. Életében először foglalkozott komolyan önmagával, és életében először ijedt meg önmagától. Nem tudott elaludni, és úgy érezte, hogy felébredt.

A kastélybeliek közül a bál után csak Frigyes aludt jól; de nem soká aludhatott. Már 7 óra felé kopogott ajtaján Viktor, és addig kopogott, míg Frigyes belátta, hogy e kopogás nem fog megszűnni míg csak ajtót nem nyit, s azt is, hogy e kopogás mellett neki tovább aludni lehetetlen. A mint szemeit kinyitotta, és constatálta önmaga előtt, hogy ébren van (elismervén azt is, hogy rettenetes álmos,) azonnal tudta, hogy a kiméletlen kopogó senki más, mint Viktor. »Jó jó!« ordított dühösen. »Hallom!« aztán mielőtt kinyitotta volna az ajtót, még egy nagyot nyújtózott, és elgondolta, hogy milyen boldog volna ő, ha ő lehetne az a macska, a ki Mahomet próféta talárján aludt el, s a kit a próféta véteknek tartott felköltetni, s hogy föl ne költse, levágta talárjáról azt a részt, melyen a macska feküdt, és úgy ment el csonka talárral a - hegyhez. Boldog macska! - sóhajtott egy szörnyű ásitás alakjában, s aztán álmotól bódultan felszedelődzkodott, és kinyitotta az ajtót. A kinyitott ajtón Viktor lépett be, de olyan arczczal, hogy Frigyes szeméből rögtön kiment minden álom, s úgy felébredt mintha már 12 órát aludt volna.

Viktor nem köszönt, s nem ült le. Csak járt fel-alá. Frigyes meg volt győződve, hogy így járkált fel alá egész éjjel. És a mint Viktorra nézett ő maga is meg volt hatva. Mert hát a becsület és lovagiasság iránt Frigyesnek is teljesen ép érzéke volt:

»Én e házban nem maradhatok tovább - szólt végre Viktor egészen elváltozott hangon, - de addig nem mehettem el míg veled nem végeztem.«

»Hová akarsz menni?«

»Magam sem tudom. De érzem, hogy e házban nem maradhatok. Nem lehetek vendége annak, a kinek hát meg akarom ölni.«

»Ez természetes, de azért nem szükségszerű. Meg kell gondolnod, hogy a párbaj nem történhetik meg botrány nélkül, ha rögtön eltávozol. Mert így az öreg Rózsay folyvást ügyelni fog fiára, s képes lesz minden eszközzel megakadályozni a párbajt. Ismerem őt. Ismerem az e fajta embereket.«

»De hát maradhatok-e itt? íteld meg!«

»Én azt hiszem jobb lesz ha maradsz. Tudod, hogy tárgyalnunk kell az ügyet. Folytonos összeköttetésben kell állanunk veled. Ha távol vagy, ez nagyon meg van nehezítve, s fel-tűnővé válik. Itt a fődolog úgy is az, hogy a párbaj megtörténjék. A mi addig történik, egészen másodrendű. Értem, hogy neked az itt maradás nagyon kinos; de mégis azt tanácslom, hogy maradj. Az iránt nyugodt lehetsz, hogy Oszkárral a párbajig találkozni nem fogsz. Nem szükséges, hogy szobádból kijöjj. Oszkár nem is fogja tudni, hogy itt vagy. És ha netalán a párbaj már holnap csakugy történhetik meg, hogy úgy Rózsayval mint az asszonyokkal elhitjük, hogy ügyeteket kiegyenlítettük, akkor föltétlenül szükséges, hogy itt maradj. És ha el is mennél, akkor is el kellene jönnöd, hogy búcsút végy a nőktől. Azért minden tekintetben jobb ha itt maradsz.«

»Clarissenak már irtam, - s Adéltól nem akarok elbúcsúzni.«

»Claríssenak irtál? s megírtad neki a mi történet?«

»Abból a mit irtam megértheti. Mire leveletem elolvassa, én már nem akarok e házban lenni.«

»Félek, hogy utánad megy, s még nagyobb botrány lesz belőle.«

Viktor sötét gúnynyal kaczagott fel.

»Utánam jő? ne félj tőle. - Ő már Oszkár menyasszonya. Ő és Adél együtt fognak imádkozni az Oszkár életéért.«

»Nos! ha így vagy meggyőződve, akkor miért irtál neki?«

Viktor lesütötte szemét, zavartan állt, s aztán tompán morogta:

»Mert szeretem.«

Frigyes nem tehetett e válasza semmi megjegyzést, mert ajtóján újra kopogás hangzott: »Ki az?« kérde Frigyes, boszankodva, hogy valaki megint háborgatja. De kívülről nem jött válasz, csak új kopogás.

Frigyes nem volt felöltözve, s Viktort kérte meg, hogy nézze meg ki van az ajtó előtt?

Viktor fölnyitá az ajtót, s halottsárga arcza egyszerre lángvörös lett.

Mert Clarisse állt az ajtó előtt, - gyorsan magára szedett pongyolában, s kezében a Victor levelével. Arcza halavány volt s ajkai remegtek és szeme könnyezett.

»Clarisse ön itt?« kérde meglepett hangon Viktor, és zavarában épp úgy állt mint az ajtófélfá, melyhez hirtelen odatámaszkodott. Láta Clarisse kezében a levelet, melyet rövid idő előtt ő irt neki, de most ha fejét vették volna akkor sem tudta volna megmondani, hogy mit irt abban a levélben. Csak azt sejtette, hogy olyat irt, a mit csak arra számítva irhatott meg Clarissenek, hogy nem fog vele találkozni soha többé. S azt hitte, hogy Clarisse későn fog kelni, s csak ha felkelt, akkor fogja elolvasni Viktor levelét, és akkor Viktor már nem lesz a kastélyban, s Clarisse nem fogja őt feltalálni. Ilyen számításra volt építve a levél, és ez a számítás most egyszerre keresztül van huzva. Clarisse előtte áll, s a levél felbontva ott van a kezében. Most már nem lehet eltagadni azt a mit a levélből Clarisse kitalálhat. Zavarában Viktor csak a levelet nézte Clarisse kezében, s azt sem vette észre, hogy a Clarisse ujján nincs már az a gyűrű, melyet az éjjel huztak arra, hogy eljegyezzék vele Oszkár menyasszonyának.

»Mióta szobámba tértem, nem aludtam semmit. Éreztem, hogy valami borzasztó dolog történt a mit nekem nem mondtak meg. Hallottam mikor meghagyta komornámnak, hogy levelét adja nekem át, mihelyt felébredek. Rögtön becsengettem a komornát és levelét elolvastam. Nem tudom hogyan öltöztem fel, nem tudom ki mondta meg nekem, hogy ön itt van Frigyesnél. Így jöttem ide, mert beszélni akartam önnel. Tudni akarok mindent!«

Clarisse félig suttogva beszélt; Frigyes csak azt tudta megítélni, hogy női hangot hall, de nem ismert a Clarisse hangjára. Hirtelen magára vett egy felöltőt, s az ajtó felé ment. A mint meglátta Viktort és Clarisset egymással szemben állni, elkomolyodott. A frivolitás kialudt szívében, és fölcsillant a valódi érzések nemessége. »Lám! ezek egymást mégis igazán szeretik!« - És nem fojthatta el a szégyen érzetet, hogy mindazokban a mik eddig történtek ő is részes volt. De hát mit ér mindez? Elkésett! - Már azon a mi megtörtént nem lehet segíteni. Rosz a nevelés. »Csak meghalni tudunk hiba nélkül, de élni nem!« Morogta, és visszavonult, - hagyta Clarisset és Viktort az ajtó előtt, hogy magukat egymás előtt kibeszéljék, és gondolkozott a párbaj feltételeiről. Az egyik valószínűleg halva marad.

»Már mindent tud!« szólt akadozó hangon Viktor. »Ön az Oszkár menyasszonya, és én a ki azt hittem, hogy ebbe bele fogok nyugodni, most érzem, hogy nem tudok belenyugodni. Ezért távozom innen. És nem akartam találkozni önnel, mert egész éjjel Oszkárral láttam önt mulatni. Azt hiszem ezeket irtam meg önnek, - s ezeket most szóval is bevallhatom.«

»Ezeket is megírta, de irt mást is. Azt is írta hogy akár marad életben akár nem, ön többé velem nem találkozhatnak soha. Mert ha ön maradna életben anyám sohasem tudná megbocsátani önnek, hogy megfosztotta őt milliomos vejétől. Mit jelentenek e szavak? tudni akarok mindent.«

Viktor lesüté szemeit, és nem felelt semmit. Clariss merőn vizsgálta Viktort, és szemei lázasan lobogtak. Aztán olyan hangon, mint mikor a delejes alvók valami rémes dolgot jósolnak, így folytatá:

»Ha ön nem válaszol, akkor megadom én a választ. Önök Oszkárral vivni fognak. Vivni fognak életre-halálra. Oszkár meglátta ugyanazt a mit én megláttam. Meglátta mikor ön, a kit én szeretek, megcsókolta azt a leányt a kit Oszkár szeret. És ha én, a ki szerettem önt, tudtam önt gyűlölni ezért, mennyivel jobban gyűlölhette önt ezért Oszkár, a ki önt sohasem szerette. Önök találkoztak a jelenet után, mert hisz Oszkár örülten futott el oldalomtól. Most már minden tisztán és világosan áll előttem. És önök halálosan megsértették egymást, és most nem gondolnak másra csak a halálra. Ugy-e így van? tagadja hát hogy nem így van!«

Viktor nem tagadta. De nem tudott a Clarisse szemébe tekinteni. Ekkorára Frigyes is felkészült legalább annyira, hogy megjelenhetett egy nő szeme előtt, és sietve beavatkozott. »Az istenre kérlek Clarisse, távozz el innen!« - meg találna látni valaki, és félre magyarázhatná!« - »Mit törődöm én a magyarázatokkal!« kiáltá Clarisse daczosan, s nem mozdult. »De hát mit akarsz itt?« »Mit tudom én? - sohajtá Clarisse. Olyan vagyok mint egy örült!« És sirni kezdett. Frigyes belátta, hogy ily hangon nem beszélhet Clarisseszal és vigasztalni kezdte. Biztosította arról, hogy semmi baj sem lesz. Szidta Viktort mint szeles bolondot, s jót állt arról, hogy ő fogja eligazítani a dolgot. Csak Clarisse is okos legyen, és el ne rontsa. Clarisse nem akart távozni, vagy csak azzal a feltétellel, hogy Viktort látni fogja még, és Viktor nem fog a kastélyból eltávozni. Frigyes csaknem becsületszávára fogadta, hogy így lesz. És ekkor Clarisse nagyobb kitörés nélkül, melytől pedig alig tudta visszatartani magát, szobájába vonult, és egyedül maradván sirt hangosan és keservesen.

Viktor, a ki az izgatottságtól már úgy is el volt csigázva, Clarisse távozása után ledobta magát egy karszékbe, és sokáig nem tudott hangot adni. Frigyes leverten folytatta öltözködését, melyhez ezuttal inasát be sem szőlította, hanem maga szolgált fel magát, mintha inasa sem lett volna. De azért nem csapta el inasát, mint Diógenes, a ki poharát eldobta mint fölöslegest, mikor azt látta, hogy valaki a tenyeréből ivott. Végre, mikor már a nyakkendőjét kezdte kötégetni, akkor fordult a tükörtől Viktor felé, s így szólt: »Hány órákor akarod, hogy Oszkárt fölkeressem?«

Viktor fölrezzent; Oszkár nevére fölujult minden gyűlölete és bosszúsága, és a dühtől fátyolozott hangon válaszolá: »Azonnal!«

»Jó,« - mondá Frigyes, és látszott rajta, hogy töri a fejét valamin. De nem az eljárási módok felett gondolkozott ő, mert hisz neki az eféle dolgokban nagy gyakorlata volt, hanem - miután tegnap csak futólag és felületesen ismerte meg az esetet, - szeretett volna bővebb felvilágosításokat nyerni, hogy eljárásában minden teendő iránt tisztában lehessen. De feszélyezve volt Viktorhoz kérdéseket intézni, mert érezte, hogy ilyen sebhez hozzá érni, a legnagyobb fájdalmat okozza. Viktor azonban megsejtette Frigyes tünődését, és segített rajta.

»Az esetet tudod.« - Szólt Viktor közbe-közbe ajkait harapva. »Én neked utasításokat nem adok. Te egészen a magad belátása szerint intézkedel. Te magad legjobban fogod tudni mily keretben mozoghatsz, s mi az a határ melyen túl nem léphetsz. Bocsánatkérési, vagy más békülési kísérletekbe nem egyezem bele. Ha tudsz találni oly módot, hogy egyik félre a halál bizonyosan legyen, azt legjobban szeretném.«

Frigyes egészen elkészült öltözkékével, és arczáról a tünődő vonások is eltűnedezték.

»Az eset tehát az a mit én is tudok, - mondá határozott hangon. - A sértés kétségtelen. Enyhítő körülmények ez ideig előtted nem lebegnek. Te teljes elégtételt követelsz. És ügyedet én rád bízod. Ezzel a dolog miköztünk be van végezve. És egyelőre neked nincs más szereped, mint engedelmeskedni nekem. Az első a mit tőled kívánok az, a mit már előbb hangsúlyoztam, hogy a kastélyban maradj.«

Viktor gyanakodó arczczal tekintett Frigyesre.

»Mért kívánod ezt tőlem?«

»Érzésem sugja, hogy ez helyedben a leghelyesebb. Az elégtételt botrány nélkül kell elintéznünk!«

»És nem a legnagyobb botrány az, ha én a kastélyban maradok?«

»Nem mondom én, hogy az Oszkár társaságát keresd, és vele villásreggelizz, vele ebédelj!«

»Elég, hogy vele egy levegőt szivok.«

»Hát legalább csak azt tedd meg, hogy távozásodat, ha már mindenkép menni akarsz, nem teszed feltűnővé.«

»Ezt megigérem.«

»És a kastélytól messzire nem megy.«

»Csak a szomszéd faluba.«

Frigyes elgondolkozott, aztán lábával toppantva felkiáltott: »Ostoba helyzet!«

Viktor még Frigyes szobájában, küzdve magával, hogy a kastélyban maradjon vagy eltávozzék? (noha Frigyes csakhogy Clarisset távozásra bírassa, az előbb csaknem becsületszavával kötötte le, hogy Viktor a kastélyban fog maradni,) mikor egyszerre csak belépett a Frigyes szobájába Adél grófné, s utána Clarisse egészen kisirt szemekkel.

Adél grófné ingerült volt, és halavány mint a fal. Ő rajta is meglátszott a nagy benső izgalom, s látszott, hogy ő sem hunyta le szemét az éjjeli események óta. Innen volt, hogy szokatlanul korán kelt, s először is Clarisset kereste fel. A mint Clarissehez belépett, azonnal belátta, hogy Clarisse mindent tud, s ez annyira idegessé tette, hogy minden szó nélkül Frigyeshez futott. Clarisse utána.

Adél grófné a mint megjelent Frigyesnél, dorgáló hangon támadt a férfiakra.

»Mondtam ugy-e hogy a botránytól őrizzetek! Most megvan. - Koczkán áll minden!«

Frigyes pártját fogta Viktornak és fatalistikusan nyugalommal felelt:

»Mi nem okoztuk: most már ki nem térhetünk.«

Viktor szükségét érezte, hogy visszaadja Adélnek, a ki kész volt önző érdekeiért áruba bocsátani Clarisse szívét, - legalább részben a kölcsönt, s vad haraggal kiáltá: »Egyikünknek meg kell halni.« A mi alatt azt kellett érteni, hogy: a te szép terveidből pedig nem lesz semmi.

»Meg kell halni!« - kiáltá Adél, a ki érezte a fulánkot Viktor szavaiban. »Könnyű kimondani, könnyű meg is tenni. De melyik haljon meg?«

Clarisse a szenvedélytől és szerelemtől áradó hangon szólt közbe:

»Haljon meg Oszkár!«

Adél merőn nézett leányára, s megdöbbenve kérdé:

»De mi lesz akkor a házasságból?«

»Semmi! Ugy sem lesz belőle semmi! Én nem leszek Oszkár neje soha! Én Viktort szeretem. És most hogy az ő élete vesztélyben forog, nem tudok játékot üzni szerelmemből! Nem tudom alárendelni anyám nagyra vágyásának!« így kiáltott Clarisse, aztán Viktor keblére borulva könnyektől fuldokolva folytatá: »Érzem, hogy szeretlek! - Féltetek! Ha meghalsz én is utánad halok.«

Viktor átölelte Clarisset, és elérzékenyedve sóhajtá: »Oh Clariss!«

Frigyes, bár maga is meg volt hatva, de tudta, hogy ily helyzetben az érzélgés a legrosszabb tanácsadó, s érdes hangon szólt:

»Ne olvadozzatok! Itt a szenvedély csak ronthat. Bármilyen történjék, Clariss, anyádat compromittálnod nem szabad. A societást már harcra hívtuk. A gyűlölet harsogó gunykacajjává válnék, ha fiaskót csinálnánk.«

»Köszönöm, kedves Frigyes.« Rebegette Adél hálálkodó hangon, s nagy gráciával nyújtotta kezét Frigyesnek.

De Frigyes érdes hangja csak fokozta Clarisseban a szenvedélyt, s annál is inkább, mert Viktor még mindig ölelve tartotta őt:

»Mit nekem a gunykacaj! Én szeretek! Most látom, hogy mily rút, alávaló lett volna Oszkár nejevé lenni, mikor én Viktort szeretem!« Szólt Clarisse, és nagy szerelme, melyet oly soká lábbal taposott, csaknem örvénygővé tette.

»Csendesedjél. Elintézzük a dolgot.« Csendesíté Frigyes Clarissét, de mindhiába. Clarisse kétségbeesett hangon kiáltá:

»Nem igaz! Ők vivni fognak és Oszkár megöli Viktort. Az isten így fog megbüntetni minket!«

Frigyes kacaját erőltetett, de a kacaj sehogy sem sikerült neki. Ezen ő maga is dühbe jött, és haragosan kiáltott Clarissera:

»Bolond gyermek! Igazán pirulok. Felejtetted, hogy ki vagy?«

Adél grófné szintén sietett nagy eleganciával adni kifejezést indignatiojának:

»Valóban azt hittem eddig, hogy Clarisse az én leányom.«

Clarisse lesujtó pillantást vetett anyjára, és így fakadt ki:

»Én is azt hittem, de mindketten csalódtunk! Hiu, kaczer, nagyravágyó, bünös leány voltam eddig, azt hittem lehet játszani a szerelemmel; azt hittem a szív lehet silány eszköz. Most érzem, hogy csalódtam. Ha Viktor meghal, nincs számomra boldogság a világon!«

Viktor átszellemülve nézte Clarisset, és fájdalmasan sóhajtá:

»Oh Clariss! ha a halál küszöbén nem állanék, én is tudnék felelni szavaira!«

De már a Viktor ellágyulása komolyan felbőszítette Frigyeset.

»Hogyan! tán pityeregnél? Ha félsz a haláltól, megvívok én!«

Viktor érezte, hogy erőre van szüksége, és kiszakítva magát Clarisse karjaiból, így kiáltott:

»Elég! isten önökkel!« És azzal elrohant hátra sem nézve.

»Nem! nem eresztelek!« kiálta Clarisse kétségbeesve és Viktor után szaladt. De Frigyes megragadta kezét.

»Csitt! Ha nem akarsz élni, öld meg magad. Vonulj kolostorba ha tetszik; de míg a világban élsz addig nem szabad elárulnod, hogy gyáva kis lelkű vagy!«

Adél hasonló hangon támadt leányára:

»Ha méreg kell, itt hordom gyűrűmben. De ez az utolsó lépés. Ott még nem vagyunk.«

Frigyes nem engedte szóhoz jutni Clarisset:

»Eredj szobádba és sird ki magad! - de ne essél kétségbe. Bizzál bennünk.«

Clarisse megsemmisülve zokogott, és panaszos hangon ismételte:

»Mért nem születtem szegény paraszt leánynak!«

És elment szobájába, hogy sirjon. De nem tudta magát kisírni!

Adél grófné, egyedül maradván Frigyessel, mindenképen ki akarta fejezni, hogy mennyire megbizik ő Frigyesben, és mily sokat vár tőle, de Frigyes nem igen látszott bizni abban, hogy ő az Adél grófné nagy bizalmának meg tudjon felelni.

Adél esze mindig azon járt, hogy miként lehetne a dolgot úgy elintézni, hogy Adél terveire semmi hatással ne legyen az; Frigyes előtt pedig már nem lebegett más, minthogy botrány nélkül lehessen kilábolni belőle.

Teljes pessimismusát nem árulta ugyan el Adél előtt, mert bizonyos volt benne, hogy a dolgok fejlődése lassankint szét fogja tépni Adél grófné illúzióit is, de meglátszott az arcán, hogy nem a támadásra, hanem a visszavonulás fedezésére gondol. Adél grófné észrevette ezt, de nem árulta el, mert ő küzdeni akart a végsőig, és még mindig bizott abban, hogy ármánynyal és fufanggal jó irányt adhat a rossz fordulatnak. Ő még mindig azt hitte, hogy csak emberekkel van dolga, és nem gondolt arra, hogy a játékba a végzet is beleszólt már.

És e szerint akármilyen kérdést intézett Adél grófné Frigyeshez, akármily tanácsot kért tőle, a válasz sohasem lehetett sem biztató, sem kielégítő. Adél grófné nem akart más kibontakozást látni, mint azt, hogy Oszkár nőül vegye Clarisset. Frigyes pedig nem tudott más kibontakozást látni, minthogy Viktor agyonlője Oszkárt, vagy Oszkár lője agyon Viktort. Mert az emberek kaczagását csak egy szomorú catastrofa némithatja el, - és a blamage melybe eddig vakon belementek, csak vér által mosható le. És nagyon természetes, hogy mivel Frigyes oly dolgokra épített melyeknek szükségképp be kellett következniök, sokkal nyugodtabb volt mint Adél, a ki oly dolgokba bizott, melyek minden valószínűséggel ellentétben álltak. Voltak pillanatok, mikor ez Adél előtt is tisztán állott, és ilyenkor fejéhez kapott, és agyvelejének idegszárait érezte lepattogni öntudatáról. De a mint magához tért, annál nagyobb elszántsággal rohant tovább számításainak utvesztőjében. Csak előre menni! mindig előre! - ez a képtelen vágy hajtotta, ámbár maga sem tudta, hogy hova jut és mindig visszakerült oda a honnan elindult.

Mikor látta, hogy Frigyessel nem boldogul, az öreg Rózsához sietett, a ki már akkor szintén felkelt volt, és minden áron a fiával akart beszélni. De Oszkár nem eresztette magához.

Nem eresztett magához senkit csak Somkövyt, a ki a bál végezte óta folyvást mellette volt, de az egész idő alatt szótlantul. Oszkár a mint szobájába ért, az ablakhoz állt, fölhúzta a függönyt, és szétnyitotta a redőket. Ugy állt némán és mozdulatlanul órák hosszán át, mintha a hajnalt nézte volna. Az égen lassankint eloszladoztak az éjjeli párák, megjelentek a tűzcsíkok a keleti láthatáron, ezek mindég följebb haladtak az égen, s minél föllebb haladtak annál inkább elváltoztak. A tüznyelvekből lassankint rózsaszínű hullámok lettek, oldalt part gyanánt kékes és violaszínű szegélylyel, a szürke égbolt lassankint átlátszó azúr lett, és a hajnal-csillag halványodva tűnt el, míg végre kibújt a földből a vörös tányér, mely a világ teremtmése óta egyformán jó fel, és egyformán megy le, s melyet ugyan ilyennek látott Ábrahám, és egész

ókor, és minél feljebb ment a vörös tányér, annál kevésbbé nézhetett beléje a szem. - Mindez az Oszkár szeme előtt történt, - de Oszkár, habár tekintete erre volt irányozva, nem látott ezekből semmit. Somkövy egy karszékben ült, és szivarozott. Koronként a szivar kék füstjét bámulta, és ez így tartott késő reggelig. És mégis ők, a kik ily szótlanul voltak egymás mellett, jobban értették egymást, mintha minden gondolatukat megmagyarázták volna egymásnak. A szeretet a maga delejességével tisztábban látja a szívet a szivben, mint a szavak tükrében.

Nemes és erős lelkű jellemek csak addig izgatottak, míg a bizonytalanság előtt állanak.

Mihelyt a bizonyosság föllép, akár legyen az rossz, akár jó, mihelyt a végzet kényszerítő hatalmát érzik, hogy végrehajtsák azt a mit kikerülniük lehetetlen: onnan kezdve többé nem töprengenek, nem panaszkodnak, nem szitkozódhatnak, hanem teszik a mit tenni kell, és borzasztó nyugalommal várják a minek jönnie kell.

Hogy mit kellett volna tenni, vagy mit nem kellett volna tenni, hogy kikerültessék azt, a mit kikerülni célszerű lett volna? - Ki foglalkozik már ezzel, ha megtörtént a minek nem kellett volna megtörténnie? - És kivált ha valaki fatalista, és azt tartja, hogy mindannak a mi megtörtént, szükségképen kellett történnie.

Somkövy fatalista volt. De e mellett valódi gentleman is. Tisztán látta a becsületbeli tartozást, és nem riadt vissza a legszomorubb leszámolástól sem. De azért, ha olykor-olykor Oszkárra nézett, szíve mégis elcsavarodott. Ilyen nemes, ilyen jó, ilyen szép, ilyen mély kedélyű fiú, és ime ez volt róla megírva!

Nemsokára léptek hangzottak a folyosón. A léptek közeledtek, és már a mellékszobában voltak, Somkövy hirtelen felugrott, és kiment, nem annyira azért, hogy az érkezőt fogadja, mint inkább azért, hogy Oszkárhoz be ne eressze. Az érkező az öreg Rózsay volt, a ki úgy látszik aludt valamit, mert szemei dagadtak voltak az álmoságtól. De arcán az is meglátszott, hogy alvása kárba vesztetett, mert nagyon rossz álmai lehettek. És hogy megnyugvást szerezzen magának, mindenekelőtt fiát kereste fel, hogy jól kiveszekedje magát vele, noha az engedelmes jegyváltás után inkább elégedettnek kellett volna lenni vele. A mint az öreg Rózsay Somkövyt meglátta, vörös lett dühében mint a pipacs, mert Somkövyt tartotta minden baj okozójának, s elfelejtett neki köszönni. Somkövy sem köszönt, hanem megvető pillantással fogadta, és hideg nyugalommal bezárta maga mögött az ajtót.

»Oszkárhoz akarok bemenni!« kiáltá durván Rózsay.

»Oda nem mehetsz be. És ha be is mehetnél, nem tanácsolnám neked. Kiméld legalább most, ha eddig nem kímélted.«

»Nem fogadok el leczkét senkitől! - hanem én akarom megleckéztetni még egyszer azt a fiút, a ki eszeveszettül ön romlását okozza. De tudom, hogy nem a maga fejétől teszi. Tudom kik azok a kik szitják benne a daczot és a könnyelműséget. Te is egyike vagy ezeknek. Pedig megígérted, hogy nem izgatod ellenem. Most már legalább tudom mit tartsak szótartásodról. Írás nélkül ezentul nem hiszek neked.«

Ezeket oly sértő hangon, oly otromba arckifejezéssel káromta Rózsay, hogy Somkövy kedvet érzett a Rózsay saját kastélyában kidobni őt a fia szobájából. De nem vesztette el hidegvérét, és csak ennyit felelt: »Most már nincs helye többé semmiféle vitának. Kérlek viseld magad nyugodtan és férfiasan.«

»Eressz hát a fiamhoz.«

»Nem eresztelek, mert még jobban fölizgatnád. Azt hiszem te is be fogod látni, hogy a helyzet a lehető legkomolyabb.«

»Én nem látok be semmit. Én csak azt tudom, hogy semmiféle bolondságot nem fogok megengedni, inkább megbotozom.«

De már erre Somkövy minden türelmét és önuralmát elvesztette.

Fenyegetőleg előre lépett, villámló tekintettel nézett a Rózsay szeme közé, s így szólt: »Én pedig azt mondom neked, hogy ha valami pimaszságot akarsz elkövetni, én botozlak meg téged, ha kell minden cseléded szemeláttára. És ha azt hiszed, hogy nem tartom meg a szavamat, hát írást adok róla.«

E hang, de még inkább a Somkövy tekintete és jobb kezének határozott mozdulata annyira imponált az asszony természetű Rózsaynak, hogy hátra huzódott, és veszekedő kedve egyszeribe eltűnt. Kezdte érezni, hogy a helyzet csakugyan komoly, és tréfálni nem tanácsos. És panaszos, csaknem siránkozó hangon kiáltott fel: »De az mégis csak szörnyűség, hogy nem akarsz beereszteni engem a fiamhoz!«

»Most nem eresztelek be. Későbbben beszélhetsz vele. De most ne izgasd. Annak pedig a minek történnie kell, utjába ne állj, mert az meg fog történni akár akarod, akár nem. És minél inkább ellenzed, annál komolyabb következmények származhatnak belőle.«

Rózsay mindig nyugtalanabb lett, s mindinkább kétségbeesett.

A Somkövy arczáról oly dolgokat olvasott le, melyektől vérét fagyni érzé. És minél inkább érezte Somkövy erélyét, annál jobban érzé a saját tehetetlenségét. Képzelete mindinkább féket vesztett, és félelme szárnyakat adott balsejtelmeinek. Ilyen helyzetben találta őket Frigyes gróf, mikor ünnepélyes arcczal belépett hozzájuk.

»Adél grófné várakozik reád. Kérlek siess hozzá.« Szólt a belépő Frigyes, hogy Rózsayt távozásra bírja, és Somkövyvel egyedül maradjon.

»Megytek! megytek!« nyögdelte Rózsay, a ki Frigyes láttára még inkább elvesztette önuralmát. »A grófné okos és ravasz, megint fog valami kisegítő módot találni!« gondolta magában Rózsay, és indult. De mielőtt kiment volna, a gyávaság siránkozó hangján kérte Frigyeset, hogy ne csináljanak a dologból valami ostobaságot, mert ő nem fogja tűrni. Nem ismerik őt, hogy mire képes. Frigyes biztosította, hogy itt csak a szükséges felvilágosítások fognak megtörténni, s egyéb semmi. Rózsay teljesen nyugodt lehet.

Mikor Rózsay eltávozott, Somkövy nem várta be, hogy Frigyes szóljon, hanem ő szólt először.

»Tudom miért jön, - mondá, - de én már vártam. Oszkár engemet kért fel, hogy ügyeit képviseljem. Minden elégtételre kész.«

»El voltam készülve reá, s tudtam, hogy ez iránt nem lesz semmiféle nehézség. De tekintve a helyzetet, tekintve az éppen tegnap megtörtént jegyváltást, nem lehetne-e Oszkárt arra bírni, hogy enyhítő körülményeket engedne meg?«

»Én nem képzelem, hogyan lehetne a megtörtént dolgot enyhíteni?«

»Ah! sokféleképen. Ezzel azonban távolról sem akarok arra célozni, hogy a fegyveres elégtételtől eltérhetnénk. Mert hisz ebben az esetben bárminő enyhítő körülmények sőt még maga a bocsánat kérés sem hátrahatná el a fegyveres elégtételt. Ennek meg kell történnie. De a fegyveres elégtétel sokféle lehet. Mihelyt van módunk a sérelmet magyarázni, mindjárt válogathatunk a fegyvernemek, és a feltételek közt. Ha azonban az olyan sérelmet, mint a milyen a szóban forgó, nem magyarázhatjuk, akkor csak egy feltétel lehetséges, és ez a halálos elégtétel.«

»Félek, hogy nem marad más hátra.«

»Én nem félek tőle, mert ha így kell tenni, hát legyen. De nézetem szerint a segédnek még akkor is az enyhítő körülményeket kell keresnie, ha eleve úgy hiszi, hogy azokat nem fogja megtalálni. A kísérlet is valami, s a mi fő, szecundánsi kötelesség.«

»Legyen szíves világosan formulázni gondolatát.«

»Jobban szerettem volna, ha ön megértette volna formulázás nélkül is, mert az ilyen dolgokat formulázni kényes is, bajos is. Enyhítő körülmények alatt azt értem, ha például ön - és ehhez nem is kellene felhatalmazást kérni felétől, - arról volna meggyőződve, hogy Oszkár a sértést olyan lelki állapotában tette, melyben ő maga sem tudhatta mérlegelni, hogy az általa elkövetett sértésnek milyen jelentősége van. Bizonyos önkivületekben a szenvedély kényszeréből sokszor teszünk olyat, a mit hideg számítással meg nem tennénk. Egyszóval az iránt kellene tisztába jönnünk, hogy miként kvalifikáljuk a tegnapi sértést. Azt mondjuk-e róla, hogy lázas fellobbanás eredménye, vagy azt, hogy tudatos, akaratos, és kiszámított sértés?«

Somkövy természetesnek találta Frigyes okoskodását, és minden habozás nélkül felelte:

»Ha ön hajlandó enyhítő körülmény gyanánt tekinteni azt, hogy Oszkár lázas és izgatott állapotban támadta meg báró Tenkeyt, ezt el kell ismernem sőt bizonyítom. Én voltam mellette, én láttam nála fejlődni a düh rohamát, s én nekem nem sikerült őt visszatartanom attól, a mit fájdalom végrehajtott.«

»Megengedi, hogy e nyilatkozatát úgy tekintsem, mint felvilágosítást?«

»Méltóztassék bárminek tekinteni, csak magyarázatnak nem.«

Frigyes bámulva nézte Somkövyt. Ilyen merevségre nem volt elkészülve. Somkövy komolysága ellenállhatatlanul imponált neki, s érezte, hogy neki, mint kihívónak rendkívül kell vigyáznia minden szóra a mit kiejt, nehogy úgy tűnjék fel, mintha kevesebb elégtételt kérne, mint a mennyit kínálnak. Más körülmények közt Frigyes még Somkövynél is merevebb lett volna: de ez esetben szívesen lépett volna Somkövyvel bizalmasabb viszonyba; s a nehézség az volt, hogy ezt még csak meg sem kísérthette, mert a visszautasítás oly bizonyos volt. Frigyes nem tehetett mást, ha az utolsó szót rögtön kimondani nem akarta, mint azt, hogy bejelenté a kihívást, és még egyszer fölkerítte Somkövyt, hogy kérjen felvilágosítást felétől az iránt, hogy ütéssel akarta-e megsérteni báró Tenkeyt, vagy mivel nem talált dühében a sértésre más eszközt, azért ütötte meg? - E kérdésre kért hivatalos választ, mert e választól tette függővé az elégtétel mérvét és feltételeit.

Somkövy készen nyilatkozott azonnal meghozni a választ, de Frigyes időt engedett neki délig, s köszönt, és távozott.

Arra számított, hogy délre Oszkár annyiféle befolyás alá kerülhet, hogy legalább annyit beismer, hogy beszámíthatatlan állapotban ütötte meg Viktort, mert ez esetben nem kellene kimondani föltétlenül, hogy egyiknek halva kell maradni. Az igaz, hogy így is agyonlőhetik egymást, de ez már a végzet dolga. Nincs kizárva, hogy élve maradhatnak.

A mint Frigyes kilépett Oszkár szobájából, a folyosón már szemközt találta Rózsayt és Adél grófnőt, a kik éppen ő hozzá siettek.

»Nos?« kiálták mindketten a mint Frigyes szemközt állt velük, és arcukon olyan elképpent vegyüleke ült a kétségbeesésnek és a reménynek, hogy Frigyes, daczára a komoly pillanatnak, csaknem elmosolyogta magát.

»Nem beszélhettem fiaddal«, - mondá Frigyes, tévutra akarván vezetni Rózsayt, - »de szeretném ha te szólanál vele először.«

»Ezt én is szeretném!« sopánkodott Rózsay, - »de ez az örült kölyök nem bocsát magához. Somkövyvel őrizteti magát.«

»Ez a mi rossz csillagunk,« suttogta Adél grófné sötét arczczal.

»A nyomorult gazember!« fakadt ki Rózsay. »Én nem is tudom, hogyan tűröm meg saját házamban a legnagyobb ellenségemet.«

»Erről szó se legyen most!« - szólt közbe Frigyes, aki csak a botránytól irtózott. »Somkövyvel nem szabad észrevétni semmit. Ne goromba légy, hanem erélyes. Ne lármázz mint egy asszony, hanem beszélj határozott hangon. És beszélj fiaddal, mert kell, hogy valaki hatással legyen rá. Neki okvetlenül bocsánatot kell kérnie Viktortól. Ezt követeld tőle, s ha nem segít kérd a legérzékenyebb hangon. Kérlek siess hozzá azonnal.«

Rózsay rögtön ugrott és futott fia szobája felé, habár a háta borsódzott a találkozástól. Ajtó nyílt és eltűnt.

Frigyes és Adél a zárt folyosón sétálgatva várták Rózsay megjelenését.

Adél grófné váltig ismételte: »Ha te nem volnál itt édes Frigyesem igazán nem tudom mit csinálnék!«

»Szerelmes bolondok!« dörmögte Frigyes lehorgasztott fejjel. »De hogy a helyzet komoly, azt én is belátom. Legjobban félek Rózsaytól, a ki a milyen gyáva, képes compromittálni mindnyájunkat.«

»És hiszed-e, hogy Oszkár bocsánatot fog kérni?«

»Ezt nem hiszem, de talán legalább lehetővé fogja tenni, hogy enyhítsük a párbaj feltételeit. Ezt nem Viktorért ohajtom, hanem ti értetek.«

»Köszönöm Frigyes! - Ah mint bámullak, hogy nem veszited el nyugalmaidat!«

»Bárcsak Viktor se vesztette volna el!«

»Ah! csak addig várt volna legalább, míg Oszkár nőül vette Clarisset. Aztán nem bántam volna ha másik héten agyonlővi. Gyülölöm ezt a pöffészkedő sihedert. De most lehetetlen agyonlőni.«

»Ha pedig Oszkár lövi agyon Viktort, Clarisse bolondul meg, s te vagy meglőve.«

»Iszonyu!«

»Ha a párbaj feltételeket nem sikerül enyhíteni, én tán amerikai párbajt indítványozok. Így nyerhetünk egy évet.«

»Ez pompás gondolat!« És ettől új reményt kapva üzték fűtéik tovább gondolataikat, míg azalatt Rózsay a leghevesebb szóváltásba eredt Somkövyvel, a ki még mindig nem akarta Rózsayt beereszteni fiához. Végre Oszkár kilépett a szobájából, és megállt apja előtt oly sápadtan és oly kisértetszerűleg, hogy Rózsay visszahökkent, és torkán akadt a szó. Somkövy maga is zavarba jött a mint Oszkárt váratlanul megjelenni látta. Érezte, hogy ez áldozat Oszkártól, és ezt az áldozatot Somkövyért hozta. Feledve Rózsay előbbi gorombaságait, rögtön meghatva közeledett Oszkárhoz, és rámutatva, komoly, s szemrehányás nélküli hangon kérde a meghökkent Rózsaytól: »Hát nem látod rajta, hogy terhére vagy? - nem látod, hogy csak magányra van szüksége. Nem látod milyen beteg?«

Rózsay szemeibe könnyek gyűltek; szívében föltámadt az apai érzés. Természetének gyávasága, melyet csak a dacz és hiuság tudott megkeményíteni, most olvadozóvá lett a meghatottság érzékenységében, és feledve, hogy bocsánatot jött követelni Viktor számára, csaknem ő maga kért fiától bocsánatot. De Oszkár halvány arcza oly visszautasító volt, hogy Rózsay még bocsánatot sem mert kérni tőle. Tompa, rezgő, fátyolozott hangon, mely még

tulajdon apja előtt is idegenszerűnek tűnt fel, csak ennyit mondott: »Kérlek hagyj magamra!« Ezután feleletet sem várva, támaszkodott Somkövy vállára, és szobájába visszament.

Rózsay egyedül maradt. Előbbi meghatottsága most ismét dühre forrt fel. A tehetetlenség érzete fölzaklatá szívében a kétségbeesés böszültségét. Ilyenkor az ember kész még a falnak is neki menni. Így akart Rózsay is berohanni a másik szobába fia után, de a küszöbön meggondolta magát, s levette kezét a kilincsről. Azt gondolta magában, hogy hiszen majd beszél ő Oszkárral később. Sejtette, hogy ezuttal úgy sem végezhetett volna vele semmit. Visszaemlékezett az arczára és a tekintetére. Aztán öklével fenyegetett valakit (bizonyosan Somkövyt,) s haragos lépésekkel kirohant a folyosóra. »Nos?« - kérdék Adél és Frigyes, a kik még mindig a folyosón sétáltak, s válasz nélkül is látták, hogy Rózsay semmi jót sem végzett. »Őrült vad bolond!« kiáltá Rózsay, mintha nagy jelenete lett volna fiával, és a végletekig ment volna vele. »Nem szól, és nem is hallgat senkire!«

»Sejtettem! ez baj!« szólt Frigyes és csettentett ujjjaival. De Adél grófné ideges lett, és rátámadt Rózsayra.

»De hát semmi hatalma sincs fölötte? mi lesz ebből?«

Rózsayt erre a támadásra elfutotta a pulykaméreg, és gyanuval fogadta a Frigyes ujjainak csettentését is, mely fegyverzajt juttatott a Rózsay eszébe, így fakadt ki:

»Mi lesz ebből? Hát az lesz, hogy felpakolom, és elviszem ezer mértföldnyire, és aztán üthetik a nyomát!«

»És a házasság?« kiáltá Adél grófné az indignatio és elborzadás vegyes hangján.

»És ha agyon lövik?« viszonzá Rózsay a börzei ravaszságnak ijedten számító arczvonásaival.

»Nem kell a kérdéseket bonyolítani,« vágott közbe Frigyes. »Itt csak az a cél, hogy a kikerülhetetlen párbaj föltételeit enyhíteni lehessen.«

»Az lehetetlen!« lármázott Rózsay.

»És ha mégis!« kiáltá Adél grófné, s úgy látszott, mintha reményekre jogosító ötlete villant volna.

»Nos? nos?« faggaták a leleményes grófnét.

»Én azt hiszem, ha szenvedélye csillapodnék, dühé is alább hagyna.«

»Ennyit én is tudok!« - ellenkezett Rózsay. - »De hol a csillapító?«

Adél grófné szemében újra sátáni fény lobbant.

»Eljön ma az a leány?« kérdé.

Rózsay nem tudta felfogni a grófné gondolatmenetét, s boszankodva válaszolt: »Gondolok is én arra!«

»Pedig ez a fő!« - erősíté Adél grófné. - »Mert ez a leány okozott mindent. Ha Oszkár találkozni fog vele, - ha szerelme, mely talán gyűlöletbe csapott, át fog menni a megvetésbe, vagy ha másként elégül ki, a láz bizonyosan csökkenni fog.«

»Bár így lenne!« - sóhajta Rózsay, s bár nem sok reménye volt, nem utasította vissza a grófné tanácsát. Hisz úgy is 50 ezer forintjába van már. Ily nagy ár megérdemelne egy kis sikert. »Csináljuk hát úgy, hogy legyen Oszkár alkonyatkor a kerti pavillonban.«

»A kerti pavillonban?« kérdé Frigyes, kellemetlen arczczal, mintha kifogásolni akarná.

»Ott!«

»Az lehetetlen,« - sugta Rózsaynak Frigyes. - »Én is éppen akkor fogok ott találkozni valakivel.«

Rózsay elborzadva nézett Frigyesre:

»És te ráérsz ilyenre ily körülmények közt is?«

»Eh! hát micsoda körülmények ezek? Én légyottomat el nem engedhetem!«

Adél grófné ismerte Frigyeset, és gondolta, miről van szó, azért nem volt a sugdosásra kíváncsi. Mig azok suttogtak, ő kegyes fejbólintással fogadta Rigó Alfréd Elemér köszönetét, a ki hódolatát tenni jött, és lábujj hegyen nagy alázattal közeledett a beszélgetők felé.

»Tedd máskorra!« esengett Rózsay. Mire Frigyes épen mondani akarta, hogy ez nem tőle függ, megpillantotta Rigót, és azonnal elhatározta, hogy engedni fog Rózsay kérésének. »Rögtön elintézem!«, mondá - és maga is örült, hogy mai légyottjától megszabadulhat. S ezzel Rigóhoz sietett.

»A lehűtött szerelem a legbiztosabb ventilláció!« mondá Adél grófné, bátorító hangon, s karját Rózsay karjába fűzte. De e pillanatban Rózsay még egy főrangú hölgy kezének érintése iránt is közönyös tudott lenni.

Frigyes a folyosón sétáltatta Rigót, ki épen a bájos barna menyecskétől hozott üzenetet. Azt izeni, hogy még szerelmesebb Frigyesbe, mint tegnap. E szerint tehát mindenesetre el fog jönni, mihelyt alkonyodik.

Frigyes nagyuri non chalanceszal vágott közbe: »Menjen kérem, és mondja meg neki, hogy én is szerelmesebb vagyok beléje ma mint tegnap, - de arra kéretem, hogy szerelmét növecsse még holnapig, mert ma nem tőlem függő akadályok miatt csak úgy találkozhatunk, ha ő fogad el engem.«

»Ez lehetetlen! - a penzionátus kapitány.«

»Itt pedig az alkonyi órákban Oszkárnak lesz légyottja Margittal szintén a kerti pavillonban.«

Rigó Alfréd Elemér arcza egyszerre rőfnyi hosszú lett.

»Oszkárnak Margittal?« és olyat nyelt, mintha egy kőszikla csuszott volna le a torkán.

»No igen! - no mi lelte? ejnye beh nagy szemeket vág! - ne mókázzon, hanem siessen és végezze a mit mondtam, mert különben kiesik a grátiámból!«

»Megyek, megyek!« hebegé Rigó. - És még hajlongott, de nem ez nem volt köszönés. Aztán a grófi pártfogó jelenlétében a fejébe csapta a fővegét, és olyan furcsán iramlott el, mintha megbolondult volna.

Frigyes nem tudta mire vélni e váratlan fordulatot, de nem is törte az eszét rajta. Oda ment Rózsayhoz, s egészen hangosan jelenté ki előtte: »Minden rendben van. De most sietek, mert Viktorral kell beszélnem.«

Rózsay Frigyes után futott:

»Te Frigyes én adok Viktornak százezer forintot, ha«

Rózsay nem folytathatta tovább, mert Frigyes úgy lenézte, hogy Rózsay már hasonfekve képzelte magát.

»Minek tartasz minket?« kérdé Frigyes, és e kérdésben tetőtől-talpig büszke és előkelő arisztocrata volt.

Rózsay alkudozni kezdett:

»Hát legalább azt tegyétek meg, hogy ne töltsétek golyóval.«

»Hanem zöldborsóval?« kérde Frigyes, megvető guny mosolylyal. »Hát gentleman vagy te?«

»Az apa sohasem lehet gentleman, ha egyetlen fia életéről van szó.«

Frigyes nem reflectált erre, hanem másra tért: »Kisérd szobájába a grófnőt, és várj be, míg oda jönnek.«

Onnan kezdve, hogy Rózsay utoljára kísérletté meg bejuthatni fiához, onnan kezdve Oszkár folyvást íróasztala mellett ült, és vagy irt, vagy iratait rendezgette. Leveleket csomagokba szedett, lepecsételte. Némelyiket többször elolvasta, arczképeket nézett, és néha merengés közben mélyen felsóhajtott. Somkövy néha eltávozott mellőle, de csakhamar visszatért. »Rendben van minden?« kérde egy ízben Oszkár Somkövyt. »Rendben.« Felelé Somkövy.

És mindjárt délután találkozott Frigyes gróffal, s rendbe hozott mindent. A kiegyenlítés lehetetlen volt. Enyhítő körülmények egyik részről sem adtak. Frigyes amerikai párbajt ajánlott, de Somkövy nem fogadta el. A sértés nyilván történt, az elégtételnek is nyilván kell megtörténnie. Frigyes a sok sikertelen ajánlat után elvesztette türelmét és most már ő lett merev és követelő. Követelte, hogy a párbaj másnap kora reggel vontcsövű pisztolyokkal történjék meg. 15 lépés indulás és 5 lépés barriere. És addig lőnek, míg az egyik t a l á l. A mi azt jelenti, hogy az egyik halva marad.

Somkövy hidegen hajtá meg magát. Mindenbe beleegyezett, s visszament Oszkárhoz.

Nem volt izgatott, mert érezte, hogy ennek meg kell történnie, - de meg volt hatva.

Szó nélkül közeledett Oszkárhoz, és mikor Oszkár fájdalmas mosolylyal nézett reá, melyben épp oly sok nemesség, mint a mennyi szeretet ült, Somkövy leborult rá és gyöngéden átölelte.

Aztán így szólt hozzá: »Ha atyád szólani akarna veled, fogadd el őt! - Lásd, ő mégis csak atyád!«

»Nem akarom neki megnehezíteni a válást! ne tudja, mit veszít bennem!«

»Ej! a válás még nem is oly bizonyos. Isten kezében a jövő. Én nem esem kétségbe.«

»Én sem! - De kétségbe esném, ha tovább kellene élnem. Oh! ez a csömör halálos!«

»Ugy láttam, atyád megbánta már, a mit tett.«

»Késő! - de hagyjuk abba. Ma estig nyugodt akarok maradni, mert szükségem van a nyugalomra. Ez iratokat te rád bizom. Nem végrendelet, hanem néhány megemlékezés. Csodálatos az emlékezet! - a sirig elkísér.«

Délután Rózsay csakugyan találkozhatott fiával, s Oszkár elfogadta őt. Rózsay kétségbe volt esve. Sőt átkozódott, de Oszkár vigasztalta. »Minden jóra fordul!« - Ennyit mondott, többet nem, de ezzel a vigasztalással csak még jobban kétségbeejtette Rózsayt. Ő meg mindig csak azt hajtotta, hogy ha a párbaj szerencsétlenül végződik, ő nem éli túl. Olyan volt, mint a vizbebukott, a ki uszni nem tud. Kézze-lábbal dolgozik, de mindig csak mélyebbre száll. Végre már tudott uralkodni magán, s mivel Oszkár előtt nem mert kitörni, elhivta Somkövyt a maga szobájába, s így támadt rá:

»Hát te is azt akarod, hogy megöljék a fiamat?«

Somkövy erősen végignézte Rózsayt, s így felelt: »Én akarom? Boldogtalan ember! te ölted őt meg!«

»Ha én rajtam állna, nem vivna párbajt.« Védekezett Rózsay, mintha valakit az életben csak fegyverrel lehetne megölni.

»Talán rajtam állt, hogy ne vivjon?« kérde szemrehányó hangon Somkövy.

»Rajtad bizony! ha senkisé is szekundálna neki, sohasem vivhatna párbajt. Ha én törvény volnék, mindig a szekundansokat akasztatnám fel.«

»Ugy-e? Tudjátok fitogtatni a lovagiasságot, s a becsület szabályait, míg önzésesek nincsen fenyegetve! - De mihelyt rólatok van szó, rögtön filozófokká leszek! Mért nem voltál filozóf akkor, mikor belekergetted fiadat o l y h á z a s s á g b a , melyet a józan ész elítél, a filozofia pedig kigunyol?«

»Mert boldoggá akartam tenni!«

»Boldoggá? - Szégyeld magad! Ez okozta fiad vesztét.«

»Te okoztad azt azzal, hogy ide jöttél.«

»Tudd meg hát a valót. Én azért jöttem ide, hogy Oszkárnak segédkezet nyújtsak, szíve szerint keresni a boldogságot. Ő lelkéből gyűlölte a frigyet, melyet számára te kötöttél, s hogy minél kevesebb alkalmat adjon a vitatkozásokra, bevégzett ténnyel akarta magát kiszakítani abból.«

»De hát miért nem beszéltetek a szívemre? Szép szóval mindent el lehet érni! Nem vittem volna végletekig a dolgot. Hisz lásd! ha meg tudnám akadályozni a párbajt azzal, hogy nem kényszerítem többé Oszkárt a házasságra, azt is megtenném. Ennél többet nem lehetek!« így kiáltott Rózsay és csaknem sirva fakadt.

»Késő! Most már nem a mi akaratunk dönt. Oszkár lelke föl van dülve. Ő a halált keresi: s ha meghal, vére te rád vall.«

Rózsay szívreható hangon jajdult fel: »Megőrülök! - Elveszteni egyetlen fiamat! - Ti tigrisek, vadállatok! - ti gyilkoljátok őt meg! Nem szánálak mindnyájukat kiseprűzni. De mégis! van talán mód arra, hogy eligazítsuk a dolgot. Hisz hány embert fölpofoznak a világon, s mégsem viv párbajt. Mért nem viszik az ügyet a törvényszékhez?«

Somkövy haragosan utasította rendre Rózsayt: »Valamint soha sem volt, úgy most sincsen érzéked a helyzet iránt. Térj magadba s légy erős. A párbajnak meg kell történnie.«

»Hát halasszátok legalább addig, míg vérük kihül.«

»A párbaj halasztása sohasem hűti, hanem csak jobban hevíti a vért. Jobb minél előbb tulesni rajta.«

»S mikor vivnak?«

»Oh! legkorábban holnapután.«

»Hazudsz! ők holnap vivnak. De én is résen leszek. Följelentem a csendőrségnél. Mindnyájukat befogatlak.«

»Kitelik téled. De célt nem érsz vele. A bajt csak komolyabbá teszed azzal. Aztán mit mondana a »societas« ha egy Rózsay megretírálna! Kitérőlnének a kaszinóból!«

»Mit nekem a societas, a kaszinó! - vigye el mindenestül az ördög!« És ezzel leborult egy pamlagra és hangosan zokogott. Somkövy köszönés nélkül távozott el tőle.

És ettől kezdve a kastély olyan lett, mint az olyan ház, melyben haldoklik valaki. Mindenki egy borzasztó catastrofa előérzete alatt áll, lábujjhegyen jár, fejét földre csüggeszti és csak suttogva szól. És mindenki félve gondolt az éjszakra.

A légyott.

Ki ül ott az egyszerű kasznárház ablakánál? A kedves, a szép Margit ül ott. Miért oly halavány mint az elfogyó hold bus őszi éjszakán? - Mert az éjjel nagyon nagy beteg volt. Azt hitték, a szive repedt meg. Eszméletlenül vitték haza arról a fényes bálról, a hol oly sokat tánczolt, és oly jól mulatott! Eszméletlenül vitték haza éppen a jegyváltás alatt, és otthon még sokáig nem tudták föléleszteni kilobbant eszméletét. Dörzsölték eczettel, borogatták jeges-vizzel, ölelték, csókolták, simogatták, sőt doctort is hívtak. Kis hijja, hogy eret nem vágtak rajta, vagy meg nem pióczázták. De végre magához tért. Fölnyitá szemeit, és nem ismert maga körül senkit. Szóltak hozzá, de nem felelt senkinek. Fölemlegették előtte a pár órával előbb történt dolgokat, mert így akarták összekötni öntudatát a lét valóságával. Végre megvillant valami szemében, s látszott, arcán hogy emlékezni kezd. Megismerte anyját, megismerte apját. Intett fejével, de még mindig nem szólt. Körülnézett, és látta, hogy báli ruhája darabokra tépve, rongyokban hevert körülötte. Mert le kellett szakítani ruháit, hogy ágyba tehessék. Aztán elfogta szegényt egy borzasztó idegláz. Minden tagja didergett, mint a szibériai utasnak, ha utoléri a fagyos szél. Órákig tartott ez a láz is, míg végre megszűnt. Innen kezdve nyugodt lett. Iszonyu nyugodt. Még mosolygott is. Öreg anyja sirva fakadt a szegény leány mosolyától. De azután sem szólt egy szót sem. Az öreg kasznár időnkint ágyához ment, de nem igen merte hosszasan nézni, s ha rá tekintett, lekapta a szemét róla. Kérdezte: hogy van? - Margit nem szólt, csak mosolygott. Reggel felé az öregek is elszunnyadtak egy keveset, de hamar fölébredtek. Ők is betegek voltak az izgalomtól, és nagyon le voltak verve. Az öreg kasznár az egész idő alatt nem nézte meg azt a tömördek pénzt, a mi a zsebében volt, hanem nagy léptekkel járkált föl és alá, és időnként nagyokat sóhajtott. Dél felé Margit, - bár jártányi ereje alig volt, - fölkelte ágyából, fölöltözött rendes ruhájába, és az ablak mellé ült. Ott ült egész nap, és nézett ki az utcára, és már beszélt is anyjával. Elmondta anyjának, hogy neki semmije sem fáj. Olyan édes érzés az a zsibbadtság, mely testét-lelkét fogja. Délután munkát kért, - de nem adtak neki. Az öreg kasznár időnként azt sugta jóságos feleségének, hogy beszéljen Margitnak O s z k á r r ó l, - ébressze fel Margit érdeklődését Oszkár iránt, mondja Margitnak, hogy Oszkár még mindig szereti őt, - de az öreg asszony egyszerre olyan ügyetlen lett, hogy nem lehetett semmiben hasznát venni. Oszkár nevét ki nem mondta volna egy világért som. Az öreg kasznár ideges lett, de nem volt bátorsága megtámadni feleségét. Végre nagy sokára ő maga határozta el magát, hogy előhossa Margitnak Oszkárt. De mielőtt megtette volna, belenyult mind a két kezével a nadrág zsebébe, és aztán, mintha valamitől erőt nyert volna, nagy nehezen kinyögte a mit mondani akart. Azt kérdezte Margittól, hogy ha Oszkár beszélni akarna vele, elmenne-e hozzá? - Margit hosszan apjára tekintett, a ki lesütötte szemeit előtte, aztán ezt felelte: »ha édes apám akarja.«

Ha akarja-e?

Az öreg kasznár kihuzta kezeit a zsebéből. Kifacsarodott a szive, s azt mondta: jól van. Azzal újra nagy lépésekkel járkált fel alá. Kezeit hol a zsebébe dugta, hol kihuzta. Egyszer csak kihívták a szobájából, mert a kastélyból kereste valaki. Rózsay komornyikja volt, a ki levelet hozott az öreg kasznárnak. Az ördög eljött, hogy elvigye a kasznár lelkét, melyet az eladott. A kasznár elolvasta a levelet, és azt izente, m e g l e s z. De aztán maga sem tudta, mit izent, mert úgy zúgott a feje, mint a viharzó tenger. Az ő jóságos felesége pedig egész nap csetlett-botlott, tett-vett, és mindent rossz helyre tett, és semmit sem talált meg, és mindig elfelejtette keresés közben, hogy mit keres. Így telt el az idő körülbelül délután 4 óráig. Ebben az időtájban megjelent a kasznár ház közelében Rigó Elemér Alfréd, és éppen úgy nézegetett

szerteszét, mintha leleselkedett volna. Hol elbujt, hol előtűnt, - de mindig a ház körül volt. Mit akarhat ez az ember?

Mit akarhat Rigó Elemér Alfréd a kasznár háza körül, mikor neki másutt van dolga? miért nem végzi a dolgát, a mit Frigyes gróf bizott rá, nehogy kiessék a grátiájából? mit akarhat ez a csélcsep fráter, ez a hirhedt asszonykerítő, és korhely pajtás, egy olyan tiszta ház előtt, mint az öreg kasznáré, a hol mindenki csak a ház becsületére vigyáz? és vigyázhat is, mert azon a házon még sohasem volt szennyfolt. Szegénység lakik benne, az igaz, de tele becsülettel.

Szegénység? ki mondja ezt? - vizsgálja meg csak valaki az öreg kasznár zsebeit! - ezres bankókkal van az tele. És az mind az övé. És miért? Egy semmiségért, egy kimondhatatlan semmiségért. És most már ki keresné a kasznár szegény házában a foltot? mikor ennyi pénz minden foltot elföd! - Eddig minden valamire való gavallér kerülte ezt a házat, mert bár egy szép, de szegény lány lakott benne. No majd nem kerülí ezután. Majd tódul oda seregestől, ha az öreg kasznár elkiáltja magát, hogy Margitnak 50 ezer forint hozománya van. Ki fog többet kérdezni ennél? Margit boldog nő, s az öreg kasznár irigyelt apa lesz. És mindezt miért? egy semmiségért, egy kimondhatatlan semmiségért!

Mikor valaki a siralomházban ül, és tudja, hogy másnap reggel kivégezik, az eleinte még felosztja hátralevő idejét délre, délutánra, estére, éjszakára. Még megeszi ebédjét, mert tudja, hogy vacsorálni is fog még, de vacsoráját már nem tudja megenni, mert tudja, hogy ez utolsó vacsorája! És innen kezdve már csak órákra osztja fel életét, és az órák föltartózatlanul folynak. És mikor eljön az utolsó óra, akkor életét már csak perczekre osztja fel, és a perczek is örült sebességgel futnak. Minden, de minden azért történik, hogy őt kivégezzék, és nincs kegyelem! - Ő életével adós, és ezt le kell fizetnie. És nincs borzasztóbb pillanat, mint az, mikor leveszik a lánczot kezéről-lábáról. Ő megint szabad, - és ez az utolsó percz. El kell hagyni a siralomházat, hova oly iszonyodva ment be. Ki kell jönnie a siralomházból, hogy még nagyobb iszonyat szállja meg, mint a mikor bement. Előtte áll az akasztófa.

Ilyen kinokat küzdött végig az öreg kasznár, mignem eljött a percz, a hol Margitnak el kellett mennie Oszkárhoz, a ki még mindig szereti őt, és beszélni akar vele, - és a kihez a beteg Margit szó nélkül kész volt menni, ha é d e s a p j a a k a r j a !

Már közel volt a percz, már alkonyodott, és Rigó Alfréd Elemér még mindig ott leleselkedett a kasznár háza körül. Már bizonyos, hogy el fogja veszteni Frigyes gróf grátiáját. De mi célja lehet?

Már közel volt a percz, a hol az ördöggel kötött szerződés lejár, és annak, a ki e szerződést vérevel irta alá, ki kell állnia a keresztut közepére, és ott várni, míg eljön érte az ördög, és elviszi a pokolba.

Hideg izzadság csorgott az öreg kasznár homlokáról. Akárhányszor félrehúzódott, toppantott lábával, és így morgott: »csak ezen az egyen kell tulesni, s aztán nincs több kötelezettség!« - aztán utána gondolta: Margit úgy sem a te leányod. Te neveltet irgalomból, te adtál neki nevet kegyelemből. És mikor így egyedül volt valami sötét sarokban, ilyenkor mindig úgy érezte, hogy le tudja győzni izgatottságát, - de a hányszor jószágos feleségével vagy a szegény Margittal találkozott, mindig elvesztette akaraterejét, és kívánczozott vissza a sötét sarokba. Zsebében az ezresek ujdonatujak voltak mikor kapta, és estére már úgy össze voltak gyürve, mintha végigjárták volna már a szívtelen milliomosok vasszekrényeitől kezdve a sikkasztók tömött erszényeinek át valamennyi buvóhelyét a lélek vásárjának. Margit még mindig nem tudta, hogy őt Oszkár látni a k a r j a ma még. Olyan érzéketlen volt, mintha a más világról tért volna vissza. Végre kocsizörgés hangzott. Megállt a kasznár háza előtt. No, most már menni kell. Az öreg kasznárné szaladt a gémes kut felé, mintha bele akart volna ugrani, - de az öreg kasznár rákiáltott és visszaparancsolt. »Fel kell öltöztetni Margitot, mert mennie

kell!« kiáltá és fogai vaczogtak. Már nem volt eszénél, és csak a rögeszmék hatalma élt benne. Az volt rögeszméje, hogy Margitnak el kell mennie, mert érte jöttek. Berohant Margithoz, és lélekszakadva kiáltá neki is, hogy készüljön, mennie kell, mert érte jöttek. Így szokták valakinek bejelenteni, hogy menjen hamar az apja vagy anyja betegágyához, mert mindjárt meghal. Az öreg kasznárné már hozta a kalapot, a felöltőt, - csak felrakta Margitra, mintha a tető már égett volna felettük, és menekülni kellene. Margit érzéketlenül engedett magával cselekedni mindent. Egy arczvonása sem rezdült meg Oszkár nevének hallatára. A mennyi ereje volt, mind összeszedte. Kezet akart csókolni apjának, anyjának, hanem most az egyszer egyik sem engedte meg. Csak kivitték az utcára és felültették a kocsira. Aztán hirtelen befutottak a szobába. A kocsi elrobogott. És mikor már a kocsi robogás sem hangzott, az öreg kasznár velőthasító hangon ordított fel, ráborult az ő jóságos feleségére, és görcsös zokogásban tört ki.

És ugyanekkor Rigó Elemér Alfréd is eltűnt a kasznárház tájékáról, de senki sem látta, hogy merre tűnt el, mert már akkor egészen beesteledett.

A kastélyban sugdostak, bugdostak, csüggedt arcokon reménysugár villant, majd a remény sugarak újra kialudtak. Adél grófné buzditott, bátorított, mert ő volt az egyedüli, a ki nem vesztette el erélyét. Hisz meg van írva, hogy a gonosz indulatok sokkal szívósabbak és keményebbek, mint a jó indulatok. Rózsay lótot-futott, és mindig annak volt rá döntő befolyása, a ki utoljára beszélt vele. Frigyes gróf bosszankodott, hogy most nem ő tarthatja légyottját, hanem Oszkár. De a kerti pavillon felé nem mert közelíteni senki, csakis a kis kerti ajtóhoz volt kiállítva egy inas, a ki várta a lefátyolozott leányt, hogy a pavillonba vezesse. Oszkár már a kert sötét utain sétált, és egész napi fásultsága vad izgatottságba csapott át. Majd elérzékenyedett és sirt. Sirt mert senki sem látta. Egyszerre csak megállt, és sokáig mozduatlanul állt. És így szólt önmagához:

»Volt-e nemesebb, tisztább szerelem, mint az enyém? és bukott-e szerelem förtelmesebb tanyába, mint az enyém? - Miért éljek tovább, utálva mindent, utálva önmagam? gyógyíthatatlan betegségben?»

Néhány lépést tett előre, s így folytatta:

»Sötét és férges börtönömben megjelent egy szabadító angyal, és szólt: »jer, szabaddá teszek.« Szavaira lánczaim lehulltak, börtönöm ajtaja megnyílt, s én szabad levék! - Láttam a természetet, láttam a tiszta kék eget, éreztem a boldogságot, és a szabadság végtelenségét! S mire szárnyaim megnőttek, hogy fölrepüljek a magasba, szabadító angyalom démonná változott. Kitépte szárnyaimat és így kiáltá rám: »vissza börtönbe, a vak homályba és a férgek társaságába!« »Ha ha! mért mutattad meg nekem a szabadságot és a boldogságot? ha tudtad, hogy elárulsz?» - »Mert hittél nekem? Ez büntetésed!« Ó! de hogy ne hittem volna neked, mikor oly szép voltál, s oly igazán tudtál szeretni! Azt hittem, hogy az égben születél! »Lásd tehát, hogy én a föld leánya vagyok!« Ó! a mily nyomorulttá tettél engem, oly nyomorultnak látlak téged. Én voltam a tied, nem kellett: most te vagy az enyém. Jöjj, várlak! - várlak, hogy szemedbe nézzek, és megveszem szépségedet! Szeretsz? Én is szeretlek! Kikacszagsz? Én is kikacszaglak! - Nem tudod ki vagyok? - No én szemedbe mondom, hogy mi vagyok? Olcsón adtad el magad? Drágán fogod megfizetni!...«

A képzelődés már az őrzöngési rohamok felé sodorta Oszkárt, mikor hirtelen megjelent előtte egy lélekszakadva vágató inas, és rövid lélekzettel tagolva, vagy inkább kézi jelekkel mutatva, jelenté, hogy ama hölgy már megérkezett, és a pavillonban várja.

»Már itt van!« suttogta Oszkár, és elakadt.

»Igenis itt van!« erősíté az inas, ravaszul hunyorítva.

»Ah! nyomorult!« ordított fel Oszkár és öklével a halálra ijedt inas felé sujtott, a ki szerencsésen megugrott előle, és vad futással elmenekült.

Oszkár nem üldözte. Egyedül maradt újra. Irtóztató belső harcot vívott önmagával. »Hát csakugyan eljött? De hát ki kételkedik ebben? én nem! Hát rajta, rajta!«

És megindult a pavillon felé.

De a pavillon közelében újra megállott.

»Miért sietsz? - hisz ő megvár! Van időd valódi arczába tekinteni, hisz álarcát ő maga vette le. Van jogod ölelni, csókolni, hisz megfizetted! Menj hát és vágd arczába... - De nem! - nem! nem teszem! Nem akarom tenni. Mért bántsalak én téged te szegény nyomorult teremtes? - te nem tehetsz arról, hogy ilyennek születél! Elég tudnom, hogy itt vagy. Nem akarlak látni. Elég tudnom, hogy nincs többé miért élnem, - míg élek, nem akarom még jobban elundorítani hátralévő perczeimet. A halál int! az élet küld! nyugodt vagyok, mert nem hagyok itt semmit! Éljetek hát mindnyájan, ha tudtok élni! Én elvonulok, mert nem közétek valónak születtem. Miért öljem én meg Viktort? vagy mért öljön meg engemet ő? - Hátra hagyom őt a világnak büntetésül, én pedig elmegyek.«

És azzal elrohant, de nem a pavillonba, hanem a szobájába. Leült és levelet irt. Apjának czimezte. Aztán az istállóba ment, és átadta egyik lovásznak. »Ha holnap reggel nem térnék vissza, add át e levelet atyámnak. De ne előbb, mert meghalsz!« A lovász ijedtében esküt tett, hogy engedelmeskedni fog. Oszkár a kerten át eltávozott. Még visszanézett egyszer a fényes kastélyra, és így sóhajtott fel: »Magammal vívtam a harcot, magam akarom eldönteni!«

És ezzel eltűnt.

Órák multak el, a kastélyban sugtak bugtak. »Oszkár sokáig mulat! Nagyon jól mulathat!« - Az elfátyolozott hölgy a legnagyobb kinokat szenvedte át a pavillonban. Az Oszkártól elmenekült inas pedig híresztelte a cselédség közt, hogy az urfi megőrült. A hír lassankint tovább szárnyalt, és végre Somkövy fülébe jutott, a ki megrezzent reá, és balsejtelmek kezdtek tépni. Az a gondolata villant, hogy hátha Oszkárra csakugyan örülési düh rohamok szálltak, és megölte a leányt, a kivel találkozott.

Sietett a pavillonhoz, - hallgatódzott. Semmi neszt nem hallott. E közben több cseléd követte, a kik állíták, hogy Oszkár nem ment be a pavillonba, hanem a kerten át eltávozott. Somkövy még izgatottabb lett. »Utána! minden irányban! - Keressétek fel!« kiáltá, és szétküldte a cselédek. Maga pedig megnyomta a pavillon ajtajának kilincsét, és az kinyílt. Somkövy belépett, és ott egy siránkozó női hang fogadta: »Bárki legyen ön, kérem, legyen irgalmas, mentse meg becsületemet.«

Somkövy mehökkent. E hang nem a Margit hangja.

»Ki ön?«

»Ne kérdezze! - bűnös könnyelműségemet megsirattam! Mentsen meg, és vezessen ki innen!«

»De ki ön? akarom tudni!« kiáltá Somkövy idegesen. De a nő megragadta kezét.

»Legyen ön lovagias!«

»Ön a kasznár leánya?«

»Nem vagyok az.«

»Nem az? - mi történt tehát itt?«

»Én nem tudom! - csak azt tudom, hogy én egy szerencsétlen asszony vagyok!«

»Asszony?«

»Mentsen meg kérem!« és azzal Somkövy karjába kapaszkodva, vitte őt kifelé. De alig értek a küszöbre, egy dult alak állott eléjük. Az esteli homályban kísértetszerűnek látszott. Velőt hasító hangon kiáltá: »Megálljatok!«

A fátyolos hölgy erre kitepte magát Somkövy karjaiból és futásnak eredt. Somkövy utána akart futni, hogy segélyére legyen, de az idegen alak megragadta. A zajra cselédek jöttek és lámpákat hoztak. Somkövy felismerte az öreg kasznárt.

Nem emberi ábrázat ült rajta. Olyan volt, mint a kit évtizedeken át sötét és magányos börtönbe zárnak, a hol lekopik róla minden jellemvonás, és csak egy üres álarcz marad az arcz, és a szemekből kiszárad a lélek. Ijesztő rém, de nem ember. Ilyen volt az öreg kasznár, és a mi kevés haja volt, az is mind az égfelé állt. A hang úgy jött ki száján sivitva, mint a barlangból a szél. Somkövy visszaborzadt tőle, és ki akart bontakozni a kasznár kezéből, hanem nem bocsátotta, így orditozott:

»Még nem történhetett meg! Ha isten van, nem történhetett meg!«

Somkövy azt hitte, hogy az öreg kasznárt az Oszkár és Viktor közti párbaj zaklatta fel, hogy megnyugtassa, sietett rámondani:

»Még nem történt meg!«

Az öreg kasznár nagyot lélezett, feje mellére lankadt, s hörgő hangon sohajtá:

»Nem is fog megtörténni soha!«

Somkövy maga is felsóhajtott, s önkénytelenül így szólt:

»Az nem tőlünk függ.«

E szavakra az öreg kasznárt megint elfogta az az örületes düh, mely ijesztővé tette. Fenyegető tekintettel kiáltá:

»De igen! mert elviszem őt magammal! Nekem nem kell pénz, sem gazdagság! Becsület kell és tiszta lelkiismeret!«

És e közben oly görcsösen szorítá meg Somkövy karját, hogy Somkövy gorombaságra magyarázta, s haragosan válaszolá:

»Önnek nincs szava ebben!«

Az öreg kasznár e szókra elereszté Somkövy karját, de még nagyobb böszültség szállta meg, s tekintete még fenyegetőbb lett. Remegő ajakkal sivitá:

»De van! mert felbontom a szerződést! Itt a pénz, visszahoztam!« és ezzel egy nagy csomó gyűrött bankjegyet vont ki zsebéből, és oda vágta Somkövy lábaihoz. És hozzá tette: »Tartsátok meg, és adjátok vissza Margitot nekem!«

»Margitot?« kiáltá megdöbbenve Somkövy, és kinos sejtelmei támadtak.

»Igen őt! - Ő érte jöttem. Én küldtem őt ide. Én hazudtam neki, hogy Oszkár beszélni akar vele. Pedig Oszkár el akarja rabolni a becsületét! Én adtam el Margitot annak a vén sátánnak, a kit Rózsának neveznek, a ki pénzével megbabonázott és elvette az eszemet!«

Somkövy dermedni érezte minden csepp véréét. Irtózva gondolta el, hogy itt lélekvásár történt. Kezdett érteni mindent. Kezdte érteni Oszkár szörnyű bánatát, és apja iránti utálatát. De azt, hogy Margitot pénzért vették meg, csak most tudta meg. Az öreg kasznár pedig eltakarta szemeit két kezével és zokogott, mintha legkedvesebb halottjának koporsója mellett állna. És

ilyen zokogó beszéddel folytatta tovább az ő gyónását, hogy bűnbocsánatot nyerjen és feloldozást.

»Mikor Margit az ajtón kilépett, azt hittem, a szívem szakad utána. De még mindig azt hittem, hogy tudok gazember lenni, és hogy a pénz több mint a tiszta becsület. De mikor a szekér már elment és a feleségem is sirva fakadt, az ő könnyei megtanítottak, hogy én nem vagyok gazember! hogy én becsületes ember vagyok! - Elvesztettem eszméletemet és földre rogytam. Nem tudom, meddig lehettem így, csak azt tudom, hogy mikor magamhoz tértem, Margit után kiáltottam, és mikor láttam, hogy Margit nincs sehol, félőrülten, hajadon fővel futni kezdtem ide. Most itt vagyok. Hol van Margit? Én nem engedem meggyalázni őt! - Ő nem az én gyermekem, de a becsülete az enyém!«

Somkövy villámgyorsan ragadta meg a zokogó vén embert, s vadállati orditással kérde tőle:

»Margit nem a te gyermeked?«

Az öreg kasznár hátratántorodott a Somkövy vallató tekintetétől, s egy pillanatra megbánta, a mit mondott, de Somkövy már nyomon volt, és az öreg kasznár nem tudott többé megszabadulni tekintetétől.

Még ha hazudni akart volna is, akkor sem tudott volna hazudni. Nyöszörögve rimánkodott: »El fogok mondani mindent! Margit nem az én gyermekem! - de az én házamban született, és az egész falu azt hitte, hogy az én feleségem szülte. Akartuk is, hogy ezt higgye minden ember, mert egy szerencsétlen család becsületét mentettük meg vele. Nem pénzért tettük, hanem jószívüségből. Hiszen nekünk úgy sem volt gyermekünk, és örültünk, hogy ilyen módon jutottunk hozzá. A Margit anyja a szülés után meghalt.«

Somkövy közel állt az örüléshez. Hiszen ő tizenhét éve keres egy leányt, akinek az anyja szülés után meghalt, a ki Mezőhegyen van eltemetve. Tizenhét éve keresi, és egész életboldogsága elveszett, mivel nem találja. Mikor Margitot először meglátta, szíve megnyilallott, mert azt hitte, hogy megtalálta a kit keres, és akkor megint elvesztette, pedig a mit akkor mondtak, hazugság volt! mert ime kiderül, hogy Margit nem az öreg kasznár leánya!

»Ki hát a Margit apja?« orditá Somkövy, esztét vesztve, és rázva a vén embert, a ki sokáig nem tudott szólni a zokogástól.

»Nem tudom! - nyöszörögte az. - De Margit azt hiszi, hogy én vagyok az édes apja! azt fogja hinni, hogy a tulajdon édes apja adta el őt!«

»Ki hát a Margit apja? erre felelj!« üvölté Somkövy, és csaknem körmeivel szedte szét a zokogó vén embert.

»Nem tudom! nem tudom! csak azt tudom, hogy szégyennel, szüleitől megátkozva halt meg, Bükkfalváról hozták ide nagy titokban, és Flórának hívták!«

Somkövy egyik kezével a fejéhez kapott, a másik kezével úgy ellökte az öreg kasznárt, hogy az hanyatt-homlok bukott le a porba. Aztán feljajdult keserves jajszóval:

»Margit az én leányom!«

Az öreg kasznár térdén csuszott Somkövy lábaihoz, és Somkövy rá akart tiporni. De e perczen az öreg kasznár összeomlott, és többé nem tudott egy szót sem szólni. Szélhűdés érte a nyelvét, és a jobbik kezét, meg a jobboldalát. - Nem tudott megmozdulni, és a szemei is lecsukódtak. A szolgák, a kik odagyültek, fel akarták segiteni, de szegény öreg ember nem tudott a lábaira állani többé. Fölpakolták és elvitték a cselédházba, Somkövy pedig fölmarkolta a pénzt, melyet a vén ember az előbb szórt lábaihoz, és elrohant vele. Jaj annak, a kivel találkozni akar.

De Rózsay a szolgák egyikétől már előre értesült, hogy az öreg kasznár visszajött a pénzzel, és hogy Somkövyvel találkozott. És erre bűnös lelkiismerete úgy megijedt, hogy befutott szobájába és magára zárta a vastag tölgyfa ajtót. Pár percz múlva már Somkövy döngette az ajtót, és iszonyu hangon kiáltá: »Nyisd ki nyomorult! visszahoztam a pénzedet! - Az én leányom elég gazdag! nem szorul a te pénzedre. De te meghalsz! nyisd ki az ajtót, mert meg akarlak ölni.«

Persze az ilyen felszólításra Rózsay mindenre inkább gondolt, mint arra, hogy ajtaját kinyissa. Hanem e helyett az ablakhoz futott, és torka szakadtából kiabálta: »Segítség! - tűz van! gyilkolnak! - segítség!«

A cselédség összefutott. De Somkövyhez nem mert közeledni senki.

Somkövy aztán a cselédeknek esett. Vallatta őket, hogy ki látta közülök Margitot? - Egyik se látta. Erre Somkövy, a mi pénz a kezében volt, mind szétszította a cselédség közt, és csak arra kérte őket, hogy üljenek lóra, vagy szaladjanak a hogyan tudnak, és kutassanak össze mindent, hogy Margitot megtalálják. A szolganépség csaknem a ruháit csókolta Somkövynek, és ha Somkövy azt parancsolta volna, hogy gyujtsák föl a kastélyt, azt is megcselekedték volna.

De Somkövy maga sem tudott maradni. Egyik perczben a bosszu és a gyűlölet fojtott el benne minden érzést és gondolatot, a másik perczben a vágy, hogy Margitot keresse és feltalálja. Csak az ösztönök működtek benne, mert agyveleje megtagadta a szolgálatot. Mint a fölháborgatott, összekavarodott kastély népsége, melyből ki erre, ki arra futott, egymást küldve, egymástól szaladva, és rohanva irány nélkül a világba, keresve valakit, a kiről senki sem tudta, hogy hol keresse: olyan volt éppen a Somkövy belső világa is. Néha mint viharos setét éjben a villámlás, úgy világolt ki lelkében az iszonyu helyzet öntudata, és látta a részleteket, melyek egymásba folytak, de ez csak egy perczig tartott, aztán újra vak sötétség lett szélzugással és zápor zuhogással.

Pedig odakint a leggyönyörűbb csillagos este volt. És oly varázsos fényvel világított a teli hold, hogy mindenkit elbűvölhetett a természet nyugodt harmóniája.

Az emberek nagy zajjal és lármával szétfutottak. A cselédség mindenütt Margitot kereste. Az egész falut felverték. A falu népe mind a keresőkhöz csatlakozott. Nagy sokára a falu végén találkoztak azzal a kocsissal, aki Margitot a kasznárháztól elhozta; össze volt verve, és karja, arcza tele volt zuzódásokkal. Ez beszélt, hogy a mint Margit kisasszonnyal már utban volt, a helybeli ügyvéd Ugrik Elemér szaladt utánuk. Utolérte őket és felkapaszkodott a szekérre. Mikor fent volt, pisztolyt huzott ki, és megparancsolta a kocsisnak, hogy hajtson az erdő felé. Margit kisasszonynak pedig azt mondta, hogy bizzék benne, mert jót akar vele, és meg akarja menteni a gyalázattól, mely reá vár. Margit kisasszony hitt neki, és nem bánta, akárhová viszik. Így értek az erdőbe. Itt Ugrik Elemér letaszította a kocsist a bakról, és így kapta a zuzódásokat. A gyeplőt pedig maga vevé kezébe, és a szekérrel elvágtatott. De hogy hová? azt csak az isten tudja!

Ezeket tudták meg a kocsistól, és tudatták Somkövyvel is. Somkövy pedig e hirtől még inkább kétségbeesett. Mert Ugrik Elemérről csak azt tudta, hogy aljas jellemű ember, a ki csak a gazembereknek tehet szolgálatot.

Ime föltalálta leányát, akit oly soká keresett!

És csak most vesztette el igazán.

Nem tudott mást mondani, csak mindig ezt: »Kit öljek meg először, és kit öljek meg utoljára!«

Szegény Margit! - Szegény Somkövy!

Az éj titkai.

Éjfél felé a kastély és környéke egészen elcsendesedett.

De nem aludt benne senki.

Rózsay börtönben érezte magát, de nem mert arra gondolni, hogy börtönének ajtaja megnyíljen, mert félt, hogy kinpadra viszik.

Előbb a zaj és zsibongás ejté kétségbe, és most még inkább kétségbe ejtette a halotti csend.

Képzelete rémitő alakzatokat szült, és minden neszre összerezsent, ha csak a szobabutor pattogása volt is.

Borzadt önmagától.

Hol az ablakhoz futott, hogy nem akar-e ott bemászni Somkövy? hol az ajtóhoz szorította fülét, hallgatni, hogy az ajtó mellett nem áll-e Somkövy lesben? Így teltek el a rémes éjféli órák. Tudta, hogy odakint iszonyu dolgok történtek, melyeket hatványozva rajzolt a bezárt ember képzelete: és a bezárt ember nem mert kimozdulni börtönéből.

De habár a vastag tölgyfa ajtót be nem zuzhatta senki, habár a magas ablakokon be nem mászhatott senki, Rózsay még sem érezte magát biztosságban.

Mert nem tudott menekülni ö n m a g á t ó l.

Mikor már az egész kastély elcsöndesedett, mikor már Somkövy sem fenyegette Rózsayt többé, akkor Rózsay önmagának esett, és önmagát támadta meg.

Szörnyű vivódás támadt szívében. Lelkiismerete keselyű körmökkel csapott be abba. És a fölszabadult lelkiismeret hatalma úgy nőtt, mint a lázbeteg viziója.

A hatalmas milliomos, a ki előtt a világ porba hullt, most börtönének négy fala közt, önmagát sujtotta a porba.

Előtte állt gunyos mozdulatlansággal a vaspénztár, benne a milliók, és sem nem akart, sem nem tudott segíteni rajta.

Hosszu és zavaros álomból fölébredni elég egy percz. És az ébredés perczében egyszerre szétfoszlik a hosszú zavaros álom.

Igy foszlott szét egy percz alatt Rózsay összes multja. Megátkozta és megsiratta.

De még mindig önző volt. Mert még mindig gyáva volt.

Még mindig a saját életére gondolt, pedig tudta, hogy a hajnali órákban fia fog szembeállani a halállal.

És ennek ő az oka. Most már tisztán látta, hogy ennek ő az oka.

Először majd beleőrült ebbe a gondolatba. Borzasztó indulat szállta meg, mely sarkalta őt a bosszura és gyűlöletre. De nagy szenvedései közt rájött, hogy neki nincs joga bosszút állani máson, - hiszen mindennek ő az oka.

És minél közelebb jöttek a hajnali órák, annál kevesebb maradt Rózsayban a régi Rózsayból.

Minél közelebb jöttek a hajnali órák, annál jobban meggyűlölte önmagát, s egyszerre csak odarohant a vastag tölgyfa ajtóhoz, kizárta a vastag lakatot, fölszakította az ajtót és kirohant a folyosóra.

Szörnyű hangon kiabálta, és a magános folyosó még szörnyűbb viszhangot adott: »Ha valakit meg akartok ölni, engemet öljete meg!«

Aztán minden ajtót fölszakított, és minden sötét szobába bekiáltott: »Oszkár! - Oszkár!« - De Oszkár nem volt sehol.

Végre Frigyes ajtajához ért, és Frigyest Viktorral felöltözve találta.

»Gyilkosok!« kiáltá rájuk és rájuk csapva az ajtót, tovább futott. Kereste cselédeit, de csak a cseléd-gyermekeket találta, a kik édesen aludtak. Erre megint visszafutott, és mint a halálra üldözött vad, összerogyott szobájában, és testben, lélekben egyaránt kimerülve, lihegve hevert tigrisbőrrel bevont nyugágyán, s a kimerültség tehetetlenségében fatalista lett. A kiállott izgatottságok természetes visszahatása fáradt közönyné tompított benne minden lázadó érzést, és minden önkinzó gondolatot.

A régi Rózsayból nem maradt benne semmi!

Ez alatt Frigyes, a ki mindenről értesülve volt, teljesen tisztába jött a teendők felől.

Mielőtt a párbajt elintézte volna, érezte, hogy előbb még egy más dolgot is el kell intézni.

A párbajra, (akárhogyan végződjék is), most már könnyen gondolt. De Viktor nagyon le volt hangolva. Ő éjfél után tért vissza a kastélyba, hogy Frigyessel találkozzék. A kastélyban történt dolgokról csak utólag értesült, - de mindaz, a mit hallott, nem érdekelte őt. Szíve rossz előérzettel volt telve. Rögeszméje volt, hogy a párbajban el fog esni, és nem akart eltávozni a kastélyból a nélkül, hogy Clarisset még egyszer ne lássa. Frigyes mindenképen le akarta Victort beszélni erről, de nem sikerült neki. Végre beleegyezett, s az első virradás órájában együtt mentek Adél grófné termeibe. Clarisse szó nélkül borult Viktor keblére, és zokogva sohajtá: »Csakhogy még egyszer láthatlak! azt hittem, soha többé nem láthatlak téged.«

Adél grófné ki volt kelve önmagából; ajkait harapta, hófehér kezecskéivel homlokát verte, és vad gyűlölettel folyvást csak e szavakat sziszegte: »Oh szégyen! szégyen!«

Csak Frigyes nem vesztette el férfias nyugalját. És így szólt:

»Nincs más választás. Rózsay meg van törve, kétségbe van esve. Elvesztette az eszét. Oszkár feltétlen ura lett apjának, s ha Oszkár életben marad, házassága Clarisseszal felbontottnak tekinthető. Kevesebb szégyen, ha mi bontjuk föl, mintha ők utasítanak vissza.

Adél grófné csak tovább sziszegte:

»Oh! szégyen! szégyen!«

Frigyes így folytatta: »Bármint végződjék tehát a párbaj, a következményeken nem változtat. Távoznok kell rögtön. Így legalább a látszat van megmentve. Somkövyvel nem lehet találkoznok, mert Rózsaytól kitelik az is, hogy elárulja, hogy Margitra vonatkozólag te adtad a tanácsot.«

Adél grófné fölkaczagott a kintől és a megalázástól: »Még ez is!«

»Somkövy olyan, mint egy örült - minden botrányra képes. Oszkár eltűnt; bizonyosan azért hogy más segédet keressen magának. A kocsí be van fogva. Siessetek. Pesten találkozunk még ma este, s ott megvitatjuk a további teendőket. A sors akarta így - bele kell nyugodnunk!«

Adél grófné e szavakra a legnagyobb gyűlölettel kiáltott fel:

»Lőjétek agyon legalább Oszkárt, hogy bosszut álljatok!«

De Adél grófné e szavaira Clarisse kétségbeesve sikoltott fel s még szorosabban tapadt Viktor kebléhez.

»Ne kísértsd az istent! Én nem bocsátom Viktort! Én nőd akarok lenni! Lemondok a világról, s csak neked élek.«

Viktor könyezett, s Frigyes nem akarva időt engedni a nagyobb elérzékenyedésnek így szólt »Csítt gyermek! Viktor bucsuzzál és készülj!«

Viktor alig tudta kimondani e szavakat: »Isten önökkel.«

Most már Adél grófné is meg volt rendülve. Görcsös sirás fogta el, és e szavakkal nyujtá kezét Viktornak:

»Bocsásson meg nekem!«

Viktor megcsókolta Adél grófné kezét, de Frigyes már vitte magával. Viktor még egyszer Clarisse felé fordult, s fölsóhajtott:

»Clarisse!«

E sóhajra Clarisse csak a Viktor nevét ejté ki, és ájultan rogyott a szoba padlózatára.

Ez a jelenet még a Frigyes idegeit is próbára tette. De erőt vett magán, és így szólt: »Semmi baj! szerencse, hogy elalélt.«

Adél grófné Clarisse mellé térdelve, jajongott:

»Clariss gyermekem! ébredj! ne halj meg!« És csókolta Clarisse kezét. »Viktor élni fog! férjed lesz! boldogok lesztek! - Az isten megbocsát azoknak, a kik szivükből megtérnek. Én megtértem, megjavultam, s kolostorban fogok imádkozni a ti boldogságtokért. - Oh! gyermekem! - ébredj, térj magadhoz!«

Viktor ez alatt eltávozott, s Frigyes is készült utána. De Clarisse eszmélni kezdett. Frigyes fölsegíté egy karosszékbe és e szavakat ismételte:

»A kocsi vár! rögtön induljatok.«

De Adél grófné így felelt Frigyesnek:

»Távozni most? most, mikor Viktor a halállal szembe néz? Elszökni gyáván sorsunk elől? Itt hagyni Viktort, talán vérében, idegenek ápolására? Nem! ez nyomorult tett volna tőlünk!«

Clarisse hevesen csókolja anyja kezét és többször ismétli: »Köszönöm anyám! Köszönöm.«

Frigyes érezte, hogy Adélnak igaza van, sőt Adél szavai neki is jól estek, és azokra csak annyit mondott:

»Tedd, amit jónak látsz. De ha itt maradtok, vonuljatok szobátokba, s várjátok be, mig visszatérek.«

És ezután elment.

Mentében így dörmögött:

»Ördög és pokol! Szokás, filozofia, férfiasság, mind olvatag viasz a sors kezében! érzem, hogy magam sem vagyok rendben.«

A kocsi már előállt, s benne ült a kerületi orvos, és annak egy barátja, (a ki Frigyes mellett a második segéd lett volna,) Viktor a lépcsőházban türelmetlenül várta Frigyeset, s e közben egy-egy könyecseppet törült le szeméről. Végre előbbi hangos monológjával megjelent Frigyes gróf is, hogy induljanak a párbaj színhelyére: de ekkor, éppen a mint a lépcsőkön lefelé futottak, szivrázó jajgatással jött velük szembe Rózsay Félix, és arcvonásait a fájdalom örültsége torzította el. Kezeit az ég felé emelgette, majd a jobb kézben tartott levelet vad mozdulattal tartá szeme elé, mintha elfeledte vagy nem hitte volna azt, a mi a levélben megírva

volt. Majd zokogása elállt, s kinos hörgéssé lett. Lábai tántorogtak, s a mint előre rohant, olyan volt, mint a halálra sebesített ember, a ki minden pillanatban a földre rogyhat. Frigyes és Viktor megkövülve álltak meg, mikor Rózsay Félix ekként jött eléjük, Rózsay, ha szóhoz juthatott, folyton e szavakat ismétlé: »Adjatok egy pisztolyt! nem akarok élni! Fiam, egyetlen fiam!«

»Mi történt?« kérde Frigyes, és részvéttel támogatta Rózsayt, hogy el ne essék. De kérdésére egyenes választ sokáig nem kapott.

»Most már mehettek! - most már mehettek!« - így sirt Rózsay, s újra hangos zokogásba tört ki. Végre átnyújtá a levelet Frigyesnek, és végtelen fájdalommal kiáltá: »Olvassátok! - Még tegnap írta. És nekem csak most adták ide. Most már késő minden. Már tegnap este eltűnt. Meghalt, megölte magát!«

»Oszkár?« kérde Frigyes és Viktor egyszerre, és Frigyes meghatottan vette át Rózsaytól a nyitott levelet.

Rózsay tombolt, haját tépte, és csak ezt ismételte: »Adjatok egy pisztolyt! Lőjetez agyon! nem akarok élni!«

Frigyes és Viktor fölvezették Rózsayt a lépcsőkön, s ott engedték ráborulni a márvány korlátra, hogy kisírja magát. Ez alatt Frigyes lázas sietséggel, és látható megindulással olvasta el Oszkár levelét, mely így szólt:

»Édes atyám! Én vagyok a hibás, hogy megszoríttalak. De ha tovább élnék, tovább szomorítanálak. Te mindent elkövettél, hogy boldoggá tehesz, én mindent elkövettem, hogy boldoggá ne lehessenek.

Nem tudok többé kibékülni magammal, s azt hiszem, te is csak halálom után békülhetsz ki velem. Nem élhetek tovább. Az élet minden percze halálos gyötrem. Nincs reményem, nincs hitem, nincs bizalmam, és nincs semmi czélom. Meg kell halnom. Csak a halál állíthatja az összhangot helyre. Köszönöm, hogy annyit fáradtál érdekemben. Ne tégy magadnak semmi szemrehányást. Én rossz és szerencsétlen természettel születtem. A kiket megbántottam, azoknak így adok elégtételt. Mást nem adhatok. Lásd be, hogy nekem legjobb volt meghalnom, és nyugodj meg. Hidd el, hogy csak a halál tudata ment meg az örüléstől. E tudat nélkül már most is örült volnék. Mert örült kinokat szenvedek. Isten veled. Oszkár.«

»Oh! nemeslelkű fiu! - sóhajtá Frigyes elérékenyedve. - Egyikünk sem ismerte őt.« Ezután átnyújtá Oszkár levelét Viktornak. »Olvasd.«

Viktor végig olvasta, és arcán az előbbi kemény vonások ellágyulva szelidültek meg. Csak ennyit mondott: »Szegény Oszkár!« De e két szóban elárulta, hogy sajnálja Oszkár életét, holott néhány percz előtt még ő maga akarta kioltani azt.

Rózsay újra fölajdult:

»Mi élünk! és ő meg van halva! az ilyen fiu maghal, mi pedig méltatlanok, tovább élünk. Nincs isten! nincs igazság!«

Frigyes így szólt: »Siessünk, keressük fel. Talán tehetünk még neki egy baráti szolgálatot.«

De Rózsay nem ügyelt Frigyes szavára, s csak a saját fájdalmát panaszolta:

»Minden vagyonomat oda adnám, ha megválthatnám vele fiam életét! - s kezdetnék egy új, és nemesebb életet. Beh! meg is büntetett engem az isten! - Mig szívtelen gonosz, nagyra-vágyó voltam, addig volt fiam: és most, mikor megjavultam, árván maradok!« És ezzel a földre roskadt.

»Meg kell szánnom igaz fájdalmát.« Mormogta Viktorhoz Frigyes.

Viktor hasonló hangon felelé:

»Én sem tudok többé haragudni reá.«

Ekkor a lovász inas, a ki Oszkár levelét átadta volt Rózsaynak, lihegve jött elő az uradalmi vadászszal, a kinek azonban az arczán lehetett látni, hogy nem valami jó hírrel jött. De azért valamennyien e kérdéssel rohanták meg:

»Nos? Te az erdön jártál, - tudsz valamit Oszkárrol?« Az uradalmi vadász kinos zavarban volt, s alig tudta kinyögni:

»A fiatal nagyságos urrol? tudok instálom.«

És már az ajkán volt, a mit mondani akart, de Rózsay kétségbeesett hangon közbe vágott: »Megállj! ne szólj! ő meghalt, - nem akarom hallani. De mégis, szólj! - de ha rossz hied van, ne mondd ki egyszerre!«

A meghatott vadász jót akart, és azt hitte jót tesz, ha elhárítja magától a felelősséget, és így szólt:

»Hiszen Márton, az erdőkerülő is tudja.«

»Küldjétek hát ide Mártont, az erdőkerülőt: Hadd mondja ő el!« Kiáltá Rózsay, csakhogy minél későbbben hallja meg a szomorú valóságot.

Ez alatt Frigyes titkon a vadászhoz sugott, s ezt kérde tőle:

»Meglőtte magát?«

A vadász fejével intett s ezt felelte lassu hangon:

»Olyan formán.«

Rózsay észrevette, hogy sugdosnak és rárivalt a vadászra:

»Mit állsz itt? hívjátok Mártont, az erdőkerülőt! Hamar, meg akarok tudni mindent!« Pedig azt a vadász is elmondhatta volna.

E pillanatban zaj támadt. Új hirnök jött, a kitől, míg szólni nem hallották, mindenki elrémült. Rigó Elemér Alfréd volt, a ki úgy röpiült, mint viharban a vészmadár. Öltözete egészen derangierozva volt, arczvonásairól senki sem tudta leolvasni azt, a mit a vészmadár sipolni fog. A mint jött, beleütődött a vén vadászba, és durván lökte félre. Aztán hirtelen megállt, mint egy megbolondult komédiás, a ki mindig a szinpadon képzeli magát, és folyvást ijesztő mozdulatokkal játszik. Dobbantott lábával, kihívó göggel nézett körül és harsányan mint egy csatakürt, így kiáltott:

»Félre az utamból! - Hirt hozni volt itt kend ugy-e? Hazug hirt hozott! Kend számár! menjen dolgára. Az erdőben löjje a bakokat, nem itt!« Azután pedig gögös udvariassággal meghajtá magát a hallgatóság előtt s így folytatta: »Szerencsés jó hajnalt urak urfiak, válogatott cigány-legények! Ugy-e a vadász azt a hirt hozta, hogy Oszkár meglőtte magát és meghalt?«

Rózsayt, mintha a guta ütötte volna meg erre a kérdésre, olyan kövé vált arczczal meredt a szóló felé, s még jobban borzadozva mint előbb, nyöszörögve kérde: »Nem lötte meg magát?« Rigó Elemér Alfréd tiltakozott a kérdés ellen, s így szólt:

»Még semmit sem mondtam, pedig csak az az igazság, a mit én mondok. Én pedig azt mondom, hogy Oszkár meglőtte magát, - de!« - valamennyien szivszorongva kiáltottak közbe: »De?« Rigó Alfréd Elemér erre ünnepélyes lassusággal tagolta, s minden szót külön is megnyomott:

»De nem halt meg.«

Rózsay egyet ordított, és azzal egyenest a Rigó nyakába kapaszkodott: »Nem halt meg? - Ha szegény ember voltál, ezért a hirért gazdaggyá teszek!«

Rózsay pedig a dicsőségtől mámoros hangon egészíté ki szavait ezzel: »Nem halt meg, - és nem is fog meghalni! - És én nekem van benne legfőbb részem!« - Végzé vad kacagással, miközben sirva fakadt, és könnyei zápor módra hulltak.

»Beszéljen! Beszéljen!« Fakgatá Frigyes.

»Hogyan történt?« Kérdé fölízgatottan Viktor.

Rózsay pedig futott egyiktől a másikhoz, kezeivel hadonázott, és így kiabált:

»Meg kell tébolyodnom! - A fájdalmat már tudtam hordozni, de ezt a reményt nem tudom! Oh! fiam, fiam!«

Végre Rigó Elemér Alfréd újra visszanyerte önuralmát, s ekként szólt tovább:

»Hogy történt? hát úgy, a hogy én akartam! Hej! különösek az emberek, mikor bajban vannak! Beh kevés van köztük olyan, a ki a fejét el nem veszíti! Hanem annyit mondhatok, hogy Somkövy az ilyen fajta ember. Nem hittem róla, de becsülöm is értte!«

»Somkövy?« kérdé ijedt hangon Rózsay, és szégyenpir borította el arcát.

»Ő, igen ő! Somkövy Albert, a Margit tulajdon édes apja. Ez is most sült ki. Mikor megtudtam, majd hanyatt estem. Margit egy nap alatt milliomos leány lett! Hej, lenne udvarlója ezután, a mennyi kellene! De neki egy se kell, mert Oszkárt szereti. Oszkárt meg engem, - de engem csak úgy! Szegény kis gerliczém! itt sirt, itt reszketett a keblemen, mikor elszöktettem!«

Rigó elbeszélése folyvást izgatottabbá tette hallgatóit. Mindannyian ideges türelmetlenséggel kiálták:

»Beszéljen világosan, mert nem értjük.«

Rigó Elemér csodálkozó arczczal felelte nekik:

»Pedig világos ez, mint a nap! Mert hát elszöktettem biz én, mikor a mostoha apja, az a megtántorodott vén kópé, a szekérre pakolta, hogy ideküldje söló. Ott lestem a szekeret a kenderes alján, s mikor erre fordult, a lovak elé álltam s így kiálték: hó! - Tudtam, mi járatban van a leány, s megesküdtem, hogy vagy megörzöm az ártatlanságát, vagy meghalok. A kocsi megállt és én felugrottam a kocsis mellé, aztán pisztolyt szegeztem a szívének, és megparancsoltam neki, hogy a kis erdőbe hajtson, a gazember rezonírozott, de kivettem kezéből a gyeplőt, és a kis erdőben úgy pofon nyaltam két oldalról, hogy leszédült. Most is ott fekszik talán az ut közepén valahol. Aztán a lovak közé vágtam, és két minutum mulva üthette a nyomunkat Caracalla császár!«

Frigyes kezdte érteni a dolgot, és mosolyogva dörmögte:

»Bármi legyen, ha nem sejtettem, hogy Margitot maga sikkasztotta el!«

Rózsay az égre nézett és fohászkodva sohajtá:

»Az isten keze ez! - nem földi hatalom!«

Rigó Elemér eként folytatá: »Vitettem Margitot egyenesen a tiszteletes urhoz. A tiszteletes ur nem volt otthon. Valami nagy beteghez hívták, mert hát ő a falu doktora is egy személyben. Éjfélig vártuk, mig haza jött, addig az ideig Somkövy, meg a kastély cselédsége háromszor

járt ott Margitot keresni, - de én csak nevettem a fáradozásukat. Éjfélkor érkezett meg a tiszteletes ur, de nem egyedül. Valakit hoztak. Ki volt az a valaki? találják el.«

Mindenki eltalálta, s egyszerre kiálták:

»Oszkár.«

»No ugy-e, hogy világosan beszélek? - Oszkár volt, csak hogy nem volt benne élet. No lehet képzelni azt a sikoltást, a mit az a kis őzike elkövetett. Föl kellett volna támadni Oszkárnak arra, ha igazán meg is lett volna halva.«

Rózsay megint felordított, és megint a Rigó Elemér nyakába esett, s boldogságában szinte fojtogatta.

De Rigó nem veszté el hidegvérét, és megmaradt a tárgyál.

»Lett aztán sürgés-forgás, mindenkinek száz keze nőtt. Oszkár sebét kimostuk, bekötöttük, de nem is volt annak sebe, mikor megtudta, hogy az a nő, a ki a pavillonban volt, nem Margit volt, hanem az a másik.« Itt Rigó kaczagva fordult Frigyeshez, s tőle kérde: »tudja ki?«

»No képelem, milyen dühös volt, mikor kizavarták! Az sem megy többé rendezvoursra, mig él!«

Frigyes csak annyit tudott felelni: »Ez volt az első légyott, a mit nem tarték meg. De örülök, hogy így lett.«

Most Rigó kezeivel hallgatást parancsolt, mintha azt jelentette volna, hogy most jön a java! Aztán így folytatta:

»Nem sokára jött Somkövy, - s Oszkár látni kívánta. No az volt a jelenet. - Festő, szobrász, költő és muzsikus kellett volna ahhoz. Sirtunk, meg nevettünk valamennyien. Képzeljék, Somkövy még most sem fedezte föl magát föltalált gyermekének; És miért? - Azért, hogy egy pillanatra se vonja el őt Oszkártól. Ilyen áldozatot még nem hozott a világon ember!«

»Igazi férfi.« Jegyzé meg lelkesült hangon Frigyes gróf.

»Mennyire megszégyenit engem!« suttogta Rózsay és szemeit bünbánólag a földre sütötte.

»A tiszteletes ur tizszer is elbeszélte, hogyan akadt Oszkár s talán most is azt beszéli. Hát ugy akadt rá, hogy mikor a falu végén járt, lövést hallott. Ki löhet sötét éjjel? gondolá. És ment, a honnan a hang jött. Alig tett pár száz lépést, megtalálta Oszkárt. Azt hitte, halva van, s maga czipelte be a faluba. A faluban embereket fogadott, s az eklézsia-ra hozatta. Itt sült ki, hogy nem halt meg. Szívének czélzott, de a pisztoly félre siklott s oldalát lőtte keresztül. Olyan seb, a mitől a huszár le sem esik lováról, hanem még négy óráig harczol. Csontot nem tört a golyó és egy pár hét mulva akár lakodalmat tarthat. Most aztán ott ülnek körüle Somkövy, Margit, meg a tiszteletes ur, s olyan jó kedvük van, hogy nem lehet köztük megmaradni. Még a vén kasznár is ott van, hanem azzal nem lehet beszélni. Mikor megtudta, hogy Margit Somkövy leánya, lerogyott és megütötte a nyelvét a gutta. Adja isten, hogy a nyelvével együtt némult légyen meg a lelkiismerete is!«

Rózsayt elfogta az öröm dühöngése, s majd kibujt a bőréből, s esze nélkül akart rohanni: »Menjünk a tiszteletes urhoz! Menjünk valamennyien! - Látni akarom őket együtt!«

Frigyes maga is egészen fölvidult, s így szólt Rózsayhoz:

»Menj, és jelents be Oszkárnál bennünket is.«

»S a párbaj?« Kérde Viktor lassu hangon.

»Erről megfeledkeztem! De ezek után én nem tartom szükségesnek. Oszkár a legszebb elégtételt adta neked azzal, hogy azzal a kézzel, mely téged megbántott, a saját vérént ontotta. Az az Oszkár, a ki téged megsértett, meghalt. A ki ma él, annak élete csak ez órától kezdődik. Ha vivni akarsz vele, keress magadnak más segédet.«

Viktor kezét nyújtott Frigyesnek s így szólt:

»Ha így beszélsz, szívesen belenyugszom!«

Rózsay, mikor ezt hallotta, csaknem a Frigyes lábaihoz borult, s megtörve sóhajta: »Gróf ur! fogadja egy szegény apa hálás köszönetét!«

Frigyes gróf pedig átölelte Rózsayt, s őszinte mosolylyal felelé neki:

»Maradjunk a régi hangnál: hisz most már igazán becsülhetjük egymást.«

És ez a hang Frigyesről jobban esett Rózsaynak, mint minden eddigi hiusága.

»Én sietek Clarisshoz, s elmondok neki mindent.« Kiáltá Viktor, szenvedélyes örömmel.

»Tedd őt boldoggá! Eredj!« Szólt Frigyes, és a boldogságtól senki sem találta helyét.

Viktor nem is sietett, hanem rohant a grófnéhoz és Clarissehez, kiktől alig egy félórája, hogy elvált. Clarisse csak néhány perc előt ébredt eszméletlenségéből, és Adél grófné leánya mellett térdelt és imádkozott.

Az idő mértéke elveszett mindkettőre nézve. Clarisse nem tudta, meddig feküdt eszméletlenül, Adél grófné előt pedig oly borzalmas volt minden átélte perc, hogy úgy érezte, mintha az elmúlt félóra alatt hosszú évtizedeket élt volna át.

Mindketten remegő izgatottságban várták a hírt a párbaj kimeneteléről, és mikor a léptek zaját hallották, nem mertek az ajtó felé tekinteni. De az ajtó felszakadt, és Viktor harsány hangon kiáltá:

»Jó hír! szerencse!«

»Viktor!« sikoltott fel Clarisse, és zokogva omlott az érkező keblére.

Adél grófné is felsikoltott, de ő ezt kérdezte:

»Meghalt?«

Azt hitte, hogy a párbaj már megtörtént, és Oszkár az, a ki halva fekszik.

Viktor több perczig nem ért rá, hogy Adél grófné kérdésére válaszoljon, annyira elfoglalta őt a Clarisse ölése. S mikor végre válaszolt, csak ennyit mondott: »Nem halt meg! ne is haljon meg! én neki megbocsátok!«

E perczben belépett Frigyes és Rigó Alfréd Elemér, a ki azonban előre kijelenté, hogy nem maradhat sokáig, mert neki mennie kell a boldogokhoz.

»Rigó barátom, ön a nap hőse!« veregette Rigó vállát Frigyes. »Most már elengedem önnek a légyottomat!«

Rigó Alfréd bizonyos elérzékenyedéssel kaczagott fel: »Csak a helyemet találnám! De sehol nem találom! - Futok vissza a boldogokhoz. Így lesz már ez mindig ezután. Lássák, igazi futó bolond vagyok.«

És el is futott, szemeiből a könnyeket törölve.

Hosszu idő telt bele, míg a hölgyek mindazt megtudták, a mi történt.

Hogy nagy érdekekkel hallgattak minden szót, és hogy elbeszélésnek sohasem volt hálásabb közönsége mint ők, azt talán fölösleges bizonyítani.

Elég az hozzá, hogy mikor mindent tudtak, és már többet sirtak az örömtől és a boldogságtól, mint a mennyit előbb sirtak a szégyentől és boldogtalanságtól, akkor Frigyes elhagyta őket, és fölkereste Rózsayt, a ki már háromszor elindult, hogy fiát megnézzé, de mindig visszatért, mert nem volt ereje és bátorsága, hogy egyedül menjen oda. Épp a negyedik elindulás pillanatában találta meg Rózsayt Frigyes és utána kiáltott! »Félix megállj! Egy szóm van veled a grófné nevében!«

Rózsay visszafordult, s csak ennyit felelt:

»Tudom, mit akarsz mondani. El van végezve!«

Ez volt az első tapintat, mely Rózsaytól kitelt. Frigyes nem is mulasztotta el, baráti mosolyával, és egy könnyű fejhajtással megdicsérni érte.

»Hirül adhatom a grófnénak?«

»A mint akarod!«

Éppen el akartak válni egymástól Rózsay és Frigyes, mikor hirtelen kocsi zöreje hangzott, és pár pillanat múlva kétségbeesett arccsal megjelent Táray gróf, Adél testvérbátyja.

Kezében egy gyűrött táviratot tartott, és alig tudott szólani a felindulástól.

»Miklós, te itt?« szólítá meg őt csodálkozó hangon Frigyes. »De jó, hogy jössz. Becsületemre mondom, jobb időben nem jöhettél!«

»Mi történt?« kérde lélekszakadva Táray gróf. »Tegnap este egy sürgönyt kaptam Oszkártól, mely így szólt: Megigértém önnek, hogy gróf Szentkláray Clarisse férje nem leszek. Megtartom. Mikorra e sorokat olvassa, halott vagyok. - Az Istenért, mi történt?«

Rózsayra megint rájött a sirás, de Frigyes már egészen beleélte magát a szomorú boldogság mámorába, és nevetve válaszolá:

»Csoda történt! Clarisse a Viktor menyasszonya. És képzeld, tiszta szerelemből!«

»De Oszkár?« kérde Táray nyugtalanul.

»Oszkár pedig Somkövy Margit vőlegénye. Egy szóval megváltozott a világ. Az emberek nem pénzért házasodnak, hanem tiszta szerelemből!«

»De én még mindig nem értem!«

»Ej! én pedig már harmadszor el nem beszélem! Beszélje el más! - nézd, ott jönnek az asszonyok - beszélj velük!«

Adél, Clarisse és Viktor együtt jöttek. Clarisse egy perczre kibontakozott Viktor karjaiból, és Tárayhoz futott.

»Bátyám!« kiáltó igazi bensőséggel. »Mily jó, hogy itt vagy! Ugy-e nem haragszol reám? Lásd megváltoztam. Viktor arája vagyok!« És ezzel ujra Viktorhoz futott és szenvedélyesen csókoltá őt.

Frigyes meg nem állhatta, hogy rá ne kiáltson: »Ej! hát azért szabadult meg Viktor a haláltól, hogy te most csókjaiddal öld meg?«

Viktor lelkesen kiáltotta vissza: »Az ő csókja még a halálból is feltámasztana!« (Banális frázis, de szerelmesektől, köztapasztalás szerint, jobb nem igen telik.)

Adél grófné lesütött szemekkel és lassu léptekkel közeledett Tárayhoz, és reszkető hangon csak ennyit mondott: »Bátyám, neked volt igazad.«

Ezzel kezét nyújtotta Táraynak, a ki melegen és valódi testvéri szeretettel szorította meg azt:

»Nem örülök úgy e kijelentésednek, mint leányod igazi szerelmének. Most már ő nemcsak a te leányod, hanem az én leányom is.«

»Értelek és méltányollak«, szólt Adél ünnepélyes hangon, »és többé nem állok semminek útjába. Legyen Clarisse boldog, én pedig visszavonulok, és a társaságba nem lépek soha többé.«

Vége jó, minden jó.

A tiszteletes ur háza pedig egyszerre a világ közepe lett. Seregesen állt a háza tájékánál a falu népe, és boldog volt, a kire hirtelenében valami elvégezni valót biztak. Csodálatos és hihetetlen dolognak tünt föl a földnek egyszerű népe előtt, hogy gazdag urak ennyire megszenvedjenek egymásért, pedig hát mindenük megvan, a mit csak a szemük-szájuk megkíván. Margitot valamennyien olyan színben látták, mint a mesebeli tündér király-kisasszonyt, a ki váratlanul jelentkezik abban a valóságban, melyről nem álmodott senki. Voltak a parasztleányok közt Margitnak játszótársai, a kik minél kevésbé értettek a szabatos definitiókhoz, annál süröbben folyamodtak a természettől nyújtott kedély nyilvánításokhoz, és kiáltásaik vagy fohászkodásaik közt az abc-nek minden magánhangzóján végig skáláztak, s úgy gondolták, hogy mindent tudnak és mindent elmondtak, a mit kell és lehet.

Oszkár sebe nem volt életveszélyes, és nem igényelt semmi operációt. A golyó a balsó oldal bordák közt szaladt keresztül, de csak a külfalzat alatt, anélkül, hogy életszervet sértett volna. A vérvesztés igaz, hogy elgyengíté, de azt az erőt, melyet így elvesztett, sokszorosan visszanyerte attól a boldog érzéstől, mely életét adta vissza. Mikor a tiszteletes ur házában ápolás alá vették, és lassankint visszanyerte eszméletét, Margit volt az első, a kit felismert. »Hogy jön ide?« kérde tőle, és Margit helyett, a ki nem tudott szólni a zokogástól, Rigó Elemér beszélt el Margit elrablásának történetét. És mikor ezt Oszkár meghallotta, alig lehetett visszatartani, hogy ágyából ki ne ugorjék, és Margit lábához ne boruljon. Hát még mikor Somkövy is eljött, és Somkövy is megtudta, a mit már Oszkár tudott, és ezen Somkövy is éppen úgy örült, mint Oszkár, - attól kezdve Oszkár nem is akarta hinni többé, hogy beteg, s a tiszteletes ur nem egyszer mondta tréfálkozva: »soha ilyet! néhány óra előtt halott gyanánt hoztam ide, és most már akár lakodalomra mehetne!«

Somkövy egy percze sem vonta el Oszkártól Margitot. Csak nézte a leányt rajongó szeretettel, és mikor szíve már tultelt, akkor félre vonult és sirt. A tiszteletes ur volt az első, a kinek fölfedezte magát, és tőle kért tanácsot, hogy mily alakban ismertesse meg magát leányával, a kit annyi évig keresett, és a kit ily rendkívüli módon találhatott fel. A tiszteletes ur azonban nem tudott tanácsot adni, annyira meg volt indulva ő is.

Eközben lassankint odagyültek már a kastélybeliek is. Rigó Elemér jelentette be őket. Jött Rózsay, és fiára borulva, szó nélküli hosszas és néma ölelésben kért fiától bocsánatot. Jött Frigyes, a ki mosolyogva szorított kezét Oszkárral. Jött Viktor, karonfogva Clarisse-al, és úgy szorítottak kezét Oszkárral, mint régi jó barátok. De Oszkár felült ágyában, és így szólt Viktorhoz: »Elég volt egy golyó?« - Viktor teljesen ki volt békülve, és kedves vidámsággal felelé: »Te lőttél helyettem, és én nőül vettem Clarisset helyetted. Ez nagyobb elégtétel, mint melyet reméltem.« Jött azután Táray gróf is, karján vezetve nővérét Adélt, s gratuláltak Oszkárnak hálás szeretettel. És mindannyian Margitot is oly előkelő tisztelettel és oly figyelmes hódolattal vették körül, hogy Margit, a ki még mindig nem tudta azt, a mit azok már tudtak ő felőle, folyvást csak pirult és szégyenkezett, mert hisz ő még mindig csak az egyszerű szegény kasznár leánynak tartotta magát.

És ebben a hitében meg is hagyták őt mindaddig, míg Oszkár egészen föl nem üdült. Csak-hogy a kasznárházba nem ment már vissza soha többé.

Fentlakott a kastélyban, Clarisse-al egy szobában, és Somkövyt már az első napon annyira szerette, mintha érezte volna, hogy édes atyját szereti benne.

Adél grófné igazi önfeláldozással ápolta Oszkárt, és Frigyes Viktorral együtt minden gondját arra fordította, hogy Oszkárnak minél kellemesebb szórakozásokat szerezzen.

Rózsay minden hiuságából kigyógyulva, a legjobb barát, legkedvesebb házigazda és a leggyöngédebb apa lett. Somkövy akárhányszor megölelgette, és boldogan kiáltá: »Lásd, ilyennek szeretlek én téged! - hát nem lehattél volna eddig is ilyen?«

Somkövy egy reggel fölkereste az öreg kasznárt, a kinek beszélő tehetségét a leggondosabb orvosi kezelés sem adhatta vissza többé, és nem vitt magával semmi haragot, csak igaz és őszinte bocsánatot. Az öreg kasznárné nem mert, de nem is tudott volna Somkövy szemébe nézni, de Somkövy szeretettel fogta meg az öreg asszony kezét és csak annyit kért tőle, hogy mutassa meg neki azt a sirt, a melyikben Margit anyja fekszik. Az öreg asszony nem tudta magát elhatározni, de nyomorék férje oly parancsolólag integetett fejével, hogy az öreg asszony csakhamar rászánta magát, és kiment Somkövy kocsiján a temetőbe. Ott sokáig keresett egy összedőlt sirt, korhatag fejével, melyen a mi írás volt is, lemosta az eső, s megtalálva, rámutatott: »Ez az!« Somkövynek elfacsarodott a szive, lerogyott a sirra és sokáig zokogott. Az öreg asszony is sirt. Szegény sir! - mióta kiásták, csak most volt először szivből megsíratva!

Aztán befelé indultak, és a sirás után az öreg asszony szive könnyebb, nyelve beszédesebb lett. Habozás és akadozás nélkül felelt meg Somkövy minden kérdésére. Elmondta, hogy az ő férje a Domokossy családnak távoli rokona, és azért fordult a család ő hozzá, mikor megtörtént rajta a gyalázat. Domokossy Péter volt Flóra nagybátyja, a ki Mezőhegyre hozta Flórát, a ki már akkor oly beteg volt, hogy senki sem hitte, hogy élő gyermeket hozhat a világra. De a gyermek élt, - és a falu népével elhitették, hogy a kasznárnénak született leánya. Csak a tiszteletes ur tudta a titkot, de ő Domokossy Péternek megesküdött, hogy senkinek sem árulja el. Nem is árulta el soha. Pedig sokszor fakgatták, és nagy pénzeket ígértek neki. A kasznárék sem árulták el, mert utóbb annyira megszerették a kis Margitot, hogy borzadtak a gondolatától, hogy valaki elvehesse tőlük. A falu népe eleinte különösnek találta, hogy egyszerre volt a kasznárházban temetés és keresztelés, de nem sokára elenyészett minden gyanu, mert a dolgok rendjét nem zavarta semmi. Így éltek 17 éven át. És most már annyira hozzá szoktak ahhoz, hogy Margit az ő igazi gyermekük, hogy szinte maga sem hiszi azt, a mit elmond. »Mert én igazi édes anyja voltam neki!« ismételte a jó öreg asszony és mikor ezt mondta, mindannyiszor sirva fakadt.

»Az isten meg fogja áldani érte! - mert igazi anyja lesz ezután is. Velünk fognak jönni, és Margit sohasem fogja megtudni azt, amit ellene elkövettek.«

»Én nem követtem el semmit!«

»Tudom! - A maga lelke nyugodt lehet.«

»Csak a szegény uramé is az lehetne!«

»El fogunk követni mindent.«

Oszkár már egészen föllábadt. De azt, hogy Margit a Somkövy leánya, még ő sem tudta. Rózsay már alig tudta megállani a titkot, s nem egyszer volt már a nyelvén az áruló szó, de azzal, hogy beszédét olyankor mindig másra vitték, értésére adták, hogy még mindég nem érkezett el a leleplezés ideje. És Rózsayra nézve ez a diskreció újra egyik neme volt a büntetésnek, mert nincs semmi gyötrőbb, mint mikor az örömhirt nem szabad elmondani annak, a kit szeretünk. Olyan ez, mint lenne az, ha valaki százezer forintot hordana a zsebében, és egy forintot sem volna szabad elkölteni belőle.

Végre azonban eljött a nagy nap, a leleplezés napja.

Az egész társaság kocsira ült; és kikocsizott a temetőbe.

Az összedőlt sir már akkor fel volt rakva újra, és virágokkal teleültetve, a korhadt fejfa helyett márvány emlék állott, és ki volt vésve rajta e szó: D o m o k o s s y F l ó r a .

A sirnál állt az öreg kasznárné és a tiszteletes ur.

A mint a kocsik a sirnál megálltak, és valamennyien kiszálltak belőlök, Margit kérdőleg tekintett Oszkárra, de Oszkár csak Somkövyre mutatott: »Ő akarta.«

Az erre következett jelenet nagyon megható volt.

A tiszteletes ur megfogta Margit kezét, és a sirhoz vezetve, rámutatott a márvány emlékre: »Gyermekem, térdelj le és imádkozzál. Itt nyugszik é d e s a n y á d !

»Az én anyám?« kérde Margit és elhalványodott, s Oszkárnak eszébe jutott, hogy a tiszteletes ur ő előtte is említé egykor Margit születésének titkát. Ime tehát a titok meg van fejtve.

»Az én anyám?« kérde Margit, és aztán az öreg kasznárnéra mutatott, a kinek szemeiből patak módra csorogtak a könnyek. De az öreg asszony nem mondta Margitnak azt, hogy a tiszteletes urnak nincs igaza.

A tiszteletes ur tovább szólt: »Gyermekem! Az Isten akarta, hogy így legyen, neked az anyáért anyát adott. És most föllelted atyádat is. Nézz körül itt, és keresd őt szemeiddel.«

Margit sápadt volt és remegett. Nem tudta sem megérteni, sem összhangba hozni a váratlan benyomásokat, melyek lelkét megrohanták. Elveszteni egy anyát, a kit élőként szeretett, és megtalálni az igazi anyát, a ki meg van halva. És a megtalált anya sirjánál örülni a megtalált apának, a kit még eddig sohasem szólított apjának! Oh! hisz ez egy képtelen álom, ez nem lehet valóság, és ha mégis az, hát hol van olyan sziv, mely egyszerre tudná magába olvasztani mind e váratlan ellentéteket?

Margit gépiesen nézett körül, s tekintete Somkövyn akadt meg. És mikor Margit tekintete a Somkövy tekintetével összetalálkozott, akkor mindazok az ellentétek, melyek előbb még küzdöttek Margit szívében, most mintegy varázsütésre összeolvadtak és a tengernek lecsöndesült hullámai gyanánt simultak átlátszó tükörré. A mit az értelem meg nem oldhatott, azt megoldta az érzés, mely a természet nyelvén szól és magyaráz, és hatalma által a bánat is az öröm alkatrésze lesz.

Somkövy kitárta karjait, és az indulattól reszkető hangon kiáltá:

»Tizenhat év óta várom sóvárogva e szót -«

Margit fölsikoltott:

»Atyám!«

És ezután már semmisem következhet olyan, a mit az olvasó maga is ki ne találna.

A vihar után kisütött a nap: a megkínzott virágok fölemelik fejeiket, és még dusabban illatoznak.

És a hol a vihar után tovább lehet örülni, ki busul a sebek fölött, melyeket a vihar ütött, s melyeket az első napsugár meggyógyítani nem bír?

A ferdeségek, előítéletek, a könnyelműség büne, nehéz iskolán ment át, és ha nem egy példa van arra, hogy valaki, akinek ében fekete haja volt, egy éjszakán át galamb fehér lett, hát ki csodálkozhatik azon, hogy vannak olyan éjszakák, s olyan napok is, melyek képesek a jellem színeit átváltoztatni, s a fekete jellemeket megfehéríthetik?

Margit boldog nő lett, - Oszkár boldog férj. Rózsay és Somkövy boldog apák lettek. Így Viktor is és Clarisse is.

A societás eleinte a botrányról suttogott, mely a mezőhegyi kastélyban történt. - A dolog hírlapokba került, cause celebre lett, de néhány hét múlva mindenkit meglepett és kielégített a megoldás, s ekkor e botrányból - regény lett.

A káröröm elnémult, s az öröm őszinte lett. Az aristokratia éppen úgy kibékült vele, mint a demokratia. Az első Tárayt, a másik Somkövyt ünnepelte. És a kik a regény elején csak mint a »nemesség caricaturái« állottak előttünk, - ime a végén a szó nemes értelmében találkoztak össze a régi és új nemesek.

(Vége.)